fondată în 1895
bpt
serie nouă

faraonul kheops și vrăjitorii

povestirile egiptului antic

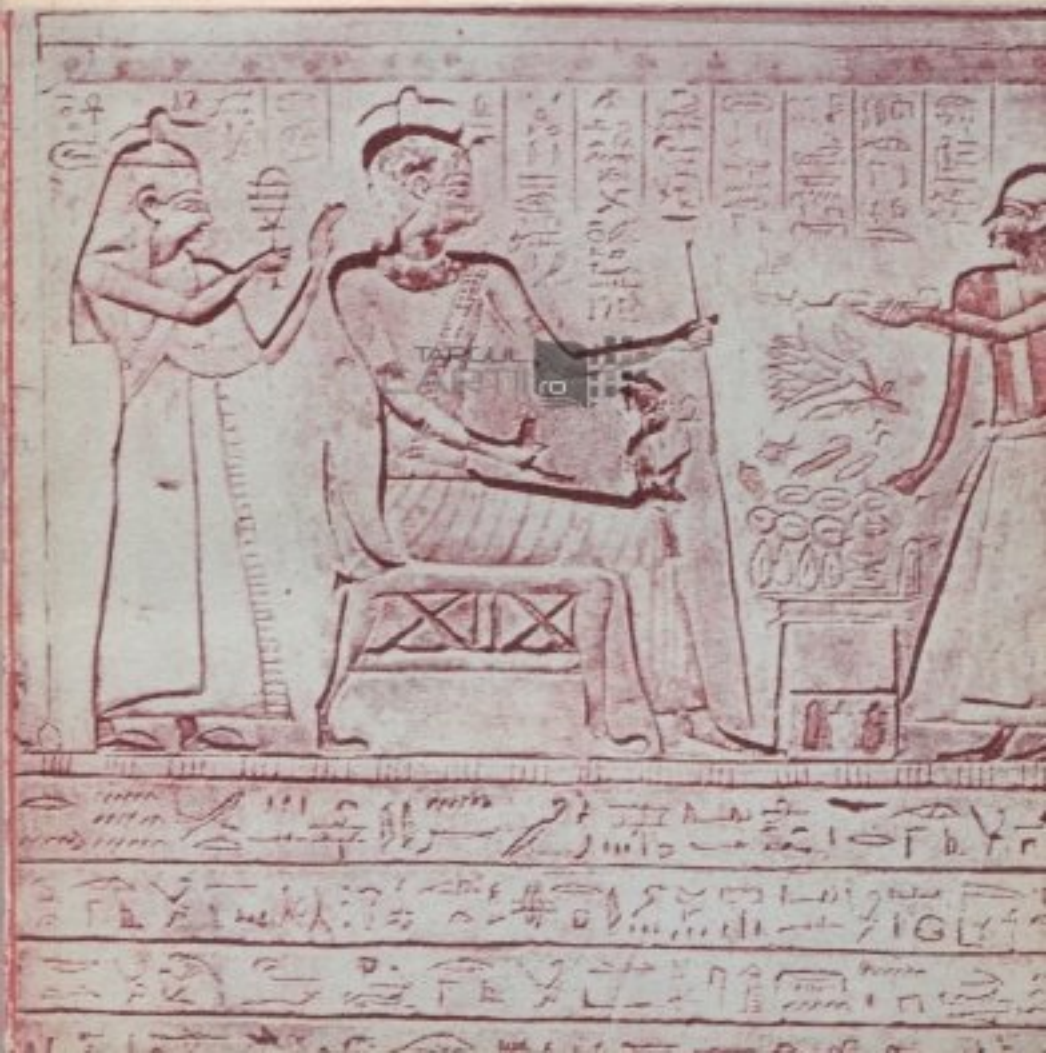

faraonul kheops şfi **vrăjitorii**
povestirile egiptului antic

PREFAŢĂ, TRADUCERE ŞI NOTE DE
„CONSTANTIN DANIEL ŞI ION ACSAN

BIBLIOTECA PENTRU TOŢI C 1977

EDITURA MINERVA C BUCIJRE.ŞT)

PREFAȚA

Civilizația egipteană începe cu mult înainte de sfîrsitul mileniului al IV-lea, cind cele două regate (din Nord şi din Sud) au fost unificate sub domnia miticului faraon Menés, încă din mileniul al VII-lea î.e.n., în Valea Nilului şi în Deltă se înalță diguri, se sapa canale si se regularizează cursul Nilului, folosindu-se inundațiile lui pentru irigarea malurilor şi crearea unor mănoase lanuri.

In mileniul al V-lea î.e.n., civilizația de pe valea Nilului se extinde de-a lungul întregului fluviu, pentru ca din mileniu] al l V-lea î.e.n. să avem mărturii arheologice sigure despre cultul soarelui, al lui Isis şi al lui Horus, odată cu apariția a doua regate distincte, cel din Sud şi cel din Nord, cu dinastii deosebite.

In această epocă apare scrierea egipteană — la început pur pictografică : nu există semne pentru verbe, con juneții, adjective şi nu se pot indica decît obiecte sau ființe .şi numărul lor. Este foarte posibil ca scrierea pictograîică (aşa-zisele pictograrne) sa-şi aibă originea în desenele descoperite cu zecile de mii pe stîncilc din Tassili sau în peşterile din Spania şi care aveau un scop magic. Dar de la această destinație, scrierea pictografică a evoluat '.'ătre transmiterea de informații şi de mesaje. La început, pietogramele egiptene nu aveau nici o relație cu scrierea fonetică ț» mult mai tîrziu apar fonogramcle, în care un semn grafic >grafem) reprezintă unu] sau mai multe sunete (foneme).

I. Cele mai vechi texte egiptene scrise care ni s-au păstrat **au** un caracter magic, constituind aşa-zisele *Texte ale piramidelor* (K. Sethe, *Die altaegyptische Pyramidentexte, 3* vol., Leipzig, 1908—1922), aflate în încăperile unde era depusă mumia faraonului sau pe culoarele piramidelor.

Textele Piramidelor sînt o colecţie de descîntece, de obicei fără titlu, pronunţate în ritualurile aducerii de jertfe de purificare şi mai ales de înmormîntare.

Aceste texte săpate în culoarele obscure ale piramidelor sau în camerele mortuare nu erau destinate să fie citite şi cunoscute de altcineva în afară de preotul recitator, iar după aceea de *Ka* — sufletul faraonului decedat — pentru ca acesta să ajungă zeu şi să scape de feluritele curse şi piedici din lumea de dincolo. Numai monarhul însuşi sau preotul însărcinat să citească descîntecele în numele său puteau pronunţa aceste vrăji, fiindcă doar faraonul din primele şase dinastii putea să se adreseze zeilor, semenilor săi. De-abia în vremea lui Pepi al II-lea (dinastia a Vl-a), soţiile faraonilor au avut dreptul să recite asemenea descîntece si să se adreseze 'direct zeilor. Tot pe atunci marii dregători, înmormîntaţi în jurul piramidelor regale, au căpătat privilegiul de a cunoaşte aceste texte magice care făceau pe răposat nemuritor, asemenea zeilor, şi de a le înscrie pe pereţii mormintelor lor. Este foarte probabil că descîntecele — prin care faraonul răposat era zeificat sau asimilat lui Osiris, devenind un nou Osiris — erau texte poetice. Dar noi nu avem din aceste descîntece decît „scheletul" lor, întrucit scrierea egipteană notează doar consoanele. Totuşi, cunoaştem structura poetică a descîntecelor din *Textele Piramidelor,* ca şi a celor din *Textele Sarcofagelor,* destinate marilor dregători, pentru a-i feri de setea, foamea, frigul si nenumăratele primejdii din lumea de dincolo. Alte descîntece din *Textele Sarcofagelor* permit defunctului să ia orice chip sau formă de om ori animal pe care ar dori-o.

Aceste texte sînt scrise pe pereţii interiori, pe acoperişul sau pe fundul coşciugelor începînd de la sfîrşitul Imperiului Vechi. Şi ele au adesea o formă poetică, la fel ca şi cea mai mare parte a descîntecelor din celebra *Carte a Morţilor,* colecţie foarte eterogenă

de descîntece de înmormîntare şi de imnuri adresate zeilor, în fine, de „spovedanii negative", în care cel răposat se declară pur şi nevinovat, demn de a păşi astfel în împărăţia lui Osiris, a lumii de dincolo.

In fine, tot în cadrul literaturii magico-religioase trebuie puse textele poetice ale *Imnurilor către zei,* în care nemuritorii erau slăviţi şi adulaţi, spre a îi se oîştiga bunăvoinţa,

Tf. Dacă primele scrieri din literatura egipteană au fost magice, religioase şi mai tîrziu mitologice, începînd cu dinastia a V-a se constată un marcat procvs de *laicizare* a literaturii egiptene, mai întîi prin opere cu caractei sapienţial şi mai apoi prin scrierile de proză.

într-adevăr. proza narativa cultă ' începe incontestabil să fie .scrisă în Egipt cu cel puţin 14 secole înaintea povestirilor din *Vechiul Testament* si cu două milenii înainte de unele bucăţi de proză literara din operele lui Herodot sau Platon,

în epoca alexandrină-, cu două secole înainte d t- ora noastră, se scriu, desigur, diverse texte de literatură narativa cultă, însă romanul grec apare în era noastră.

Este sigur că scrierile indiene din *Ramayana* şi *Mahiîbhărat-i* sînt posterioare cu cel puţin două milenii pt'ozei literare culte carp începe în Egiptul antic, celebrele epopei indiene mai sas men tio nate fiind poeme în versuri de tipul *Iliadci* şi *Odiseii.*

Relevant pentru apariţia acestui gen literal[1] in Egipt este faptul că, multe secole de-a rîndul, în Valea Nilului, ca şi în alte civilizaţii din Orient, au existat povestitori profesionişti care, mergînd din loc în loc, istoriseau o mulţime de poveşti celor dispuşi să *\fi* dea ascultare. Chiar în zilele noastre, în Etiopia şi în Sudan, -;.o mai întîlnesc astfel de povestitori profesionişti, depănînd nesfîrşile basme în care miraculosul se ia la întrecere cu neverosimilul.^

Dar nevoia de a visa, de a compensa — trăind în imaginaţie ce! puţin — o existenţă ternă, lipsită de mulţumiri, era puternic

[1] Vezi Ovidiu Orimba, *!n<'t'pu!iiril<> prozei n arat ir e evite,* în *Kseuri de literatura străina.* Kditura Daria, Cluj-Napoca, 197H, p. 5—36.

•vn

Înserată într-o societate opresivă şi tiranică cum era cea a Egiptu lui faraonic, unde modul de producţie tributal sau „asiatic" ducea ta o exploatare cruntă a ţăranilor şi a meseriaşilor. Aşa se explică rolul povestitorilor ambulanţi, ca şi marea difuziune şi înflorire a prozei narative culte, constituită în principal — după cum vom vedea __ din basme, istorisiri, poveşti menite să faciliteze ascultă torului ei intrarea într-o lume unde este eliberat de servitutile unei vieţi grele. Nu e mai puţin adevărat că înaltul nivel de realizare artistică atins de cele mai multe din basmele egiptene presupune o lungă perioadă în care povestitorii ambulanţi au depănat priit pieţele publice şi la colţuri de stradă nenumăratele aventuri ale unor eroi imaginari.

Dar povestirile egiptene caro au ajuns pînă la noi nu sînt creaţii folclorice, ci aparţin literaturii culte prin măiestria stilului şi a compoziţiei lor, prin metaforele şi expresiile pe care le conţin. Totuşi, aceste istorisiri au fost precedate sau au existat paralel cu creaţia folclorică do basme, care le-a împrumutat unele teme şi motive.

III. Evoluţia multimilenară a literaturii egiptene ne îngăduie să depistăm în germen toate genurile literare ulterioare. Dar nu credem că criteriul cronologic — pe care îl "foloseşte Sergio Douadoni în *Storia dclla letteratura cgiziana antica* (Milano, 1959) — este în măsură să ofere un tablou raţional şi sistematic al scrierilor în proză ce ne-au rămas din lumea Egiptului antic. De aceea vom împărţi creaţiile literare egiptene în proză după tematica lor :

1. Teri o *magice*
2. *Tc.rtc teologice*
3. *Texte mitologice*
4. *Texte autobiografice*
5. *Texte sapienţiale*
6. *Te.rtc social-politics*
7. *Texte istorice*
8. Ra.'TWf şi povestiri *fantastice*

• Desigur, excludem din această enumerare a prozei literare tene toate formele de poezie, cum ar fi de pildă lirica de dragoste sau imnurile către zei şi către faraoni. Dar trebuie să avem în. vedere că frecvenţa unor însemnate pasaje poetice nu ne îngăduie să stabilim cu precizie dacă în textele vechi avem de-a face exclllr siv cu proză sau cu poezie.

Astfel ne-ar fi greu să răspundem la întrebarea dacă primele texte egiptene au fosi de poezie sau de proză, întrucît ele au fost scrise într-o limbă arhaică, în care nu există strofe, constatîa-du-*e o abundenţă de metafore, dat fiind rolul mare al magiei imitative în vrăji şi descîntece.

Dar putem admite că textele egiptene arhaice au fost redac-tate în proză, pentru că poezia presupune totuşi o cristalizare m ii îndelungată. Deci, chiar dacă primele scrieri egiptene nu au ajuns pînâ la noi, trebuie să bănuim că ele au fost texte de pro/.fi. Dealtfel, dacă multe descîntece din inscripţiile Piramidelor sînt poetice, o serie de îndrumări date faraonului decedat, urmărind să-! s^ape de cursele din lumea de dincolo, sînt în mod s'igur texte de proză, ca si cele ce îi dau indicaţii asupra felului cum sa devină zeu.

IV. Vechii egipteni socoteau cu puterea magică este apanajul unei persoane, dar că această forţa care rezidă în corp sau în inimă poate U furată sau transmisă unei alte- persoane. Cei c-c înzestrau pe oameni tu forţa magică erau zeii. în special Thot. Isi<; , şi Hathor. Beneficiau de harul magiei atît şerpii cobra de pe coroana faraonilor, cit si preoţii-cititori care cunoşteau formulele magice, în fine, medicii şi unii păstori din Deltă, apoi vrăjitorii şi vrăjitoarele.

Magia a jucat un rol mare în întreaga civilizaţie egipteană, cum putem constata din povestirile egiptene adunate .în acest volum. Tocmai de aceea ni s-a păstrat un număr însemnat de *texte magica egiptene,* si această *literatură magică,* scrisă în limba Imperiului i. de Mijloc .şi Nou sau în demotică ori în coptă, este aşa de

abundentă, încît trebuie sa ne mulţumim aici cu o privire generală asupra ei '.

V. în cadrul *textelor teologice* trebuie să includem mai cu Cearnă asa-zisele *Călăuze ale lumii de dincolo.* De ele avea nevoie orice om'răposat care urma să pătrundă în lumea de apoi şi să ajungă în regatul nemuririi. Cea mai mare parte a acestor scrieri — spre deosebire de alte texte egiptene — sînt pline de ilustraţii care ne înfăţişează nu numai drumurile, căite, şi rîurile, .într-un soi de hartă geografică a lumii de apoi, ci si feluritele fiinţe pe care cel răposat le va întîlni ori porţile prin care va trece. Aceste ilustraţii întregesc textele, care devin aproape inutile faţă de plasticitatea '••hipurilor reproduse. Este de remarcat că *Textele Piramidelor* nu sînt însoţite niciodată de ilustraţii, *Textele Sarcofagelor* foarte rare ori au desene, iar *Cartea Morţilor* numai cîteva viniete.

în aceste *Călăuze ale lumii de dincolo* se găsesc deseori pasaje în scrierea numita de egiptologi enigmatică, întrucît nu a putut lî descifrată pînă acum.

într-un desen similar unei hărţi, Cartea *celor două căi* a răposvitului prezintă cele două drumuri destul de întortocheate şi cu numeroase răscruci, întretăiate de rîuri locuite de demoni si străbătute de bărci. Nu lipsesc, firește, descîntecele ,ce trebuie pronunţate de răposat spre a înlătura fiecare piedică. Textul acestei cărţi era desenat şi scris uneori pe podeaua coşciugului, pentru ca răposatul, ridicîndu-se în picioare, «ă aibă harta şi instrucţiunile în faţa »a.

Din aceeaşi categorie a „călăuzelor în lumea de dincolo" fac parte : *Cartea lui Amduat (a* lumii de dincolo), Cartea Porţilor (a porţilor prin care trebuie să treacă răposatul în lumea de dincolo) şi Cartea Peşterilor (a cavernelor întîlnite pe parcurs), apoi Cartea

[1] Ample extrase din Poezia magico şi din Cartea Morţilor au Tost traduse de Ion Larian-Postolache, fiind incluse în sumarul antologiei apărute î.a Editura Univers în 1974 : Po<?zia Egiptului *faraonic* (traducere de Ion Acsan şi Ion Larian-Postolaohe, cuvînt înainte ţi note de Constantin Daniel).

pentru străbaterea în veşnicie, care condensează într-o epocă tîrzie toate călăuzele menţionate mai sus.

Paralel cu această literatură teologică, ne-au rămas şi scrieri dogmatice, ca de pildă *Inscripţia regelui Şabaka* din dinastia a XXV-a (circa 700 î.e.n.) etiopiana, care reproduce un text mult mai vechi referitor la puterea şi minunile săvîrşite de zeul Ptah. Textul a fost t-xplicat şi comentat magistral de Aram Frenkian într-o publicaţie apărută la .Paris *(L'Orient et les origines de l'idéalisme subjectif dans la pensée européenne,* tome I, La doctrine *théologique de Memphis,* Paris. 1946). Tot în acest grup de scrieri trebuie să piasăm si textele rituale ale sărbătorilor divine ce ne-au rămas.

VI. *Textele mitologice egiptene*

Alături de fragmente şi citate din mituri, întîlnim relatări ample asupra fiecărui mit. Miturile cu privire la zeii egipteni ne sin t înfăţişate în cluj., amănunţit în scrierea lui Plutarh, De /side *e.i Osiride (Despre l sis şi Osiris),* dar şi de alţi autori greci din epoca elenistică. Cartea orientalistului sovietic M. E. Matie, *Miturile Egiptului antic,* cuprinde cea mai mare parte a miturilor despre facerea lumii şi nimicirea oamenilor, despre Osiris. Isis şi Horus, ca Şi despre cearta dintre Horus ş. sein.

Desigur, gîndirea mitică tr.ceciri.iJ să găsească în spatele lucru rilor perceptibile explicaţii ^ri:t,!tive legate de faptele şi viaţa zei lor, semizeilor, demoniloi eu., entităţi care rezolvă prin interven ţiile lor ori i e contradicţii iouue Faptul că gîndirea prefilozofică apa;e in Egiptul antic ^ expluâ prin marea extindere a gîndirii mitice, care capătă ainploatr datorită interpretării alegorice a mi turilor.

Vii. Texte autobiografice ale unor demnitari apar încă din timpuT dinastiei a IV-a. da: în Imperiul Vechi acest fel de inscripţii nu se săsesc decît în morminte sau alături de ele. Către sfîrşitul Imperiului Vechi astfei de texte, sâ'pate pe stele si plăci de calcar, se întîinesc în morminte săi: sînt aşezate la Abydos, unde s-ar fi aflat, mormîntul lui Osiris, stăpîn 'peste lumea de apoi : acolo se aducem! jertfe, avîr.d loc serbări în cinstea acestui zeu. Dealtfel nu oricine putea fi i:,:r.oi-mîr,tat la Abydos.

Stela care ia început făcea parte din mormînt capătă o semnificaţie proprie, ca monument de cult funerar. Mai tîrziu, în timpul dinastiei a XYIII-a, se încetăţeneşte obiceiul ca în cinstea celui răposat — mare demnitar, preot sau scrib — sa se ridice o statuie ce se aşeza într-un templu şi purta pe soclul ei o inscripţie cu privire la viaţa defunctului. Inscripţia autobiografică putea fi săpata in orice parte a statuii, fiind redactată de obicei la persoana I Mngular, ca şi cum ar vorbi răposatul însuşi, şi începe prin a arata ătlurile şi demnităţile mortului.

Important în aceste autobiografii este apelul p? eare-i face răposatul, către cei vii, cerînd de la ei să pronunţe o rugăciune urmată de o jertfă.

Acest apel către cei vii poate constitui începutul biografiei înseşi, abia mai tîrziu fiind legat oarecum de textul autobiografiei, căci el motivează rugăciunea şi jertfa prin faptul că răposatul a fost ua înţe'ept, un om drept, darnic etc.

Textul autobiografiilor are două părţi .iet distincte '~a formă *şi* ca fond : prima parte este aşa-zisa „autobiografie ideală", conţi-!)înd maxime si sentinţe morale, reguli de viaţă, pe care răposatul susţiae că le-ar fi respectat. Cele mai multe din aceste maxime par luai e din textele sapienţiale egiptene. Partea a doua a autobiografiei cuprinde evenimentele din existenţa defunctului.

Autobiografiile aveau ca scop să eternizeze laptele de seamă a!e existenţei celui mort, dar acestea prezentau de cele mai multe ou unele aspecte morale chiar din Imperiul Vechi, cinci „partea iJeală" a autobiografiei nu era despărţită - de relatarea strict istoitcă a vieţii răposatului. Incepînd cu Imperiul de Mijloc, „partea ideală" .1 autobiografiei cuprinde ncuumâi ale laude aduse răposatului : ..Am dat .pîine celor flămîn/.i, a,n tost drept ; am făcui fapte pe care oamenii le proslăveau" etc. Dar trebuie să hm îoarte sceptici asupra adevărului cuprins in aceste autobiografii de mari viziri, demnitari >i guvci jiatori.

Din textele autobiografice mi lipsesc bineînţeles nici laude la adresa faraonui.ii, nici evidenţierea supunerii defunctului la ordinele faraonului : „Am mers pe urmele regelui celor Două Ţâri" !

„Arn sâvîrsit cu adevărat ceea ce regele îndrăgea" ; „Eram credincios regelui" ; „Eram ochiul regelui Egiptului de Sus"...

VIII. *Textele sapienţiale egiptene* cuprind o ..învăţătură", „o înţelepciune", pe care un dascăl o lasă ucenicului său. adesea sub forma sfaturilor date de un tată fiului său. Pe temeiul experienţei Bale şi a înţeleptelor sfaturi primite de la părinţii sau maeştrii săi, dascălul învaţă la.rîndul său pe ucenic „ars vivendi" (arta de a trăi).

In proza literară cultă, textele se deosebesc mult de cele cu caracter etic, politic şi prcfilozofic, de aşa-zisele „Plîngeri" (ca *Povesica ţăranului bun de gură)* sau de *Sjadtirea unui om deznădăjduit cu sufletul său,* fiindcă nici una din aceste scrieri nu are caracter didactic.

Intre 2800 i.c.n. şi 100 i.e.n. în Egiptul antic s-a scris un mare număr de cărţi sapienţiale. Dintre acestea şapte au ajuns pinii la noi integral, din cinci asemenea opere posedăm fragmente, iar pe şase sau şapte din ele nu le cunoaştem decât prin titluri. Ne-au parvenit nenumărate citate din aceste scrieri pe stele şi în inscripţii pe monumente. Şcolarii copiau deseori mostrele ele înţelepciune, deşi limba arhaica era greu de înţeles.

Forma în care ne-au ajuns textele sapienţiale este destul de uniformă. Titlul sună în general astfel : „începutul învăţăturii pe care Cutare a întocmit-o pentru fiul său (sau ucenicul său) cutare". Urmează o frază înfăţişând împrejurările în care a fost compusă scrierea, apoi scopul operei. După aceea apar sentinţele împărţite de obicei în capitole sau paragrafe, care în epoca tîiv.ie sînt numerotate şi chiar marcate cu cerneală roşie.

Nu încape îndoială că toate scrierile sapienţnic ce ne-au parvenit au fost compuse si scrise de autor în forma j;e care o avem, ele fiind învăţate pe de rost de generaţii succesive de şcolari. De- ' ducem aceasta din unele erori în citarea sentinţelor din memorie.

Conceptul central în toate scrierile sapienţiale este *maat :* „adevărul şi dreptatea", sau „ordinea străveche". Zeiţa ÎVfaat aparţinea panteonului din Heliopolis, unde era considerată fiica zeului solar Ha. Ea a venit în timpurile străvechi printre oameni spre a crea

dreapta rînduială", „ordinea dreaptă". Prin uneltirile mîrşave ale lui Seth şi ale tovarăşilor săi, această „ordine dreaptă" străveche, sau „adevărul si dreptatea[1]" au fost tulburate, biruința lui Horus esupra lui Seth restabilindu-le iarăşi. Fiecare faraon nou la încoronarea sa reîntrona străvechea ordine, „adevărul şi justiția'[1], *Maat.* Scopul învățăturilor sapiențiale este transmiterea-'cunoştințelor 'despre *Maat,* pentru instaurarea în stat şi în societate a unei stări ele armonie. Autorul acestor învățături transmite „fiilor" săi adevăruri străvechi şi etern valabile, decurgînd rareori dintr-o experiență personală. Nu se ține seama de capacitatea de cunoaştere a cititorului, iar tradiția este ridicată în slăvi, fiind de la început admisă autoritatea certă a unor învățături vechi.

înțelepciunea omenească se identifică cu cea divină, *Maat* fiind aceeaşi în cer si pe pămînt. Orice abatere de ia calea „adevărului şi dreptății" era pedepsita de divinitate, iar această cale „a vieții" sau „a zeului", scopul oricărei învățături scrise, este explicată şi divizată într-o mulțime de reguli şi de maxime, în felul acesta cititorul sau şcolarul nu-si va mai da osteneala de a gîndi sau de a reflecta în fiecare caz în parte. El trebuie să citească sau să-şi reamintească regulile ori sentințele pe care le-a învățat, spre a dobîndi de îndată o orientare justă.

Motivarea interdicțiilor sau a regulilor de urmat este în partp utilitară, în sensul că se făgăduiesc răsplăți sau. dimpotrivă, pagube şi nenorociri. Alteori sentințele sînt motivate doar prin „voința zeului". Poruncile date de scrierile sapiențiale egiptene sînt fundate pe autoritatea vechilor autori şi nu pe revelația divină, care nu joacă nici un rol. înțelepții au adunat „adevărul şi dreptatea" din această lume, îmbrăcîndu-le într-o formă frumoasă pentru „ucenicii" sau „fiii" lor. Dar *fiu* are deseori în tot Orientul antic înțeles de „elev", „ucenic", „discipol".

Aşadar *Cărțile de înțelepciune* au jucat un mare rol politic ,si social în Egiptul antic, căci erau în fond manuale de etică şi slujeau regimului de opresiune faraonic vizînd consolidarea puterii sale şi promovarea unui tip de om supus care să dea ascultare, aşa cum se va spune mai Urau. *„sicut ac cadaver"* — ca *un ladavru.* De ace*>a toate cărțile de înțelepciune propun ra ideal

uman, model de existență, pe așa-zisul „om tăcut". Aici e fără îndoială și un joc de cuvinte : Osiris fiind „împăratul tăcerii", omul tăcut este cel care imită, se conformează modului de existență osirian.

Aceste *Cărți de înțelepciune,* care voiau să impună un om ascultător, amorf, pasiv, propunînd ca ideal de viață supunerea oarbă în fața tiraniei, nu i-a oprit deloc pe egipteni să se răscoale adesea și să folosească numeroase forme de luptă împotriva opresiunii.'

Chiar dacă Ptahhotep, sau „țăranul bun de gură", ori Kagemni vor lăuda și vor propune tipul de om „tăcut", adică un om inteligent, învățat, dar ascultător și prudent, rezervat si modest, „conformist", am spune noi azi, adică tipul de om pe care egiptenii 1-au numit „dreptul tăcut" — tocmai aceste sfaturi și aceste injoncțiuni sînt o dovadă limpede că se mai aflau și altfel de oameni, „cei răzvrătiți, cei rai", care se împotriveau faraonului.

Cea mai veche carte sapiențială, *învățătura iui Imhotcp,* vizirul regelui Djoser, nu a ajuns pînă la noi, si faptul acesta este regretabil, fiindcă am fi avut înaintea ochilor modelul inițial al tuturor celorlalte cărți. Dar *învățătura lui Imhotep* a fost atît de citită și de lăudată de egipteni în Imperiul Vechi și mai tîrziu, încît ei au făcut din Imhotep un zeu, comparabil cu elinul Asclepios, atribuindu-i-se invenția medicinei, a arhitecturii, a magiei chiar.

Astăzi știm că Imhotep a avut o existență reală, și cercetările arheologice au confirmat aceasta, *învățătura lui Imhotep* este menționată deseori, pînă în timpul Imperiului Nou. Tot un foarte vechi text sapiențial este și *învățătura prințului Djedefhor,* fiul regelui Kheops. din care nu ni s-a păstrat decît începutul.

Cel mai lung text sapiențial rămas din Imperiul Vechi este *învățătura lui Ptah-hotep,* care propune reguli de viață tuturor cititorilor săi, nobili, scribi, meseriași, tineri și bătrîni. Diferitele situații din viață sînt descrise pe rînd, apoi Ptah-hotep indică pentru fiecare comportamentul adecvat. Rolul cel mai însemnat în aceste sfaturi îl joacă purtarea față de mărimi și de superiori, apoi comportamentul la masă, atitudinea față de femeie etc.

Devenir, -.-ea mai mare parte a poruncilor, sfaturilor şi îndreptărilor din aceste ..învăţături" tind să-l facă pe om cit mai ascul-Intor >i mai supu<> /.oului, "are este de fapt faraonul, zeul viu de pe tronul Egiptului. Că egiptenii îi .vau de moarte pe faraonii . din Imperiul Vechi contemporani cu Ptah-hotep o ştim din relatarea lui He rod o t : „In decurs d? o suta şase ani, egiptenii suferiră tot felul de amarnice nenorociri ; în timpul acesta templele au fost închise şi nu au fost deschise nici o singură clipă. Minat de ura sa împotriva acestor regi, poporul evită să le pronunţe numele" (Herodot, /sforii, II, 128).

Cele scrise de Herodol mărturisesc peste veacuri cit de urîţi «prau faraonii Egiptului din Imperiul Vechi şi de r o. era necesar <:-a Piah-hotep şi alţi ..înţelepţi" să scrie îndemnurile lor pentru crearea unui tip de „om tăcut", conformist şi ascultător, care să •execute toate poruncile .faraonilor, lucrînd din zori şi pînă în noapte la construcţia piramidelor, a templelor şi statuilor. Fireşte, *Cărţii f de înţelepciune* n-au putut stăvili răscoalele, sfîrşitul Imperiului Vechi fiind adus de o epocă de turburâri descrise de textele politice pe cure le vom studia în capitolul următor.

Simptomatic pentru scopul politic al *învăţăturii lui Plah-hotep* de a ajuta la rnspîndirea unui om supus osie faptul că nicăieri în acest text nu se ridică nici măcar umbra unei îndoieli asupra justeţii orînduielilor pămînteşti.

Nu vom menţiona date prea multe despre celelalte ..învăţături" : cele ale regelui Amen-em-hat, *învăţătură pentru regele Meri-ka-re, înţelepciunea lui Ani, Porunci către vizirul Rekh-mi-Ka, învăţăturile lui Amen-em-ope,* ca şi Sapientia *demotica* (Papirusul Insinger), întrucît le-am reunit pe toate în *Gîndirea egipteană antică în texte* (Traducerea din limba egipteană, studiu introductiv, notiţe introductive şi note : Constantin Daniel, Editura ştiinţifică, Bucureşti, 1974).

In volumul de faţă sînt cuprinse într-o traducere inedită fragmente lungi dintr-o altă carte sapienţială, cea numită : *Poveţele lui Anekh-şeşionkhy către fiul său.*

Vom adăuga că influenţa *Cărţilor de înţelepciune* asupra literaturii egiptene si în general asupra vieţii spirituale egiptene

a fost foarte însemnată. Căci citate din aceste scrieri sapienţiale se af'ă în biografii, în exerciţiile şcolarilor şi pînă şi pe stelele regilor. Iar tipul uman ideal propus de scrierile sapienţiale —> „omul tăcut" sau „tăcutul învăţat" — îşi află eypresia in numeroase autobiografii, în care cel răposat arată cum şi cît s-a conformat acestui modei.

/X. *Texte social-politico*

în acest capitol vom include scrierile de critică socială sân politică şi textele care anticipează unele stări de lucruri. Dar toate acestea presupun ' ca postulat fundamental faptul că în mintea egiptenilor desfăşurarea proceselor istorice nu mai reprezintă o înfăptuire a voinţei zeilor, ci o suită de acte săvîrşile împotriva sau în favoarea stăpînirii tiranice a faraonului. Istoria coboară, ca să zicem aşa, din cer pe pămînt. De aceea nu este întîmplător faptul că 'texte social-politice nu apar în Imperiul Vechi, pentru c. ă în acea epocă sensul istoriei nu putea fi decît unul — voinţa zeului, acesta fiind desigur faraonul, fiu al lui' Ra.

Dizolvarea societăţii opresive după prăbuşirea Imperiului Vechi, în aşa-zisa Prima Perioadă Intermediară, nu a fost singura criză de acest fel din istoria Egiptului, dar a fost cea mai puternică. De aceea crizele ulterioare — avînd o durată mai scurtă si fiind mai puţin profunde — nu au generat atîtea opere literare ca aceasiă perioadă. Cea mai însemnată este *Sfătuirea unui om deznădăjduit cu sufletul său* (cf. Constantin Daniel, op. cit., p. 73—78), care înfăţişează deliberarea unui ins ce vrea să se sinucidă pentru că nu mâi poate îndura starea de lucruri din jurul său.

Desigur, meditaţiile celui dezamăgit de viaţă sînt o consecinţa firească a unor profunde prefaceri sociale si tulburări pe care ce! deznădăjduit nu le admite cu nici un chip. Soluţia sinuciderii, ca şi dialogul autorului anonim cu sufletul său sînt doar o urmare a neadeziunii totale la cele ce se petrec în lume, defăimarea şi respingerea lor.

Jaful, opresiunea şi exploatarea exercitată de către nobi'i, scribi şi faraoni apar şi în *Povestea ţăranului bun de gură,* care nu este un basm şi nici o colecţie de sentinţe şi maxime, ci pri-

iejul oferit unui om furat şi oprimat de a-şi vărsa tot năduful. Ţăranul spune : „Tîlhari, hoţi, furi, iată cine sînt marii dregători cari au fost totuşi numiţi ca să osîndească răul ; un loc" de scăpare pentru cel silnic, iată cine sînt înalţii slujbaşi, cari au fost totuşi numiţi ca să pedepsească înşelăciunea nelegiuită" *(Jalba a opta)*.

Aceeaşi orientare net defavorabilă şi potrivnică societăţii create în Egipt pe temelia modului de producţie asiatic îl are şi cunoscuta *Satiră a meseriilor,* în realitate o scriere didactică denumită şi *învăţătura lui Duauf* (cf. H. Brunner, *Die Lehre del Kheti Sohnes, der Duauj,* Hamburg, 1944) şi care ni s-a păstrat în numeroase manuscrise. Este o proslăvire *(enkomion)* a profesiunii de scrib, contrastînd cu celelalte meserii şi cu viaţa de chin a majorităţii meşteşugarilor, sau plugarilor.

Redăm cîteva pasaje din acest text :

„Am văzut un făurar lucrînd la gura cuptorului. Degetele sale arătau ca pielea de crocodil şi miroseau mai urît decît icrele <Je peşte. Cel care lucrează cu dalta se osteneşte mai mult decît ţăranul. Cîmpul său este lemnul, uneltele sale — metalul. Noaptea cînd e liber trudeşte peste puteri. Şi noaptea el stă cu opaiţul aprins. Cioplitorul în piatră bate cu ciocanul în stînca tare. Cînd mîntuie treaba, mîinile îi atîrnă istovite, iar el cade mort de oboseală. Toată ziua, pînă tîrziu seara, stă cu genunchii îndoiţi şi c-u spinarea încovoiată. Bărbierul rade din zori şi pînă-n noapte... El rătăceşte pe străzi în căutarea clienţilor. Mîinile sale trudesc ca să-şi umple stomacul, asemenea albinelor care-si mănîncă munca...

Acum am să-ţi spun ceva despre sculptori. Veşnic îi vezi bolnavi, deoarece ei sînt expuşi tuturor vînturilor. Cioplesc anevoie [capitelurile coloanelor în formă de] lotuşi... Sculptorul umblă îmbrăcat în zdrenţe şi se spală numai o singură dată... Tare necăjiţi mai sînt copilaşii săi.

Ţăranul ce lucrează pămîntul' are doar o haină în toate anotimpurile. Trudeşte bietul şi îi merge tot atît de bine ca unuia care a încăput în ghearele unui leu. Cînd îl cauţi, zace bolnav... Ţesătorul lucrează în casă, dar o duce mai greu decît femeia. Genunchii îi împing stomacul, căci el stă chircit. O gură de aer curat

nu trage în piept. Dacă într-o *zi nu* țese atîta pînză cît i se cere, este legat fedeleş ca lotusul în baltă. Bucata de pîine o dă paznicului ca să poată vedea lumina zilei... Degetele vopsitorului miros urît, duhnesc a peşte mort... Mîinile sale nu se odihnesc o clipă.

Cizmarului îi merge şi mai rău : veşnic cerşeşte. Lui îi este la fel de bine ca unuia care trăieşte între peşti împuțiți. Mestecă bietul numai piele. Cel ce spală rufe trudeşte pe malul rîuluî, In apropierea crocodilului... Nici meseria lui nu-i tihnită : dacă ai să întîrzii să aduci rufele spălate, ai să fii bătut peste gură[1]". (N. Petrovski şi A. Belov, Taro *Marelui Hapi.* Traducere de Gh. Ghemuşliu şi A. Poteraşu, Editura tineretului, Bucureşti, 3958, *f.* 272—274).

Potrivit orientalistului italian Sergio Donadoni, ir, a ,sa *Istorie a* literaturii *egiptene* antice (p. 122), această „satiră" are evi£ente intenții de critică socială, şi nu e doar o laudă a profesiunii de scrib, ci un pretext pentru a înfățişa într-o privire de ansamblu sumbrul tablou al vieții micilor meseriaşi egipteni.

Credem util să transcriem cuvintele lui Donadoni : .„Şi de jurîmprejur trece toată societatea celor ce muncesc. Un negru umor e adesea o primă formă de participare ; dar în mai multe locuri din text interesul [autorului pentru oameni] se exprimă prîntr-o simpatie mai clară şi limpede, deşi nemărturisită, într-o unica ți indirectă compasiune." *(Ibidem,* p. 123.)

Dar scrieri politice sînt şi acelea care povățuiesc pe faraoni sau pe viziri cum să împiedice răscoalele si să țină sub pumnul lor pe supuşii nemulțumiți. Aşa sînt de pildă : *„învățăturile regelui Amen-em-hat pentru jiul său Senusret I* (cf. Constantin Danie). *op. cit.,* p. 96—102), sau *învățătură pentru regele Meri-Ka-re (ibidem,* p. 104—112), în care tatăl acestui faraon, Achtoes al II-lea, sfătuieşte pe fiul său, regele Meri-Ka-re, cum să-şi nimicească adversarii politici si cum să guverneze țara ; şi tot aşa, Porunci *către vizirul Rekh-mi-Ra (ibidem,* p. 152^-l56) este un mic tratat de po-^ iitică. Pe de altă parte, în toate textele sapiențiale se găsesc incluse maxime, sfaturi, sentințe adresate cititorilor cu înalte funcții in stat şi oare ar putea să constituit[1] o *ars gprendaf*

(arta de a guverna statul), aşa cum c înţelegeau stâpînii Egiptului faraonic.

Alături de aceste texte politice trebuie să includem literatura numită de unii egiptologi „profetică", adică texte literare (umil figurează şi în volumul de faţă) care descriu răsturnarea vechii stâri dé lucruri şi apariţia unei noi ordini, ceea ce nu este desigur pe p ! acul autorului „profeţiei". Acesta „proroceşte" restabilirea reciTu ordini si venirea unui faraon izbăvitor. Asemenea texte politico-sociale cu caracter profetic, în care de fapt nu se proroceşte, ci se tkscrie o stare de lucruri preexistentă, sînt : *Plîngerile lui Ipuwer ; Prorocirile lui Neferrohu* (vezi infra); *Plîngerile lui Kha-Khaper-ha-seneb* (publicată de A.. H. Gardiner, *The Admonitions of an Egyptian Sage,* Leipzig, 1900) ; *Cronica demoticâ* (cf. W. Spicgelberg. *Die sogcnnante dr."<.olisch>: Chronic des Pap. 215 der Bibliothèque Nationale zu Paris,* Lepzig, 1914) ; *Profeţia Mielului* (cf. J. Krali. *Vom Konig Bokchoris,* în *Textgabe Biidingen,* 18P8, o 1—12). Ultimele două scrieri datează în mod cert din ppoca ' de după cucerirea persană şi poate din vremea dominaţiei regilor Ptolemei şi dovedesc că egiptenii nu se împăcau deloc cu ocupaţia străină şi că lupta, ca ?i răscoalele lor împotriva cotropitorilor, continua neîntrerupt.

X. Texte istorice

Tendinţa de a perpetua fiecare «vr-niment însemnat si de a-l împărtăşi mai apoi celor din jur este premisa esenţială a scrierii istoriei. Din cele mai vechi timpuri, se poate constata la vechii egipteni dorinţa de a înregistra faptele istorice, şi chiar din dinastia l ni s-au păstrat aşa-zisele tabele anuale ale primilor faraoni. Acestea sînt tăbliţe de fildeş sau din lemn de abanos, pe care se află însemnate principalele evenimente ale anului, care au fără îndoială ţin scop eponim (adică anul este denumit după acele evenimente). '

Putem deduce că, începînd cu dinastia I. s-au scris şi s-au continuat analele regale ale curţii faraonilor şi, deşi nu mai posedăm nici un fragment din ele, ni s-au conservat texte care implică — îa fel ca şi tăbliţele de mai sus — existenţa unor cronici.

Aşa este, de exemplu, celebra Piatra *de la Palermo,* bucăţi dintr-o mare piatră de diorit, aşezată iniţial la Heliopolis şi 'aflată acum]a Muzeul din Palermo şi care este întregită de patru bucăţi mai mici, păstrate la Muzeul din Cairo. Piatra cuprinde numele regilor din dinastia I pînă la dinastia a V-a. De la dinastia a II-a înainte, fiecare an al domniei unui faraon este numit în felul în care <e regăseşte pe tăbliţele ce le-am menţionat (de ex., „anul înr-orcnării regelui", „începerea construirii unui templu", „instalarea statuii unui zeu[1]' etc.), apoi, alăturat, înălţimea inundaţiei Nilului. De la dinastia a IV-a încolo, sînt menţionate şi evenimentele de la curtea faraonilor, cum ar fi de exemplu acordarea unor suprafeţe de teren templului unui zeu. Informaţiile aduse de *Piatru U* la Palermo* sînt de mare însemnătate şi pe ele se întemeiază loaiâ cronologia Imperiului Vechi.

Pe de altă parte, pe spatele unui papirus de socoteli contabile din vremea lui Ramses al II-lea ni s-a păstrat o *Listă de regi,* eu durata domniei fiecăruia şi, în pacte, cu durata vieţii !or. Este aşa-zisul Papirus *de la Torino,* care enumera faraonii pînă la di-"iiastia a XVII-a, adică puţin după începutul Imperiului Nou. Există şi liste ale faraonilor din Imperiul Nou, săpate pe pereţii templelor de la Karnak sau de la Abydos. Pe listele de faraoni ale marelui preot egiptean Manethon, care scria în greceşte pe vremea Ptolemeilor, se întemeiază numerotarea dinastiilor utilizată astâz'. Alături de aceste texte, un mare număr de inscripţii din temple sau stele autobiografice ne aduc date istorice însemnate. Un text istoric de o lungime aparte este *Poemul bătăliei de la Qades,* precum, şi *Stela regelui Piankhi* (pe care le-am tradus în volumul de faţă). Dealtfel si textele altor stele regale, figurînd în prezenta culegere, aduc date de cel maii mare interes pentru cunoaşterea evenimentelor istorice.

XI. Basme şi povestiri fantastice

Basmele si povestirile erau în Grecia veche — ca şi pentru noi astăzi — doar un simplu divertisment. In Egipt, dimpotrivă, ele erau considerate opere literare importante, constituind una dm părţile cele mai însemnate ale literaturii egiptene. Cît priveşte

puzderia de basme şi de povestiri fantastice, trebuie să admitem că ele îşi au obîrşia, pe de o parte, în autobiografiile reale sau fictive gravate pe stelele marilor dregători, iar pe de altă parte, în miturile povestite amplu Şi cu atîta fantezie de preoţii templelor egiptene. Dar creaţia folclorică a avut un însemnat rol în apariţia acestui capitol al literaturii egiptene, care nu se iveşte la grecii vechi decît foarte tîrziu. într-adevăr, dacă în Herodot se pot citi fragmente de proză narativă cultă, scrierea lui este totuşi doar o relatare istorică în care se inserează destul de rar mici naraţiuni, cum ar fi povestea reginei Nitocris (II, C), sau aceea a lui Rampsinitos (II, CXXI). probabil Ramses al Ill-lea (1200 î.e.n.). Tot astfel proza narativă cultă, reprezentată de basmele şi povestirile fantastice, nu apare la sumerieni, nici la asiro-babilonieni[1]. Aşadar prioritatea vechilor egipteni în acest domeniu este indiscutabilă. Cît priveşte literatura indiană, pînă în epoca musulmană ea nu oferă povestiri comparabile cu cele egiptene, deşi unele părţi din *Mahăbhărata* şi *Ramayana,* anterioare doar cu cîteva secole erei noastre, cuprind, la fel ca şi- *Iliada* şi *Odiseea,* fragmentele unor povestiri în versuri.

De fapt, egiptenii au inventat un număr însemnat de genuri sau specii literare, care apar pentru prima oară în lume. Citǎm astfel : 1. *Nuvela,* în prima ei formă, şi dăm ca exemplu *Prinţesa din Bakhtan* şi *Călătoria lui Uenamon,* cuprinse în volumul de faţă ; 2. *Apologul,* ilustrat de Adevărul şi Minciuna (vezi irifra) ; 3, *Basmul fantastic,* de pildă *Povestea naufragiatului în Inmla Şarpelui;* 4. *Fabula;* 5. *Preromanul,* reprezentat de *Povestirile lui Setne* (vezi infra), în care se pot'distinge clar fragmente de roman.

în ceea ce priveşte *epopeea,* ea pare de asemenea a fi o invenţie a scribilor egipteni. Un fapt istoric real, prin exagerare şi prin înzestrarea lui cu dimensiuni mitice, capătă proporţii de epopee. Astfel în *Poemul bătăliei de la Qadeş se* poate observa acest proces de epopeizare a istoriei, de hiperbolizare a unui fapt

[1] Vezi *Gîndirea asiro-babiloniană în texte.* Studiu'introductiv : Constantin Daniel, traducere, notiţă introductivă şi note : Athanase Negoiţă, Editura ştiinţifică, Bucureşti, 1975.

real : lupta regelui Ramses al ÏI-]ea împotriva < oaliției hittite. Proza seacă din anale sau din cronicile istorice contravine epopeii, care se realizează prin eroizarea regelui. Desigur, această ditirambică glorificare a lui Ramses al Il-lea. datorată supuşilor săi, se constată si în construcția uriaşelor statui ale faraonului, dar şi în fragmentul de epopee care de asemenea îj înfățişează ca pe un semizeu biruitor, luptînd singur împotriva unei oştiri întregi. Concepția egipteană despre faraon, care prin definiție este un zeu viu, coborît printre oameni, trebuia neapărat sa ducă la hiperbolizarea faptelor sale şi deci la o modalitate opusă analelor, care nu pot relata decît faptele unui om, şi nu ale unui zeu. Procedeul literar aflat la temelia poemelor homerice, ai căror eroi principali sînt iii de zei şi deci părtaşi la natura divină, este şi mai clar perceptibil în *Poemul bătăliei de la Qadeş* unde un zeu biruie o oştire întreagă. S-a afirmat că leagănul epopeii ar 'fi Asia Mică. dar contactele strînse între egeocretani, micenieni. hittiți. pe de o parte, şi Egiptul, pe de alta, dau o nouă perspectivă originii epopeii. Se ştie că epopeea nu se întîlneste în literatura chineză şi japoneză. poate fiindcă ostaşul în vechea Chină şi deci eroul luptător nu se bU'-urd de o deosebită apreciere în lumea învățaților si literaților chinezi. Dar epopeea nu se găseşte nici în vasta literatura ebraică, poate tot din aceleaşi cauze : eroul luptător, subiect ai epopeii, nu era admirat nici de preoți, nici de profeții evrei care au întocmit scrierile biblice. Nu constatăm niciodată în epopee o preamărire a trecutului, căci această glorificare a vremurilor demult apvise ar diminua .strălucirea faptelor prezente 'vjatate de epopee, unice şi nemaiîntîinite în desfăşurarea istorică.

Putem afirma de asemenea <â poezia de dragoste este un gen literar creat de egipteni, căci poezia "rotită nu apare la greci decît mult mai tîrziu,.:n secolul al V'I-lea i.e.n., odată cu Sappho, poeta din Lesbos, cu AJ-?I?U 51 cu Mimnermos.

în povestirile egiptene pro?.a narativă cultă se y.îseste in *nur.e.* După rum am arătat, în autobiografii şi în mituri, <?3 se dezvoltă în chip remarcabil. O a r 'si în unele scrieri sapiențiale din Imperiul Vechi .se poate constata «n cadru narativ, ra şi în scrierile

social-politice egiptene, *de* pildă în *Povestea ţăranului bun* df *civ.ră.*

Interesul pentru concret, pentru individual care ia naştere fii autobiografiile principilor se vădeşte limpede şi într-o inscripţie din dinastia a*XI-a. care istoriseşte întîmplările unei expediţii plecate în pustiul de răsărit spre a căuta în jurul regiunii Wadi-Hamtnamat piatra pentru construirea sarcofagului regal. In chip miraculos o gazelă indică expediţiei locul de unde trebuia tăiat blocul de piatră pentru sarcofagul regal (J. Coujat et P. Montet, *Les inscriptions hiéroglyphiques tt hiératiques du Ouâçli Ham-marnât.* Le Caire. 1912. -p. 77—78).

Astfel se poate spune în mod sigur că există o vocaţie pentru proza narativă în Egiptul antic din Imperiul Vechi şi aceasta se constată chiar în .vechile texte autobiografice. Se poate lega aceasta vocaţie narativă cu literatura orală egipteană, care trebuie să fi fost înfloritoare, ca in întreaga Africă. Una dintre primele scrieri de proză literară cultă narativă este *Povestea lui Sinuhet,* care a avut o largă răspîndire în toată Valea Nilului, textul ei fiind studiat în şcoli ca o operă ..clasică[1]'. tntreae.a scriere este compusă cu o măiestrie desăvîrşită, fiecare moment fiind relatat în modul cel mai adecvat, calchiindu-se fie stilul oficial, ţie stilul aproape telegrafic al omului anxios şi fugar, fie stilul pompos al documentelor de la curtea faraonilor etc.

Spre deosebire de *Povestea lui Sinuhet.* în multe alte basme egiptene depistăm elemente .folclorice, care depind de un fond însemnat de poveşti istorisite de povestitori ambulanţi, asemănători trubadurilor sau Minnesanger-ilor germani. Caracteristică -acestui fond narativ folcloric este afecţiunea pentru miraculos ji extraordinar, apoi folosirea unor teme sau motive ce se regăsesc în folclorul tuturor popoarelor. Povestirea e mai sprintenă in aceste scrieri, însă limba mai săracă, mai monotonă, iar efortul pentru crearea unui stil nou — jnult mai redus.

O scriere de acest gen este *Povestea naufragiatului în Insula Şarpelui,* care istoriseşte la persoana l întîmplarea fantastică a unui dregător trimis în peninsula Sinai să aducă arama. Intr-o

cumplită furtună pier şi corabia si corăbierii, şi nu scapă decît povestitorul. Se pomeneşte într-o insulă minunata, plină de toate bunătăţile ce pot mulţumi pe un sărman naufragiat. Povestirea, plină de elemente miraculoase, se sfîrşeşte prin întoarcerea în Egipt si audienţa la faraon a naufragiatului, care este înălţat îs treapta de însoţitor al regelui pentru extraordinara aventură pe care a trăit-o. însă şi Sinuhet şi naufragiatul îşi găsesc fericirea finală prin părăsirea Egiptului, iar_ faptul acesta spune mult despic condiţiile de viaţa ce domneau iii vremea [mperiului de Mij'oc. Dacă Ulise, ajungînd în ţara feacilor. este încîntat de ceea ce vede, totuşi el m- zăboveşte prea mult acolo, ca Sinuhet sau ca naufragiatul. Tema nauffaf.atului într-o insulă se regăseşte în povestirea lui Sindbad coiăbierul din O *mie* st *una de nopţi* sau în romanul lui Defoe *Kobinaon Crusoe,* ca şi in atîtea alte povestiri care dezvoltă acelaşi motiv al eşuării pe o ir ulă necunoscută.

Povestea naufragiatului in Insula Şarpelui face parte în chip evident dintr-un ciclu de povestiri, fiindcă la începutul ei se vorbeşte de o expediţie în Nubia, care nu a fost rodnică. Apoi Şarpele descrie căderea unui meteor sau obiect cosmic ce i-a nimicit întreaga, familie, despre care iarăv. [M]-' ştim nimic, în fine. i n tuim că povestirea naufragiatului e rrenită să-l facă pe p incipeli-ce conducea expediţia eşuată din Nubia să prezinte cu totul altfel faraonului cele întîmpinate în cursul călătoriei. *Povestea naufragiatului în Insula Şarpelui* este în mod cert inserată intr-un ciclu, într-un lanţ de naraţiuni disparate şi f ăi ă legătură între ele, cart se regăseşte întocmai în *Povestirile papirusului Westcar (Faraonul Kheops şi vrăjitorii).* La curtea faraonim:. Xneops, pr.ncipiî înfăţişează pe rînd povestirile lor cu minunate întîmplăr: si miracole petrecute pe vremuri. Lumea curţii faraonului este fabuloasă, ca si vrăjile şi minunile ce se petrec acolo, iar întreaga scriere are coerenţă ţi menţine mereu treaz interesul cititorului.

Aceeaşi structură ciclică şi aceeaşi abundenţă de elemente. miraculoase magice sau divine se regăseşte peste un mileniu şi jumătate în povestirile demotice tîrzii. atestînd permanenţa creaţiei populare de-a lungul întregii istorii egiptene. Povestirile din ciclul faraonului Petubastis, publicate oentir prima oară de

W Spiegelberg : *Der Sagenkreia des Kônigs Petubastis,* Leipzig, 1910 (din care s-au descoperit texte noi, în curs de publicare, dealtfel), istorisesc luptele dintre facțiunile rivale ale principilor din Deltă şi din Egiptul de Sus, în timp ce atacurile asiaticilor beduini amenințau întreaga țară. Mulți dintre eroii povestirii au existat aievea şi este posibil ca fondul istoric al evenimentelor să fie roal. Episoadele se succed cu repeziciune, personajele, descrise sumar, sînt împărțite în bune sau rele, toate grsavitînd în jurul nehotărîtului rege Petubastis. Intr-o povestire asistăm la lupta pentru obținerea venitului unui templu care a fost răpit în chip abuziv unui tînăr preot ; in altă poveste, se dă o adevărata bătălie pentru o platoşă furată. Dialogurile, descrierile, intervențiile divine, sosirile, plecările, discursurile se deapănă trepidant, şi înaintea noastră apare o lume şi un- climat cu totu! deosebit, de cei senin şi echilibrat al prozei narative culte din Imperiul Vechi. S-a afirmat că ar exista o influența a scrierilor epice greceşti, a *lliudei* şi *Odiseii* asupra acestor povestiri demotice (A. Volton. *Der deinotischii l'eliibaslisroman und seine Bezishung 'zur yriechischen Literalur,* în *Akten des Vlll Kong, fiir Papyrologie,* Wien. 19o(>). Totuşi, cultura Egiptului antic era destul de închisa «j lipsită de influențe străine, apoi obirşia populară a acestui ciclu do povestiri este prea frapant ca să putem admite influența lui Homer, în care de altminteri miraculosul şi vrăjitori.) ocupă un rol secundar.

Construcția unui ciclu de povestiri, care în sine este de.)s un preroman. se manifesta înlr-o altă grupare de basme demotice. protagonistul lor fiind fiul lui Ramses al II-lea, nurrrî Khaemuaset. în calitatea iui de mare preot la Memfis, e! a fost însărcinai de iatăi său de mai multe ori să organizeze sărbătoarea *heb-sed,* la împlinirea a *'M* sau 30 de ani de viață, cu acest prilej faraonul urmînd să obțină o nouă tinerețe prin procedee magice. Acest fiu al lui Ramses al II-lea, care a avut dealtfel o existența reala, este supranumit in ciclul de basme susmențional *Seine,* de la *setem,* unul din titlurile sacerdotale ale marelui preot de la Memfis, si pare să fi trecut în tradiția populară ca un mare vrăjitor, in sta7-e de cele mai extraordinare fapte.

In primul din cele două basme aflăm că Setne doreşte să pună mina pe o carte de magie care i-ar da puteri nețărmurite. Prinzînd de veste că această carte se găseşte într-un mormînt, pătrunde în el, dar vechiul posesor al cârtii, vrăjitorul Na-nefer-kaptah, i-o refuză şi, spre a-l intimida, îi povesteşte viața. Dobîndirea acestei cărți 1-a costat viața fiului său, a soției şi a lui însuşi, Setne încearcă să obțină cartea jucînd-o la table cu vechiul ei proprietar, dar în cele din urmă o ia cu forța, ceea ce îi aduce şi lui nenumărate necazuri.

în a doua poveste, pe fondul unei expuneri clare asistăm ia abila introducere a unor lovituri de teatru şi a unor spectaculoase schimbări vădind o rafinată artă a compoziției.

Dornică să aibă copii, soția lui Setne Khaemuaset se duce ia templul zeului Imhotep, fiul lui Ptah, şi aici, după ce se roagă îndelung, află printr-un vis profetic că va zămisli un fiu dacă va mînca dintr-un pepene crescut într-un anumit loc. Lucrurile se petrec întocmai. Fiul, care se numeşte Siosiri, se distinge prin înțelepciune, prin ştiință şi puterile sale magice, fiind în stare sa~i ducă pe tatăl său chiar şi în lumea de apoi, spre a vedea ce se ascunde sub aparențele înşelătoare ale vieții pămînteşti. După această călătorie, soseşte la curtea faraonului Ramses al II-lea un trimis al regelui din Etiopia, care cere să se citească o scrisoare a acestui rege. fără ca ea să fie deschisă. Siosiri citeşte misiva regelui din Etiopia, care cuprinde ea însăşi o lungă poveste, unde vràjile şt miracolele se țin lanț, trăsătură întîlnită mult mai tîrziu în basmele celor O *mie şi una de nopți.*

Desigur, în nici una din povestirile egiptene viața sufletească a eroilor nu este reliefată cîtuşi de puțin. Ca şi în *lliada* şi în *Odiseea,* ca şi în eposul lui *Gilgamesh,* se descriu reacții afectiva elementare şi exterioare : paloarea arată frica, înclinarea capului indică descurajarea şi tristețea.

Frapantă este diferența între faraonii povestirilor Imperiului de Mijloc şi cei ai povestirilor demotice : nehotărîți, nesiguri de ei, chiar lipsiți de energie. Diminuarea puterii regale este vizibilă în povestirile demotice, unde faraonul este chiar ironizat şi nu eroizat, ea în *Poemul bătăliei de la Qadeş.* Desigur, adevăratele

sentimente faţă de faraoni ale poporului egiptean se manifestă Har în *Necazurile faraonului Petubastis.* în basmele egiptene, sentimentele religioase joacă un rol surprinzător de mic. Dealtfel, în povestirile mitologice, zeii sînt cruzi şi răi, vulgari şi ridicoli, indecenţi si vicioşi, şi este lesne de înţeles de ce în proza narativă egipteană nimeni nu înalţă rugăciuni către zei. Pare că un văl discret este aruncat peste adevăratele sentimente ale poporului faţă de zei şi peste profundul său scepticism, în schimb, se preferă magia şi se aşteaptă miracole de la vrăjitori înzestraţi cu puteri nelimitate. Zeii intervin prea puţin sau deloc în acţiunile umane, în antiteză cu fio?no *magicus,* care îşi impune voinţa prin vrăji, formule, amulete magice, luînd locul lui homo *religiosus egiptean,* care se roagă şi imploră zadarnic pe zeii lui. Desigur, magia este întrucitva opusă religiei, tocmai fiindcă ea ii sileşte pe zei să asculte de vrăji, si de aceea divinităţile sînt coborîte de pe piedestalul lor, devenind egale cu oamenii. Dar formulele magice şi descîntecele întăresc încrederea în puterea verbului uman, a cuvîntului rostit cu o ştiinţă aparte şi astfel contribuie la întărirea sentimentului de putere a omului, care nu mai este o jucărie în mîna zeilor. *Homo magicus* se luptă în ultima instanţă cu zeii, este prometeic în măsura în care respinge închinarea şi supunerea servilă faţă de divinitate, şi basmele egiptene ne dezvăluie aceste aspecte obscure ale gîndirii Egiptului antic.

In povestiriJe egiptene, scrise desigur de bărbaţi, femeile apar într-o lumină puţin favorabilă. Soţia lui Anup, din *Povestea celor doi fraţi,* este necredincioasa, mincinoasă şi perfidă. Stăpîna din *Adevărul şi Minciuna* este senzuală şi crudă : după ce a petrecut o noapte cu Adevărul, care e qrb, îl părăseşte şi îl face portarul casei sale.

Herodot ne înfăţişează povestea reginei Nitocris, :are a domnit după fratele ei, ucis de egipteni în urma unui complot rnişalesc. Ca să-l răzbune, Nitocris pune la cale uciderea tuturor celoF <:e au conspirat împotriva fratelui său, înecîndu-i în apele Nilului, după care se sinucide şi ea (Herodot. II, C).

Nu se poale crede că proza narativă cultă a Egiptului antic nu a avut nici un ecou în literatura romanescâ elină. Căci spre

deosebire *de* alte genuri literare, preromanul şi romanui grec *nu* au, un creator cert. Apoi romanul grec apare foarte tîrziu, si Blitgen Cizek, autorul monografiei *Evoluţia romanului antic* (Editura Univers, Bucureşti, Ï970, p. 2), scrie următoarele : „Condiţiile literare în care apare romanul, confluenţele şi interferenţele de aenuri Ia nivelul cărora se realizează începuturile sale, geneza artei romaneşti în general constituie una din problemele cele mai dificile şi mai controversate ale filologiei clasice, unul din destul cie numeroasele «locuri disperate- ale exegezei rcfoderne consacrate culturii greceşti şi latine. De aceea, există cercetători *ni* romanului antic- care ocolesc impasul, care-l constată şi renunţă a-l soluţiona, rnulţumindu-se să abordeze doar evoluţia sau structura genului. Credem insă că totuşi geneza romanului poate fi atacată si elucidată măcar în parte."

I>ar după ce studiază diferitele origini posibile ale preromanuiui şi romanului grec. Eugen Cizek scrie în *Anexa* aceluiaşi volum : „Mai însemnată ni se pare analiza filiaţiei posibile dintre romanui grec şi literatura narativă a Egiptului faraonic si ptolemaic. într-adevâr, am notat prezenţa peisajului egiptean în numeroase romane greceşti, aproape obligatorii pentru desăvîrşîrea periplului personajelor romaneşti helenice. Este deci foarte probabil ca otitoru care cunoşteau destul de bine relaţiile Egiptului ptolemaic. roman şi chiar persan, să fi venit în contact şi cu unele povestiri locale. Chiar dacă lipsesc şi în acest caz unele detalii relevante pentru filiaţii certe, ne permitem să semnalăm o seamă "de elemente care ar putea la rigoare atesta asemenea contacte. Remarcăm că Gustave Lefebvre a consemnai similitudinii ale unor povestiri egiptene cu Biblia şi basme japoneze, dar şi cu *Iliada* homerică. De asemenea, savantul francez a semnalat utilizarea povestirii-cadru şi a analizei psihologice în povestiri egiptene.

Astfel în *Povestea celor doi fraţi,* poate de origine feniciană .şi oricum de respectabilă vechime în interiorul culturii egiptene, apare o variantă a celebrului motiv hippolytic, utilizat în aproape toate romaneie greceşti. Ne referim la motivul geloziei între doi membri ai aceleiaşi familii, gelozie cauzată de perfidia soţiei unuia

din ei. De asemenea întîlnim cele mai stranii şi fantastice metamorfoze." (Op, cit., p. 210.) In continuare. Eugen Cizek errunty acele povestiri egiptene care i se par că au exercitat o influenţa certă asupra romanelor greceşti, scriind de pildă că *Pouestco naufragiatului* prezintă numeroase similitudini „pregnant conturate" cu episoadele din romanele greceşti, apoi sfîrşeşte admiţînd că : „în concluzie, ni se pare importantă frecvenţa omologiilor. îr>-tradevăr, în absenţa acelor detalii revelatoare pentru un împrumut cert. numai numărul nu lipsit de importanţă al similitudinilor generale apare ca edificator. Cel puţin unele din asemănările mai vagi pot dovedi că romancierii greci s-ar fi putut parţial inspira din cîteva elemente ale povestirilor egiptene.•' (Op. *cit.,* p. 231-212)

Iar într-o notă (ibidem) se arata că Pierre Grimai a putui demonstra îoarte convingător utilizarea directa a riturilor şi povestirilor egiptene chiar si într-un roman latin, adică în *Măgarul âf>* aur a) iui Apuleius. căruia volumul lui Eugen Cizek îi consacra un capitol întreg *(Op.* rit., p. 148 şi u.), îi rezumă tot conţinutul si arata *ce* Lucius, eroul acestui roman, era iniţiat în misterele lui Tsis şi ale lui Osiris.

Vom adăuga că in secolul al XVlI-lea chiar, Pierre de Huet afirmase că prototipul romanului .trebuie căutat în Orient. Un număr de preromane şi romane greceşti au drept cadru lumea Egiptului, cum ar fi de piîdă *Teagene şi Haricleca* de Heliodor (tradus în româneşte de Marina Marinesou, Bucureşti, „Biblio teca pentru toţi", nr. 560, Editura Minerva, 1970), sau *Aventurile teukippei* si *ale lui Cleitofon,* ori *Istoria lui Apollonius, rege al Tirului.* Iar autorii acestor romane greceşti cunoşteau bine lume;» Egiptului, pe care o descriu de pildă .\renturile lui Chaireas şi alv *CallMioei,* sau cunoşteau religia egipteana, ritualurile lor şi poate misterele (cf. *Măgarul de aur* a! lui Apuleius). »

Pe de altă parte, multe din povestirile- egiptene au trecut în îol-jlorul altor popoare, şi in basmele celor O *mie* si urio «U-*nopţi,* precum am arătat, depistăm motive egiptene, aşa cum găsim teme create pe malurile Nilului în folclorul german, francez şi neogrec

xxx

Pe de altă parte, un număr de teme luate din istoria si civilizaţia Egiptului antic au constituit subiectul multor opere de proză narativă din literaturile romantice şi moderne. Vom cits doar *Romanul mumiei* (Paris, 1858) al lui Théophile Gautier, o operă romantică ce a fost mult admirată, în literatura româna, Minai Eminescu, într-un fragment de roman din tinereţe (Viena, 1869), descrie întîmplările de după moarte ale unui faraon egiptean, Tlà, şi a soţiei sale -Rhodope (cf. M. Eminescu, *Avatarii faraonului Tlà, Geniu pustiu,* Editura pentru literatură. „Biblioteca pentru toţi", nr. 320, p. 258—315). Dealtfel, Minai Eminescu a descris lumea Egiptului antic în celebrul său poem *Memento mori*. — Despre Ramses al II-lea scrie şi Alexandru Macedonski în *Ospăţul lui Pentaur* ' — 1886. Credem că am putut prezenta în decursul anilor un triptic destul de complet al literaturii egiptene prin publicarea *Poeziei Egiptului faraonic* (traducere de Ion Acsan şi Ion Larian-Postolache, Editura Univers, 1974), a *Gîndirii Egiptului antic în texte* (Constantin Daniel, Editura ştiinţifică, 1975), unde am prezentat textele sapienţiale egiptene, în fine, prin apariţia acestui volum de proză narativă cultă.

Au fost incluse în sumar numai povestirile care nu erau doar în stare de fragmente, adică acele texte în măsură să ofere cititorului o naraţiune coerentă şi aproape completă. Se ştie într-adevăr că multe texte egiptene au ajuns pînă la noi cu numeroase lacune, care le fac neinteligibile, iar alte povestiri nu ni s-au păstrat decît parţial. Nu le-am inclus pe acestea în volumul de faţă, cum nu am inclus nici textele poetice publicate de noi şi nici textele sapienţiale propriu-zise.

Dar povestirile Egiptului antic vor oferi, credem, cititorului o viziune mai plastică şi mai realistă asupra vieţii şi existenţei frămîntate a locuitorilor Văii Nilului de acum 3000—4000 ani, cum nu le-ar putea descrie un tratat de istorie a civilizaţiei egiptene.

- *C. DANIEL şi l. ACSAN*

[1] Pentaur nu este autorul, ci scribul ce a transcria *Poemul bătăliei de la Qadeş,* pe care poetul l-a cunoscut probabil într-o traducere franceză.

TABEL **CRONOLOGIC**

IMPERIUL VECHI

3200 î.e.n. Dinastia I (thinită), fundată de Menés, rege din Sud, care cucereşte şi unifică tot Egiptul. Regi : Narrner, Aha, Djer, Djet. Capitala regatului este la This, de unde numele dinastiei. Se întemeiază oraşul Memfis,

2815—2778 Dinastia a 11-a (thinită). Capitala este oraşul This. Regi : Nebre, Nineter, Peribsen. Predomină cultul zeului Seth. Se constituie protocolul rega). Relaţii comerciale ale Egiptului cu oraşul fenician Biblos.

Circa 2778 — 2723 Dijiastia a IJI-a,*cu capitala !a Memlis. Regi : Sanakht, Khaba, Neferka, Hu. Se construieşte piramida în trepte de la Saqqara. Se scriu *învăţăturile lui Imhotep,* arhitect, scrib şi medic.

Girra 2723—2563 Dinastia a iV-a. Regi : Snefru, Kheops, Didufri, Kefren, Mykerinos. Se înalţă piramida rom-, boidală de]a Dafşur, marea piramidă de la Gizeb şi Sfinxul.

Knenpţ si

Circa 2563—2423 Dinastia a V-a. Regi : Userkaf, Sahurt Isesi, Unas. Se construieşte templul solar de la Abu kir. Se scriu : *învăţăturile lui Ptah-hotep,* primele *Texte ale Piramidelor* în mormîntul regelui Unas *Autobiografia lui Uni, învăţătura lui Hergedef* şi *învăţătura lui Kagemni.* Tot din această dinastie datează şi textul reprodus de regele din dinastia etiopiana Şabaka, ca "si mitul lui Horus şi a lui Seth, precum şi textul fundamental al teologiei din Memfis.

Circa 2423—2263 *Dinastia a Vl-a.* Regi : Usirkare, Pepi I, Merire, Pepi II. Se formează o nobilime aproape independentă. Funcţiile devin ereditare. Pepi al II-lea are cea mai lungă domnie din istoria Egiptului. Guvernatorii de nome se răscoală. Slăbirea puterii regale. Se produce o mare invazie a asiaticilor. O parte din *Textele Piramidelor* si *Autobiografia lui Herkhnf* sînt scrise acum.

Prima perioadă intermediara

Circa 2263—2220 *Dinastiile a Vll-a şi a VIII-a.* Regata multiple si semiindependente. Destrămarea totală a puterii centrale.

Circa 2220—2070 *Dinastiile a IX-a şi a X-a.* Regi : Neferkare, Merikare, Meribre. Oraşul Herakleopolis devine capitală. Relaţii comerciale cu oraşul Biblos. Lupte cu regii din Egiptul de Sus ce domneau la Theba. Se scriu : *Textele Sarcofagelor, Dialogul unui om deznădăjduit cu sufletul său, învăţătura pentru regele*

W.eri-Ka~re, Povestea ţăranului bun de gură, Sintecul harpistului, Viaţa lui K.hety şi Plîngerile iui Ipuwer,

Circa. 2160—2000 Dinastrîa a *XI-a,* thebană, esbe contemporană cu regii din Herakleopolis. Faraoni : Antei I, Antef al II-lea, Antei al III-lea, Mentuhotep î. Se construiesc -mormintele rogile de la Deir-eJ-Bahr.

1MPKK.1UI, OK ***MIJLC'O***

firea 2000—1785 Dinastia a XU-a. Regi ; Mentuhotep al II-lea, Mentuhotep al III-lea, Amenemhat î, Sesostris I, Amenemhat al II-lea, Sesostris al II-lea, Sebeknefrure. Se construieşte Labirintul. Se scriu s *Povestea lui Sinuhe, Povestirile papirusului Westcar (Regele Kheops şi vrăjitorii), Prorocirea lui Neferrohu, învăţăturile lui Amenemhet I, Imnul către Nil.*

Birca 1785—1680 Dinastiile a XHI-a şi a XIV-a. Regi *ţ* Sebekhotep, Sekhemkare. Hicsoşii se infiltrează în Deltă şi îşi construiesc o capitală fortificata]a Avar is.

duua perioadă **interwiedîară**

Circa 1730—1580 Dinastiile a XV-a si a XVl-a. Regii hicsoşi domnesc în. Deltă, la Avaris. Faraonii egipteni din Theba sînt vasali ai hîesosilor. Predomină cultial zeului Seth, asimilat lui Baàî. zeu semit.

•*Circa 1680—*2580 *Dinastia a XVH-a,* Regi egipteni domnesc la Theba. Faraoni : Rehotep, Sebekemsef, Dje-huti, Mentnhotep.

'1580—1314 Dinastia a XVlll-a. Regi: Ahmosis. Amenofîs *l* Thutmosis I. Thutmosis al Iî-lea, regine Hatşepsiu, Thutmosis al III-lea, Amenofis al II-lea, ThutmosL; al IV-lea, Amenofis al III-lea. Amenofis al IV-le.; (Ikhunaton). Tutankhamon. Ai, Horemheb. Regele Ahmosis cucereşte Delta si izgoneşte pe hic-soşi din Egipt, reunificînd tot regatul. Amon este zeul fundamental al statului, iar Theba — capitala. Se construieşte templul de la Karnak. Thutmosis I trece Eufratul la Knrkemis si obţine o mare victorie asupra statului Mitanni. Nubia devine provincie egipteana. Marea reformă religioasă a lui Ikhunaton Se scria : *Imnul către Amon-Ra, Imnul către Aton* * a *lui Ikhunaton, Cartea Morţilor* în prima ei formă, *Stela poetică a lui Thutmosis al Hl-lea, Stela sfinxului a lut Thutmosis al IV-lea, învăţătura lui Ani, învăţătura lui Amenemhat.* Se formează limba neo™ egtpteană.

*Î314—*1200 *Dinastia a XlX-a.* Regi : Ramses I, Sethi I. Ramses al II-lea, Mineptah. Mincptah-Siptah. Sethi al II-lea. Palestina este recucerită. Campanii împo -triva hittiţilor. Mineptah respinge invazia Popoarelor Mării. Se scriu : *Poemul bătăliei de la Qadeş, • Stela lui Mineptah,* zisă a lui Izrael, *învăţăturile din papirusul Anaslasi II, Satira meseriilor, Adevărul şi Minciuna, Cucerirea cetăţii Joppe, Prinţesa din Bakhtan, Poezia de dragoste egipteană, Imnuri către faraoni. Povestea celor doi fraţi. Cearta dintre Honts fi Seth.*

Ï2QO—W85 Dinastia a XX-a. Regi : Sethnakht Ramses al III-lea, Ramses al IV-lea, Ramses al V-lea. Regele.

Ramses aî îll-lea codifică legile egiptene. Nonă victorie asupra Popoarelor Mării. Expediții împotriva libienilor. Turburări lăuntrice, răscoale, conspirații. ale haremului, jefuiri de morminte.

EPOCA TIRZ1E

IQS5—950 Dinastia a XXI-a. Regi : Smendes, Herîhcr, Psusenes I, Siamon. Fărîmițarea puterii regale cu dinastii paralele la Tanis (în nord) si la Theba (în sud). Se scrie : *Peripețiile călătoriei lui Uenamon Qa* Bibîos).

$50—730 Dinastia a XXII-a, Dinastie libiana. Hegî : Şeşonk I, Osorkon I, T.akelot I, Qsorkon II. Şeşonk aî • . Il-lea, Şeşonk al Ill-lea.

817—730 *Dinastia a XXllI-a. în* sud domnesc, ' concomitent cu regii din dinastia a XXII-a, regii de maj jos, care alcătuiesc pentru Manethon (preot egiptean din epoca Ptolemeilor) dinastia a XXIII-a. Regi : Petubastis, Osorkon al IH-lea, Takelot al Il-lea, *Amcn*-rud, Osorkon al IV-lea.

730—715 *Dinastia a XXIV-a.* Regi : Tefnakhi, Boebnris. Regii din Dinastia a XXIV-a domnesc în De]tă. • N

71ă—656 *Dinastia a* XXV-a (Dinastia etiopiana). R-^gîi eînt kuşiţi venind din Etiopia (Sudanul actual), avind drept capitală Meroe şi Na pata. Regi : Piankbi, Şsbaka, Şabataka, Taharka. Reşedința regală este îa Napaieu Regele Şabakă luptă împotriva asirionilor ţî a răscoalelor din Deltă. Se scriu : *Stela regelui Pi-*

ankhi, Stela lui Tanictamon şi învăţătura lui Amen. em-ope.

66S—525 Dinastia a XKVl-a saită. Regii domnesc la început în Deltă, .ia Sais. Regi : Psametic I, Necao, Psametic al II-lea. Apries, Amasis, Psametic al III-lea, Sub Psametic I se recucereşte tot Egiptul de la aşirieni cu ajutorul mercenarilor greci, în 614 î.e.n. se întemeiază oraşul Naucratis, colonie greacă. Arta şi scrierea egipteană arată o reîntoarcere spre trecut ; este ceea ce s-a numit „Renaşterea saită".

Priiria dominaţie persană

525—404 Dinastia a XXVII-a. Regii sînt perşi : Cambise, - Darius I, Xerxes, Artaxerxes, Darius al II-lea. La 460 î.e.n., începe răscoala unui nobil" egiptean Inaros, secundat apoi de Amirteu. Ajutaţi de greci, egiptenii îi învinq pe perşi. Flota atenianâ venită în ajutorul răsculaţilor egipteni ajunge pînă la Memfis.

'401—398 Dinastia a XXVHI-a. Rege egiptean în Deltă, Amirteu, care după executarea lui Inaros de către perşi domneşte în Egipt timp de şase ani.

398—378. Dinastia a XXIX-a, Regi egipteni domnesc peste • tot Egiptul : Nepherites, Muthies, Psamuthis, Acoris. Se bat primele monede egiptene.

-341 Dinastia a XXX-a. Regi egipteni domnesc peste tot Egiptul : Nectanebo I, Teo, Nectanebo II. Perşii sînt învinşi de egipterîi sub domnia lui Nectanebo I. Dar perşii biruiesc pe ultimul faraon egiptean Nectanebo III şi ocupă toată Delta.

__332 Regii perşi guvernează prin satrapi : Artaxerxes al III-lea, Occos, Arses, Darius al Ill-lea Godomanul

Cucerirea ***Egiptului*** *de* ***către*** *Alexandru cel Mare*

»

332 Alexandru cel Mare devine faraon al Egiptului după *ce* îl cucereşte de Ia perşi.

321—30 Dinastia lagîdă sau ptolernaică. Regi : Ptolemeu I Soter, care fusese întîi guvernator al•• Egiptului, se proclamă în anul 321 î.e.n. faraon. Ii urmează *Ptolemeu* al II-lea Filadelful, Ptolemeu al IV-lea Filopator. Ptolemeu al V-lea Epifaniu, Ptolemeu aî VI-lea Filometer, Ptolemeu al VII-lea. Eupator. Ultimul faraon din dinastia lagidă este Ptolemeu al XV-lea, Cesarion, fiul lui Cezar şi al Cleopatrei, care este ucis de romani. In timpul dinastiei ptolemaice, se scriu : *Poveţele lui Anekh-şeşionkhy către jiul său,* s *învăţătura papirusului Insinger (Sapientia demotică).* Tot în această epocă se scriu cele două povestiri numite *Seine I* şi *Seine H,* apoi povestirile din *ciclul Petubastis.* In această perioadă se întocmeşte *Cronîcr. demotică* şi *Prorocirea Mielului.*

30 î.e.n, — 641 e.n. Epoca romană şi bizantina. Egiptul dominat de romani, apoi de bizantini, continuă să aibă o limbă proprie, folosind scrierea demotică, apoi coptă. Apar numeroase opere în limba coptă, printre-care celebrele : *Apophthegmata patrum (Patericul)* si *Apophthegmata philosophorum,* dar si numeroase scrieri creştine, gnostice si manieheene, precum şi'n r vastă literatură apocrifă.

In anul 641 e.n., Egiptul, cucerit de arabi, îşi începe epoca islamică a istoriei sale.

G,. Ma:-p[f]-[rr]°. ^[fr]*" *contes populaires de l'Egypte ancienne,* Itl-e éd..
Paris (1905». K, Setufe, Oie *altSgylixchcn •l'yramidt'hle.i'lc,* 3 Biiade, Leipzig.
UiOJi—1922.
Adolf Krmari, Oie *Lileratitr (1er* /U'p!/p(er/Leip/.ig, 1923. G. Eoeder, *Altagyptisclie firzahlungen und* Mart-hen, Jena, 1927, A. H, Gardiner, *Late-fcyyptian Stories,* London, 1932. A. M. Blackman. *Middle-Kgyptian* Stories, Bruxelles, 1932. G. Lefebvre, *Romans et contes égyptiens de l'époque pharaonique,*
Paris. 1949. Sergio Donndopii, Siorio *dclla leiicrattirci eyizianu antica,* Milano,
1957. l. S. Kaţtu'lson şi F. L. Mt'tidelson, *Faraon Hitfu i ciarodei,* Moskva,
195B, M. E. Matît, *Miturile Egiptului antic,* în româneşte de E, Zelţer,
tălmăcirea versurilor do C. Nani, Editura ştiinţifică. Bucureşti, 1938. N. Petrovski si A, Belov. *Ţara marelui Hapi,* traducere de Gri,
GhernUşliu şi A. Poteraşu, Editura tineretului, Bucureşti,
1958. Edda .Bresc-iaai, *Lelteratitra e poesia dclianlico Egitto,* Torino,
1969.

Joseph Kaster, *The Literature and Mythology of Anricr.i Egypt,* London, 1970. W;)3ia)T) Kelly Simpson, *The Literature of Ancient Egypt* New-
Baven and London, Yale University Press, 1973. Pierre Montei, *Egiptul pe vremea dinastiei Ramses,* traducere de Ileana Zara ; cuvînt înainte de acad. Emil Conduraehi, Ed.î-tura Eminescu, 1973. Ceorges Posener în colaborare cu S. Sauner on şi Jean 'Yoyotte,
Enciclopedia civilizației şi artei egiptene, traducere de Radu Florescu şi Gloria Ceaealopol, introducere do Radu Florescu. Editura Meridiane, Bucureşti, 1974. *i'vezia Egiptului faraonic,* traducere de Ion Acsan .şi Ion Larian-
Fostolache ; cuvînt înainte şi note *de* Constantin Daniel Editura Univers, Bucureşti, 1974. Constantin Daniel, *Gîndirea egipteană antică în texte,* Editura
ştiințifică, Bucureşti, 1974. """"
idem, *Maxime, sentințe şi aforisme din Egiptul amic, antnlogif* traducere şi note de C. D., Editura Albatros, 1975. jdem, *Orientalia mirabilia,* Editura ştiințifică si enciclopedică,
Bucureşti, 1976. 3dom, *Civilizația Egiptului amic.,* Editura sporl-turism. Bucuroşii,
1976.. Oâdiu Drimba. *Eseuri ăf. literatura străină.* Editura Dacia, Cluj-
Napoca, 2976.

POVESTIRILE
EGIPTULUI ANTIC

t

D

CURTEANUL UNI ÎŞI DEAPÀNA VIAȚA

In timpul primelor dinastii, lista titlurilor răposatului poate fi considerată forma embrionară à autobiografiei, care este o expunere mai ei^oluată începînd cu dinastia a iV-a.

Textele autobiografice, păstrate în mormintele Imperiului Vechi, pe o stelă ori pe o statuie din Imperiul Nou şi de Mijloc, erau destinate contemporanilor şi mai cu seamă generațiilor următoare, avînd un dublu scop : să înfățişeze o viață frumoasă şi exemplar trăită, apoi să descrie faptele ilustre ale defunctului.

Unul dintre textele cele mai însemnate si mai cunoscute din Imperiul Vechi este Autobiografia lui Uni, *scrisă pe o stelă funerară găsită la' Abydos, care se află actualmente la Muzeul, din Cairo.*

Uni a fost un înalt funcționar de la începutul dinastiei a Vl-a. Biografia sa, ca şi cea a tuturor marilor dregători ai vremii, arată un aspect frapant al societății Imperiului Vechi : faraonul este ridicat în si aii ă şi se dau asigurări de fidelii ațe şi de recunoştință suveranului care a ştiut să aleagă un slujbaş atît de valoros, un nobil capabil să arate, în cele mai grele sarcini ce i s-au dat, o capacitate *unanim recunoscută. Această tendință este evidentă*

m *povestirea japlelor săvîrşite de* Uni, dar *şi în mîndrm en care* ,ve *datează deschis iscusinţa răposatului de a dobîndi reuşita în activitatea sa. El are conştiinţa meritelor personale, graţie cărora a realizat ascensiunea sa socială.*

Cariera lui Uni este un exemplu clar al acestor merite, pe care le înşiră j ar ă prea multă modestie, căci, din simplu .inspector al magaziilor faraonului, -urcă din treaptă în treaptă pînă la postul de guvernator al Egiptului de Sus.

Această autobiografie este o expresie directă, uneori cu accente lirice, a optimismidui şi a credinţei in inteligenţa şi abilitatea umană, dar şi a valorii atribuite succesului social al unui om, singurul care trebuie luat în seamă după concepţiile de viaţă ale Imperiului Vechi.

Autobiografia lui Uni a fost tradusă- de K. Sethe * Urkunden des alten Reiches, *Leipzig, 1932—1933, p. 98 şi urm., şi de S. Donadoni :* Storia deîla letteratura egiziana antica, *Milano, 1957, p. 46 şi urm.*

Eram .un copilandru care (de-abia) îşi stringea ţla mijloc) cureaua pe vremea măriei-sale Teii *. Aveam slujba de supraveghetor al hambarelor şi de purtător-de-grijă *Khentiu-se* - din palatele faraonului (..,). Apoi am devenit preot, însărcinat cu păzirea riturilor sacre in palatele regeşti. Măria-sa m-a ridicat la rangul de „Prieten", mai mare peste preoţii necropolei sale. în vreme ce aveam îndatorirea de (...) Măria-sa m-a numit judecător şi „Glas al cetăţii Nekhen" [3], pentru că în inima sa ocupam un loc

' Faraonul Teti face parte din dinastia a VI-a (circa 2423—6263 î.e.n.)

[8] In eg. *h n t j.* — titlu nobilar folosit în Imperiu] Vechi şi în. timpul dinastiei a XVIII-a.

* Acest titlu apare în Imperiul Vechi, alături de altul, distinct «3e ol, „Păzitor al cetăţii Nekhen". Este vorba **de** Hieraconpolis **al** grecilor vechi : „Oraşul uliilor" (localitatea actuală Kon el-'^hmer. de îngă E? **Kab).**

mai mare decît oricare slujitor al său. Cercetam neînțelegerile dimpreună cu judecătorul-vizir în toate pricinile tainice, şi în numele măriei-sale supravegheam iatacurile -oțiilor regelui, precum şi Casa cea Mare a celor şase ; şi asta pentru că în inima măriei-sale ocupam un loc mai mare decît oricare dregător, decît orice curtean, decît orice slujitor al său.

M-am rugat de măria-sa să-mi facă un sarcofag de piatră albă din Troia [1]. Iar măria-sa a cerut ca un purtător de pecetie, împreună cu o ceată de corăbieri de sub porunca sa, să treacă fluviul (Nil), ca să aducă sarcofagul de la Troia. Mulțumită lui, acesta a sosit într-o plută mare a Palatului, dimpreună -cu acoperământul său, cu o poartă falsă, cu arhitrava, stîlpii si pragul (porții).

Nu s-a mai făcut în trecut un lucru asemănător pentru nici un curtean, într-atîta de mult mă prețuia inima măriei-sale, într-atît eram pe placul inimii măriei-sale, într-atîta cucerisem inima măriei-sale.

Pe cînd eram judecător si .,Glasul cetății Nekhcn", măria-sa m-a făcut „Prieten unic" şi primul-purtător-de-grijă *Khentiu-se* din Palatul regesc, şi am înlocuit patru purtători-de-grijă *Khentiu-şe* din Palat, aflați acolo.

Am ținut seama de ceea ce măria-sa lăuda : n-am trecut peste (rîndul) meu de pază, am deschis calea regelui şi n-am lăsat să fie încălcată datina (curții). M-am purtat mereu în aşa fel încît măria-sa să laude mai mult decît faptele mele (felul acesta de a mă purta).

A avut loc o judecată în iatacurile femeieşti cu privire la soția cea mare a regelui, lametes, în cea mai mare taină, şi măria-sa m-a lăsat să mă duc şi să judec singur, fără să fie acolo nici un mare vizir, nici un dregător, doar eu singur, pentru că măria-sa mă prețuia şi mă plăcea şi pîină de mine era inima lui.

Am aşternut în scris (întreaga judecată) singur, împreună cu un Judecător, „Glas al cetății Nekhen", pe rfnd

[1] Carieră de piatră de calcar aproape de Memfis.

slujba mea era aceea de mare purtător-de-griji *Khentiu-şc al* Palatului (regesc). Am mai fost însărcinat si în trecut să judec o tainică pricină a iatacurilor femeieşti ale regelui, Măria-sa m-a lăsat pe mine să judec pentru că inima măriei-sale mă prețuia mai mult decît pe oricare alt dregător, mai mult decît pe orice curtean al său, mai mult decît pe orice slujitor al său.

Măria-sa a pornit război împotriva asiaticilor, cart îşi iau sălaşul pe nisipuri[1]. Măria-sa ia înjghebat o armată de multe zeci de mii de oşteni, purcesi din întreg Egiptul de Sus, de la Elefantina -, la miazăzi, pînă la Afroditopolis, la miazănoapte, alții din Deltă, din cele două jumătăți ale țării, proveniți din oraşe, dinlăuntrul cetăților întărite, din ținutul Ircet[3], apoi nubieni, *medjiai* din Nubia[4], din țara lam [5] a nubienilor, din țara Wawat[6] a nubienilor, din țara Kaw[7] a nubienilor, precum şi din țara libienilor.

Măria-sa m-a pus în fruntea acestei armate, pe cîtă vreme guvernatorii, purtătorii-de-peceți ai regelui din Egiptul de Jos, „Prietenii unici" [8] ai marei fortărețe, apoi purtătorii-de-grijă si prinții fortărețelor din Valea (Nilului) şi din Deltă. „Prietenii" (regelui), primii preoți din Valea si Delta (Nilului) si cei ce gospodăreau moşiile Statului porunceau unui pîlc (de ostaşi) din Valea sau Delta

[1] Triburi de arabi nomazi care atacau deseori Valea Nilului.

Localitate din Egiptul de Sus,

[3] Ținut din Nubia (Sudanul de azi) situat mai înainte" de regiunea Wawat.

[4] Medjia era o localitate din Nubia, din care se trăgeau probabil locuitorii numiți *medjiai.* In Imperiul Nou, aceştia au format trupe însărcinate cu supravegherea țăranilor egipteni.

[5] Regiune ntibiană de lîrigă cea de a doua cataractă a Nilului

[6] Parte constituentă a Nubiei. ce se întindea între înălțimile din răsăritul Nilului şi coasta Mării Roşii, între localitatea actuală Assuan şi Korosko.

[7] Ținut din Nubia, la sud de Medjia. pe malul de răsărit al Nilului.

Titlu de noblețe atribuit doar înalților demnitari.

Nilului, cîrmuind fortărețele ale căror principi erau, sau e nub'ienii din acele pămînturi străine.

Dar eu eram cel ce făceam planuri, fiindcă dețineam slujba de mare purtător-de-grijă *Khenliu-şe,* avînd datoria de a îndrepta situația, astfel încît nici, unul din ei să nu fie pus în postul de însoțitor, nici unuf*din ei să nu fure aluatul pentru pîine sau sandalele călătorului, nici unul din ei să nu aibă îmbrăcăminte luată dintr-un oraş, *ca* nici unul din ei să nu răpească o capră de la nimeni.

Eu i-am călăuzit prin Insula de miazănoapte, prin Poarta lui Imhotep, prin ținutul lui Horus Neb-maat (re gele Snefru), deoarece aveam slujba de.....

Am cercetat cu de-amănuntul fiecare din aceste pilcuri (de ostaşi), întrucît nici un slujitor (al faraonului) nu le cercetase :

Această oaste se întoarce-n pace
După ce-a spulberat armia Celor ce-
şi au sălaşul pe nisipuri. Această
oaste se îptoarce-n pace După ce-a
jefuit pămîntul Celor ce-şi au
sălaşul pe nisipuri. Această oaste
se-ntoarce în pace După ce, rînd pe
rînd, a nimicit întăriturile lor, toate.
Această oaste se întoarce-n pace
După ce le-a tăiat pînă la unul
Smochini si butucii lor de viță.
Această oastte se întoarce-n pace
După ce-a preschimbat în rug Casele
neamurilor lor. Această oaste se
întoarce-n p n ce După ce a tăiat în
bucățele Cetele lor aflate-acolo. Ce
numărau mai multe zeci de mii.
Această oaste se întoarce-n pace

După ce-a strîns armiile
Ce-i sprijineau în număr mare,
Ducîndu-i ca pe prinşii de război.

M-a lăudat măria-sa pentru această faptă, mai mult decît pentru orice altă ispravă. Măria-sa m-a lăsat să conduc oştirea de cinci ori, pentru a lovi cu aceste pilcuri pămînturile celor cc-şi au sălaşul pe nisipuri, ori de cîte ori ei se răsculau.

Am făcut în aşa fel încît măria-sa să mă laude pentru, aceasta mai mult decît pentru orice altă ispravă.

Am prins de veste că o parte din răsculaţi se oploşiseră printre străinii ce locuiau în (muntele) numit „Nasul gazetei" '.

După ce am străbătut (marea) cu ajutorul corăbiilor de cărăuşie împreună cu oştirea (mea), am poposit în spatele înălţimilor muntelui, la miazănoapte de cei ce-şi au sălaşul pe nisipuri, în vreme ce jumătate din oastea mea se afla pe drum.

M-am întors după ce i-am prins pe toţi si după ce am tăiai în bucăţi pe orice răsculat oploşit printre ei.

" Am fost la palatul regal purtător-de-sandale. Regele Egiptului de Sus şi de Jos, Merenra [2], stăpînul meu — fie ca el să viеţuiască veşnic ! —, m-a făcut guvernator si purtălor-de-grijă al Egiptului de Sus de la miazăzi de E'.efantina, pînă la miazănoapte de Afroditopolis, pentru că inima măriei-sale mă preţuia, pentru că inima măriei -sale era plină de mine.

Am îndeplinit slujba de purtător-al-sandalelor (regelui), şi pentru grija şi strădania de a ţine seama de datina curţii, măria-sa mă lăuda mai mult decît pe oricare dregător, decît pe oricare nobi], decît pe orice curtean, decît pe orice slujitor al său. Niciodată această dregătorie nu

[1] Se pare *că* este celebrul munte Carmeî („Via Domnului") din Palestina.

[5] *Merenra* înseamnă : *„îndrăgit de (zeul) Ra",*

revenit unui slujbaş oarecare. Eu am deţinut această dregătorie de'guvernator al Egiptului de Sus in chip nltuinitor, îngrijindu-rnă ca nimeni să nu rănească ca lancea pe tovarăşul său.

Apoi măria-Sa mi-a poruncit să plec la Ibhat ' ea sa. aduc pentru „un stăpîn al vieţii-' o casă, a celor vii (un. sarcofag), dimpreună cu capacul si mica piramidă slăvită *si* venerată a lui Merenra-Khanefer, stăpîna mea. Măria-sa ni-a chemat, trimiţîndu-mă la Elefantina, să aduc o poartă falsă de granit, cu pragul, stîlpii si arhitravele sale de granit, şi să mai aduc o poartă mare de granit şi an prag pentru marea încăpere a piramidei Merenra-Khanefer, stăpîna mea. v

Am plutit -dus de curent, ' începînd de aici pîna *Ja* Merenra-Khanefer, cu sase bacuri, trei luntrii mari, ixei bărci cu opt vîsle, într-o singură expediţie.

Odinioară, în vremea nici unui rege, Ibhat şi Eîefantina nu au fost (străbătute) într-o singură expediţie. Fapt este că, oricare a fost lucrul pe care măria-sa mi]-a poruncit (să-l fac), el a fost îndeplinit de îndată, după porunca pe care mi-a dat-o măria-sa.

Măria-sa m-a trimis la Ilat-nub pentru a aduce o masă de prinoase din alabastru de Hat-nub [2]. *Am* făcut să coboare această masă de prinoase în şaisprezece zile, după ce a fost cioplită (în cariera de piatră) la Hat-nub, Iăsînd-o să plutească pe fluviu în jos către miazănoapte, inir-un. bac — întrucît am înjghebat pentru această masă un bac din lemn de salcîm, avînd şaizeci de coţi lungime şi treizeci de coţi lăţime, şi 1-am întocmit în şaisprezece zile, în luna a treia din anotimpul verii. Cu toate că apa rra se înălţa deasupra nisipului (din fluviu), am ajuns cu bine Ia Merenra-Khanefer şi totul s-a făcut prin străda-nia mea, potrivit poruncii pe care mi-o dăduse măria-sa, stăpînul meu.

' Localitate situată !a sud de Eïeîantina. N

* Carierele de alabastru din Hat-nub **erau** vestite.

Apoi măria-sa m-a trimis să sap cinci canale în tul de Sus şi să fac trei bacuri şi patru luntri din s de Wawat.

Intrucît principii ţărilor străine, cei din Ircet, din Wawat, din lam (si) din Medjia au adunat lemnul pentru această lucrare, eu am făcut totul într-un an. Bacurile şi luntrile au fost puse să plutească, încărcate fiind cu blocuri mari de granit pentru Merenra-Khanefer. Desigur, am adus Palatului multă economie de timp datorită acestor cinci canale, pentru că este măreaţă, ilustră ş[slăvită puterea regelui Egiptului de Sus şi de Jos. Merenra — fie ca el să viețuiască veşnic, mai mult decît oricare zeu ! — şi pentru că orice lucru se împlineşte după poruca dată de sufletul său *Ka* [1].

Sînt un om iubit de tatăl său, lăudat de maica sa, îndrăgit de fraţii săi, eu, guvernatorul, purtătorul-de grijă al Egiptului de Sus, credincios lui Osiris [2], Uni.

' Egiptenii vechi vorbeau de trei suflete ale omului : Ba, KJ şi *Akh*.

[2] Zeul Osiris era împăratul lumii de dincolo, cel care dădea viaţă veşnică. Credinţa în Osiris era credinţa în *psihostazie* — „judecata sufletului" după moarte şi în nemurirea acordată de Osiris omului ce a viețuit după *Maai* (adevăr şi dreptate) în viata de alei.

DIN TIMPUL PRIMEI PERIOADE INTERMEDIARE

Căpetenia nomei Asshit, Kliety, a trăit în vremea Primei Perioade Intermediare şi în autobiografia sa îşi slăveşte faptele cu care a fost de folos locuitorilor din ținutul condus de el, arăiînd ce viața frumoasă a avut. Vom pline totuşi la îndoială multe din aserțiunile sale, dat fiind că de bunăstare nu se bucurau decit cei avuți, dregătorii şi scribii din Egiptul de Sus.

La multe mii de kilometri de Egipt şi cel puțin trri milenii mai tîrziu. indienii din cîmpiile vaste ale Amcriceț de Nord intonau şi ei un cîntec de moarte, în preajma ultimelor lor zile, în care. la fel ca nomarhid din Assiut. îşi proslăveau faptele glorioase şi cele ce au putut împlini în viața lor.

Dar stela autobiografică este o *laudă, un* enkomion *'postum săpat pe o placă de calcar, spre a străbate veacurile şi mai ales spre a sluji la judecata lui Osiris, zeul în fața căruia se cîntăreau faptele bune si cele rele ale omului.*

Principele şi guvernatorul căpeteniei vistieriei regelui, mai marele preoților din Upuaui, stăpînul din Assîut, Khety. spune :

" ıî

Faptele cu care orice om se laudă minţind sînt ce] f pe care nu le-â săvîrsşit (cu adevărat) ; dimpotrivă, ceea ce am făcut eu mai înainte vreme în faţa (întregii ţări poate fi văzut de oricine) ;. nici un om din Egiptul de Sus *şi* nici un cap de familie din Egiptul de Jos n-a săvîrsif aşa ceva. "-TJ**"

Am dădit un monument (...). Canalul adine de ze<.? coţi era astupat ; eu 1-am săpat în cîmp, am făurit r; poartă (...). Am clădit-o ca pe Un lucru folositor, care v s rămîne dimpreună cu o singură casă (pentru asanare)

Eu am făcut să trăiască oraşul, eu ţineam socotelile folosirii grînelor din miazănoapte, si am fost un om car* am dat apă celor, din miazăzi, spre a aduna (pe locuitor ; în ţara pustiului,

Am făcut un canal pentru această cetate, căci Egipt v, de Sus întîmpina greutăţi şi nu era nimeni care să fi văzut apa.

Eu am închis graniţele..... cu pecetea.

Am făcut ca ţinutul deluros să fie o deltă ; am făcut ca Nilul să inunde ţinuturile pustii...

Am dat de asemenea apă şi vecinilor mei şi a domnit pacea între ei. Astfel eu eram bogat în grîne din miazănoapte, în vremea în care cetatea se zbătea în nevoi, si am păstrat în viaţă cetatea, ca un om care măsoară (grînele) cu banița. Am făcut ca să ia cu sine grăunţele locuitorul din cetate şi soţia sa, văduva şi fiul său.

Am iertat toate dările si toate (dajdiile) pe care le-am găsit statornicite de strămoşii mei.

Am umplut toate păşunile cu vaci tărcate, fiecare on, a avut parte de mai multe vite de culori felurite. Vacii f au născut viţei gemeni : staulele erau pline de juna. Sekliet-Hor [1] *era* apărătoarea mea şi 7i'oea : $_{J5}$E] este un stăpîn al vitelor".

' Zeiţă a cîmpurilor

Am fost un om bogat în tauri, ai cărui boi trăiau-bine. Am ridicat multe monumente pentru templul (zeului ei), [am] fost un om care am păstrat ceea ce a găsit ; [n] Bărbat care a reînnoit prinoasele zeilor. Am fost un bărbat lăudat ..... şi un om cu arcul sigur, cu braţul pu ternic, un bărbat care era foarte temut de vecinii săi.

Am înarmat o trupă de ostaşi (,,,) arcaşi ca şi (cei numiţi) *kha-tep* din Egiptul de Sus.

Am avut o flotă frumoasă ..... îndrăgită de rege, cînd venea' în Egiptul de Sus,

Am fost un om care luam seama la cele ce rosteam» , un om care era stăpîn pe sine în ziua nenorocirii.

Am avut un morrnînt înălţat, (cu) o scară mare si o sală cuprinzătoare pentru îmbălsămare.

Am fost un bărbat îndrăgit de rege, un om a cărui rang de căpetenie a Egiptului de Sus era recunoscut de dregătorii săi.

(Regele) m-a făcut „stăpîn" cînd statura mea măsura doar un cot. M-a aşezat în fruntea celor tineri, m-a pus să învăţ să înot dimpreună cu fiii regelui.

Am avut o fire dreaptă, n-am dovedit nesupunere faţă de Stăpînul meu, care m-a crescut ca pe fiul său.

Cetatea Assiut era mulţumită sub cîrmuirea mea, cetatea Herakleopolis îmi era recunoscătoare. Egiptul de Sus şi de Jos spunea : „El este dintre aceia care au fost învăţaţi de către rege".

POVESTEA ȚĂRANULUI BUN DE GURA

Povestea pe care o redăm mai jos nu este un basm, ci doar un cadru pentru un număr considerabil de maxime, sentințe, proverbe, aforisme, zicale sau reflecții judicioase ale unui țăran elocvent, care cunoştea bine „înțelepciunea" egipteană şi literatura sapiențială a Egiptului faraonic. Povestea țăranului bun de gură *oferea cititorului antic prilejul de a face cunoştință cu ..înțelepciunea" egipteană într-un chip mai viu, şi nu* ex cathedra, ca *în cele mai multe cărți sapiențiale.*

Desigur, țăranul „bun de gură" nu este lipsit de învățătură, el a citit o mare parte din vechile texte ale înțelepților egipteni, pe care le citează la tot pasul. Dar toate plîngerile țăranului au un caracter spontan şi natural, scutit *de artificialitatea inevitabilă* a ținui discurs *Lipsesc, de pildă, figurile oratorice, compoziția fiecărei plîngeri fiind nesistematică, neordonată -şi, ca atare, această povestire nu e o compoziție retorică, nici una judiciară, ci mai degrabă literară, ornată cu metafore.*

Nu e mai puțin adevărat că autorul acestui text, provenit din timpul Imperiului de Mijloc, a reuşit să spună jam *risc pentru el şi în mod deschis ceea ce credea des-*

t*

pré dregătorii faraonului. Adică îi numeşte ,,tUhari, /to/?, /uri" (Jalba a opta) *şi prin gura naivului ţăran „bun tic gură" se arată că toţi nobilii şi demnitarii cereau şi* luau *bacşişuri şi raită de la ţărani şi de la cei ce erau în subordinea lor.*

Nu încape îndoială că Povestea ţăranului bun de gură *a fost mult citită de vechii egipteni, căci posedăm din această operă patru manuscrise.*

Dar întreg acest text este o mărturie vie a exploatării celor mici în „modul de producţie asiatic" şi a suferinţelor pe care le pricinuiau celor slabi dregătorii faraonului în stalul tiranic şi opresiv al Egiptului antic.

Cea mai veche ediţie a acestui text este cea a lui F. Vogelsang şi A, *H. Gardiner,* Die Klagen des Bauern. *Leipzig, 1908 (text reprodus prin fototipie, transcriere Si traducere), după care s-au făcut numeroase traduceri : a lui A. Erman, din* Die Literatur dor Aegypter, *Leipzig, 1923, p. 157 şi urm., sau, mai recent, a lui G. Lefebvre,* Romans et contes égj'ptlens. *Bruxelles, 1949, p. 4l* şj *imn.*

A fost odată un om care se chema Khunanup[1]. Era un locuitor din oaze, din oaza Sării, Şi avea o nevastă, numită Merci ~. Şi acest om din oază a grăit către soţia -sa : „Ei, tu ! Voi coborî în Egipt[3] spre a aduce hrană pentru copiii mei. Du-te aşadar si măsoară orzul care e în hambar, ce a mai rămas." Atunci ea a măsurat opt măsuri de or>-.

Şi acest om din oază a spus femeii sale : ,,Iată, vei avea două măsuri de orz ce vor sluji pentru hrana ta şi a

[1] Khunanup înseamnă ..un bărbat pe- care zeul *Amibis* 1-a ocrotit" H w (w) n — M n p w , [2] Mrret înseamnă ..femein rea iubită". M r t.

* Looiniorii deşertului ..şi ai oazelor „coboară" în Egipt, pro- pr;u-zis ta valea NiJului. către care se îndreaptă de pe faleza ce valea Nilului,

Copiilor tăi *. Din celelalte şase măsuri fă-mi pîine şi bere[2] pentru fiecare zi de călătorie a mea."

Apoi acest om al oazei a coborît în Egipt, după ce e încărcat măgarii săî cu trestie, plante-redemeÊ[3], nitră. sare, lemne, nuiele ale plantei aunt[4] din oaza Farafra, eu piei de pantere, de lup, diferite soiuri de plante-.., cu pietre *anu*[5], aba[8] şi senat[7], cu grăunţe *saksut*[s], cu porumbei cu păsări tiges[9], cu grăunţe *gengent*[10], si *inset* [n], adică multe produse de tot felul şi bune ale oazei Sării.

Şi acest om s-a îndreptat către miazăzi,, spre cetatea Nennesu[12], şi el ajunse în ţinutul Perfefi[1]*, la miază-noapte de Medeni. Acolo întîlni un om, ce stătea pe un dig, al cărui nume era Djehutinekht[14!], fiul unui om numit Isri, un slujitor al marelui logofăt Rensi, fiul lui Meni[1S].

Atunci Djehutinekht, cînd "văzu măgarii omului din oază, care au plăcut inimii sale, îşi spuse : „Ah, de-aş

[1] De observat că locuitorul oazei ia pentru el şase măsuri de orz şi lasă nevestei sale şi copiilor săi doar două măsuri de orz, ceea ce este foarte puţin şi dovedeşte că el era prea puţin grijuliu faţă de ai săi.

- Berea era băutura favorită a egiptenilor vechi şi se făcea din orz sau secară şi din curmale.

'—[u] Plante, pietre, păsări, grăunţe, care nu.au putut fi identificate. Se deduce doar după determinativ (situat la sfîrşitul unu! cuvînt în egipteană) că e vorba de plante, pietre si păsări, fără să se poată preciza, în stadiul actual al cunoştinţelor noastre, ce specii sînt menţionate.

[12] *Nennesu*> *Nn (l) — n s w,* „copilul regesc", mai tîrziu H w t — an *(1)* — n s w, „fortăreaţa copilului regesc" numit de greci Herakleopolis Magna ; „cetatea lui Herakles" era capitala celei de-a 20-a nome din Egiptul de Sus. Avea ca zeu pe *Hershef*< *Harsaphes,* „cel ce este pe domeniul său", iar ca animal sacru,, berbecul.

" Perfefi Pr — f/5, „moşia, casa lui Fefi", loc neidentificat.

[14] Djehutinekht <*Dhw-t)* n TU, „zeul Toth este puternic*. De aici frecventele referinţe făcute de locuitorul din oază Ja zew.l-patron al adversarului său.

« Meru <M r *w* sau *Mryt* „omul iubit".

vea 'eu vreun baier* puternic prin care să pot să pun îna pe bunurile acestui locuitor al oazei !" Or, casa lui niehutinekht se afla pe un drum, de-a lungul rîului, care era strimt şi nu depăşea lărgimea unei bucăţt de pînză. Si o margine a lui era acoperită de apă, iar pe cealaltă crescuse orz, Atunci Djehutinekht grăi către o slagă a sa :

".Du-te şi adu-mi o bucată de pînză din casa mea !" Si el întinse pînza sa de-a curmezişul drumului, astfel că o parte a ei stătea în apă si cealaltă se afla deasupra orzului.

Si acest Djehutinekht zise :

.'.Ia seama, omule din oază ! Oare vei călca deasupra veşmintelor mele ?"

Itnsă cel din oază răspunse :

„Voi face după pofta mea, iar drumul pe care merg este cel bun". Şi omul din oază merse pe mijocul drumului, însă Djehutinekht spuse :

„Oare orzul meu îţi va sluji la drum ?"

Ţăranul din oază răspunse :

„Drumul pe care păşesc este cel bun, El e mai înălţat şi este acoperit în parte de orz, iar tu încurci mai mult drumul nostru prin vesmintele tale. Vrei oare să ne împiedici să trecem pe acest drum ?"

De-abia sfîrşise el să grăiască aceste vorbe, că unul dintre măgari îşi si umpluse gura cu cîteva fire de orz. Iar Djehutinekht spuse :

„Iată, voi pune mîna pe măgarul tău, omule din oază, căci a mîncat orzul meu, si el va treiera [2] grăunţe de orz din pricina pagubei ce mi-a făcut".

Iar ţăranul răspunse :

„Drumul pe care îl urmez este cel bun. Deoarece pe o parte a lui nu se poate trece, am mînat măgarul meu

[1] Baierul sau amuleta era un mijloc magic pentru a te feri de boli sau de a obţine ce doreşti, la fel ca talismanul.

[a] Treieratul se făcea prin călcarea spicelor de orz de către animale.

pe partea oprită. Tu vr'ei să-l iei pentru că şi-a ump]i;ţ gura cu cîteva fire de orz ? Dar eu cunosc pe slăpîn^j acestui ogor, care aparţine marelui logofăt Rensif fiul 3r.j Meru. Tocmai el e cel ce osindeşte pe orice fur în ţar? aceasta întreagă. Oare voi îi eu jefuit pe moşia sa ?"

Dar Djehutinekht spuse :

„Nu e vorba oare aici de proverbul pe care iJ gr ăieş;.: lumea : *Numele săracului nu este pomenit doar din pricina stăpinului său?* Eu sînt cel ce-ţi vorbesc şi tu nu te gîndesti decît Ia marele intendent." Şi atunci puse mîn . pe o nuia de tamarisc nouă spre a-l lovi şi-l bătu pesr.. toate mădularele, apoi puse mîna pe măgarii săi care furi aduşi în ogorul său. Omul din oază începu să pi în ga foart>-lare din pricina bătăii primite, dar Djehutinekht îi spuse:

„Nu ridica glasul, omule din oază, căci te afli pe dramul care duce spre Stăpînul tăcerii !"[1] Iar omul "din oază spuse :

„Tu mă baţi, îmi iei avutul meu şi vrei sâ-mi răpeşti plângerea din gura mea ! O, Stăpîn al tăcerii, înapoiază-;?.! cele ce sînt aie mele şi aşa voi înceta să strig ca să nu te tulbur."

Şi ţăranul acesta din oază rămase 10 zile sa se ,roag>-de Djehutinekht, dar acesta nu-l lua în seamă. A tune; ţăranul din oază merse spre miazăzi, către cetatea Nennesu, pentru ca să se roage de marele logofăt Rensi, îi;:;]ui Meru (cu privire la paguba sa), li găsi pe dnd ieşea p; poarta casei sale spre a se urca în corabia de care se slujea '[2]. Atunci omul din oază spuse :

„Fie-mi îngăduit să veselesc inima ta cu privire la ~ pricină. Ar fi bine să trimiţi la mine pe omul tău de în-

[1] Stăpînui tăcerii este *Osiris,* regele lumii de apoi, al regatului morţilor, la jurul templelor trebuie să domnea.-scă tăcere, şi locuitorul din. oază nu avea dreptul să ridice glasul ţipînd ;r, vecinătatea unui templu al lui Osiris, care se afla, poate, în apropiere. Sau slujbaşul marelui logofăt îl ameninţă pe omul din oa>:.,.-ta IJ va ucide şi *îl* va aduce în împărăţia tăcerii.

[s] Corabia cu care îşi flcea inspecţiile.

redere ca să-l îndrept către tine apoi cu ştiri despre astă pricină." Marele logofăt Rensi, fiul lui Meru, [aC]înâ deci pe omul său de încredere, ca locuitorul din. [1] ază să-l trimeată înapoi cu toate amănuntele privitoare la această pricină.

Apoi marele logofăt Rensi, fiul lui Meru, dădu ştiri [cu] privire la Djehutinekht dregătorilor ce erau cu el (la iudecată)[/]. Iar aceştia i-au zis : „E vorba probabil de unul din aceşti locuitori ai oazei care a venit la unul din ai lui. Aceasta' obişnuiesc ei să facă. Este oare lucru potrivit să fie pedepsit Djehutinekht pentru puţină sare si puţină nitră ? Să i se dea poruncă să pună la loc acestea şi el la va pune la loc !" -'. Dar marele logofăt Rensi, fiul lui Meru, tăcu, nedînd nici un răspuns acestor dregători si nici locuitorului oazei.

JALBA INT'II

Atunci acest om din oază veni ca să se roage de marele logofăt Rensi, fiul lui Meru, zicînd :

„Mare logofăt, domn al meu, cel mai mare dintre mari, călăuza celor ce nu sînt încă şi a celor ce sînt. Dacă tu vei coborî pe lacul dreptăţii şi dacă tu vei pluti pe el eu un vînt favorabil, pînza corăbiei tale nu va fi smulsă ; corabia ta nu va merge încet ; nici o vătămare nu va suferi catargul tău, vergile tale nu se vor fringe ; nu te vei scufunda înainte de a ajunge la mal ; curentul rîuM nu te va lua cu el ; nu vei gusta din viclenia rea a rîului ; nu vei vedea faţa nimănui înfricoşată ; peştii sălbatici (cum

[1] E vorba de membrii consiliului său, care trebuiau să delibereze asupra reclamaţiei.

[2] In realitate, Djehutinekht nu luase doar „puţină sare şi puţină nitră", ci toată marfa şi măgarii ţăranului din oază. Membrii consiliului vor să-l pună pe Djehutinekht să plătească doar puţină sare şi nitră pentru toată marfa luată.

ei) vor veni la tine, şi vei pune mîna pe cea mai mai e dintre păsări. Căci tu eşti tată al orfanului, soţul văduvei fratele femeii izgonite (de soţul ei), veşmîritul celui caro nu mai are mamă. îngăduie-mi să-ţi aduc în ţinulu] acesta o slavă care să fie mai presus de aceea a oricărei legi bune, o, călăuză lipsită de lăcomie nesăţioasă, om de seamă lipsit de josnicie. Nimiceşte minciuna, dă viaţa adevărului. Vino către glasul celui ce te cheamă, adu i[a] lirnan răutatea. *Eu* grăiesc ca tu să-mi dai ascultare. Nimiceşte nenorocirea moa, căci sînt greu împovărai de mîhnire, ajungînd un slăbănog din pricina ei. Poartă-mi de grijă, căci sînt în neagră sărăcie." Dar acest locuitot al oazei grăia în felul acesta în vremurile màriei-sale Regele Nebkaurc [1], viaţă, sănătate, putere ! - Şi marele logofăt Rcnsi se duse dinaintea măriei-saîe spunînd :

„Măria-ta, am aflat pe unul din acei oameni ai oazelor [3], în adevăr, foarte bun de gură, care a fost jefuit ele bunurile sale de un om ce este în slujba mea, si iată-l că a venit să mă implore cu privire la această pricină".

[2] Faraonul Kheti al Hl-lea (2080—2070 î.e.n.).

[1] Este formula ce se scria după numele faraonilor, dar şi a unor persoane respectate ; formulă care s-ar putea traduce prin : „(sâ-i dăruiască- lui zeii) viaţă, sănătate, putere" (cf. A. H. Gardiner. *Egyptian Grammar,* Oxford, 1927, p. 50).

[3] Wadi-Natron, de unde era ţăranul elocvent, se află în deşertul libian ; are o lungime de 32 de km şi conţine zăcăminte de petrol, de sare, de carbonat de sodiu şi de potasiu. Se aflau multe oaze în deşertul libian, cea mai vestită fiind cea a lui Anţon (azi oaza Siwah), dar şi oaza Farafra, menţionată mai sus. Egiptul de azi posedă şase oaze, ce mai mare fiind oaza Dachel (Marea Oază din antichitate situată în dreptul Thebei). De observat că în scrierile vechi româneşti cu privire la Egipt, în special în *Pateric (Apophtegmata patrum acgypliorum,* Migne, P.L., voi. 73), *oaza* este tradus prin „luncă" : „Că este *luncă* alăturea cu Schitul, unde şi bisericile sînt zidite şi izvoarele apelor'- (cf. *Patericul,* R. Vîlcea, 1930, p, 125), *schit* avînd aici înţelesul nu ele mănăstire mică, ci d? pustie scetică, deşertul scelic. la apus de Delta Nilului.

Măria-sa a răspuns :

pe cît e de adevărat că tu dorești să mă vezi sănă-t s "(te rog) să-l amîi şi să-i lungeşti pricina, fără să dai -reun răspuns la tot ce spune. Şi ca să vorbească mai de-V-irte tu să taci. Apoi cuvintele sale să ne fie aduse scrise *\T ga'le auzim si noi. Totuşi, asigură-i hrana soției şi eonilului său, căci nici unul din locuitorii oazelor nu scohoară în Egipt înainte ca să fie goală de iot locuința sa. V°<î purta de grijă să i se dea hrană, dar fără să arăți că tu i-o dai."

Atunci i se dete zece pîini si două urcioare de bere în fiecare zi. Marele logofăt Rensi făcea rost de ele şi le dădea unui prieten al său şi acesta le aducea țăranului clin oază. Apoi marele logofăt Rensi, fiul lui Mem, trimise la căpetenia Oazei Sării ca să poarte de grijă de hrana acesui locuitor si să-i dea trei măsuri de orz pe zi.

A DOUA JALBA

După aceea omul din Oaza Sării *veni* să se roage s doua oară si grăi :

„Mare logofăt, domnul meu, cel mai mare dintre cel mari, ,cel mai bogat dintre bogați, în care cei mari au **pe** unul mai mare ca ei, în care bogații au pe unul mai bogat ca ei ! Cîrmuitor al cerului, stîlp de susținere al pămîntului, fir de ață care ține de el o greutate de plumb î Cîrmă, • să nu te abați, stîlpule, să nu te apleci, fir de plumb, să nu te îndepărtezi ! Oare un bogat mare ia ceva din ceea ce nu are stăpîn şi despoaie el oare pe un bărbat singur ? Ceea ce îți trebuie pentru întreținere este în casa ta : un urcior cu bere şi trei pîini. Ce poți cheltui tu mai mult' ca să saturi slugile -tale ? Un muritor chiar bogat îşi dă sufletul si moare la fel ca şi cei ce sin t sub puterea lui ; eşti tu oare un om nemuritor ?

A[7]u *e lucru rău oare o cumpănă care se apleacă,* nn *fir de plumb care se abate, un om drept şi cinstit care s-a făcut tîlhar ?* Iată, dreptatea izgonită din locul ei se tîrăşte sub tine. Marii dregători săvîrsesc răul ; dreptatea se apleacă într-cr parte ; judecătorii fură. Şi mai e ceva : cel ce trebuie să pună mîna pe un om care a să-vîrsit o nelegiuire se îndepărtează el însuşi de drumul drept. Cel ce trebuie să dea suflul (vieţii) este lipsit de răsuflare pe pămînt. Cel ce trebuie să ne facă să răsuflăm ne face să gîfiim. .Cel ce trebuie să facă împărţirea dreaptă este un hoţ. Cel ce ar trebui să izgonească nevoia e acelaşi care porunceşte să fie zămislite nevoi, pînă într-atît, încît cetatea este cufundate, în nevoi. Cel ce trebuie să osîndească răul săvârşeşte el însuşi nedreptăţi." Atunci marele logofăt Rensi, fiul lui Meru, zise : „Avutul este atît de scump inimii tale încît nu-ţi pasă că ai putea fi înşfăcat de una din slugile mele (spre a f bătut) ?"
însă ţăranul din oază a vorbit mai departe : „Cea mai mare dintre grămezile de grăunţe înşeală în folosul său ? Cel ce umple hambarul pentru altul va şterpeli el oare bunurile acestuia (din urmă) ? Cel ce trebuie să vădească altora calea legiuirilor porunceşte să se fure? Cine va împiedica oare mîrşăvia cînd cel ce trebuie să înlăture nedreptatea săvîşeşte el însuşi abateri ? Un orn pare să fie drept, deşi el merge pe cărări piezişe ; un altul trece de partea răului în chip vădit. Oare găseşti în aceste cuvinte vreo aluzie la tine ?

A pedepsi este o faptă de *o clipă, dar răul durează multă vreme.*

Este tocmai maxima : *«Poartă-te faţă de omul care lucrează ceva in aşa fel, ca el să săvîrşcască acea faptă (din nou)»* Aşa de pildă : Mulţumeşte-i unui om pentru

le ce face, sau fereşte-te *de* o lovitură gata să te ajungă, dă o comandă unui antreprenor.

Ah ! Dacă o clipă ar putea să aducă prăbuşirea (ta), & pricinuiască vătămare > în via ta, ori moarte printre păsările tale, sau nimicirea vânatului tău de baltă ! Un om văzător a fost prefăcut într-un orb, un om care auzea fast prefăcut în surd, cel ce călăuzea s-â preschimbat în ^el ce rătăceşte (pe oameni)... Tu eşti tare si puternic. Braţul tău este viteaz, dar inima ta este lacomă si nesătulă. Milostivirea a trecut pe lîngă tine. Cît de vrednic de milă este sărmanul om .nimicit de tine ! Te asemui unui trimis al zeului-crocodil[1]. Ba, tu întreci chiar pe Stăpîna ciumii [2] ; dacă nu e nimic (de nimicit) pentru tine, nu e nimic nici pentru ea ; dacă nu ë nimic (de spus) împotriva ei, nu e nimic (de spus) nici împotriva ta ; dacă tu nu săvîrseşti (o faptă rea), nici ea nu o face.

CeZ care are *venituri mari poate să fie milos, dar un răufăcător este neapărat tâlhar.*

A fura este un lucru firesc pentru cel care nu are nimic (drept avut) si tot aşa este furtul unor bunuri de către un răufăcător. (Furtul) este o crimă pentru cel ce nu are nevoie. Dar nu se cuvine să te mînii împotriva furului ; nu face decît să' caute pentru el mijloace da trai. Tu, dimpotri\'ă, ai cu ce să-ţi saturi foamea cu pîine, ai de unde să te îmbeţi cu bere. Eşti bogat în toate. Faţa drmaciului este întoarsă înainte, dar corabia pluteşte la

[1] Sobe/c, zeu adorat în tot Egiptul, "care avea temple la Ombos şi la Fayum. în Imperiul de Mijloc s-a unit cu Ra, spre a da fiinţă zeului *Sobek-Ra* si adorat de atunci ca zeu originar şi creator. El avea la dispoziţia sa „mesageri, trimişi" similari demonilor, îngerilor răi din *Vechiul Testament.*

[2] Zeiţa Sekhmet, care, împreună cu zeii Ptah şi Nefertum, formează triada divină din Memphis, stăpînă a ciumii, a bolilor şi a războiului. E reprezentată de cele mai multe ori ca o femeie cu cap de leoaică. Are drept antiteză binevoitoare pe zeiţa *Bastet,* cu corp şi cap de pisică. Locuitorul din oază nu pronunţă numele Iul Sobek, nici al zeiţei Sekhmet, spre a nu-i invoca, riscînd ca ei să-i pricinuiască vreun rău.

întâmplare încotro vrea. Regele este înăuntru, cîrma este în. mîna ta, şi răul se râspîndeşte în jurul tău.

Grea este sarcina celui ce se jeluieşte, a rupe în bucăţi răul este un lucru greu. «Ce vrea oare omul do colo ?»-, se *va* spune. Fii un loc de scăpare şi fie ca malu] tău să fie liniştit, pentru că locul unde stai este plin de crocodili. Limba ta sa fie dreaptă, nu te rătăci, *o parte din trupul omului poale să fie pierzania sa.* Nu spune minciuni. Ia seama la dregători ; ei sînt un coş cu fructe (stricate) care strică pe judecători. A spune minciuni este hrana lor ; si e lucru uşor pentru ei să spună minciuni.

Tu, care eşti cel mai învăţ-at dintre oameni, oare vei rămîne fără să cunoşti pricina mea ? Tu. care îndepărtezi orice lipsă de apă (pe ogoare), iată, am o cale (de apă) fără de corabie (pe ea). Tu. care aduci la mal pe cel ce se îneacă, tu, care izbăveşti pe cel ce se cufundă cu corabia ajută-mă !.. [w]

A TREIA JALBA

Apoi omul dir. oază veni să se roage a treia oară, spumnd : .„Mare logofăt, domnul meu, tu eşti zeul Ra, stăpîn al Cerului dimpreună cu curtenii tăi. Hrana tuturor oamenilor vine de la tine ca de la apele revărsate (ale Nilului). Tu eşti Hapi[1], care înverzeşte ogoarele si îngraşă pămînturîle secătuite. *Alungă departe pe hoţ, apără pe omul sărman,* nu fi val năprasnic de apă împotriva celuia ce se roagă de tine. Ia *ssama la apropierea veşniciei !* Să năzuieşti să trăieşti multă vreme după cum spune proverbul : *„Slujirea dreptăţii este răsuflarea nărilor". Pedepseşte pe cel ce merită să fie pedepsit şi nimeni nu va* defăima *dreptatea* ***ta.*** Oare cumpăna se poate apleca ?

[1] Zeul Nilului,

n cînlarul se abate el într-o parte ? Oare zeul Toth [1] • ta cumva că rabdă nedreptatea ? Dacă e aşa, atunci d-i" poţi săvîrşi nedreptăţi !

\r*u răspunde la bine prin rău.*

Vu *pune un lucru înaintea celuilalt.*

Cuvintele spuse de mine sporesc şi cresc ca şi baru-'emm't-, mai mult decît îi place celui ce-î miroase-duhoarea ei. Dacă tu nu-mi răspunzi, atunci răul este stropit şi pe pămînt vor creşte buruieni...

Dacă tu mînuieşvi cîrma după cum se întoarce pînza, atunci cursul apei te va împinge să faci dreptate.

Ia seama să nu treci apa cu greutate, din pricina frînghici (ce leagă) cîrma ta. Liniştea acestei ţări stă în apărarea dreptăţii,

AT*u spune minciuni, căci eşti un om de seamă. Nu fi uşuratic, căci eşti om cu greutate. Nu spune minciuni., cad tu eşti cîntarul.* Nu-ţi pierde tăria, căci tu eşti calea dreaptă. Tu eşti una cu balanţa ; dacă ea se apleacă, te vei apleca şi tu de asemenea. Nu te abate cînd ţii cîrma (în mîmi) şi trage cu putere de fringhia cîrmei. *Nu lua, (mită) cînd lucrezi împotriva celui ce ia (mită) j nu este un om de seamă omul de seamă apucător.* Limba ta este acul[3] cîntaruluî, inima ta este greutatea, cele două buze ale taje sînt braţele lui. Dacă tu îţi acoperi faţa înaintea celui obraznic, cine se va împotrivi oare mîrşăviei sale ?

[1] Zeul Toth — D h w. t j, „Djehuii" în egipteană — era adorat sub forma unui ibis sau a unui babuin, în mitul lui Osiris, Toth este vizirul lui Osiris, domn al înţelepciunii, în special al legilor şi al textelor sacre. Tot el cîntărea inima celui răposat, pe lumea cealaltă, dinaintea tribunalului lui Osiris. [2] Plantă neidentificată, despre care se ştie că creste înaltă şl are un miros foarte urît.

[8] în original *plumbul*

Tu eşti ca un nenorocit de spălător, cu inima sa]:,, comă, care aduce vătămare unui prieten al său, care părfl, seste pe un apropiat al său, în favoarea oricărui curnp-,. rător al său ; acela ce a venit să-i aducă o comandă est fratele lui.

Tu eşti ca un barcagiu, care nu lasă să treacă rîul dt:. cît pe cel ce plăteşte chiria trecerii, un om drept a carii: dreptate este nimicită cu totul.

Tu eşti ca o căpetenie peste hambare care nu lasă Ir pace pe omul sărac.

Tu eşti ca un uliu pentru oameni, trăind pe seama co-lor mai slabe dintre păsări.

Tu eşti ca un bucătar, a cărui bucurie este să ucid-(vieţuitoare) fără să poată îi învinovăţit de înjunghie-rea lor.

Tu, care -trebuie să dai ascultare, nu asculţi nimic, Din. ce pricină oare nu auzi tu ?...

Care va fi oare pentru tine sfîrşitul tuturor acestor (fapte ale tale) ?

Se va găsi desigur taina adevărului şi minciuna va fi aşezată cu spatele în jos (dinaintea oamenilor). Nu *făuri planuri pentru a doua zi înainte ca ea să vină* j *nimeni nu ştie ce rele se află în ea."*

însă acest ţăran din oază grăia vorbele de mai sus marelui logofăt Rensi, fiul lui Meru, la intrarea încăperi-lor dregătoriei sale, Şi acesta puse să se ridice doi ostaşi, care purtau bice, şi ei îl -bătură peste toate mădularele, Iar omul din oază spuse : „Aşadar, fiul lui Meru săvîr-şeste iarăşi o greşeală. Ţaţa sa este oarbă pentru tot ce vede. este surd la ceea ce aude şl lipsit de băgare de seamă pentru tot ce i s-a reamintit. Tu eşti ca o cetate fără cîr-muitor, ca un pilc de oşteni fără de comandant; ca o co-

abie pe care nu se află un cîrmaci, ca o ceată de (tîlhari) fără *de* căpetenie. Eşti ca un paznic al cetăţii care fură. un ispravnic de judeţ însărcinat să stîrpească tîlhăriile si care a devenit o pildă pentru cel ce făptuieste rele.

A PATRA JALBA

Şi apoi locuitorul din oază a venit să se roage de el şi a patra oară*. Găsindu-l că ieşea din capiştea zeului *Har*-saph-es [1], îi zise :

' „Lăudat să fie *Harsaphes,* cel ce te laudă ; din capistea căruia ai venit tu. Binele a pierit, dar nu este'nici cine să se laude că ar^fi trîntit minciuna la pămînt. Dacă hin*trea pentru trecerea rîului s-a întors acasă, cu ce se va străbate nul oare ?* Şi totuşi, trebuie făcut acest lucru, chiar fără de voie. A *trece peste rîu cu sandalele e oare un mijloc bun de a~l traversa ?*

Iată, nu slujeşte la nimic ca să-ţi spună ţie cineva! *«Mila a trecut pe lingă tine, cit e de plîns omul sărman care este nimicit de tine* .'» Căci tu eşti ca un vînător care face numai ce-i place lui şi ce doreşte el să facă : loveşte cu harponul hipopotamii, străpunge cu lancea sa taurii sălbatici, atacă peştii, prinde cu plasa păsările. *Nu există* om *repezit la vorbe care să ţie lipsit de iuţeală, nu există un om cu inima uşuratică ce se îngreunează cînd e vorba*

[1] Harsaphes sau Arsaphes era zeul din Herakleopolis cu cap de berbec, confundat de greci cu Herakles (= Hercule). De la sfîrşitul Imperiului Vechi, el este asimilat lui Osiris, apoi şi lui Ba, mai tîrziu lui Amon. Numit şi „acela care este pe lacul său", el e zeul primordial care se arată pe floarea de lotus,

de poftele şi patimile sale. Fii binevoitor şi Încearcă sa cunoşti adevărul.

Nu există un om violent şi nestăpînit care să dea dovezi de virtute. ,Vu *există un om iute la mînie al cărui braţ să aibă căutare.*

Cînd ochii tăi văd, inima ta poate să se bucure. Nu fi tiranic atunci cînd eşti puternic, astfel ca într-o zi nenorocirea să nu te atingă şi pe tine. Dacă nu iei seama la o treabă a ta, ea se va înrăutăţi. Omul care mănîncă e acela care gustă (hrana); omul'căruia i se grăieşte acela răspunde ; omul care doarme acela visează un vis. CU despre judecătorul care *merită să fie pedepsit acela este o pilde pentru omul ce face rele. Nebunule, vezi, ai fost ajun şi prins.* Nestiutorule, iată, eşti cercetat. Tu, care goleşt. apa (dintr-o corabie), iată au ajuns lîngă tine. Cîrmaciuîe nu lăsa corabia să plutească la voia întîmplării. Nimicite rule, nu lăsa să fie (alţii) nimiciţi. Umbră, nu lucra c. soarele. Loc de scăpare, nu îngădui crocodilului să răpească (prada)!"

A CINCEA **JALBA**

Apoi acest om din oază veni să se roage şi a cincti oară, spunînd aşa : „Mare logofăt, jstăpîn-ul meu ..... pes carul cu plasa pustieşte (de peste) rîul. Ei bine, tu ecu asemenea Iui.

Nu lipsi pe un om sărac de ceea ce are, dacă este u r. om slab pe care ii cunoşti. Pentru un sărac avutul este suflul său de viaţă ; cine îi. ia bunurile lui îl înăbuşe. Tu ;.-;. fost pus să dai ascultare pricinilor (judecătoreşti), spre *′,* îace judecată (dreaptă) între părţi, spre a osîndi pe tîlhar. Dar tu nu faci altceva decît să sprijini pe hoţ.

Oamenii se încred in tine. în vreme ce tu te-ai făcut un fur. Ai fost pus să fii un dig de protecție pentru ornui sărman ; ia seama să nu se înece, căci tu eşti pentru el un. rîu vijelios."

A ŞASEA JALBA

După aceea omul din oază a venit a şasea oară, spunînd :

„Mare logofăt, stăpînul meu, fiecare (hotărîre dreaptă) nimiceşte minciuna, da viață adevărului, zideşte tot binele si ucide răul, tot aşa cum, venind saturarea, încetează foamea, sau aşa cum îmbrăcarea veşmintelor pune capăt goliciunii, tot aşa cum cerul se limpezeşte după o furtună năprasnică şi încălzeşte pe toți cei înfrigurați ; precum focul îți coace mîncărurile crude, precum apa îți potoleşte setea.

Priveşte cu ochii tăi însăți : cel ce trebuie să împartă dreptate este un tîlhar ; cel ce trebuie să facă pace e chiar acela care pricinuieşte mîhnire ; cel ce trebuie să netezească greutățile e omul care stîrneşte necazuri.

Cel viclean micşorează dreptatea ; .dar dna se umple măsura exact, dreptatea nu este înşelată şi ea nu se revarsă afară din prea plinul ei. Dacă *aduci (cera de inîr*-care), dă-i şi aproapelui tău.*

Supărarea mea mă face să mă despart (de tine) ; învinuirea ce o fac pricinuieşte plecarea mea ; *nu se poate şti ce este în inima (omului).* Nu fi aşa de încet, ci lucrează în sensul plîngerii pe care am făcut-o. Dacă te dezlegi (adevărul), cine îl va lega la ioc ? Vîsla este m nuna ta ca o prăjină care deschide calea (luntrii) cînd trebuie să masori adîncimca apei. Dacă o corabie încearcă

să intre într-un liman, fiind ea luată de apele iuți ale fluviului (Nil), încărcătura sa se va pierde.

Tu eşti un om învățat, eşti destoinic, eşti desăvârşit, dar nu din pricina furturilor. Insă tu încerci să fii ase-, nenea tuturor oamenilor şi (de aceea) treburile tale merg prost. Cel mai viclean din întreaga țară se preface că e om iirept. Grădinarul răutății îşi stropeşte ogorul cu mîrsăviî spre a-si preface pămîntul în țarină a minciunii, pentru a uda cu apă ce este rău pe moşia sa.[1']

A ŞAPTEA 'JALBA

După acestea, locuitorul din oază a venit să se roage şi a şaptea oară, spunind :

„Mare logofăt, stăpîn al meu, tu eşti cîrrnuitor al țării întregi ; țara toată pluteşte pe ape după voia ia. Tu eşti un al doilea *Toth,* cel care judecă fără să se aplece în-ir-o parte.

Stăpîne, fii binevoitor cînd un om strigă ia tine spre -.< fi judecător al pricinii sale drepte. *Nu le arăta încăpățînat, lucrul acesta nu ți se ca.de ție. Cel ce vede prea departe, devine temător. Nu te îngriji de cele ce nu s-au întîmplai încă şi nici nu le bucura de cele ce nu s-au petrecut.*

Iertarea sporeşte prietenia, ea nu ia aminte la cele petrecute ; nu se poate şti ce este in inima (omului).

Aveam, ca să spun aşa, trupul plin, inima mea era grea , aceste (vorbe) au ieşit din mine din pricina stării în caro mă aflam aşa ca o spărtură într-un dig (care face) ca ap:i pe care o opreşte să se scurgă. Şi astfel gura mea s-a deschis ca să grăiesc. Am pus mîna, atunci, pe o vîslă, am scurs Qpa de pe mine, am scăpat de cele ce erau în mine, mi-omi spălat veşmintele murdărite. Cuvîntul meu s-a

sfîrsit ; nenorocirea mea am înfățișat-o pe deplin dinaintea ta. De ce mai ai nevoie oare (ca să dai o hotărîre) ? Moliciunea ta trîndavă te va pierde, lăcomia ta de averi te va păgubi, pofta ta nesățioasă de bogăție îți va atrage vrăjmășia multora. Dar mai găsi-vei tu oare un alt om din oaze care să-mi semene mie ? Dînd de un trîndav ca tine va sta oare vreun jălbaș vreodată dinaintea porții casei tale ? Nu se află vreun om tăcut pe care să-l fi făcut tu să vorbească, nu se află vreun adormit pe care să-l fi deșteptat tu, nici vreun om greoi și neîndemânatic pe care să-l fi iuțit tu, ori un om cu gura închisă căruia să i-o fi deschis tu, sau un neștiutor pe care să-l fi făcut tu învățat, ori un prost pe care să-l fi făcut tu deștept. Și totuși marii dregători ar fi trebuit să fie vrăjmași ai răului si stăpînitori ai binelui, ar fi trebuit să fie chiar niște meșteri iscusiți în stare să zidească din nou toate cele ce sînt. ba chiar să pună la loc un cap tăiat."

A OPTA JALBA

Atunci omul din oază veni spre a se ruga a opta oara și spuse :

„Mare logofăt; stăpîn al meu, *se poate cădea rău și aăînc din pricina lăcomiei de averi. Omul nesățios adesea nu-și nimerește ținta și singurul scop pe care U atinge este nereușita.* Ești nesătul de averi, și lucrul acesta nu ți se cade ; furi, și fapta aceasta nu-ți aduce nici un folos, (tocmai) tu care trebuie să îngădui omului să se scoale spre a-și apăra dreptatea. Căci cele trebuincioase pentru întreținerea ta tu le ai acasă la tine.

Tu ai pîntecele ghiftuit : banița ta se revarsă din prea plinul ei și, dacă e scuturată, ce cade din ea se pierde,,

Tîihari, hoți, furi, iată cine sînt marii dregători, care au fost totuși numiți ca să osîndească răul ; un loc de scăpare pentru cel silnic, iată cine sînt înalții slujbași, care

au fost numiţi *ca* să pedepsească înşelăciunea nelegiuită[1]. Nu teama de tine ma face să te rog aşa do (fierbinte) ; tu nu cunoşti inima mea, aceea a unui oiu cumpănit care vine să-ţi facă mustrări.

Tu ai moşii la ţară ; tu ai partea ta (de teren agricol) în domeniile regale ; tu ai hrana asigurată de hambarele (regelui).

înalţii dregători îţi dau mită şi tu mai iei mită pe deasupra.

Poţi fi tu un hoţ ? Şi ţi se aduc daruri, cînd vii însoţit de ostaşi ca să împărţi ogoarele.

Fă dreptate pentru Stăpînul Dreptăţii[2], a cărui dreptate cuprinde în ea adevărata dreptate. Tu, care eşti pana (trestia), sulul de papirus, paleta, zeul Toth[3], păzcşte-te să săvîrseşti răul.

Cind binele e bun, atunci e bine. Dreptatea este pentru întreaga veşnicie ; ea coboară în cetatea morţilor dimpreună cu cel ce o împlineşte. El e aşezat în gropniţă si ţarina se uneşte cu el, dar numele său nu se şterge aici pe lumea aceasta, *şi Lumea îşi aminteşte de el din pricina binelui pe care* 7-a *făptuit.* Aceasta e regula ce se află ţri cuvintele venite de la zeu. Dacă (dreptul) este o cumpănă de mină, ea nu se apleacă ; dacă e un cîntar aşezat, ol nu se abate într-o parte.

*Fie că sînt *eu acela ce vine, fie că e un altul,* pn-*nic-ite-l* cu *bunătate. Nu răspunde (celor grăite de el) ca un om ce vorbeşte cu un altul, care nu are dreptul sa* vorbească. *Nu ataca un om care nu te atacă.* Tu nu te araţi

[1] Acuzaţiile şi ocările aduse marilor dregători au un aer de veracitate care nu înşală. Este vorba de fapte reale pe oare le menţionează ţăranul din oază.

- Zeul Toth.

[3] Toth era şi zeul scribilor r-are foloseau calam ui (trestia de scris), sulul de papirus, paleta.

milostiv, nu eşti milosîrdnic ; nu .fugi si nu pleci *(e* adevărat), dar nu înlături răul. Şi apoi, nu-mi dai nici o plată pentru frumoasele cuvinte ce ies din însăşi gura zeului Ra, Hotărăşte dreptatea, săvârşeşte dreptatea, căci ea este aiare, e puternică, durează... si duce la cinul de *irnaku* *,

Dacă balanţa se apleacă — adică tăvile sale încărcate cu lucruri de cîntărit —, atunci nu se va afla un rezultat exact.

Un om cu purtări necinstite nu poate să ajungă la liman, în vreme ce un om cinstit va .acosta la ţărm."

A NOUA JALBA

- Apoi. locuitorul din oază veni să i se roage şi a noua oară şi zise :

,.Mare logofăt, stăpîne al meu, *limba oamenilor este cumpăna de cînlărire a lor, căci cîntarul descoperă lipsu rile. Pedepseşte pe cel ce merită să fie oslndit, şi nimeni nu se va putea atinge de corectitudinea la.....*

Dacă minciuna porneşte la drum se rătăceşte i nu trece răul în "luntre, nu călătoreşte uşor.

Cit despre cel ce se îmbogăţeşte prin minciună, el nu are copii, nu are moştenitori pe pămînt ; iar cel ce navighează dimpreună cu el, acela nu-şi va trage luntrea la ţărm şi corabia sa nu va ajunge la liman.

Nu fi apăsător, căci nu mai eşti uşor. Nu fi încet, căci nu mai eşti iute. *Nu fi părtinitor şi nu da ascultare inimii tale. Ku-ţi acoperi faţa* cu *un văl înaintea* (faptelor) celuia pe care îl cunoşti. Nu fi orb dinaintea aceluia pe care l-ai privit o dată. Nu respinge pe cel ce vine Ia tine cu o jalbă. Dezbracă-te de această încetineală pentru vestirea hotărîrii tale de judecată.

î *Imaku* era cel ce primea o pensie de la rege. la bătrînefe, Şi căruia i se făcea un mormînt, avînd parte de funeralii somptuoase.

Nu apleca urechea la toți oamenii cînd unul ți se jeluieşte, cerîndu-ți să judeci pricina lui dreaptă.

Pentru omul leneş şi zăbavnic nu există ziua de ieri ; *nu are prieten acela ce este surd (la glasul) dreptății; nu este zi de sărbătoare pentru omul lacom si apucător.*

Acela care ii se plînge devine un ora sărman si nenorocit, iar acest sărman trebuie să fie un om care se jeleşte ție.

Vrăjmaşul său devine ucigaşul său. Iată, îți înfățişez o jalbă, şi tu nu mă asculți. Voi merge deci să aduc jalba mea CM privire la tine zeului Anubis" [1].

Atunci, marele logofăt Rensi, fiul lui Meru, trimise doi ostaşi din garda sa spre a-l aduce înapoi (pe țăranul din oază). Şi acesta se înfricoşa, închipuindu-şi că aceasta se întîrr.plă spre a-l. pedepsi pentru vorbele pe care le rostise.

Dar marele logofăt Rensi, fiul lui Meru, spuse : „Nu te teme cîtusi de puțin, omule din oază ! Căci am făcut toate acestea, numai ca să te silesc să rămii cu mine." Şi acela răspunse :

„Pe viața mea, oare va trebui să mănînc pîinea ta si să beau berea ta în vecii vecilor ?"

Marele logofăt Rensi, fiul lui Meru, grăi iar :

„Aşteaptă măcar puțin aici, ca să poți auzi jalbele tale i", şi el puse să fie citite plîngerile sale după un sul de papirus nou, fiecare jalbă potrivit textului ei. Apoi mărole logofăt Rensi, fiul lui Meru, trimise acest sul măriei-

[1] Zeu al „cetății morților", cu cap de şacal, însărcinat, eu distrugerea morților, în mitul lui *Osiris,* el este fiul lui Osiris care s-a iubit cu sora iui Isis, Nephtys, soția lui Seth. Dar Anubis era zeul patronimic al locuitorului din oază, care se numeşte Khunanup : „un om ce a fost ocrotit de zeul Anubis"; deci el se va duce să se plîngă apărătorului său.

sale regelui Nebkaure — viață ! sănătate ! putere ! Şi acest sul a plăcut inimii măriei-sale, mai mult decît orice lucru din această țară.

Atunci marele logofăt Rensi, fiul lui Meru, trimise doi ostaşi din garda sa spre a-l aduce pe Djehutinekht. El fu adus. aşadar, şi se făcu un inventar al bunurilor sale şi al oamenilor (din familia sa), adică şase persoane, fără a se pune la socoteală... orzul său din Egiptul de Sus, griul său, măgarii săi, vitele sale, porcii săi şi oile şi caprele sale. .Si fu dat acest Djehutinekht ca rob locuitorului din oază, împreuna cu toate bunurile sale.

S-a ajuns la capăt, de la începui la sfîrşit. aşa cum s-a aflat scris.

DIN TIMPUL IMPEFOULUJ *DE* MIJLOC

îl

^^p^

STELA LUI MENTUHOTEP

•*Mentuhotep a trăit în vrfftnea faraonului Mentuhoiep al II-lea din dinastia a Xl-a, şi stela sa se găseşte actualmente la University College din Londra (V.C.L. 4333). Textul acesta a fost* studiat recent *de H. Goedicke în lucrarea sa* • 4 Neglected Wisdom Text, *în* Journal of Egyptian Archaeology, XLVIII *(1962), p. 29—35, după ce fusese publicat prima oară în 1896.*

Stela datează din Prima Perioadă Intermediară, cfnd răscoalele *şi mişcările de revendicări sociale ale ţăranilor şi meseriaşilor egipteni impuneau faraonilor si nobililor mai multă moderaţie şi ascultarea plîngerilor celor nedreptăţiţi, oprimaţi şi jefuiţi vreme de secole. Aşa trebuie înţelese maximele şi sfaturile pline de înţelepciune, dar şi de prudenţă date'de Mentuhotep urmaşilor săi. pe care voieşte, desigur, să-i ferească de consecinţele răscoalelor populare ce au stăpînit Egiptul vreme de aproape două secole.*

Fără îndoială, nu lipsesc din această stelă obişnu-ifle elogii aduse de Mentuhotep persoanei sale, laude pe^ core nu trebuie să le considerăm îndreptăţite, dală fiind binecunoscuta rapacitate a dregătorilor egipteni.

«3

Mentuhotep, fiu al zeului Hapi '. prin glasul căruia glăsuicşte dreptatea, rosteşte următoarele :

Eu eram supus şi ascultător, un om căruia stăpînul său îi (dezvăluia) ceea ce simţea în inima sa. Ajuns Căpetenie a încăpere! ele tainä (a regelui), eram cu luare-aminte, lipsit de frică, dar nu lipsit de respect faţă de un om puternic, îmi arătam dragostea faţă de toţi curtenii, faţă de mai marii palatului şi de Acela care stătea (pe tronul său). Eram un bărbat care intram să văd pe Stăpînul meu şi pe cei mari alături de el, iar păzitorii porţilor se închinau (înaintea mea) pînă cînd ajungeam la locul unde se afla măria-sa. De fiecare dată cînd plecam de acolo, inima mea tresaltă de bucurie, favoarea (de care mă bucuram) era vădită tuturor.

Măria-sa făcea aceste lucruri din pricina credinţei mele ; m-a aşezat drept Sfătuitor de taină al său la Ilermonthis, mai mare peste moşiile sale. Cel. înţelept şi cel fără de învăţătură mă iubeau, fiecare mulţumea zeului pentru mine, rugîndu-l să-mi hărăzească trai lung pe pămînt, ca să mă bucur (de aceeaşi viaţă) cu care măria-sa m-a miluit mai mult decît pe alţi bărbaţi trăitori în această cetate. Am fost un bărbat care am crescut pe cei tineri, care am îngropat pe cei bătrîni şi pe toţi cei săraci. Am dat piinc celui înfometat si vesminte celui gol. Am fost un fiu al zeului Nepri[2], un soţ al zeiţei Tait [8], un om pentru care zeiţa Sekhet-Hor făcea să (se nască) vitele, un

[1] Nil ii l divinizat,

[s] Personificarea bobului de grîu. Mai tîrziu, Nepri s-a confundat cu O[1]-iris, ce moare şi învie, întocmai cum bobul de grîu pus în pămînt moare (se nimiceşte) şi învie (răsărind din el un fir nou de grîu).

[8] Zeiţă a ţesătorilor. Stela face aluzie la veşmintele dăruite de răposat,

om plin de bogații, înzestrat cu toate comorile din locul de odihnă a zeului Ahnum [1], făuritorul oamenilor.

Cînd a fost o viitură mică (a Nilului) vreme de douăzeci si cinci de ani, nu am lăsat să moară de foame oamenii din ținutul meu. Am împărțit grîne şi orz, nu am lăsat să se înscăuneze sărăcia, pînă cînd o inundație mare s-a ivit din nou. Am hrănit copiii cu bunurile mele, am dat,.de mîncare văduvelor si nu era nici un orăşean vrednic de compătimire în vremea mea.

Trebuia să cercetez pricina oricui, să alung sărăcia ori cui, pentru ca fiecare să ajungă în locul care i se cuvine ; trebuia să rămîn tăcut cînd cineva îşi exprima o dorință ; să salut pe tot omul, să nu scap din vedere pe nici un om înfometat. „Mîna care ajută este iubită" [2]. „Cine este (oare) singur, oameni (buni) ?" [3]

N-aş fi arătat nici un semn de împotrivire față de un slujbaş sau vreun dregător al administrației, ascultând de spusele (acestea) : „Să fie inima ta deschisă şi binevoitoare ! *Nu* fi pornit împotriva unui împricinat, pînă cînd nu a spus cele pentru care a venit." Cînd era adus un .tabel de dări şi dăj'dii datorate vistieriei de către săraci, văduve, orfani, n-am sugrumat pe cei ce se zbăteau în mizerie..

Firea omului este pentru el (un lucru) mai de seamă decît o mie de daruri ale soartei. Mărturia tuturor este următoarea poruncă a Celui înalt şi zicală a poporului ; „Monumentul (funerar) al unui om este bunătatea sa ; un om nepăsător are o fire rea".

Se întîmplă aşa cum s-a spus : numele meu bun va fi mereu pomenit în cetatea mea, şi monumentul (funerar) nu mi se va prăvăli nicicînd.

[1] Zeu antropomorf cu cap de berbec de la Elefantina, cel ce dă apă Nilului. Era adorat la Antinoe şi Esne ca zeitate creatoare care făurește ființele pe roata sa de olar.

[2] Un aforism dintr-un text sapiențial care nu a ajuns la noi.

* Dostoevski va .spune : „Nimeni nu poate fi fericit singur*.

PROROCIRILE LUI NEFERROHU

Exploatarea nemiloasă a ţăranilor şi meseriaşilor, precum şi opresiunea exercitată de faraoni, nobili şi scribî asupra supuşilor lor au dat naştere la un şir nesfîrşit de mişcări şi de revolte, care au zguduit din temelii, în diverse epoci, structurile sociale şi politice ale împărăţiei de pe malurile Nilului, La sfîrşitul Imperiului Vechi, astfel de răscoale au fărâmiţat Egiptul într-o puzderie de stătulețe în care domnea vreo căpetenie de nomă şi unde izbucneau mereu răzmeriţe pricinuite de nemulţumiri profunde. Această perioadă, numită în istoria Egiptulu: Prima. Perioadă Intermediară, este zugrăvită într-o „prorocire", fără îndoială post-eventum. *adică după Sângeroasele răscoale din această epocă (ce se întinde între 2263—2070 i.e.n.).*

Preotul Neferroliu arată că, după o lungă vreme de obidă şi de suferinţe, s-e va naşte şi va domni un faraon izbăvitor care va instaura pacea, şi acesta va fi Ameny (formă prescurtată a numelui lui Amenernhat !, fundatorul dinastiei a Xll-a).

Pentru a-şi înfăţişa subiectul şi personajele, autorul •foloseşte un procedeu literar, utilizat şi în alte povestiri

egiptene, care constă în a prezenta pe un faraon plictisiridu-se de moarte şi cerînd curtenilor săi să-i spună un basm,

în povestirea de față, faraonul Snefru, fondatorul dinastiei a iV-a (2723—2565 î.e.n.), este cel ce caută pe cineva care să-i alunge plictisul prin „cuvinte frumoase", iar curtenii săi îi aduc pe preotul zeiței cu trup de pisică Basted, anume Neferrohu din Heliopolis. Intrebînd pe faraon ce vrea să-i istorisească, preotul Neferrohu primeşte poruncă să vorbească despre viitor. Şi el descrie desigur nu viitorul pe care îl întrevede înlr-o viziune extatică, ci trecutul pe care îl cunoaşte şi l-a trăit, adică îndelungata epocă a Primei Perioade Intermediare, cu răscoalele poporului împotriva celor bogați şi puternici.

Această povestire a fost descoperită de egiptologul rus W. Golenişeff, căruia conservatorii muzeului Ermitage îi încredințaseră în 1876 un sul de papirus, de'proveniență necunoscută, găsit într-un dulap al muzeului (papirusul 1116 B r, *Ermitage, publicat de V. Golenişeff :* Les papyrus hiératiques No. 1115, 1116 A et 1116 B de l'Ermitage Imperial à Saint-Pétersbourg, Saint-Pétersbourg, 1913, XXIII—XXV).

Preotul din Heliopolis Neferrohu este numit Neferty în papirusul Chester Beatty IV, verso 3, 6, fiind menționat alături de alți scriitori. Aşa-zisele „Prorociri" rămase din Egiptul antic descriu mişcări sociale, nemulțumiri, răscoale şi se pot afla astfel de scrieri vădit politice printre operele de literatură profetică sau sapiențială egipteană, cum ar fi de pildă : Sfătuirea unui om deznădăjduit cu sufletul său *(cf. Constantin Daniel,* Gîndirea egipteană antică în texte, *Bucureşti, 1974, p. 68 şi urm.:* învățătură pentru regele Meri-Ka-re (ibidem), *p. 104, dar şi* Plîngerile lui Ipuwer (cf. G. Posener, Littérature et Politique dans l'Egypte de.la XII-a dynastie. Paris, *1956), sau* Avertismentele unui înțelept egiptean *care datează însă din Imperiul Nou (cf, A. H. Gardiner,* The Admonitions' of an

Egyptian Sage, *Lcip-ig, 1909-). Este posibil ca o serie* cZe *scribi să ji dorii să prevină pe faraoni despre primejdiile împilării, exploatării şi opresiunii jără de margini a locuitorilor Egiptului, descriind epoca de lupte sîngeroase, născute din revoltele populare. Totuşi, nici j'araonii, nici nobilii nu au tras învăţăminte din scrierile profetice sau mai curînd politice de mai sus şi au continuat politica lor de împilare a ţăranilor şi meseriaşilor in forma modului de producţie tribunal sau ..asiatic", descris de K. Marx şi Fr. Engels.*

S-a întlmplat pe vremea măriei-sale regele Snefru, cel drept grăitor, cînd acesta era stăpîn binefăcător al ţării întregi. Intr-una din zile, dregătorii curţii intrară în palat spre a se închina faraonului, apoi, după ce şi-au adus omagiul lor — aşa cum obişnuiau să facă în fiecare zi - — ieşiră cu toţii. Dar măria-sa grăi către vistiernicul aflat lingă el :

— Du-te şi cheamă înapoi pe dregătorii curţii care au ieşit acum după ce mi-au adus omagiul lor ele fiecare xi !

De îndată ce reveniră în preajma faraonului, ei se culcară iarăşi pe pîntece dinaintea măriei-sale — aibă el parte de viaţă, sănătate şi putere ! Iar măria-sa le spuse :

— Dregătorilor, iată, v-am chemat ca să căutaţi fie printre fiii voştri pn unul cu minte pătrunzătoare, fie printre fraţii voştri pe-unul cît mai destoinic, fie printre prietenii voştri pe unul care să fi înfăptuit o faptă mă reaţă, în sfîrsit, pe un om în stare să grăiască cuvinte alese şi frumoase, încît să mă bucur cînd le voi asculta !

Atunci ei se culcară iarăşi pe pîntece înaintea măriei-sale — aibă ea parte de viaţă, sănătate şi putere ! — şi îi grăiră astfel :

— Mărite Stăpîne ai nostru, cunoaştem un preot al zeiţei Basted ', pe care îl eheamă Neferrohu. El este un bărbat cu braţul viteaz şi un scrib cu degete iscusite, dar si un om bogat, care are mai multe avuţii decît toţi se menii săi [2]. Ingăduie-i să vadă chipul măriei-tale !

Atunci, măria-sa — aibă ea parte de viaţă, sănătate s! putere ! — le zise :

— Mergeţi şi aduceţi-mi-l (aici) '

Şi de îndată el a fost adus la măria-sa. Preotul se culcă pe pîntece înaintea măriei-sale — aibă ea parte de viaţă, sănătate şi putere ! —. şi regele îi spuse :

— Vino. Neferrohu, prietenul meu, ca să-mi spu! cîteva cuvinte înţelepte si vorbe alese, de care să mă bucur cînd le voi asculta !

Preotul Neferrohu 11 întrebă pe rege :

— Măria-sa vrea să audă vorbe despre trecut sau despre ceea ce se va întîmpla în viitor ?

Iar măria-sa spuse :

— Desigur, despre cele ce se vor petrece în viitor, fără să pomeneşti vreo întîmplare petrecută cWiar astăzi !

Apoi măria-sa întinse mîna către scrinul unde se afla • legătura cu cele trebuincioase pentru scris, scoase de acolo un sul de papirus şi o trestie de scris şi începu să aştearnă (tot ce auzea).

Cuvinte rostite de preotul Neferrohu — învăţatul din răsăritul Deltei (Nilului), slujitorul zeiţei Basted din partea de răsărit (a ţării), fiul nomei Heliopolis — în timp ce chibzuia la cele ce aveau să se întîmple în ţara Egiptului şi se gîndea la starea părţii dinspre soare răsare a Egiptu-

[1] Basted, zeiţă cu corp ele pisică, era adorată mai ales în oraşul Bubastis din Deltă, fiind protectoarea femeilor gravide. Amintim că pisica era animaî sacru în Egiptul antic, şi pe vremea unuia dintre Ptolemei un soldat roman care ucisese din greşeală o pisică a fost înconjurat de mulţime şi omorît.

~ Bogaţi» era încă un semn de favoare divină în Imperiul **de** Mijloc. Scrierile sapienţiale din epoca tîrzie nu mai laudă pe omul bogat.

lui, cînd asiaticii ' vor pătrunde cu ostile lor, vor îngrozi inimile celor ce seceră sau le vor răpi vitele înhămate *la* plug.

El grăi :

— Tulbură-te, inimă-a mea, şi jeleşte această ţară în care ai venit pe lume. Despre cel ce tace în vremuri de restrişte se pot spune doar cuvinte de dojana. Aşadar, cei mare este (acum) coborît în ţara unde te-ai născut, Nu te arăta îngăduitor. Aceste fapte se petrec aproape de tine. Ridică-te să vezi ce se întîmplă înaintea ta. Iată, cei mari au aceeaşi stare ca şi ţara însăşi. Ceea ce s-a făcut e la fel ca si ceea ce nu s-a făcut (niciodată). Ziua începe cu nedreptăţi. Ţara întreagă este o ruină ; n~a mai rămas nimic întreg ; n-a mai rămas nici cît negru sub unghie din ceea ce a fost cîndva. Această ţară e nimicită, nimeni nu mai vorbeşte de ea şi nici im ochi nu lăcrimează pentru ea.

Cum va fi deci ţara ? Talerul soarelui va fi acoperit; de un văl, nu va mai străluci ca să-l vadă oamenii şi nu -va mai fi zfrit, căci norii îl vor acoperi. Şi oamenii vor îi uimiţi din pricina lipsei lui. Voi înfăţişa cele ce sînt înaintea mea si nu voi spune nimic despre ceea ce nu s-a înîimplat încă. Rîurile Egiptului fiind secate, vor putea fi trecute cu piciorul. Corăbiile vor avea nevoie de apă, spre a pluti, căci albia unde curgea apa va fi totuna cu malul, iar malul, la rîndul său, va fi totuna cu albia. Vântul de miazăzi va sufla împotriva vîntului de miazănoapte, iar cerul nu va mai rămîne în stăpînirea unui singur vînt,

O pasăre de fel din meleaguri străine îşi va depune ouăle în mlaştinile Deltei, după. ce-si va fi îăcut -ctiibnl în preajma oamenilor, iar aceştia o vor îngădui în vecinătatea lor, simţindu-se din cale afară de strîmtoraţi,

Desigur, lucrurile bune (de altădată) au pierit : de pildă, bălţile acelea de unde te întorceai întotdeauna cu

arabi beduini, Fie seminţii dia Canaan ?i Siria.

o pradă bogată şi care se mîndreau cu peştii şi cu păsările lor. Toate lucrurile bune s-au dus şi ţara este cufundată *l*n sărăcie, din pricina nomazilor care cutreieră nomele în căutarea hranei.

Dinspre soare-răsare se ivesc duşmanii şi asiaticii coboară <n Egipt. Palatul regelui este împresurat ; nimeni nu_i sare în ajutor ; nici unui apărător nu-i- pasă de /soarta lui), în vreme de noapte, (oamenii) poposesc (în palate) si pătrund în încăperile femeilor. Somnul nu se va mai lipi de ochii mei, voi rămîne culcat, spunîndu-mi: „Sînt treaz !" Fiarele pustiului vor bea din rîurile Egip tului, se vor zbengui pe maluri, (căci) nu va fi nimenea care să le pună pe fugă.....

Ţara aceasta va fi răvăşită, şi nimeni nu ştie cînd va lua sfîrşit năpasta, viitorul fiind o taină pentru grai, vedere şi auz. Căci (omul) rămîne surd şi mut în faţa (acestor fapte).

îţi voi arăta ţara (Egiptului) răscolită şi pustiită, cele ce nu se mai petrecuseră înainte se petrec acum. Oamenii vor înşfăca armele războiului si ţara va trăi în neorînduială. Săgeţile vor fi de aramă şi pîinea stropită de sînge. Oricare rîs va fi plin de amărăciune. Mortul nu va mai fi bocit, ci invidiat, nimeni nu va mai posti, ca urmare a unui doliu. Fiecare nu se va mai gîndi decît la el, răposaţii nu vor mai avea parte de praznice, căci nimeni nu se va mai gîndi la aşa ceva. In timp ce unul rămîne retras în colţul său, negîndîndu-se decît la sine? un altul pune la cale omoruri.

Fiul va deveni vrăjmaş (al tatălui său), fratele duşman (al fratelui său), feciorul îşi va ucide părintele. Din gură în gură, umblă doar aceste cuvinte : „Fie-ţi milă de mine !"

Toate lucrurile bune s-au dus. Ţara este o 'ruină ; se proclamă legi împotriva intereselor ei. Meseriaşii nu mai lucrează, oamenii sînt lipsiţi de lucrurile ce se găseau altădată, ceea ce se face este deopotrivă cu ceea ce nu

<5-a făcut mcicînd. Se iau bunurile unuia spre a fi date străinului.

Iți voi arăta băştinaşul zbătîndu-se (în sărăcie), *"m* vreme ce străinul este mulțumit. Acela care punea pe alții să-i umple hambarele acum duce lipsă de hrană. Oamenii privesc cu ură la concetățenii lor pînă într-atît, încît gura obişnuită să vorbească este silită să tacă. Singurul răspuns la orice întrebare este brațul înarmat cu o foită. Oamenii strigă : „Nu-l ucide !"

Orice discuție pare aidoma unui pîrjol ; nimeni nu sta să asculte vorbele ieşite din gura altuia. Țara este sărăcită, dar cîrmuitorii ei sînt numeroşi ; cîmpurile sînt avare în roade, dar dările care le apasă cresc văzînd cu ochii. Gr inele sînt puține, dar banița este peste măsură de mare. iar atunci cînd este umplută, grăunțele trec peste marginea ei.

Soarele se va îndepărta de oameni. El va răsări desigur la ceasul obişnuit, (dar) nu se va şti cînd este amiaza, Jar umbra lucrurilor va fi greu s-o desluşeşti. Omul nu-şi va mai strica vederea cînd va privi în soare, şi ochii nu vor mai lăcrăma (privindu-l) ; pe cer el va fi la fel ca şi luna."(Totuşi) crugul său obişnuit nu va fi schimbat, razele sale vor răzbi pînă la chipul (omului), ca şi mai înainte. .

Iți arăt țara (Egiptului) ajunsă cu fața în jos şi cu fundul în sus. Cel ce avea un braț slab are acuma un braț (puternic). Va fi salutat cel care (altădată te) saluta pe "tine. Iată-l (acum) pe cel mic stînd mai presus de cel mare ; cel ce zăcea culcat pe spate este acuma culcat pe pintece.

Oamenii viețuiesc în cimitire. Cel sărac va dobîndi mari comori.....Oamenii de jos vor mînca pîinile aduse ca.prinos, iar slujitorii vor fi slăviți. Noma Heliopolis nu va mai fi leagănul zeilor.

Dar iată că un rege va veni de la miazăzi si se va numi Ameny. El va fi fiul unei femei din Ta-şti, un fiu

al Egiptului de Sus. El va purta'coroana albă şi va purta coroana roşie[1], creştetul său reunind pe cele două (ztM.e) puternice. El va mulţumi pe Horus si pe Sclh, cei doi gtăpîni, dîndu-le ceea ce îndrăgesc ei.....

Bucuraţi-vă, oameni din vremea sa î Fiul unui *o:v* (vestit) va dobîndi faima veşnică. Cei ce erau înclinau spre rele şi urzeau planuri duşmănoase şi-au închis gurii de teama lui. Asiaticii se vor prăvăli la pàmînt, atîi de mare va fi groaza răspîndită de el. Timhiu[2] va .cădea dinaintea flăcării sale. Duşmanii îi vor simţi mînia şi răsculaţii vor recunoaşte puterea sa, (căci) şarpele *uriieus* [s] de pe fruntea lui va instaura pacea printre răsculaţi,.

Vor fi reînălţatc zidurile principelui — aibă el parte de viaţă, sănătate şi putere ! — şi nu se va mai îngădui ca asiaticii să coboare în Egipt. Ei vor cere apă. ca de obicei, spre à îngădui turmelor lor să-si potolească setea Dreptatea va reocupa tronul său. iar nelegiuirea va fî surghiunită. Bucură-se (tot omul) care va *vedea* acestea şi care se va afla atunci în slujba regelui i

Un învăţat îmi va închina o libaţiune cînd va vedea campusele mele s-au împlinit !

[1] Coroana albă era cea a Egiptului de Sus ; coroana roşie, cea a Egiptului de Jos.

[2] Libia.

[3] Şarpele cobra, personificând ochiul arzător al lui Ra, împo dobea coroana faraonilor şi îi ocrotea.

POVESTEA LUI SINUHET

Aceasta istorisire figurează pe un -mare număr de pa. pirusuri şi de fragmente de manuscrise, ca si pe ostraca (cioburi ăe teracotă), ajunse pînă la noi, aşa că -putem, conchide că Povestea lui Sinuhet *era, chiar pentru vechii locuitori' ai văii Nilului, un text reprezentativ al literaturii lor, meritând, prin -caracterul,, compoziția, stilul •,.•' Umba sa, epitetul ăe clasic,*

*Fără îndoială, personajul principal nu este imagtKar, el a trebuit să trăiască pe vremea faraonului Amené mhat I (circa 2000—*2970 *î.e.n,), în Imperiu! de Mijloc deci, fi a fost fără îndoială eroul unor aventuri care au frapai imaginația contemporanilor săi. Se prea poale — aşa cum s-a presupus .— ca punctul ăe plecare al acestei povestiri să ție biografia sa, pe care Sinuhet, ca toți nobilii din acea vreme, o lăsase săpată în piatră pe o stelă la Abydos sau în mortmntul său. In această autobiografie Sinuhet înşirase intîmplările vieții sale, dintre care cea mai de seamă era juga In Asia, hotăritoare pentru situația însemnată dobîndită de el în țara Retenu,*

Fuga sa din Egipt pare a fi fost pricinuită de teama pedepselor ce îl aşteptau pentru că nu a denunțat un corn-

plot — deci o *omisiune de denunț, am spune azi. Murind faraonul Amenemhat I, prințul moștenitor Sesostris l, care era coregent pe atunci, a. fost înștiințai în taină de acest deces și a fugit noaptea, fără știrea nimănui, spre a pune mîna pe tronul tatălui său, părăsindu-și repede oștirea, care era într-o expediție militară împreună cu Sinuhet. Dar in aceeași noapte Sinuhet ascultă fără vrerea sa cuvintele rostite de alt jiu al lui Amenemhat I, care căuta să pună el mina pe tron. Sinuhet înțelege că vor avea loc lupte intre cei doi pretendenți și, neștiînd că Sesostris I, coregentul și prințul moștenitor, a și plecat în grabă noaptea la Itani, capitala de atunci a imperiului, decide că este mai bine să fugă decît să denunțe pe prințul care uneltea să pună , mîna pe succesiunea tatălui său. El se temea și că vor avea loc lupte sîngeroase între cei doi prinți și că va trebui să ia parte la ele.*

Sinuhet fuge în Asia și se aciuează, la un trib de beduini, semiți aramei sau arabi, care îl primesc cu generozitate și, în cele din urmă, devine căpetenia lor, căsătorindu-se și înlemeindu-și o familie fericită. Totuși, spre sfîrșitul vieții sale, vrea să se întoarcă în Egipt, mai cu seamă fiindcă a fost chemat de faraon, care nu-l dăduse uitării.

Povestea iui Sinuhet *este desigur opera unui adevărat scriitor, talentat și iscusit. Căci descrierile sale sînt pline de viață șt farmecul narațiunii poate fi apreciat chiar și* de *cititorul modern.*

Nobilul prinț și comandant, vistiernicul regelui șî curtean de frunte, supraveghetorul și guvernatorul pămînturilor faraonului în tara asiaticilor rătăcitori, cel binecunoscut de r îgé și îndrăgit da dînsu), însoțitorul[1] său Sinuhet, ne povestește următoarele :

[1] Titlul de însoțitor ;al faraonului) dat unui nobil corespunde titlului din Imperiul roman tîrziu : „comes" (conte).

Eram un curtean care mergea pe urmele stăpînului său, un slujitor al haremului regal si al nobilei si preamăritei principese, preaiubită soție a regelui Sesostris din Kheneui-sut \ fiica regelui Amenemhat din Ka-nefru[2], atotslăvită doamnă Nefrn.

In anul al treizecilea, în a treia lună a inundației, în ziua a şaptea, faraonul-zeu a intrat în orizontul său[s], adică regele Egiptului de Sus şi de Jos înălțatu-s-a *lh* ceruri şi unitu-s-a astfel eu crugul soarelui, iar trupul zeului-rege s-a contopit cu Cel care-l făurise pre el.

întreaga reşedință regească tăcea, toate inimile erau mîhnite ; cele două porți mari rămăseseră închise, iar curtenii stăteau ghemuiți, cu capul între genunchi, şi amarnic se jelea poporul, însă măria-sa regele trimisese mai înainte o oaste în țara Timhiu *;• punînd în fruntea ei pe fiul său cel mai vîrstnic. desăvîrsitul zeu Sesostris. Ei fusese însărcinat să lovească țările străine si să pedepsească pe (fugarii) aflați în mijlocul poporului dir, Tjehenu [5]. Acuma Sesostris se întorcea, aducînd cu el prin şii de război din țara Tjehenu, precum şi vite de tot felul. în număr nespus de mare.

De ia- curtea faraonului, prietenii regelui au trimis o'-acari înspre malul de apus, ca sa-l înştiințeze pe fiul regelui ce nenorocire se petrecuse la curte. Pornind la drum (spre oştire), clacării au ajuns la ea în vreme de

[1] Nume abreviat a! piramidei şi al oraşului clădit lîaga aceasta piramidă de Sesostris I la List.

[a] Nume abreviat al piramidei şi al oraşului clădit alături de Amenetnhat I tot la List.

[3] Perifrază care indică moartea regelui,

[4] Populația *timhiu* era formată din oameni blonzi, veniți din Europa, poate prin strîmtoarea Gibraltar. Ei s-au amestecat cu triburile Tjehenu, mai de mull aşezate în regiunea pe care grecii vechi o vor numi Libia, la apus ele Deltă.

•[5] Textul se referă probabil la egiptenii fugiți în Libia şi care unelteau împotriva faraonului. Triburile Tjehenu aveau pielea mai bronzată şi par a fi fost vechii locuitori ai Văii Nilului, pe care egiptenii i-au împins în deşertul libian.

noapte. (Sesostris) n-a întârziat nici o singură clipită t-> Şoimul[1] a zburat împreună cu însoţitorii săi, fără să sufle o vorbă (despre plecarea lui) oştirii.

Dar se trimiseră olăcari pentru a aduce (la curte) şi pe ceilalţi fii de rege care erau însoţitori (ai lui Sesostris) şi o chemare fu slobozită către imul din ei. **Or,** aflîndu-mă prin preajmă, am auzit glasul lui -, deşi vorbea departe (şî ferit) de toţi,, iar eu eram întîmplător aproape de el. Inima rnea se tulbură, braţele îmi căzură (ca şi cum s-ar fi dezlipit) de trup, un clănţănit puternic cuprinse toate mădularele mele, Dintr-un salt mă îndepărtai, pentru a găsi un ascunziş ; mă aşezai între două tufişuri, spre a sta departe de oricine ar fi trecut pe drum.

(Apoi) mă îndreptai spre miazăzi, dar nu-mi pusesem "' în gînd să mă duc la curtea si la palatul regal, căci îmi făceam socoteala că vor avea loc lupte şi bătălii şi credeam că nu voi mai fi în stare să trăiesc după aceste (izbelişti). Am străbătut astfel apele (lacului) Maaty[3], în vecinătatea locului unde creste un sicomor, si am făcut un scurt popas în ostrovul regelui Snefru, petrecîndu-mi ziua la marginea pămînturilor lucrate. Am plecat (a doua zi) de îndată ce s-au ivit zorile. M-am întîlnit cu un om care trecea pe drumul meu ; el mă heretisi, dîndu-mi cinstire, mie, tare mă temeam de dînsul.

Cînd sosi vremea cinei, mă apropiai de cetatea Negau. ' Am străbătut fluviul (Nil) pe o luntre fără cîrmă şi, cu ajutorul unui vîntuleţ ce sufla dinspre apus, am trecut Ia răsărit de locurile de unde se scotea piatra de cioplit, mai înainte de Capistea Stăpînei Muntelui Roşu[4]. Mergînci

[1] Sesostris era numit soim, fiind o întrupare a ze\jî;:i *m* rhfp de şoim Horus.

[2] Desigur vocea celuilalt prinţ, pretendent la tron.

[3] Probabil lacul Mariut.

[4] Această „stăpînă" este Hathor, zeiţă a cerului, a dragostei, 9 dansului şi a băuturilor alcoolice.

(astfel) spre miazănoapte, am ajuns la Zidurile Prințului[1] înălțate anume spre a-i alunga pe beduini şi spre a-i nimici pe cei ce cutreieră nisipurile ; m-am ascuns într-un tufiş, temîndu-mă oa nu cumva straja care era de rînd în ziua aceea sus pe zid să-si arunce privirile (spre mine).

Am plecat cînd s-a înnoptat şi a doua zi, la răsăritul soarelui, am sosit la Petni. După ce m-am oprit în insuja Kemwer[2], o mistuitoare sete mă cuprinse, încît simțeam că mă-năbuş, iar beregata mi-era uscată (cu totul).

Mi-am zis (atunci) : „Aceasta este gustul morții !" Dar nădejdea mi^a revenit în inimă şi mădularele mele-si-au redobîndit puterea la auzul behăitului unei turme (de oi) şi la vederea unor asiatici rătăcitori,

0 căpetenie de^a lor, care se afla (printre ei) si fusese pe vremuri în Egipt, m-a recunoscut. De îndată el mi-a astîmpărat setea cu apă, apoi a fiert lapte pentru mine, şi m-a dus cu el la cei din seminția sa, unde am fost primit foarte bine.

Am trecut dintr-o țară în alta. Am plecat din cetatea Byblos [3] si m-am întors la- Kedem. unde am petrecut un an si jumătate. Atunci Amunensi — care era craiul părții de miazănoapte a țării Retenu[4] mă luă cu el, spunîn-du-mi :

— O s-o duci bine cu mine, (căci) vei putea să auzi graiul din țara Egiptului !

Spunea aşa fiindcă îmi cunoştea însuşirile şi auzise vorbindu-se despre înțelepciunea mea. Iar oamenii din Egipt care se aflau în preajma lui aduseseră mărturii bune despre mine.

Graiul mă întrebă :

—• De ce oare ai venit aici ? Ce se petrece ? S-a întîmplat ceva la curtea faraonului ?

[1] Fortăreață construită de Amenemhat I ia granița de răsărit a Egiptului.

[2] Insula „foarte neagră".

[s] *Azi* Jubail (Liban).

* Partea sudică a Palestinei.

Eu i-am răspuns astfel :

— Regele Egiptului de Sus şi de Jos Sehetepibre [1]- a plecat spre orizontul său si nu se ştie ce se putea întîmpla cu acest prilej ! Am mai adăugat, ascunzînd adevărul : Eu mă întorceam dintr-o războinică incursiune de pustiire à ţării Tjehenu, cînd mi-a fost dat să aflu (despre acea ne norocire) în aşa fel încît mintea mi s-a turburat : inima mea, care abia îmi mai bătea în piept, m-a tîrît în pustie tate. (Totuşi) nimeni nu mă vorbise de rău, nimeni nu mă scuipase în obraz, nu mi s-a spus nici un cuvînt de ocară, iar numele meu nu l-a rostit (vreodată) gura crainicului. Nu ştiu cine m-a adus în aceste părţi. Vrerea unui zeu m-a împins (să vin aici) !

Atunci Amunensi îmi spuse :

— Ce va face oare ţara (Egiptului) iară el, acel zeu binefăcător de care se temeau toate neamurile străine, ca de zeiţa Sekhmet [2] într-un an. bîntuit de ciumă ?

Drept răspuns, i-am grăit astfel :

— Ce-i drept, fiul răposatului a intrat în palat .şj a preluat moştenirea tatălui său :

El e un zeu, desigur, pereche-n lume n-are Şi nimeni pină astăzi n-a fost asemeni lui ! E-o culme a înţelepciunii, ia hotărîri neîntrecute Şi după dreapta lui poruncă supuşii toţi se duc şi vin, . El domolit-a ţări străine cînd tatăl său stătea-n palat Dînd socoteală pentru fie ce vrere-a lui, îndeplinită. El e puternic şi pe toate le face braţul său voinic, Ori cît ai căuta, nici unde nu afli un viteaz ca d'însul ; Cînd năvăleşte peste neamuri de-arcaşi şi-ncepe lupta

primul,
în faţa-i orice corn se pleacă şi orice braţ rămîne ţeapăn,

[1] Nume luat la urcarea sa pe tron de către Amenemhat î:

[2] Zeiţa Sekhmet forma cu *Ptak* şi *Nefertum* triada din Memfis. Era patroana războiului şi a bolilor, fiind înfăţişată de obicei cu cap de leoaică.

încît vrăjmaşii nu-s în stare să strîngă rîiidurile lor ; Cînd vrea să-şi stîmpere mînia. zdrobeşte ţestele duşmane Şi nu mai izbuteşte nimeni din preajma lui să scape teafăr, E un alergător destoinic ce nimiceşte pe fugari Şi nu mai are vreo scăpare cel ce spinarea i-o arată. E-o inimă neînfricată în toiul bătăliei grele. Porneşte ia asalt întruna, nu dă-napoi cu nici un preţ. Avîntu-n pieptul său sporeşte, văzînd puzderii de vrăjmaşi, Şi niciodată deznădejdea în inima-i nu se strecoară. El tafoără-ndrăzneţ asupra popoarelor luptînd cu arcul Şi bucuria lui e mare cînd îi robeşte-pe barbari, îşi saltă vitejeşte scutul, călcînd duşmanul în picioare Şi, cînd ucide, nu loveşte cu sabia de două ori. Săgeata-i n-o abate nimeni şi nimeni nu-i îndoaie arcul ; Barbarii fug de el ca-n faţa puternicei zeiţe mari[1]. NLcicînd nu întrerupe lupta, prevede totul dinainte. Potrivnicii el nu si-i cruţă, nici unul nu rămîne viu, Scump tuturor şi plin de farmec, supus-a ţara prin iubire

Şi mai presus de sine cetatea-l îndrăgeşte.
Poporu-l preţuieşte ca pe un zeu al său.
Femei, bărbaţi, în treacăt, î-aclamă ca pe-un rege.
Din sînul mamei sale si-a cucerit cetatea
Si din pruncie ochii şi-i aţintea spre tron.
Pe cei născuţi odată cu el îi fericeşte,
E farade pereche si darul unui zeu, '
Voioasă e cetatea ce are-aşa stăpin :
El va supune ţările din miazăzi,
Dispreţui-va ţările din miazănoapte.
El a venit *pe* lume să»nfrîngă beduinii.
Strivind pe cei ce-şi află sălaşul în pustie.
Mergi aşadar, găseste-l si spune-i cum te cheamă,
Nu-l ocărî, menindu-i : vMaria-sa să piară !'*
Mult bine va să facă ţării Ce-o
să-i rămînă credincioasă !

' Tot zeiţa Sekhmet.

Alunei el îmi zise :

— Bin.e ! Egiptul este fără îndoială fericit fiindcă ştie să-l preţuiască ! Dar tu, care eşti aici, vei rămîne cu mine şi eu îţi voi face mult bine.

Şi el mă puse mai presus de fiii săi şi mă însura cu fata lui cea mai mare. Mă lăsă să aleg o bucată de pămînt din ţara sa, din cele mai bune pe care le avea, ia hotarul care îl despărţea de o ţară învecinată. Era o moşie neasemuit de bună, numită Yaa, mănoasă în smochine şi struguri : vinul pe care-l dădea era mai mult decât apa ; avea (măslini) din care scoteam mult untdelemn ; strângeam de asemenea miere destulă (din stupii ei). Creşteau pe ogoarele acelea .orz şi secară şi păşteau nenumărate turme de . vite mari şi mici. Apoi am primit cinstiri de tot felul, ca urmare a dragostei ce mî-o arăta. Căci am devenit căpetenia unei seminţii dintre cele mai strălucite din cite avea neamul acela. In fiecare zi mi se aducea tainul de hrană, care cuprindea bere şi vin, apoi carne fiartă, păsări fripte, 'fără a pune la socoteală micile'vieţuitoare ale pustiului, căci ele erau prinse in cursă pentru a ajunge la mine, afară de vînatul adus de ogarii mei. Mai primeam de asemeni sumedenie de prăjituri şi tot ce se cocea era făcut cu lapte.

Am petrecut aici ani mulţi : copiii mei deveniseră puternici, fiecare ajimşînd stăpînul tribului său. Qiăcarul care se ducea sau venea de la curtea (craiului) se oprea Ia mine, căci eu porimcearn sa poposească la mine tot omul. Dădeam apă însetatului, arătam drumul cel bun rătăcitului si ajutam pe omul jefuit (de tîlhari).

Cînd asiaticii rătăcitori s-au văzut siliţi să se împotrivească silniciei căpeteniilor unor ţări străine, eu le-am dat sfaturi cu privire la marşurile lor, pentru că acel crai din Retenu mă pusese — vrem ş de mulţi ani — în fruntea •oştirii sale. Iar orice ţară împotriva căreia' porneam era biruita si ţinută departe de păşunile şi de fîntînile sale,

apoi îi luam vitele, prinzîndu-i locuitorii, şi duceam cu mine toate merindele ei.

De 'asemenea ucideam pe vrăjmaşii (ce se aflau în acea ţară) cu braţul şi arcul meu, datorită şiretlicurilor mele şi *a* planurilor îndelung chibzuite (înainte de bătălie). Aşa am câştigat preţuirea craiului Amunensi şi el m-a îndrăgit, căci a înţeles cît de viteaz sînt, şi m-^a pus mai presus de fiii săi, fiindcă a văzut că braţele mele erau nespus de puternice.

(într-o zi) veni un voinic din ţara Retenu, care mă chemă la luptă în cortul meu ; era un viteaz fără seamăn, care biruise pe toţi războinicii din .ţara aceea. Zicea că t-e va bate cu mine, urmărea să mă jefuiască si îşi pusese în minte să-mi răpească vitele, după sfatul celor din semin-ţia sa. Atunci craiul G vorbit (despre această luptă) cu mine, iar eu i-am zis :

— Nu-l cunosc, nu mă pr'enumăr printre prietenii sau goţii lui şi nu intru în corturile sale. I-am deschis eu vre-odată poarta ? I-am dărîmat eu oare ţarcurile (pentru vite) ? (li mînă) invidia, pentru că .vede că fac ceea ce îmi porunceşti. Adevărat, eu sînt ca taurul ce s-a răzleţit de turma lui şi a nimerit în mijlocul unei turme. Atunci tau-rul turmei în care s-a oploşit se repede'la el, în vreme ce un bou cu coarne lungi goneşte după el. Se află vreun om de jos care, ajuns căpetenie, să fie iubit ? (Nu cunosc) vreun barbar care să se fi împrietenit cu (un egiptean) din Deltă. Cum ai putea lipi un vrej de papirus de o stîncă ? Dacă unui taur îi place să se lupte, un alt taur de soi ar putea oare să dea dosul şi să fugă, temîndu-se că va fi mai prejos de cel ce vine împotriva lui ? Dacă inima sa este dornică de luptă, să spună ce pofteşte ! Oare zeul nu ştie care-i va fi soarta si nu bănuie ce se va întîmpla cu el ?

In timpul nopţii mi-am minuit arcul, am încărcat tolba cu săgeţi ; mi-am ascuţit paloşul şi mi-am lustruit armele. Cînd au răsărit zorile, poporul din ţara Retenu era de faţă,

r

El (potrivnicul meu) îşi adunase semințiile sale, strîn-jumătate din țara sa şi nu se gîndea decît la această luptă. Apoi se îndreptă spre mine, care îl aşteptam gata, căci mă aşezasem (cu cortul) în preajma lui. Toate inimile băteau pentru mine ; femeile şi (chiar) bărbații oftau. Şi toate inimile sufereau pentru mine spunînd : „Se află *oare* un altul atît de voinic încît să se poată măsura în luptă cu el ?"

Iar- el, luîndu-si scutul, îşi (aruncă) securea de luptă şi sulițe^[6]- După ce am scăpat de armele sale, am făcut în aşa fel încît săgețile lui, una după alta, să treacă pe lîngă mine. După aceea el se repezi asupra mea, dar am tras (cu arcul) în el şi săgeata mea s-a înfipt în gîtlejul său. Atunci a scos un strigăt şi a căzut cu fața în jos : 1-am răpus, ucigîndu-l chiar cu securea sa si am scos strigătul meu de luptă urcat pe spatele său. Toți asiaticii au chiuit (de bucurie). •

Eu însă am adus mulțumiri zeului Montu [1], în vreme ce oamenii (celui biruit) se văitau şi se jeleau, iar craiul Amunensi mă 'strîngea în brațe. Astfel am pus mîna pe bunurile lui, pe care le-am dus (împreună) cu vitele sale. şi ceea ce plănuise să-mi facă el mie i-am făcut eu lui : am luat tot ce se găsea în cortul său şi i-am jefuit toată ta băra. In felul acesta am ajuns un om de seamă, plin de bogății şi avut prin turmele mele. Zeul (Montu) a făcut asta pentru a-şi arăta mila sa față de cel pe care era mî-niat, lăsîndu-l să se aciueze într-o țară străină. Astăzi inima i s-a îmbunat.

Plecam pribeag odată de-abia scăpînd cu fuga ;
Azi bunul meu renume ajuns-a la palat.
Ci hămesit de foame, ieri mă tîram pe burtă ;
Acuma eu dau pîine vecinului flămând.
Un om fugea din țara-i cu ce avea pe dînsul ;

[1] înainte **de** întronarea lui Amon, era zeul principal din **Theba, fiind** mai ales zeul războiului.

Strălucitoare straie de in mă-mbracă azi.
Un om gonea întruna, căci n-avea slujitori ;

i
Acuma sumedenii de robi mă înconjoară.
Am casă minunată, moşia mea e-ntinsă
Şi în palat curtenii mă pomenesc adesea.
i

O, zeule, oricare ai fi tu, cel ce mi-ai hărăzit dinainte , această fugă (din Egipt), fii milostiv, du-mă înapoi }a j curtea (faraonului) ! Poate-mi va,fi dat să văd din nou b, ' cui unde inima mea *n-n* încetat niciodată să" se afle. Ce \ lucru mai de Seamă poate să fie pentru mine decît să fiu ; înmormîntat în Egipt, de vreme ce acolo m-am născut, j Vino în ajutorul meu ! Iată că o întâmplare fericită a- avut îoc ; zeul mi-a vădit mărinimia lui. Fie ca el să facă totul pentru a orîndui un sfîrsit bun celui pe care 1-a adus '-. sapă de lemn ! Fie ca inima zeului să se îndure de cei -care 1-a izgonit şi 1-a silit să vieţuiască mtr-o tară strai; . -Dacă este gata să se arate milostiv, să asculte rugăciui.••..< •unui surghiunit şi să-l aducă cu mîna lui — mîna ae>:a care m-a făcut să duc o viaţă pribeagă —• în locul de unde **1-a** scos.

Fie ca regele Egiptului să aibă milă de mine şi fie ca să trăiesc datorită Iui ! Fie ca să mă poî înclina înaintea atăpînei ţării, care se găseşte în palatul său !' Să pot eu s;. ascult poruncile copiilor ei ! Ah, fie ca trupul meu să redevină tînăr, căci bătrîneţea a coborît peste mine şi siăb:-ciunea m-a cuprins ; ochii mei abia mai văd ; braţele in o':-l nu mai au putere ; picioarele mele nu mai pot să um'ak-, căc* inima mea este obosită ; sînt aproape de plecare (in îumea de dincolo), (aproape) de ziua în care voi fi dus spre lăcaşul veşnic. Fie ca să-mi pot sluji (încă) stăpîna şi, mulţumită vorbelor sale, să fiu pe placul copiilor ei ! Fie ea ea să dăinuiască pururi si după ce eu nu voi mai trăi !

Dar cînd s-a vorbit măriei-sale faraonului Egiptului de Sus şi de Jos. Kheperkare ' — bucură-se el de-viaţa,

[1] Sesostris r.

sănătate şi putere ! —, despre starea în care mă aflam eu, măria-sa a început să-mi trimeată (vestitori) cu daruri *ţyiteşti,* vrînd să umple (de bucurie) inima smeritului său slujitor, ca si cum ar fi fost vorba de căpetenia vreunei ţări străine. Iar fiii regelui care se aflau în palatele sale jvjji trimiseră si ei vesti si soli de-ai lor.

Copie a poruncii trimisă mie. credinciosul său slujitor /al-faraonului), privitor la întoarcerea mea în EŞgipt :

„Horus care trăieşte din nou prin naşterea (regelui) ; cele două zeiţe, care vieţuiesc iarăşi prin naşterea regelui ; Regele Egiptului de Sus si de Jos : Kheperkare, fiul lui Ra, Araenemhat *, dăinuiască el în vecii vecilor !

Poruncă de la faraon pentru însoţitorul său Sinuhet, lata. această poruncă a regelui ţi-a fost adusă ca să afli următoarele : Tu ai străbătut ţările străine de la Kedem pînă ia Retenu ; o ţară te dădea altei ţări, după dorinţa inimii tale. Ce săvîrşiseşi tu oare spre a te (teme) că-ţi vom face vreun rău ? Nu huliseşi (pe faraon) astfel ca să putem pedepsi vorbele tale. Nu spuseseşi nimic rău despre Sfatul oamenilor de seamă (al faraonului), astfel incît să ne împotrivim cuvintelor tale. Ilolârîrea aceasta (de a fugi) a pus stăp.înire pe tine, dar nu pentru că inima mea ţi-ar fi fost- potrivnică.

Acest Cer rîvnit de tine [2] şi adăpostit în palatul meu se află aici, şi străluceşte de frumuşele ; creştetul îi este încununat cu diadema de crăiasă a acestei ţări, iar copiii sat sălăşluiesc în palatul regelui. Tu vei strînge bogăţiile pe care (ei ţi) le vor dărui şi vei trăi din mărinimia lor !

Vina înapoi în Egipt, ca să vezi iarăşi curtea- (regelui) unde ai crescut, ca să săruţi pragul celor Două Porţi[3] si

[1] După cum se ştie, faraonul purta cinci nume recule. Ta papirusul nostru scribu] a scris din greşeală numele Iui Anienemhat, » loc de acela al fiului său Sesostris.

Este vorba de regina Nefru, soţia faraonului Sesostris.

' Palatul regal.

să te afli în rîndul Solilor (regelui)[1]. Căci. acuma ai început să îmbătrîneşti, ţi-ai pierdut puterea de bărbat. Gindeste-te la ziua îngropăciunii tale, la trecerea ta în stare;, de preafericit (zeu nemuritor).

Noaptea (vieţii de apoi) îţi va fi hărăzită (atunci), dimpreună cu miruri (de îmbălsămare) si cu fîsii de pîn.ră (făcute) de mîinile zeiţei Tayet[2]. Vei avea un alai de în, mormîntare în ziua pogrebaniei tale,"ţi se va pune un acoperământ de aur, împodobit cu scump lapislazuli, un cti- va fi aşezat deasupra ta, în coşciug [3], boii te vor trage, ier eîntăreţii (vor merge) înaintea ta. Se va juca dansul lui Mim la poarta mormmtuhn tău ; se vor depăna prinoa.seî<? închinate ţie ; se vor aduce jertfe lîngă stela ta, (iar) stîlpii (mormîittului tău) vor fi făcuţi din -piatră albă, îr' vecinătatea (mormintelor) fiilor de rege. Nu, tu nu \\-'.. răposa în iară străină ; asiaticii nu te vor duce pînă k mormînt ; nu te vor pune într-o piele de oaie, nu ţi se YE, înălţa (pe mormînt) doar o movilită de pămînt !

Acum este prea tîrziu ca să mai duci o viaţă pribeagă Cugetă la boala si vino înapoi !"

Aceasta poruncă a ajuns la mine, pe cînd mă aflam ir mijlocul seminţiei mele. Mi-a fost citită întocmai. M-am culcat pe dată pe pîhvece [4], am atins (cu fruntea) ţărînr, şi am răspîndit-o peste părul meu. strigînd si spunînd

— Cum de-a putut (avea parte de) o astfel de binefacere un slujitor pe caro inima sa 1-a mînat spre ţările barbare? Desigur, este mare milostivirea ta (o, rege!), caro mă mlntuieste de la moarte. Iar sufletul tău (KaJ îm:

[1] Titlu de Soţ sau Prieten al regelui era acordat marilor dr<> îiatori ai faraonului.

[2] Zeiţa ţesutului.

[3] Pe faţa dinlăuntru a san-'jfayuîui va fi zugrăvită zeiţa :-î№ lui, Nut.

[4] Egiptenii îşi arătau respectul faţă do faraon cuMndu-ss *p*° Dînlece şl atingeau cu fruntea sau chiar sărutau pămîntul înain tea suveranului lor.

va îngădui să petrec sfîrşitul- vieţii mele, trupul aflîn-du-mi-se la curtea (faraonului).

Copie *a* răspunsului care a fost trimis (de mine) ta această poruncă :

„Slujitorul palatului, Sinuhet 'grăieşte aşa : Pace ţie f Este lucru vrednic de laudă faptul că fuga — la care a recurs cu lipsa sa de minte smeritul tău slujitor — a fost pe deplin pricepută de către sufletul tău *(Ka), o,* tu, zeale desăvîrşit, stăpînul celor două ţări, îndrăgit de zeul Ra, iubit de zeul Montu, Domn al cetăţii Theba, Amon, Crai ai Jilţurilor celor Două Ţări, Sobek-Ra, Horus, Hathor, Atum şi Enneada Sa[1], Soped, Neferbau, Semseru, tu, Horus răsăriteanul, Zeiţa din Btito — fie ca ea să-ţi încununeze capul [2] —, Sfat care este peste ape, Min-Horus, care sălăşluieşte în pustie, Wereret, stăpînă ţării Puntului, Nut, Haoreis si toţi ceilalţi zei, stăpîni ai Egiptului şi ai insulelor din Marea străveche, ei să dăruiască viaţă si răsuflare nărilor tale, să-ţi hărăzească ţie bogăţiile lor, să-ţi 'dea veşnicia fără- de sfîrsit şi fără de hotar ! Fie ca teama pe care o răspîndesti să se întindă peste cîmpii si munţi, după ce ai supus toate cele pe care crugul soarelui le înconjoară în mersul său. Aceasta este închinarea smeritului slujitor către stăpînul său, care 1-a mmtui't pe dînsul de infern (Amenti) !

Stăpînul cunoaşterii, care ştie prea bine pe supuşii sâi, a putut să afle înlăuntrul palatelor sale că (eu), smeritul tău slujitor, mă temeam să rostesc aceste cuvinte, şi în adevăr e un lucru foarte împovărător de a vorbi despre ele.

Marele zeu (faraonul), întruchipînd pe Ra, umple de cumînţenie pe cel ce trudeşte pentru sine. (Eu) smeritul (tău) slujitor mă aflu în mîna cuiva care îmi poartă de grijă ; da, eu mă aflu sub oblăduirea (ta).

[1] Sinuhet arată că faraonul se identifică cu toţi zeii pe care îi enumera, reprezentînd Egiptul si ţările învecinate.

[2] Regescul şarpe cobra *(uraeus),* care îl apăra pe faraon, era aşezat deasupra frunţii sale, simbolizînd pe zeiţa din Buto.

Măria-ta este zeul Horus cuceritorul, brațele tale sînt mai puternice decît cele ale (tuturo?) celorlalte țări.

Măria-ta să dea poruncă să-i fie aduşi craiul Maid d i.o Kedem, craiul Khentiuiawuş din Khentekesu, craiul Menus din cele două țări Fenkhu [1] ; aceştia smț, regi vrednici de laudă, care au crescut, îndrăgindu-te pe tine. Nu trebuie să pomenesc despre țara Retenu ; căci îți aparține ^ locuitorii ei sînt ca nişte eîinl ai tăi (stînd de pază).

Cît priveşte fuga la care a recurs smeritul tău slujitor, el nu s-a gîndit la ea mai înainte, nu a pregătit-o dir. vreme. Nu ştiu cine m-a îndepărtat din locul (unde rag găseam). A fost ca un. fel de vis rău, ca şi cum un om di : Deltă s-ar pomeni în Elefantina, sau un om din mlaştrni tocmai în Nubia [2]. Nu avusesem de ce să mă înfricoşez, nimeni nu mă prigonise, nici nu mă întîmpinase eu vorbv. de ocară, iar numeie meu nu a fost rostit de gura crainicului. Cu toate acestea, în mădulare am simțit fiori d-; groază, picioarele mele au rupfr-o la fugă şi inima mea ,'. început să ma călăuzească ; zeul care îmi poruncise să fug m-a mînat si m-a di:s (departe). Apoi eu nu sînt mîndru ş; cu spinarea neîncovoiată ; este (mai) smerit omul care îşi cunoaşte țara ; căci zeul Ra a poruncit ca tu să fii temu* hi Egipt şi de line să se îngrozească orice țară străină. Fie ca sînt la curtea va, fie că sînt in locul acesta (de acum), tot tu eşti acela care poți să-mi ascunzi soarele, căci soarele răsare cînd vrei tu. Apa din rîuri o bem cînd vrei in iar văzduhul noi i! răsuflăm cînd ne spui tu (aceasta). *Cz* smerit slujitor al tău (sînt gata) să,dau altcuiva slujba *ac vizir* pe care am avut-o în această țara [3]. Măria-ta să facă aşa cum îi este v'"oia ; căci (toți oamenii) trăiesc sub văzduhul pe care ii-i hărăzeşti !

[1] Aceste țări sînt miei principate din Palestina şi Sirii de către un *melek* („rege'" semit), ′ Si id anul de azi. [3] E vorba de tara Retenu.

Fie ca zeilor Ra, Horus şi Hathor să le fie dragi nările tale prea vrednice de mărire pe care. zeul Montu, stăpînul cetății Theba, le dorește pururi vii !"

* Și apoi veniră să-l ia pe smeritul slujitor (al faraonului).' Mă lăsară să petrec la moşia mea Yaa încă o zi, pe care (am folosit-o) spre a-mi strămuta averea copiilor, fiul meu cel mai vîrstnic prelua' cîrmuirea seminției ; semința mea şi toată averea (trecură) în stăpînirea sa, ca şi robii, cirezile, roadele şi toți pomii mei roditori. Apoi (eu), smeritul slujitor, am pornit la drum, îndreptîndu-mă către miazăzi, si m-am oprit, poposind în fortăreața numită „Drumurile zeului Horus'\ Căpetenia, care avea sarcina să păzească hotarele în locul acesta, trimise un olăcar la curtea (faraonului) pentru a-i da de ştire. Atunci măria-sa îmi trimise un vrednic logofăt al țăranilor de pe moşia regală ; el venea urmat de corăbii încărcate cu daruri de la rege pentru asiaticii rătăcitori, care mă însoțiseră şi mă duseseră la fortăreața ..Drumurilor zeului Horus".

Ii numi pe fiecare, dupa numele lor. Toți slujitorii mei îşi văzură de rosturile lor. Plecai cu corabia care avea pînzele întinse ; s-a frămîntat şi s-a strecurat (berea) înaintea mea pînă ce am ajuns în cetatea de scaun Itjtawi[1].

Cînd pămîntul a putut fi văzut limpede, la răsăritul zorilor, s-au înfățişat cei ce trebuiau să mă cheme. Zece oameni au venit şt zece oameni au plecat, însoțindu-mă pînă la palatul (regelui). Am atins cu fruntea pămîntul dintre sfincsi ; fiii de rege [2] stăteau la poarta cea mare şt mă primiră. Soții regelui, care şi fuseseră aduşi în sala cu stîlpi (a palatului), îmi arătară drumul către încăperea (regelui). Am găsit-o pe măria-sa stînd pe un jilț de aur (aşezat) într-o firidă.

în vreme ce eram întins pe pîntece. n-am mai ştiut de mine aflîndu-mă dinaintea sa. Acest zeu totuşi îmi vorbi

[1] Sau Itani — („oraşul), stăpîn peste cele două țări".

[2] Titlu acordat celor mai mari demni-tari în Imperiul de Mijloc,

prietenos, dar eu eram ca un om surprins de căderea nop ții. Simțeam că mă clatin, picioarele îmi tremurau, inini parcă nu mai bătea în pieptul meu şi nu mai deosebea.!:; viața de moarte. Atunci măria-sa grăi către un Prieten :

— Ridică-l ca să poată să-rni vorbească *l* Apoi mû-ria-sa îmi spuse :

— Iată că te-ai întors. Ai străbătut cu picioare'[1].} (multe) țări străine după ce ai fugit. Bătrînețea a dat pesio tine, ai ajuns la o vîrstâ înaintată, îngropăciunea -ta nu va fi un lucru uşor ; nu vei ii însoțit de barbari. Nu îi aşa, nu fi aşa, omule tăcut,-care nu grăieşti, cu toate că ți se-pomeneşte numele *l*

M-am temut de o osîndâ şi, la aceste cuvinte, am dai un răspuns de om înfricoşat :

— Ce spune stăpînul meu ? Ah ? cît as dori să-i dau ^ răspuns. Dar nu pot să zic nimic. Acestea este niîna zev.-lui, adică este groaza care mai sălăşluieşte în pieptul mc;., la fel ca atunci cin d a avut loc fuga (mea) poruncită d zeu. lată-mă-s înaintea ta \ Viața mea îți aparține ; râu ria-ta să facă aşa cum îi va fi voia *l*

Au fost aduşi fiii faraonului. Iar măria-sa a grăit că'.r soția sa regală :

— Iată, Sinuhet s-a întors preschimbat în asiatic, -.r, adevărat fiu de asiatici rătăcitori ! •

Ea scoase un strigăt puternic si fiii regelui se minurkvj. la fel de tare. Apoi grăiră către măria-sa :

— Nu este el, e cu neputința, stăpîne, domn al nostru *'.*

Dar ei aduseseră şiragurile lor *menyat,* hîrîitoarele şi sistrele lor si le puseră înaintea măriei-sale, viersuri astfel :

Spre minunate lucruri tindă, statornic rege, mina ta,
Către podoabele Stăpînei Cerului ! Zeița de-
Aur hărăzească mâriei-tale viață lungă.
Să ți se-alăture Stăpîna Stelelor ! Spre miazănoapte
tu, coroana Egiptului do Sus, plutește,

Spre miazăzi şi tu, coroana Egiptului **de** Jos, pluteşte, Şi îmbinaţi-vă amîndouă, slujind regescul său folos !
Zeiţa-Cobră sadă deasupra frunţii tale !
De orişice năpastă eruţîndu-ţi toţi supuşii,
Ba, Domnul celor Două Ţări, să-ţi fie binevoitor !
Ne închinăm de-asemeni Reginei tuturora !
Stăpînc, pleacă-ţi cornul, înlătură-ti săgeata,
Dă răsuflare celui ce se-năbuşe, Ne
dăruieşte drept răsplată pe beduinul Sinuhet,
Sălbaticul arcaş născut chiar în Egipt !
De-a fost fugar pe vremuri, de tine i-a fost frică,
De-a părăsit el ţara, de tine s-a temut ! Prilej de
teamă nu mai are cel ce văzut-a chipul tău, Iar cel privit de ochii tăi nu mai cunoaşte-nfricoşarea !

Atunci, măria-sa a spus :

— Nu trebuie să-i fie teamă, nu trebuie să-i fie frică. Va fi unul dintre Soţii nobili, îl vom aşeza în mijlocul curtenilor (noştri). Mergeţi pînă îa Casa dimineţii[1] pentru a-l sluji !

Am ieşit din regescul lăcaş şi fiii regelui mi-au dat mîn^apoi ne-am îndreptat către cele Două Porţi. Am stat în casa unui fiu de rege care cuprindea bogăţii (rnulte). Se găseau acolo o cameră răcoroasă, împodobită cu zeiestile chipuri ale orizontului. Se mai aflau acolo podoabe de preţ ce aparţineau vistieriei (faraonului), veşminte de in regal erau în fiecare încăpere, apoi miruri şi uleiuri de preţ ale regelui şi ale curtenilor săi. Iar toţi slujitorii erau la treabă.

Ei făcură să piară ae pe trupul meu urmele vîrstei, căci mi-au smuls firele de păr, am fost pieptănat, murdăria a fost lăsată ca ofrandă pustiului (unde trăisem), iar vesmintele grosolane, celor ce străbat deserturile, îmbrăcat acum cu strălucito'are pînzeturi de în, uns cu untdelemn

[1] Locul unde se îmbăia faraonul.

<*Se* preț și culcat într-un pat, am lăsat nisipul celor ce trăiesc deasupra lui, și untdelemnul celor ce se freacă cu el,

Apoi mi se dădu o casă de țară. care fusese a unui Soț, Numeroși meșteri au clădit-o din nou, în vreme ce toți pomii săi au fost sădiți iarăși. Mi se aducea prînzul de la palat de trei ori și de patru ori pe zi, peste ce îmi mai dădeau fiii regelui fără contenire. ,

Apoi îmi clădiră o piramidă de piatră în mijlocul piramidelor.

Căpetenia cioplitorilor în piatră a piramidei puse mina pe bucata de ioc ce îmi fusese dată, căpetenia desenatorilor desenă, iar căpetenia tăietorilor de piatră tăia piatra, în sfîrsit, vechilii lucrărilor din necropolă se așternură pe treabă.

Au avut grijă să se pună în mormîntul meu toată mobila ee se pune de obicei înlăuntru. Mi se dădură preoți slujitori ai sufletului meu ; și mi se hărăzi o bucată de moșie așezată înaintea mormîntului meu pentru a sluji- la pomenirea mea, iasă cum se face pentru un Soț de rang mare. Chipul meu cioplit era acoperit cu foiță de aur, cu aurit vesmînt de. preț; mariana dăduse poruncă să-f ie lucrată cu grijă. Nu se .face așa ceva pentru un ofl de rînd. Și măria-sa m-a cinstit cu multe prinoase pînă în ziua cînd mi-am dat duhul.

(Povestea aceasta) a ajuns la sfîrsit, de la un capăt la celălalt, așa cum a fost scrisa odinioară.

POVESTEA NAUFRAGIATULUI IN INSUIiA ŞARPELUI

Această istorisire datină din timpul dinastiei a Xll-a {1990—1780 î.e.n.) ne este cunoscută printr-un singur papirus găsit de egiptologul rus V. Golenişeff în Muzeul Ermitage (1880). Nu se ştie nimic precis-despre proveniența manuscrisului, nici prin ce împrejurări a ajinis în Rusia.

Povestea al cărui început s-a pierdut este spusă de un nobil egiptean cu titlu de „însoțitor". El înfățişează intimplările neobişnuite prin care a trecut, navigînd pe Marea Roşie, fşi istoriseşte aventurile marinăreşti spre a linişti temerile unui prinț egiptean, care se reîntoarce ia curtea faraonului după ce eşuase în misiunea sa fi era nelinişlit cu privire la soarta ce îl aştepta la sosire.

Țărmul pe .care navigatorul egiptean a fost aruncai este „insula lui Ka". *Dar* Ka *aste una din denumirile pe care egiptenii o dădeau sufletului {pentru ei existîn-d încă două suflete.:* ba şi akh). Aşadar, *„insula lui* Ka" *ar putea fi a „sufletului", sau a „fantomei", ori a „duhului", deci insula „fermecată" cum au tradus numele ei. V. Golenişeff şi A. H. Gardiner. Se arată că insula era situată în Țara Punt, ceea ce ar corespunde fie țărmului su'J-vestic ol Mării Roşii, fie coastei Somaliei însăşi, sau poate chiar*

ţărmului opus, adică al Arabiei, acolo unde se afla regatul reginei din Saba (Yemenul de azi).

Numeroase expediţii au fost trimise din Egipt în Ţara Punt. cea mai celebră fiind cea iniţiată de regina Hatchepsut din timpul Imperiului Nou. Totuşi, asemenea călătorii erau primejdioase, căci ţărmul Mării Roşii era plin de stînci şi lipsit de porturi naturale.

Povestea naufragiatului în Insula Şarpelui *poate fi ^pusă în paralelă cu episodul naufragiului lui Ulise din,* Odiseea *(V, vers. 291 şi urm.) şi sosirea sa in insula feacienilor, sau cu aventurile lui Sindbad marinarul din* O mie şi una de nopţi, *şi nu este exclus ca povestirea egipteană,* anterioara *cu 'multe secole celor două menţionate mai sus, să constituie izvorul, comun de inspiraţie din care îşi trag obîrsia.*

Un preavrednic însoţitor grăi atunci :

— Fii liniştit, principe ! Iată, am ajuns cu bine în cetatea regelui. Maiul s-a ridicat, ţăruşul a fost înfipt, iar funia cu care se priponeşte corabia a ajuns pe pămînt. Toţi mulţumesc zeului si îl slăvesc, şi. fiecare îşi îmbrăţişează soţul de drum. Năierii noştri s-au întors acasă fără ca nimeni din ceata noastră să fi pierit. _ Am ajuns pînă la hotarele de miazăzi ale. ţării Wawat[1] si am trecut /dincolo de ostrovul Sennrat[2]. Iată că ne înturnăm cu bine ; sosim în ţara noastră. Ascultă-mă pe mine. principe, căci nu spun vorbe fără ternei. Spală-te, toarnă-ţî apă peste degete, ca să poţi da un răspuns cînd vei fi întrebat.

. Limpezi sâ-ţi fie gîndurile cînd vorbeşti regelui, şi nu te bîlbîi cînd îi răspunzi. Gura omului poate să-l izbă-

[1] Tara Wawat se întindea între Nil şi Marea Roşie, în dreptul localităţii Assuan de azi.

[8] Azi insula Biggeh, în dreptul localităţii Philae, mai la sud de actualul Assuan.

vească,, vorbele lui pot să-i aducă îngăduinţă şi milostivire, însă, se înţelege de la sine, fă aşa cum socoti că e mai bine.

Vreau să-ţi istorisesc o năpastă asemănătoare acesteia pe care am avut-o de întîmpinat eu însumi, în vremea cînd mă îndreptam spre minele * măriei-sale şi pluteam în josul Mării Străverzi [2], într-o corabie lungă de o sută douăzeci de coţi şi lată de, patruzeci. Ea număra o sută douăzeci de corăbieri, dintre cei mai de seamă din ţara Egiptului ; şi fie că scrutau bolta cerului, fie că se uitau cu grijă la ţărmurile mării, inima lor era mai vitează decît a unor lei. " Ei erau în stare să vestească furtuna înainte ca ea să se fi năpustit asupra noastră şi o vijelie înainte ca ea să se fi dezlănţuit.

Dar o furtună izbucni pe neaşteptate cînd ne aflam în mijlocul Mării Străverzi, nedîndu-ne răgazul să mai ajungem la ţărm. Noi însă pluteam în larg cînd vîntul se înteţi şi ridică un val de opt coţi ; el smulse o scîndură (din corabia noastră), spre norocul meu. Corabia se sfărîmă, şl, dintre cei ce erau în ea, n-a~ mai scăpat nici imul.

Numai pe mine mă aruncă pe o insulă valul Marii Străverzi. Petrecui Irei zile singur, avînd tovarăş doar inima mea ; zăceam nemişcat şi fără vlagă, apărat de umbra unui copac?. Mai apoi plecai să caut ceva cu care să-mi potolesc foamea, descoperind acolo smochine şi struguri, apoi verdeţuri de tot soiul, fructe de sicomor despicate şi nedespicate, dar şi castraveţi (mari), ca şi cum ar fi fost sădiţi anume. Se aflau acolo şi peşti, şi păsări. Nimic nu lipsea din acel loc. Atunci mîncai pe săturate şi scăpai pe jos *o* parte din merindele pe care le- adunasem, căci purtam o greutate prea mare. îa

ll».»

' Aoe'3'(3 - Tîiiiic', nrobabi! do cupru, erau situate în peninsula Sinai.

* Literal : ..marca (întindere) verde" aici : Marea Roşie.

sfîrşit, am înşfăcat un beţişor de aprins focul şi l-am frecat de o bucată de lemn ; făcînd astfel focul, am adus o jertfă zeilor, (drept mulţumire) că am scăpat cu viaţă.

Atunci am auzit un zgomot ca de tunet şi mi-am închipuit că e vreun val al Mării Străvorzi. Copacii se clătinau şi pàmîntul se cutremura. Cînd mi-am descoperit faţa (pe care mi-o acoperisem cu mîinile, datorită fricii), am zărit venind un şarpe-balaur uriaş, lung de treizeci de coţi şi barba sa măsura mai mult de doi coţi. Purta pe trup platoşe de aur, sprîncenele sale erau din pietre scumpe de lapislazuli şi înainta maiestuos.

El grăi către mine -—• în vreme ce eu mă întinsesem • pe pîntece dinaintea sa — şi îmi zise :

„Cine te-a adus aici. cine te-a adus, micuţule ? Cine te-a adus ? Dacă şovăi să-mi spui cine te-a adus în această insulă, te voi preschimba în cenuşă, astfel încît nimic nu se mai alege din tine !"

(Eu i-am răspuns :) „.Tu îmi grê ieşti, dar eu nu înţeleg nimic din cele ce-mi spui ; mă aflu înaintea ta şi nu mai ştiu ce este cu mine".

Atunci el mă prinse între fălcile sale şi mă duse în peştera sa, punîndu-mă jos fără să mă lovească, aşa că eram viu şi nevătămat, fără să fi păţit ceva. Grăi apoi către mine, în timp ce eram întins pe pîntece dinaintea iui şi mă întrebă :

„Cine te-a adus (aici), cine te-a adus, micuţule ? Cine te-a adus în această insulă a Mării Străvorzi, ale cărei ţărmuri sînt (bătute de) valuri ?"

La aceste vorbe eu îi răspunsei, ţinînd braţele răstignite înaintea sa :

„Iată, eu mă îndreptam spre minele regale potrivit poruncii faraonului, într-o corabie de o sută douăzeci de coţi lungime si de patruzeci de coţi lăţime. O sută douăzeci de corăbieri se aflau înlăuntrul ei, cei mai de seamă din Egipt. Dacă priveau cerul sau marea, inimile lor erau mai viteze decît ale leilor. Puteau să prevestească o

furtună înainte ca ea sa se fi pornit si o vijelie mai înainte ca ea să se fi năpustit asupra noastră. Fiecare se lua la întrecere cu soţul său în vitejie şi putere, nu se găsea nici un om neîndemânatic printre ei. Dar o furtună izbucni atunci cînd ne găseam în apele Mării Străverzi şi mai înainte ca să putem ajunge la ţărm. Plutirăm pe valuri spre larg, clar vijelia se înteţi, înălţînd un val de opt coţi. Valul smulse o seîndură (din corabie), spre marele meu noroc. Corabia se sfărîmă, si dintre cei ce se aflau în ea nici unul nu scăpă cu viaţă în afară de mine, căci iată, mă aflu aici, în faţa ta. Un val al Mării Străverzi m-a aruncat în această insulă."

Atunci (Şarpele-balaur) îmi zise :

„Nu te terne, nu-ţi fie frică, micuţule ! Să nu ai faţa schimonosită de spaimă, acum că ai ajuns pînă la mine. Zeul — desigur -- a îngăduit ca tu să vieţuieşti, dacă te-a adus în. această insulă (a sufletului Ko), care are de toate şi este plină de bunătăţi. Tu ai să petreci aici lună după lună pînă cînd voi fi împlinit patru (luni) în această insulă. Apoi o corabie va veni din ţara (ta), cu corăbieri 'pe care îi cunoşti ; te vei întoarce cu ei acasă şi îţi vei da sfîrşitul în cetatea ta. Cit de fericit e acela care e în stare să povestească prin ce-a trecut, după ce necazurile lui au luat sfîrsit. îţi voi povesti ceva asemănător celor petrecute cu tine, care s-au întâmplat în insula aceasta, unde mă aflam cu neamurile mele, printre ele fiind şi mulţi copii. Eram cu totul şaptezeci si cinci de Şerpi-balauri, atît copiii mei, cit si celelalte rude apropiate. Nu mai pun la socoteală şi o fată -pe care o dobîndisem cu ajutorul vrăjilor. O stea a căzut (din cer) şi toţi cei aflaţi pe insulă au fost mistuiţi de flăcări şi au pierit. Acestea s-au întîmplat în timp ce eram plecat ; focul i-a ucis, fără ca eu să fiu în mijlocul lor. Am crezut că îmi dau duhul şi pier, cînd i-arn găsit alcătuind o jalnică grămadă de leşuri pîrjolite.

Fii tare, struneşte-ţi "inima, si-ţi vei strînge la piept copiii şi soţia, îţi vei vedea iarăşi casa, şi norocul acesta este mai presns de orice. Te vei întoarce în ţara unde ai trăit în mijlocul fraţilor tăi !"

Atunci, culcat fiind pe pîntece, am atins (cu fruntea) ţărîna de dinaintea lui, zicînd :

„Voi înfăţişa faraonului meu puterea ta şi îi voi descrie măreţia ta.

Iţi voi închina miresme de *ibi, kekenu, iuăeneb* [1] *şl* tămîie din templele (noastre), care înveseleşte orice zeu. Voi povesti ce mi s-a întîmplat (în această insulă) şi voi ţine minte tot ce am văzut, fiind dovada puterii tale. Iţi voi aduce mulţumiri în cetatea (de scaun a Egiptului) dinaintea oamenilor de seamă din toată ţara. Voi înjunghia pentru tine tauri, pe care îi voi arde în întregime si voi suci gîtul păsărilor (jertfite) ţie. Voi pune să ţi se aducă corăbii încărcate cu toate mărfurile de preţ din Egipt, aşa cum merită un zeu care îndrăgeşte pe oameni, într-o ţară îndepărtată şi necunoscută de pămînteni."

Atunci el rîse de mine (sau mai degrabă) de spusele mele, pe care le socoteam fără de noimă, zicîndu-rni :

„Tu n-ai multă mireasmă scumpă de *oliban,* în vreme ce ai multă răşină de- terebint. Intrucît sînt craiul Ţării Punt, mireasma de *oliban* este un bun al meu ; cît despre plăcut mirositorul rair *kekenu,* pe care vreai să mi-l aduci, el este marfa cea mai de seamă a acestei insule. Dealtfel, după ce vei îi părăsit acest loc, nu vei mai putea să-l revezi vreodată, deoarece el se va scufunda în apele mării."

Corabia a venit (cu adevărat) aşa cum spusese el mai înainte ; m-am grăbit să mă urc într-un copac şi am re-

[1] Substanţe aromatice neidentificate.

fi

cunoscut pe oamenii ce se aflau **(în** această corabie). Atunci m-am dus să-l înştiinţez pe Şarpele-balaur, dar jni-am dat seama-că ştia de venirea ei. Şi el îmi spuse :

„Intoarnă-te sănătos, întoarnă-te cu bine, micuţule, la casa ta, ca să-ţi vezi iarăşi copiii. Fă în aşa fel ca numele . jneu să fie cunçscut de (toţi) oamenii din cetatea ti. E tot ce-ţi cer eu !"

Atunci mă culcai pe pîntece, cu braţele întinse înaintea sa. El îmi dărui miresme de oliban (cît poţi încărca o corabie), apoi suliman negru (pentru gene), cozi de girafe, o grămadă mare de răşină de terebint, colţi de ivoriu (de la elefanţi), .cîini de vînătoare, maimuţe şi babuini şi tot felul de mărfuri scumpe. Cu toate acestea încărcai corabia. Apoi, după ce mă trîntii pe pîntece spre a-i mulţumi, el îmi zise :

„Vei ajunge în ţara ta peste două luni, îţi vei strîngo la piept copiii, vei întineri odată (ajuns) în ţara (ta) şi vei fi înmorrnîntat acolo".

Atunci am coborît pe malul (mării) lîngă corabie şi am chemat corăbierii ce se aflau pe puntea ei. Am adus mulţumiri stăpînului acestei insule, de asemenea şi celor ce erau în corabie.

Am plutit apoi înspre miazănoapte, către curtea faraonului si am revăzut ţara (Egiptului) după două luni, • aşa cum mi se prezisese. Am fost adus înaintea faraonului şi i-am încredinţat prinoasele cu care venisem din acea insulă. El mi-a mulţumit dinaintea oamenilor de seamă ai- întregii ţări a Egiptului, apoi m-a înălţat la cinul de însoţitor şi mi-a hărăzit robi care erau (ai faraonului).

Priveşte la mine, cel care am atins pămîntul (Egiptului) după ce am văzut şi am trecut prin atîtea. Ascuîtă-mă deci, căci ascultarea aduce mult folos oamenilor.

Dar prinţul răspunse :

r — Nu fi şiret, prietene ! Care este cel ce ar da zori apă (de băut) unei păsări care trebuie tăiata

ă (povestire) a sosit (la deplinul ei început pînă la capăt, după cum _s-a găsit m msc,.,, scri£nuip celui cu degete ^ destoinice Aujeno, fiul -, Ameny, trăiască, înflorească şi ţie el sănătos !

FARAONUL KHEOPS ŞI VRĂJITORII

(Povestirile papirusului Westcar)

Manuscrisid acestor povestiri a aparţinut marelui egiptolog german R. Lepsius, care l-a primit de la Miss Westcar *în 1838—1839. Textul datează probabil din vremea regilor Hyksoşi (1730—1580 î.e.n.), dar originalul ei pare a fi mult mai -vechi, din timpul Imperiului de Mijloc şi înainte de dinastia a XH-a (2000—1785 î.e.n.),*

Povestirile cuprinse în papirusid Westcar sini legate unele de altele, şi, întrucît începutul papirusului lipseşte, putem presupune că regele Kheops din dinastia a'lV-a a cerut fiilor săi şi poate şi dregătorilor să istorisească fiecare o poveste care să-i izgonească plictiseala.

Cum regele Kheops a avut nouă fii, trebuie să conchidem că textul iniţial al papirusului Westcar *cuprindea cel puţin noua povestiri, din care nu ni s-a păstrat decît patru. Această colecţie de poveşti, similară unei alte culegeri vestite,* O mie şi una de nopţi, *cuprinde istorisiri cu vrăjitori, fapte miraculoase şi cu minuni care puteau să mulţumească minţile ascultătorilor lor, ce nu cereau altceva decît să fie scoşi din lumea realităţilor imediate, unde se întîlneau cu samavolniciile faraonului* $ *ale slugilor sale sau cu bătăile ce le primeau de la dre-*

gători, aşa cum putem citi, de pildă, în Povestea ţărairu.. lui bun de gură.

Desigur, aceste poveşti se înrudesc îndeaproape cu mul. te din basmele egiptene, pe care cititorul le poate cunoaşte din acest volum, unde miraculosul, magia şi vrăjile joacă *un rol considerabil. Stilul papirusului Westcar este simplu lipsii de orice artificiu, clişeele sînt numeroase, aceleaşi expresii, aceleaşi întorsături de frază se regăsesc mereu, iar vocabularul este sărac. Dar prin aceasta, povestirile puteau să fie* înţelese şi sa placă mai mult celor ce *le* ascultau, *sărmani ţărani egipteni care auzeau cele scrise despre o lume minunată, unde nedreptatea, răutatea, hoţia şi violenţa erau înlăturate prin vrăji săvîrşite de magicieni, urmărind împlinirea „adevărului şi dreptăţii", vestitul* maat, *pe care trebuia să-l caute orice om in* lumea aceasta.

PRIMA POVESTIRE: O MINUNE SAVÎRŞ17A !N VREMEA REGELUI DJESER

...Atunci mariana faraonul Egiptului de Sus ;?i de Jos. Kheops, cu glasul îndrituit, spuse :

•— Să se dea o mie de pâini, o suta do urcioare de bere, un bou şi două măsuri de tăinîie (prinoase de jertfă) pentru regele Egiptului de Sus şi de Jos, Djeşer cu glasul îndrituit şi (să se dea o prăjitură), un urcior de bere si o bucată de carne, precum si o măsură de tămiie Căpeteniei cititorilor \ căci ani văzut o pildă a puterii lui !

Şi se făcu aşa cum poruncise măria-sa.

[1] Căpetenia cititorilor era un preot *care* ştia să citească '.citeţ .-..au anagnost). Situaţia sa îi îngăduia să cunoască tot conţinutul •jărţiîor de magie şi să încerce în folosul lui formulele magice pe care le citea. Aşadar, el era în acelaşi timp şi un magician, Iar alteori si un tîlcuitor de vise.

A DOUA POVESTIRE : O MINUNE SAVIRŞITĂ IN VREMEA REGELUI NEBKA

Atunci principele Khefren [1] se ridică spre a grăi şi spuse :

__ Voi înfăţişa măriei-tale o minune care s-a întîmplat în vremea tatălui tău, regele Egiptului de Sus şi de Jos] Nebka[2] cu glasul îndrituit, într-o zi cînd se ducea]a capiştea zeului Pteh, domnul cetăţii Ankh-towy (Memfis),

Atunci cînd măria-sa se ducea la Ankh-towy, mai înainte îl chema la el pe Căpetenia cititorilor, Wefcaoner. însă soţiei lui Webaoner îi era nespus de drag un locuitor din (acea) cetate. Ea spuse să i se dea acestuia o. ladă plină de veşminte, şi bărbatul veni (să o ia) dimpreună cu o slujnică a sa. Iar (după ce au trecut) cîteva zile, întrucît în grădina lui Webaoner "era o căsuţă de ţară, locuitorul din cetate grăi către nevasta lui Webaoner :

„*Se* află, nu este aşa, o căsuţă de ţară (în grădina soţului tău) Webaoner. Haide să petrecem (acolo) împreună (cîteva) ceasuri !"

(Atunci nevasta) lui Webaoner zise slujitorului care (se.ingri'ea de grădină) :

„Pregăteşte căsuţa de ţară (din grădina noastră) !'• Şi ea se duse acolo şi petrecu o zi întreagă bînd (cu locuitorul din cetate). De cum se însera, locuitorul din cetate coborî în iaz...

Cînd se iviră zorile si începu o altă zi, -slujitorul care purta de grijă grădinii se duse să-l afle pe Webaoner şi

[1] Fiul şi succesorul lui Kheops, care construieşte Ia Gizeh o mare piramidă alături de aceea a tatălui său.

[2] Termenul „tată" trebuie înţeles în sens figurat, căci regele îvebka din dinastia a IlI-a este un strămoş îndepărtat aî faraonu lui Kheops, fiul lui Snefru, fondatorul dinastiei a IV-a.

îi înfăţişă tot ce se întîmplase. Atunci (Webaoner *îi grit.* astfel :

„Adu-mi cutia mea din lemn de abanos şi de aur

El plăsmui după aceea un crocodil din ceară lung .; şapte (degete) şi citi deasupra lui un descîntec vrăjite, resc care suna aşa : „Pe cel ce va veni să se scalde . iazul meu tu prinde-l şi nu-i mai da drumul". Apoi dădu slujitorului său şi îi spuse :

„Cînd locuitorul din cetate va coborî în iaz — dup obiceiul său de fiecare zi —, tu să arunci crocodilul (d ceară) în urma lui".

Slujitorul se înturnă acasă, luînd cu el crocodilul d-ceară.

(Apoi) nevasta lui Webaoner chemă pe slujitorul car --se îngrijea de grădină si îi spuse :

„Pregăteşte căsuţa de ţară din grădina noastră, cău iată, voi veni să stau în ea !"

Aşadar în căsuţa de ţară au fost aduse tot felul (u-merinde) bune. Apoi (nevasta lui Webaoner si slujnica s;-. care stătea la pîndă) merseră şi petrecură o zi fericită c : locuitorul din cetate. Şi cînd se însera, acesta coborî i;: iaz, după obiceiul său. Dar slujitorul aruncă în urma 1..1 crocodilul de ceară ; acesta (se prefăcu într-un) crocod:; de şapte coţi si-l înhaţă pe locuitorul din cetate.

însă Webaoner rămase şapte zile în preajma mărie: -sale, regele Egiptului de Sus şi de Jos, Nebka. cu glasvl îndrituit, si în acest răstimp locuitorul din cetate se găsea în fundul apei fără suflare. După ce trecură cele şapte zile, măria-sa regele Egiptului de Sus şi de Jos, Nebka cu glasul îndrituit, porni ia drum (spre a merge la Mem-îis), iar Căpetenia cititorilor Webaoner, venind înaintea regelui, îi zise :

„Măria-ta să poftească să vadă ce minune s-a întîn:,-plat în zilele măriei-tale !"

(Regele veni deci cu) Webaoner si (acesta chemă) cro-codilul, spunînd :

m

„Adu-l pe locuitorul din cetate !"

Crocodilul ieşi din apă şi îşi aduse prinsul. Atunci măria-sa regele Nebka grăi :

„Intr-adevăr. acest crocodil este înfricoşător".

Dar Webaoner se aplecă si apucă crocodilul care în tnîna- sa redeveni un crocodil de ceară. Apoi Căpetenia cititorilor, Webaoner, povesti măriei-sale ce anume făcea locuitorul din cetate în casa sa cu nevasta lui. Atunci măria-sa îi spuse :

„Ia cu tine ce este al tău".

Crocodilul se cufundă în adîncul iazului si nu s-a mai ştiut vreodată unde 1-a dus pe locuitorul din cetate.

După aceea, măria-sa regele Nebka dădu poruncă .să fie dusă nevasta lui Webaoner într-un loc situat la miază-noapte de palat, unde fu arsă, apoi cenuşa ei fu aruncată în fluviu.

Iată ce minune s-a întîmplat în vremea tatălui tău, regele Nebka : este una din vrăjile pe care le-a săvîrsit Căpetenia cititorilor. Webaoner.

Atunci măria-sa faraonul Kheops grăi astfel :

— Să se aducă (prinos de jertfă) o mie de pîini, o sulă de urcioare de bere. un bou şi două măsuri de tămîie regelui Egiptului de Sus şi de Jos, Nebka cu glasul îndrituit, si să se aducă (jertfă) o prăjitură, un urcior de bere, o bucată de carne şi o măsură de tămîie Căpeteniei cititoriior, Webaoner. căci am văzut o pildă a puterii sale !

Şi se făcu întocmai cum poruncise măria-sa.

A TREIA POVESTIRE: O MINUNE SAVIRŞITA IN VREMEA REGELUI SNEFRU

Atunci Bauefre se ridică spre a vorbi si zise : —- Voi înfăţişa măriei-tale o minune din vremea (domniei) tatălui tău, (regele) Snefru cu glasul îndrituit,

pd care a săvîrşit-o Căpetenia cititorilor, Djadjaemontn, ceva ce nu s-a mai petrecut (niciodată) pînă atunci...

Măria-sa trecea într-o zi prin toate încăperile palatului în căutarea unui prilej de desfătare, dar nu of!•, nici unul. Atunci el grăi :

„Aduceți-l pe Căpetenia cititorilor şi scribul Dja,<j jaemonkh !"

El fu adus de îndată. Iar măria-sa îi grăi aşa :

„Am străbă'mt toate încăperile palatului în căutareu unui prilej de desfătare, fără să fiu în stare să găses^ vreunul !"

Djadjaemonkh îi spuse :

„Măria-ta să se ducă la iazul palatului. Să ți se pro gătească o luntre cu toate fetele frumoase dinlănntrir palatului. Inima măriei-tale se va desfăta cînd le va vedea vîslind (pe iaz) în sus şi-n jos. Şi atîta vreme cît vei privi la frumoasele tufişuri (de pe marginea) iazului tău şi te vei uita la ogoarele ce îl mărginesc, ca şi la maluri'!»-. sale, inima ta va fi încîntată de aceste privelişti."

Regele grăi astfel :

„De bună seamă voi pune la cale o preumblare pe apa, Să mi se aducă douăzeci de vîsle de lemn de abanos acoperite cu foiță de aur, iar mînerele lor să fie de lemn de santal împodobit eu aur curat. Şi să mi se aducă şi douăzeci de femei cu cele mai frumoase trupuri [1], ci: . urnii' (tari) şi cu părul împletit în cosițe, al căror pîntee n-a dat naştere nici unui copil. Să mi se aducă de asemenea douăzeci de voaluri, care vor fi date celor douăzeci de femei după ce îşi vor fi dezbrăcat veşmintele lor,"

Şi se făcu întocmai cum poruncise măria-sa.

Aşadar ele vîsliră pe iaz în sus şi-n jos. Inima măriei-sale se bucura cînd le vedea vîslind. Dar una din femei care se afla în partea dinapoi a luntrei se apuca

[1] Vechii egipteni judecau frumusețea femeilor după trap, nu după chipul lor.

sâ-şi împletească cosițele, şi giuvaerul ei de peruzea nouă, întruchipînd un peşte, căzu în apă. De atunci ea jiu mai grăi nimic, încetă să vîslească si (toată) ceata ei tăcu de asemenea şi nu mai vîsli deloc. Măria-sa zise alunei :

„De ce nu mai vîsliți ?"

Ele răspunseră :

„Căpetenia noastră a tăcut şi a încetat să mai vîslească".

Măria-sa o întrebă pe căpetenia lor :

„De ce oare nu mai vîsleşti ?"

Ea răspunse :

„Pentru că giuvaerul meu din peruzea nouă, întrucbipînd un peşte, mi-a căzut în apă".

Atunci măria-sa îi spuse :

„Nu vrei să -ți dau altul în loc ?"

Dar ea răspunse :

„Țin mai mult la ceea ce este al meu decît la ceea ce e asemenea lui".'

Atunci (măria-sa) grăi aşa l

„Mergeți şi aduceți-mi-l pe Săpetenia cititorilor (Djadjaemonkh) !"

El fu degrabă adus şi măria-sa spuse:

„Djadjaemonkh, fratele meu, am făcut aşa cum m-ai învățat, şi inima măriei (mele) s-a bucurat văzîndu-le cum vîslesc. Dar giuvaerul de peruzea nouă a căpeteniei celor ce vîsleau a căzut în apă ; (ea a amuțit) atunci, n-a mai vorbit şi a încetat să vîslească, încît a turburat toată ceata sa. Eu i-am grăit aşa : «De ce nu mai vîsleşti ?» Ea mi-a răspuns : «Fiindcă giuvaerul meu din peruzea nouă, întruchipînd un peste, a căzut în apă». Eu i-am spus atunci : «Tu vîsleşte, că eu îl voi înlocui». Dar ea mi-a răspuns : «Țin mai mult la ce este al meu decît la ce este asemănător lui»."

Atunci Căpetenia cititorilor rosti cîteva descîntece vrăjitoreşti, apoi aşează jumătate din apa iazului peste cea-

laltă jumătate şi găsi giuvaerul întruchipînd un peşte, care **se** afla într-un ciob de oală ; se duse si îl luă, astfel că ci fu înapoiat stăpînei sale.

Dar apa, care era de doisprezece coţi în mijlocul iazului, ajunsese să fie de douăzeci si patru de coţi după ce fusese suprapusă[1]. El rosti iarăşi cîteva descîntece vrăjitoreşti si aduse la loc apa iazului în starea sa de mai înainte.

Măria-sa petrecu întreaga zi sărbătoreşte, în tovărăşia întregii sale curţi regeşti. Apoi măria-sa răsplăti pe Căpetenia cititorilor Djadjaemonkh cu tot felul de lucruri bune.

Iată o minune care s-a petrecut în vremea tatălui tău, regele Snefru, una din cele pe care le-a săvîrşit Căpetenia cititorilor si scribul de zapise Djadjaemonkh.

Atunci măria-sa faraonul Kheops spuse :

— Să se dea o mie de pîini, o sută de urcioare de bere. un bou şi două măsuri de tămiie drept prinos de jertffi pentru regele Egiptului de Sus şi de Jos, Snefru cu glasul îndrituit, şi să se dea o prăjitură, un urcior de bere şi n măsură de tămîie Căpeteniei cititorilor si scribului de zapise Djadjaemonkh, căci am văzut o pildă a puterii sale.

Şi se făcu întocmai cum poruncise măria-sa.

A PATRA POVESTIRE : O MINUNE DIN TIMPUL REGELUI KHEOPS ÎNSUŞI

Atunci principele Dedefhor se ridică pentru a vorbi şi grăi astfel :

— (Pînă acum ai ascultat) ce fel de minuni au fost în stare să (săvîrsească) cei care astăzi au răposat, îndt

[1] In *Cartea ieşirii,* 14, 21, Moise, crescut de fata unui faraon şi care învăţase toată „înţelepciunea egipteană", desparte şi ei apele Mării Roşii : „Şi s-a făcut marea uscat că s-au despartă apele".

nu se poate deosebi în ele adevărul (de) minciună. (Dar trăieşte în vremurile) măriei-tale un om care nu-ţi este cunoscut (şi care este un mare vrăjitor). Măria-sa a spus :

— Despre cine este vorba, Dedefhor, (fiul meu) ?

Drept răspuns, prinţul Dedefhor zise :

— Se află un locuitor cu numele Djedi, care sălăşluieşte în cetatea Djed-Snefru[1], cel cu glasul îndrituit. Este un locuitor al cetăţii care are o sută zece ani - si mănîncă cinci sute de pîini, iar cît priveşte carnea, în fulecă o pulpă de bou, şi care şi astăzi bea o sută de urcioare de bere. El se pricepe să pună la loc un cap tăiat, el poate să facă să meargă de-a-ndăratelea un leu. al cărui lanţ atîrnă pe păniînt ; în sfîrşit, el ştie numărul încăperilor tainice ale Capiştei zeului Thot.

Or măria-sa faraonul Egiptului de Sus şi de Jos, Kheops cu glasul îndrituit, îşi petrecea tot timpul căutînd încăperile tainice ale Capiştei zeului Thot, spre a-şi clădi ceva asemănător pentru orizontul său (după moarte). Atunci măria-sa a spus :

— Tu însuţi, Dedrfhor, fiul meu, te vei duce să rni-l aduci !

De îndată se pregătiră luntrile pentru prinţul Dedefhor şi acesta o porni pe Nil în sus, către cetatea Djed-Snefru cel cu glasul îndrituit. Şi cînd luntrile ajunseră la mal, el se duse (într-acolo), după ce se aşeză într-o lectică de abanos, ale cărei braţe erau de lemn de *sesc-nem* acoperit (cu foiţe) de aur. Cînd sosi la Djedi, lectica fu aşezată pe pămînt. Atunci prinţul se sculă din lectică .pentru a se închina vrăjitorului. L-a găsit pe Djedi întins pe o rogojină, în pragul casei sale ; un slujitor care îi

[1] Numele oraşului înseamnă ..(faraonul) Snefru dăinuieşte" şi se află lîngă piramida lui Snefru, la Meidum.

[2] O sută *zece* ani reprezentau pentru vechii egipteni vîrsta la care ajung cei drepţi. Este vîrsta la care moare si losif. ajuns vizir al unui faraon (cf. *Facerea,* 50, 26). apoi autorul *Maximelor lui Ptah-hotep* (cf. verset 641).

ținea capul îl ungea (cu o alifie), în vreme ce altul îi freca tălpile. Iar prințul Dedefhor (văzîndu-l pe el) grăi astfel:

— Starea ta este aidoma unui bărbat care n-a ajuns încă la o vîrstă înaintată, (cu toate că de fapt) ai ajuns la bătrînețea cea mai adîncă, fiind în pragul morții, al pu nerii în mormînt şi al îngropăciunii. (Starea ta este ase menea) unui bărbat care doarme pînă se luminează de ziuă şi care e ferit de boli, fără ca tuşea să-l înece !

Aşa se obişnuieşte să se dea binețe unui bătrîn vene- rabil. (Apoi îi spuse) :

— Am venit aici să te poftesc la tatăl meu, (regele) Kheops cel cu glasul îndrituit. Vei gusta din aceste me rinde alese pe care le hărăzeşte regele celor care îi slu jesc ; şi el te va face să ajungi — străbătînd o viață fe ricită — la părinții tăi aflați în cetatea morților.

Atunci D^edi îi răspunse :

— Pace ție, pace ție ! Dedefhor, fiule de rege, scump părintelui său ! Fie ca tatăl tău, (regele) Kheops cel cu glasul îndrituit, să te răsplătească pe tine ! Să crească trecerea ta în rîndul celor bătrîni ! Fie ca sufletul tău să-ți înfrunte vrăjmaşul, fie ca sufletul tău să dibuiască drumurile ce duc spre poarta Hebesbag *[1]*

Aşa se închină un om, dînd binețe unui fin de rege.

Atunci prințul Dedefhor îi întinse mîinile, îl sculă şi merse cu el spre mal, ținîndu-l de mină. Dar Djedigrăi:

— Dă poruncă să mi se dea o luntre pentru copiii şi cărțile mele !

Şi el primi două luntrii cu vîslitorii lor, iar Djedi plecă, plutind pe Nil în jos, în corabia unde se afla prințul Dedefhor. După ce au ajuns la curtea (regelui), principele Dedefhor intră, spre a-şi vesti sosirea măriei- sale regelui Kheops cel cu glasul îndrituit. Prințul De- defhor grăi :

* Un zeu care păzea poarta ce ducea la lumea de apoi. Nu- mele său înseamnă „cel ce ascunde moartea".

— Stăpîne, domnul meu, (bucură-te de) viață, sănă tate fii putere ! — 1-am adus pe D j e d i !

Măria-sa îi zise atunci :

.— Du-te şi cheamă-l !

Apoi măria-sa intră în marea încăpere a palatului său (bucură-se el de viață, sănătate şi putere !) si la dînsul fu adus Diedi, iar măria-sa îi grăi astfel :

— Cum se face, Djedi, că nu mi- fost dat să te văd (pînă acuma) ?

Iar Djedi îi răspunse :

— Doar omul chemat vine, stăpîne, (bucura-te-ai de) viață, sănătate şi putere ! Am fost chemat si iată-mă aici !

Şi măria-sa cuvîntă aşa :

— E adevărat ce se spune (despre tine), că te pricepi să pui la loc un cap tăiat ?

Şi Djedi zise la rîndul său :

— Da, ştiu să fac acestea, rege, (bucură-te de) viață, sănătate si putere, stăpînul meu !

Atunci măria-sa spuse :

— Să mi se aducă întemnițatul ce se află în închi soare, după ce i s-a tăiat capul. Dar Djedi îi spuse :

— Nu, nu o ființă omenească, stăpîne, (bucură-te de) viață, sănătate şi putere — căci este oprit să faci un ase menea lucru turmei celei sfinte (a zeilor).

Atunci i se aduse o gîscă, căreia i se tăiase capul. Apoi gîsca fu aşezată în partea de apus a marii încăperi a palatului (faraonului), iar capul ei în partea stingă. Djedi rosti cîteva descîntece vrăjitoreşti, şi gîsca se ridică şi porni clătinîndu-se, iar capul ei făcu la fel. Cînd cele două părți se uniră, gîsca se înălță pe picioarele ei, gîgîind. Apoi fu adusă o pasăre de apă si i se făcu acelaşi lucru, în cele din urmă, măria-sa puse să i se aducă un bou, al cărui cap zăcea pe pămînt, desprins de grumaz. Djedi rosti iarăşi cîteva cuvinte de vrajă, şi boul se ridică în ' picioare înaintea bătrînului, în vreme ce funia cu care fusese legat se tîra pe jos.

Faraonul Kheops cel cu glasul îndrituit cuvîniă mai apoi »

— Şi se spune iarăşi că tu ştii numărul încăperilor tainice ale Capiştei lui Thot ?

Djedi răspunse :

— Să fie cu iertăciune, măria-ta. stăpînul meu — bucură-te de viaţă, sănătate şi putere — eu nu ştiu numărul lor, dar ştiu locul unde sînt.

Măria-sa îl întrebă :

— Unde sînt ?

Atunci Djedi răspunse :

— Se află o lădiţă de piatră de cremene într-o încă pere numită a Recensămîntului, la Heliopolis. (Deci) în această lădiţă se află !

(Măria-sa) îi zise :

— Adă-mi-o aici !

Djedi îi răspunse :

— Stăpîne şi domn al meu — bucură-te de viaţă, sănătate şi putere — nu, nu eu îţi voi aduce această lădiţă.

Măria-sa îl întrebă :

— Cine oare mi-o va aduce ?

Djedi spuse :

— Cel mai vîrstnic copil dintre cei trei care se află în pîntecele lui Reddjedet, el îţi va aduce această lădiţă.

Iar măria-sa grăi către el :

— Desigur, mă voi bucura să o am ! Dar cu privire la cele ce mi-ai spus, cine este oare Reddjedet ?

Djedi răspunse :

— Este nevasta unui preot al zeului Ra, domnul din Sakhebu [1], care a purces grea cu trei copii făcuţi de Ra, domnul din Sakhebu, şi s-a spus despre ei că vor împlini această slujbă aducătoare de binefaceri în ţara întreagă, iar cel mai mare dintre ei va fi mare vînător în cetatea

[1] Localitate din Egiptul de Jos.

On (Heliopolis). Insă inima mărici-sale se întrista clin pricina aceasta, iar Djedi (îi) spuse :

— De ce eşti îngîndurat şi trist, stăpîne. domn al meu (bucură-te de viaţă, sănătate şi putere) ? Oare din pricina celor trei copii ?...

Măria-sa grăi atunci :

— Pe ce vreme va naşte oare Reddjedet ?

— Va naşte în ziua *a* 15-a a primei luni a iernii !

Iar măria-sa îi zise :

— Tocmai atunci grămezile de nisip din braţul de apă (numit) al celor Doi Peşti sînt ieşite afară şi descoperite, slujitorule, (altfel) as fi trecut deasupra acestui braţ de apă (în corabia mea) si as fi văzut Capistea lui Ra, stăpînu] din Sakhebu.

Djedi răspunse :

— Voi face în aşa fel ca undele să se înalţe cu patru coţi peste grămezile de nisip din braţul de apă al celor Doî Peşti.

Atunci măria-sa se duse în palatul său si grăi :

— Poruncească-se lui Djedi să intre în locuinţa prinţului Dedefhor, să locuiască cu el si să i se dea tainul său de hrană, ce va fi de o mie de pîini, o sută de urcioare de bere, un bou si o sută de legături de zarzavat.

Şi se făcu totul întocmai cum poruncise măria-sa.

NAŞTEREA REGELUI DIN VIITOAREA DINASTIE

Intr-una din zile iată că Reddjedet începu să simtă chinurile (facerii), iar naşterea sa era grea. Atunci măria-sa zeul Ra, domnul din Sakhebu, zise către zeităţile Isis, Nephthys, Meskhenet ', Heket[2] şi Khnum :

"* Zeiţa naşterilor.

[2] Zeiţă cu cap de broască ce trecea drept soţia zeului Khnum, amîndoi fiind adoraţi la Herur.

— Duceți-vă si sloboziți pe Reddjedet de cei trei copii aflați în pîntecele ei si care vor împlini o slujbă aducătoare de (mult) bine în țara întreagă. Ei clădi-vor capiștele voastre, îndestula-vor cu prinoase altarele voas tre, vor face să propășească mesele voastre cu jertfe și libațiuni si spori-vor darurile voastre !

Zeitățile plecară, după ce se prefăcură în dănțuitoare ce cîntau. Zeul Khnum le însoțea, ducînd toate lucrurile (lor). Sosiră la casa lui Rawser [1] și îl găsiră stînd (încre-menit), ou toate veșmintele sale în neorînduială. Ele îi înfățișară șiragurile-menit și hîrîtitoarele lor. Iar el le spuse :

—• Străinelor, iată că stăpîna casei se află în durerile facerii si nașterea sa este grea !

Atunci ele i-au grăit așa :

— Ingăduie-ne nouă să o vedem, căci noi știm să moșim ! El le răspunse :

— Duceți-vă !

Și zeițele pătrunseră la Reddjedet. apoi închiseră ușa încăperii după ele. Și atunci Is is ne așează înaintea ei, Nephthys înapoia ei. iar Heket grăbi nașterea.

Și zeița Isis spuse :

— Nu te arăta prea voinic *(wser)* pentru sinul ei, pentru că numele tău este Wser-Ko-f *(Voinic-esle-sufle-tul-său) !* Pruncul îi alunecă în mîini : era un copil (lung) de un cot, cu oase puternice ; mădularele îi erau îmbrăcate în aur și avea pe cap un acoperămînt de pe ruzea scumpă.

Zeițele îl spălată, îi tăiară buricul și după aceea îl așezară între patru cărămizi. Apoi Meșkhenet merse către el și îi ursi astfel :

„(Va fi) un rege care va domni peste întreaga țară !" în vreme ce zeul Khnum insufla sănătate trupului său.

[1] Soțul lui Reddjedet, al .cărui nume înseamnă „Ra este pu-ternic".

(Iarăşi) zeiţa Isis se aşează înaintea rmmei, zeiţa Nrph thys înapoia ei şi zeiţa Heket grăbi naşterea, Iar zeiţa Isis spuse :

— Nu întîrzia *(şah)* în pîntecele mamei, fiindcă te numeşti *Sahura (Ra-întîrzie)* ',

Şi pruncul (nou născut) îi alunecă în mîini : era un copil (lung) de un cot, avînd oase vîrtoase ; mădularele îi erau îmbrăcate în aur si pe cap avea o podoabă de peruzea scumpă. Ele îl spălară, îi tăiară buricul şi după aceea îl aşezară între patru cărămizi. Apoi Maşkhenet merse către el şi îi zise :

„(Va fi) un rege care va domni peste întreaga ţară !" jar zeul Khnum insuflă sănătate trupului său.

(încă odată) Isis se aşează înaintea (mamei) şi zeiţa Nephthys înapoia ei, iar Heket grăbi naşterea. Iar zeiţa Isis spuse :

— Nu fi posomorit *(Kekw)* în sînul ei, fiindcă porţi numele de *Kekw (Posomoritul).*

Pruncul îi lunecă în mîini : era un copil (lung) de un col, cu oasele vîrtoase. mădularele îi erau împodobite cu aur si purta pe cap ujn acoperămînt de peruzea scumpă. Meskhenet merse către el şi îi ursi astfel :

,.(Va fi) un rege care va domni peste ţara întreagă !" şi Khnum insuflă sănătate trupului său. Apoi el fu spălat, i se tăie buricul, după care fu aşezat între patru cărămizi de lut.

Zeiţele ieşiră afară după ce au moşit pe Reddjedet (şi au adus la viaţă) pe cei trei copii, apoi spuseră :

— Veselească-ţi-se inima. Raivser, căci ţi s-au născut trei copii !

El le grăi aşa :

[1] Joc de cuvinte între S *h—w—R',* care înseamnă ..Ra a dăruit", ci S j *h —R' : „Ra a întîrziat",* verbul s J *h* avînd arnîrtdouă sensurile, în *Facerea* (35, 18) aceleaşi jocuri de cuvinte, Paronomaze după numele lor ştiinţific, se fac pe seama numelui lui Benjamin de către mama sa Rahila şi de către lacob.

— Străinelor, cu ce să vă răsplătesc ? Dați rogu-v •:, sacul acesta cu orz slujitorului ce vă aduce lucrurile , luați-l pentru voi drept plată, ca să vă faceți bere din el ;

Şi zeul Khnum luă sacul.

Ele se întoarseră astfel la locul de unde veniseră si Isis grăi către celelalte zeițe :

— Oare am venit aici fără ca să săvârşim — pentru aceşti copii — o minune pe care s-o vestim tatălui său ce ne-a trimis pe noi ?

Atunci ele meşteşugiră trei cununi ale stăpînmilui — (bucură-ise el de) viață, sănătate şi putere ! — şi le aşezară în sacul cu orz. Apoi ele stîrniră pe cer nori de furtună si de ploaie şi se înturnară la aceeaşi casă. Şi aici spuseră :

— Aşezați acest sac cu orz, rogu-vă, într-o încăpere ce poate fi pecetluită, pînă cînd ne vom întoarce, după ce am dănțuit în părțile dinspre miazănoapte !

Si sacul cu orz fu aşezat într-o încăpere ce putea fi pecetluită. Apoi Reddjedet se purifică de necurățenie vreme de patrusprezece zile şi după aceea grăi către slujnica sa :

— Casa noastră are strînse cele trebuincioase pentra hrană ?

Aceasta îi răspunse :

— Are toate cele trebuincioase, afară de oale, căci nu B-au adus oale.

Şi Reddjedet zise :

— Şi de ce nu s-au adus oale ?

Slujitoarea îi spuse :

•— Nu se află acasă la noi din ce să facem berc. în afară de sacul cu orz care este al dănțuitoarelor acelor şi el se găseşte în încăperea închisă cu pecetie !

Reddjedet grăi către slujnică :

— Pogoară-te si adă orzul acela, Rawser (soțul mou) ;e va da (orz) la fel de bun. cînd străinele vor face calf-întoarsă.

Slujnica se duse. deschise camera şi auzi zvon de cîntece, muzică şi de dănţuire, apoi aplauze, adică tot ce se face pentru un rege îmr-o încăpere. Ea (se duse) şi povesti lui Reddjedet tot oc auzise. Aceasta străbătu încăperea, dar nu putu să afle locul din care veneau aceste zvonuri. Atunci ea îşi aplecă urechea la sac si văzu că (zarva) venea din sac, dinlăuntru! său. *Ea* aşează (sacul) într-o ladă, care fu vîrîtă într-altă ladă. fiind apoi înconjurată cu un brîu de piele. Şi aşează toate acestea într-o încăpere care avea în ea toate uneltele de gătit, apoi închise uşa si o pecetlui. Cînd se întoarse acasă Rawser, venind de pe ogoarele (sale), Reddjedet îi povesti această păţanie. El fu foarte vesel ; amîndoi se aşezară şi petrecură o zi plină de bucurie.

Insă, după ce au trecut cîteva zile de la acestea, Reddjedet se certă cu slujnica sa şi o pedepsi să primească mai multe lovituri de toiag. Dar slujnica grăi către oamenii ce se aflau în casă :

— Poate să-mi facă ea mie una ca asta ? Ea (care) a dat naştere la trei regi. Mă voi duce să spun măriei-sale regelui Kheops cel cu glasul îndrituit !

Aşadar ea se duse si găsi pe fratele său după mamă care lega un snop de in pe cîmp. El îi spuse :

— Ce cauţi aici, fetişcane ?

Atunci slujnica îi istorisi întreaga păţanie. Dar fratele ei îi zise :

— Faci oare o faptă (bună) că vii acum la mine, ca şi cum ar trebui să fiu si eu amestecat în această pîră ?

Atunci el apucă o mînă de vrejuri de in spre a o lovi şi o bătu zdravăn. Slujnica merse să se spele în apa fluviulurf dar un crocodil o răpi.

Atunci fratele său se duse să spună lui Reddjedet tot ce aflase. O găsi pe Reddjedet aşezată cu capul pe genunchi, cu inima întristată foarte. El îi spuse :

— Stăpîno. de *ce* oare îţi este inima îndurerată ?

Ea răspunse :

F

— (Din pricina) fetişcanei care se află în casa mea, căci iată, ea a plecat spunînd : „Mă voi duce să te pîrăsc, (să dau totul în vileag) !"

Atunci el îşi coborî capul si spuse :

— Stăpîno, într-adevăr, ea a venit să-mi povestească această istorie şi a stat alături de mine. Dar eu i-am dat o bătaie straşnică ; şi s-a dus să scoată puțină apă (spre a se spăla), dar un crocodil a răpit-o !

***(Aici** se opreşte manuscrisul.)*

''' ^fiPsBIf

DIN TIMPUL IMPERIULUI NOU

STELA DIN HERMONTHIS A LUI THUTMQ^S AL III-LEA

Acest text scurt datează ăin al 30-lca an al domniei lui Ţhutmosis al IH-lea şi probabil că a fost scris cu prilejul ceremoniei heb-sed (de întinerire a faraonului), căruia aceste ritualuri magice *îi dădeau o* uzată *lungă şi o nouă tinereţe. Desigur, stela slăveşte acţiunile vitejeşti ale faraonului, făclnd aluzie la luptele duse de el in Asia* si, *mai ales, îi laudă faptele de arme şi iscusinţa de arcaş şi de vînător. Tema puterii fizice extraordinare a faraomdui este reluată în multe texte laudative la adresa faraonilor.*

Faraonul Ţhutmosis al Ill-lea a succedat la domnie tatălui său Ţhutmosis al Il-lea, care moare în jurul anilor 1505 î.e.n. Se pare — după *cum reiese dintr-o inscripţie —* că *regele Ţhutmosis al lll-lea ar fi fost înălţat la domnie de zeul Amon însuşi, căci într-o zi de sărbătoare statuia acestui zeu purtată de preoţi s-a abătut din drumul pe care trebuia să-l parcurgă şi s-a îndreptat spre locul unde se găsea viitorul Ţhutmosis al lll-lea. Apoi statuia zeului s-ar fi oprit, arătînd astfel în chip limpede că voieşte să l aleagă drept faraon pe Ţhutmosis al lll-lea. Desigur, preoţii de la Theba stiaiL să mînuiască în chip iscusit aceste oracole, şi astfel se explică alegerea lor în persoana unuia dintre fiii lui Ţhutmosis al ll-lea, regele mort de curînd.*

Dar *viitorul faraon nu era decît un copil la acea epocă, şi soţia faraonului decedat* Hatşepsut se *declară regentă a Egiptului vreme de 22 ani (1505—1483 î.e.n.) ţinînd frînele ocîrmuirii ţării ca siăpînă deplină peste toată ţara. In timpul regenţei reginei Hatşepsut probabil că viitorul* faraon *Thutmosis al lll-lea a fost ţinut înif-un templu. După moartea reginei Hatşepsut, care nu purtase campanii războinice împotriva vecinilor Egiptului, aceştia se constituiseră înlr-o mare alianţă dominată de regele din Qadeş, care grupa numeroase popoare din Asia în jurul mitannienilor. Faraonul Thutmosis al lll-lea* a condus şaptesprezece *campanii împotriva acestei coaliţii a po.pvarelor din Asia, pînă a reuşit să o înfrîngă. Aceste războaie sînt relatate înlr-un chip destul de obiectiv pe pereţii coridorului care înconjoară Sfînta Sfintelor, adică încăperea ce conţinea statuia zeului din templul de la Karnak, la Theba.*

Textul stelei de la Hemonthis a lui Thutmosis al IH-lea a fost publicat de K. Sethe în Urkunden der 18. Dynastie I—IV, *Leipzig, 1905—1909 (vol. IV), p. 243—247.*

In anui a] XXX-lea (al domniei regelui Thutmosis al Ill-lea), în a doua lună a celui de al doilea anotimp, în ziua a zecea.

Expunere a faptelor vitejeşti şi pline de biruinţă pe care le-a săvîrsit acest zeu bun în fiecare ispravă a sa, el, cel nespus de puternic, primul dintre oameni. Prin acestea Stăpînul zeilor, domnul de la Hermontis, a făcut să-i fie mari biruinţele, pentru ca vitejiile sale să fie povestite milioanelor de ani viitori, în afară de faptele demne de laudă pe care măria-sa le-a săvîrsit în fiecare zi. Dacă le-am înfăţişa o singură dată (măcar), dimpreună cu numele său, ele ar fi prea numeroase ca să fie aşternute în scris.

Cînd arunca săgeţi împotriva unei ţinte de aramă, toţi parii se sfărîmau ca nişte trestii. Atunci măria-sa făcu un

par asemănător în domeniul zeului Amon, cu o țintă **de** aramă lucrată cu multă osteneală, avînd o grosime de trei degete. Săgețile sale erau acolo ;' ele *au* străbătut (ținta) și au ieșit cu trei palme (dincolo de țintă), astfel încît cei ce erau cu el s-au rugat să fie vîrtoase cele două brațe ale sale întru putere și întru biruință.

Eu voi spune cu glas tare ceea ce *a* făcut el în fața întregii sale oștiri — și aici nu este nici neadevăr, nici minciună. Nici un cuvînt rostit nu întrece măsura.

Cînd își petrecea el timpul liber vînînd în toate țările străine, era prea mare numărul fiarelor prinse- pentru a putea fi aduse de oastea sa întreagă.

El a ucis șapte.lei trăgînd săgeți, cît ai clipi din ochi ; a prins douăsprezece turme de tauri sălbatici într-un ceas; cînd a venit vremea să-si clătească gura cu parfum, a măcelărit o sută douăzeci de elefanți în țara Ny, pe cînd se întorcea din țara Naharina [1], după ce străbătuse Rîul cel Mare care curge înapoi[2] și cucerise cetatea ce se afla pe cele două țărmuri ale sale, arzînd-o pînă la temelie.

A așezat o stelă care să pomenească de biruința sa pe partea.....

El a prins rinoceri, trăgînd săgeți, în țara situată la miazănoapte de Nubia, cînd s-a dus în ținutul Miu, ca să cerceteze cine s-a răsculat în această țară. El a ridicat stela sa aici, așa cum făcuse si la hotarele țării Naharina.

Măria sa nu s-a oprit să facă un popas, mergînd în țara *• Siriei, spre a măcelări pe răsculații care erau acolo și ca să aducă ajutor celor ce îi erau credincioși. Vor aduce măr- • turie (pentru aceasta) toate țările la \'remea potrivită.

Se ducea măria-sa si de fiecare dată cînd învingea se întorcea plin de putere si cu biruință. El a făcut ca Egip-

[1] Țară situată în regiunea cui-sului superior al fluviului Eufrat, identificată de obicei cu Mitanni.

[2] Eufratul curge de la nord spre sud, în sens invers apelor Ni lului.

tul sa fie după gîndul său, aşa cum izbutise şi zeul Ra cînd era Rege.

Cînd a plecat din cetatea Mcmfis spre a pustii mîrsava ţara Retenu * în prima sa expediţie biruitoare, măria-sa şi-a deschis drumul, lărgindu-şi toate căile pentru oştirea sa...

Măria-sa a intrat pe această cale care se strîmtora mult, păşind în fruntea întregii sale oştiri.

Toate ţările (duşmane) erau adunate şi aliate (în Retenu), căci s-au strîns repede alături (de ţara Retenu). Kl a făcut să le cadă făpturile devenite slăbănoage în fugă spre cetăţile lor dimpreună cu (toţi cîţi) erau principii lor, implorând (pe măria-sa) şi purtînd darurile pe spinare.

S-a întors măria-sa cu bucurie, întreagă această ţara fiindu-i supusă şi aducîndu-i tributul său.

Palestina.

DIN ANALELE LUI THUTMOSIS AL III-LEA

După *moartea reginei Halşepsut în 1504 î.e.n.,* derme *faraon Thulmosis al Ill-lea, care piine su se şteargă de pe unele monumente, numele reginei decedate şi in midtf- cazuri înscrie numele său In locul ei. Dar mitannieni; pro- fitaseră de inacţiunea fostei regine şi creaseră o mare coaliţie, care reprezenta o puternică Jorţă militară. De ţapi tjprimU faraoni ai dinastiei, a XVIlI-a biruiseră repede pe regii şi prinţii asiatici, fiindcă se luptaseră cu duşmani se- paraţi, care nu se aliaseră între ei. Pericolul ce-l constituia oenlru asiatici forţa militară a Egiptului i-a făcut sa se 'coalizeze între ei, avînd in fruntea lor pe regele din Qadcş. Dar în Egipt domnea faraonul Thutmosis al HI-lea. care întreprinde împotriva asiaticilor 17 campanii de război, unele mai mari, altele simple expediţii punitive.*

Obiectivul faraonului era Eufratul de A'ord, *unde* se *afla regalul Mitanni.* Aresta *nu intră în luptă împotriva Egiptului dccîi în a 8-a campanie, dar a fost sufletul în tregii coaliţii. In linii mari, campaniile lui Thutmo&îs* c* *Ill-lea nu sînt decît o luptă înverşunată împotriva rege lui din Mitanni.* -

A poruncit măria-sa să se facă să dăinuie biruințele pe care i le-a dăruit tatăl său Amon, printr-o pisanie în templul clădit de măria-sa, pentru ca să rămînă veşnică orice expediție si prada luată de rnăria-sa în timpul ei, precum şi tributurile tuturor țărilor străine, pe care el le-a hărăzit tatălui său Amon.

Anul al douăzeci şi treilea, în luna întîi a celui de al treilea anotimp, în ziua a şaisprezecea, în cetatea Ihem. Măria-sa a hotărît să țină un sfat cu oştirea sa, spunînd : „Nemernicul de vrăjmaş din Qadeş [1] a venit si a intrat în Mcgiddo. El se găseşte acum acolo ; el a adunat căpeteniile din toate țările care erau supuse Egiptului.....cu caii lor, cu ostaşii lor şi cu oamenii lor. El îşi zice : «Mă voi opri să dau lupta aici, la Megiddo, împotriva măriei-sale !» Spuneți ce năzuieşte inima voastră ?" Răspuns-au ei, întorcîndu-se către măria-sa :

„.Cum se poate merge pe această cale care e atît de strimtă ? Am auzit zicîndu-se : Vrăjmaşii sînt acolo, aşteptînd la ieşire, şi ei sînt numeroşi şi puternici. Va trebui să treacă un cal în spatele altui cal, şi oamenii tot astfel ? Oare avangarda noastră nu se va afla în luptă, în vreme ce ariergarda noastră va fi la Aruna, fără să poată interveni ? Acolo sînt două drumuri : unul dintre ele este uşor pentru stăpînul nostru, şi el iese la Tanaka[2] ; celălalt este drumul de la miazănoapte de Gefty, si vom ieşi la cetatea Megiddo. Poate stăpînul nostru să aleagă după voia sa între aceste (două drumuri). Dar să nu ne facă să mergem pe acest drum greu de străbătut !".

Apoi sosiră ştiri despre mîrşavul înfrînt (de la Qadeş) şi se ținu încă odată un sfat (cu oştirea) privitor la planul despre care s-a vorbit la început. Astfel a grăit măria-sa în cortul (în care se ținea sfatul) :

[1] Principele care a organizat prima coaliție îndreptată împotriva lui Thutmosis, înapoia lui aflîndu-se regele din Mitanni. [2] La sud de Megiddo.

tos

„Aşa cum este adevărat că eu trăiesc, aşa cum e adevărat că zeul Ra mă îndrăgeşte, aşa cum este adevărat că mă iubeşte tatăl meu zeul Amon, aşa cum este adevărat că nările mele sînt răcorite de (suflul) vieţii şi al duratei, măria-mea va alege drumul prin Aruna. Meargă cine doreşte pe acele drumuri despre care voi mi-aţi vorbit[1], si cine doreşte să vină în urma măriei-mele. (Căci) iată ce vor spune duşmanii, ei care stîrnesc dispreţul zeului Ra : «Poate că măria-sa a trecut pe un alt drum pentru că i-a fost frică de noi»".

Acele (căpetenii ale oştirii) răspunseră măriei-sale :

„Fie ca tată] tău Amon, Stăpîn al Tronurilor celor Doua Ţări, care îşi are sălaşul la Karnak, să împlinească dorinţa ta ! Iată, noi te urmăm, măria-ta, .oriunde vrei să ne duci, pentru că un slujitor îşi urmează totdeauna stăpînul !"

Măria-sa a proclamat atunci înaintea întregii sale oştiri :

„Stăpînul vostru vă va călăuzi marşul prin drumul acela care e aşa de strimt".

Şi măria-sa făcu un jurămînt, spunînd :

„Nu voi îngădui să-mi iasă biruitoare oştirea înaintea măriei-mele [2] în locul acela" (strimt). Şi măria-sa si-a pus în gînd să meargă el însuşi în fruntea armiei sale. Fiecare a învăţat ordinea de marş, un cal în spatele altui ca], în vreme ce măria-sa era în fruntea oştirii.

(Dintr-un pasaj plin de lacune rezultă că armata a ajuns la Aruna.)

Acum ariergarda oştirii celei biruitoare se afla aproape de cetatea Aruna, în vreme ce avangarda ieşise din va lea..... Ei au închis această vale. (Căpeteniile oştirii) grăiră către măria-sa :

[1] Faraonul alege un drum strimt, unde poate fi atacat prin surprindere şi biruit de oştirea vrăjmaşe.

[2] Adică faraonul spune că va face astfel ca .lupta să nu se dea în acel loc strimt, defavorabil egiptenilor.

„Iata, măria-sa a ieşit cu oştirea sa biruitoare şi a umplut adîncitura văii ; dă-ne ascultare, stăpîne biruitor, de data asta, şi fie ca stăpînul nostru să apere ariergarda armatei sale si pe oamenii sâi. Ne ajunge din urmă ariergarda oştirii noastre ; ea va lupta împotriva acestor barbari, şi atunci nu va trebui să ne preocupăm de ariergarda oştirii noastre."

Mâria-sa s-a oprit si a aşteptat acolo, ocrotind ariergarda oştirii sale biruitoare. Şi iată, cînd avangarda ajunse îa capătul acestui drum, umbra seareiui era întoarsă (începuse după-amiaza) şi cînd măria-sa sosi la miazăzi de Megiddo, pe ţărmul rîului Qina, trecuse a şaptea oră a zilei (era ora unu după prînz).

Atunci se instala tabăra măriei-sale şi se dădu poruncă întregii' oştiri, spunîndu-se : „Inarmaţi-vă şi pregătiţi armele voastre pentru că vom înainta spre a lupta cu mîrşavul duşman !"

între timp, regele rămăsese în cortul regal, şi lucrurile căpeteniilor fură aşezate, odată cu proviziile intendenţilor. Paza oştirii mergea pretutindeni, vestind : „Fie-vă inima vitează, fiţi viteji ! Veghiaţi şi ocrotiţi viaţa regelui afb: In cortul său !"

Veniră să dea de ştire măriei-sale : „Avem o poziţie bună deopotrivă cu pedestrimea de miazănoapte şi de miazăzi a Egiptului".

In anul al douăzeci şi treilea, în luna (întîi) a anotimpului al treilea, în ziua douăzeci şi una, cînd se sărbătorea luna nouă, (care coincidea cu) ziua încoronării regelui, disde-dimineaţă s-a dat poruncă oştirii întregi să înainteze (-..).

Măria-sa s-a ivit într-un car de luptă din electrum, înzestrat cu armele sale de luptă, ca zeul Horus, cel ce loveşte, stăpînul puterii, ca zeul Mon tu din Theba. în vreme ce tatăl său'Amon îi întărea braţul.

Aripa de miazăzi a acestei oştiri a măriei-sale era pe o colină, la miazăzi de rîul Qina, aripa de miazănoapte se

afla la miazăzi de Megiddo, în vreme ce măria-sa era în mijlocul lor, avînd pe zeul Amon ca apărător al trupului său...

Şi atunci măria-sa a fost mai tare ca ei (şi i-a biruit), fiind în fruntea oştirii sale ; cînd au văzut că măria-sa i-a încolţit, vrăjmaşii au fugit înspăimîntaţi la Megiddo plini de teamă, părăsind caii si carele lor de luptă din aur si argint. Acum, dacă oştirea măriei-sale nu şi-ar fi pus în gînd să ia lucrurile şi prăzile duşmanului, ar fi asediat **şi**] uat cetatea Megiddo, în acea vreme cînd nemernicul inamic de la Qades si duşmanul cel netrebnic din aceasta cetate se zoreau să ajungă între (zidurile) fortăreţei. Frica de (puterea) măriei-sale intrase în inimile lor, braţele le erau fără putere, iar şarpele *uraeus* al măriei-sale era biruitor asupra lor.

STELA DIN MEMFIS A LUI •AMENOFIS AL II-LEA

Ameno/is al *II-lea se urcă pe tron în anul 1450 î.e.n. şi schimbarea survenită prin încoronarea sa a* făcut s<l nască o mare speranţă *în sufletul regilor şi a prinţilor asiatici, într-o primă campanie a tânărului faraon împotriva lor, aceştia sînt repede biruiţi. Dar în al şaptelea an al domniei lui,* Ameno/is *al ll-lea organizează o mare expediţie împotriva asiaticilor coalizaţi. Stela de la Memfls, care a* /ost *găsită într-o stare bună de conservare, relatează această campanie din al şaptelea an al domniei faraonului şi încă o campanie din al* nouălea an *al domniei lui.*

In al şaptelea an al domniei lui Ame no f f s, *răscoala împotriva Egiptului a început în Siria, dar al doilea act al răscoalei s-a jucat dincolo de fluviul Oronte. (în* Femeia *de mat târziu). Armata egipteană, care trecuse fluviul prin vad, a respins o şarjă puternică a cavaleriei de care de luptă ale asiaticilor, silindu-i să se retragă.* Amenofis s-a dits atunci *în cetatea Niy, unde a joşi aclamat de toată populaţia. Dar ajuns în această cetate, faraonul află că trupele egiptene sînt atacate în oraşul Ugarit (Ras-Shamra). Ducîndu-se acolo, faraonul restabileşte ordinea.*

Stela de la Memfis povesteşte apoi faptele vitejeşti ale faraonului împotriva altor prinţi şi regi asiatici din Siria şi Palestina.

In al 7-lea an (al domniei faraonului Amenofis al Il-lea), în prima lună a anotimpului de vară, în ziua a 25-a, sub domnia măriei-sale *Horus,* „taur puternic cu coarnele ascuţite", *Cele două Doamne : „*bogat în putere şi încununat la Theba", *Horus de aur,* „care a supus prin forţa sa toate ţările", rege al *Egiptului de Sus şi de Jos,* „Stăpîa al celor Două Ţări, Aakheperura, Fiu al lui Ra [1], Amenoîis, divinul suveran din Ileliopolis, fie ca el să trăiască pururi !

Zeul cel bun aidoma lui Ra,
Fiul lui Amon
Ce stă pe tronul celui care 1-a zămislit !
Buzduganul său lovit-a Naharina,
Arcul său nimicit-a ţara Aşi [2] ;
E4 cucereşte prin puterea si tăria-i
Ca zeul Montu înzestrat cu arme ;
Inima (zeului) se-mbună
Cînd vede c-a decapitat pe răsculaţi ! •

S-a îndreptat măria-sa împotriva (ţării) Retenu, în prima sa expediţie biruitoare, spre a întinde hotarele sale si spre a nimici pe cine nu era credincios lui. Faţa sa era cumplită, asemenea celei a zeiţei Basted sau celei a zeului Seth în ceasul său de mînie. Măria-sa a ajuns la Sa-maş-Edom. El a devastat (această cetate) în puţin timp, ca un leu ameninţător cînd umblă prin pustiu. Măria-sa stătea pe carul său : este puternic zeul Amon, călăuză

[1] Acestea sînt ceîe cinci nume ale faraonului din Egipl (cf. Constantin Daniel, *Civilizata Egiptului antic, Editura sport şi* 'urism, Bucureşti. 1976, capitolul : „Faraonul").
[1] Numele egiptean al insulei Cipru.

bună, frumos prin discul (de pe carul său de luptă) — aşa se cheamă eL Lista prăzii luată de măria-sa în acea zi : asiatici nomazi vii : 35 ; tauri : 22.

Măria-sa străbătu rîul Oronte în carul său de luptă alergind repede ca zeul Resef '. Se întoarse înapoi spre Q privi la ariergarda sa şi zări nişte asiatici care veniseră p_t> furiş, înzestraţi cu armele lor de luptă, spre a ataca oştirea regelui. Atunci el merse în urmărirea lor, asemănător şoimului divin prin bătaia "aripilor. Asiaticii aceia pieriră şi tristă fu soarta lor, întrucît, unul după altul, fiecare se prăvăli peste tovarăşul său, dimpreună cu căpetenia lor. Nimeni nu era cu măria-sa, în afară de puternicul său braţ. Măria sa îi nimici cu săgeţi (trase de el). Cînd s-a întors de acolo, inima îi era veselă ca a zeului Mon tu cel puternic şi era în sărbătoare (inima sa). Lista prăzii adunată de măria-sa în această zi :

Principi : 2 ; mariani -, dimpreună cu carele lor de luptă şi caii lor si toate armele lor de război : 6.

Măria-sa, mergînd către miazăzi, a ajuns la cetatea Ny. Principele ei, cu tot poporul său, bărbaţi şi femei, aveau sentimente prieteneşti faţă de măria-sa şi faţa lor era plină de uimire (văzîndu-3).

Măria-sa ajunse la Ikati[3]. Respinse pe toţi cei care i se împotriveau şi-i măcelări, nimicindu-i ca pe nişte oameni care nu mai există. De aici s-a întors cu bucurie, pentru că întreaga ţară era supusă lui.

S-a făcut un popas în tabăra măriei-sale în vecinătatea (oraşului) Gelkh[4], la răsărit de Şeserem. S-au pustiit atunci satele din ţinutul Mangiatu.

Măria-sa a ajuns la cetatea Hcciariaa. Principele său veni cu gînduri prieteneşti la măria-sa. dimpreună cu fiii

[1] Zeu asiatic introdus în Egipt în timpul domniei lui .'Viwwfis al II-lea.

* Nume dat nobililor semiţi care luptau în care de război.

[3] Ugarit (Ras Shamra), menţionat pentru prima oară *àt* vechii egipteni.

[4] Azi Gebel-el-Akra. . .....

şi cu toţi ai lui. încheie pace cu măria-sa cetatea [U]. Măria-sa ajunse la Qadeş. Principele său veni cu gînduri prieteneşti la măria-sa. Au fost puşi să repete ju-rămîntul de credinţă toţi fiii săi de asemenea. Măria-sa a tras (cu arcul) în două ţinte de aramă frumos lucrate, în faţa lor. la miazăzi de această cetate. S-a tras la ţinta (cu arcul) sus pe Rabiu, în pădure, şi s-au prins în cursă gazele, cai, iepuri si asini sălbatici nenumăraţi (Apoi) măria-sa se duse (în carul de luptă tras de cai) la Kasabul singur, fără tovarăşi.

De acolo se întoarse peste puţin timp şi aduse cu sines zece mariani prinşi de laturile carului său de luptă, douăzeci de mîini (atîrnate) de hăţurile cailor săi de luptă ; şasezeci de tauri luaţi ca tribut păşeau înaintea sa. Această cetate s-a aliat cu măria-sa. Atunci măria-sa (după aceea) s-a dus înspre miazăzi, către Valea Şaruna [1], şi a găsit un trimis al principelui din Naharina cu o scrisoare pecetluită la gîtul său. L-a adus pe acesta ca prizonier de război pe latura carului său de luptă. Măria-sa s-a întors din tabără în Egipt purtat de carul său de luptă, nobilul prizonier stînd în car. singur cu regele.

Măria-sa a ajuns la Mem fis şi inima îi era voioasă ca a unui taur puternic. Lista prăzii sale : 550 nobili; 240 soţii ale lor ; 640 de oameni ; 232 fii de principi ; 323 fiice de principi ; favorite ale principelui tuturor ţărilor străine : *270* femei de neam. dimpreună cu podoabele lor de argint şi de aur, în total 2214 ; 820 cai, 730 care de luptă, cu toate armele lor de război.

Soţia divină (a faraonului), nevasta lui, fiica de rege (Tiaa), s-a minunat de biruinţa măriei-sale.

In anul al 9-lea (al domniei faraonului Amenofis al II-lea), în luna a treia din anotimpul inundaţiei, în ziua a 25-a, măria-sa s-a dus în ţara Retenu, în a doua sa ex-

[1] In Samaria septentrională.
[2] Localitate situată la 30 km de Sidon.
* Intre laffa (Joppe) şi Cezarea.

pediție biruitoare împotriva cetății Ipeq *. Ea (însă) a întîmpinat cu prietenie pe măria-sa din pricina măreței biruințe a faraonului. Măria-sa a intrat pe carul său de luptă, cu armele sale de război, în cetatea Jhema.

Măria-sa a pustiit satele din Mapasin dimpreună cu satele din Hatician, două cetăți la apus de Sauka [2]. Principele (faraonul) era mîniat ca şoimul divin, în vreme ce armăsarii lui alergau, zburînd ca o stea pe cer. •

Măria-sa a intrat, ducînd căpeteniile, copiii şi femeile lor ca pradă de război, de asemenea bunurile si toate bogățiile lor fără de sfîrsit, si caii şi vitele, si toate turmele lor au fost minate înaintea (faraonului),

S-a odihnit măria-sa. Atunci a venit maiestatea sa zeul Amon, stăpîn al tronurilor celor Două Țări, dinaintea măriei-sale, în vis spre a da putere fiului sau Aakhepenira. Tatăl său Amon ocrotea mădularele sale, spre a păzi pe rege.

Măria-sa a ieşit dis-de-dimineață împotriva cetății îturin si a cetății Migdol-Inet. S-a făcut măria-sa puternic, asemenea zeiței Sekhmet, asemenea zeului Mon;u din Theba. I-a luat pe principii lor, în număr de 34 ; nobili : 57 ; asiatici în viață : 31 ; mîini : 372 ; 54 cai ; 54 care de luptă cu toate armele Iqr de război, toți oamenii în stare să lupte din Retenu, fiii lor, soțiile şi toate bunurile lor.

După ce măria-sa a cercetat prada nemăsurat de mare, i-a făcut (pe toți) prizonieri de război. I-a împărțit in cete si i-a însemnat cu foc. Măria-sa i-a vegheat p*înă ia sfîrsitul zilei, si securea sa de război era în mina sa dreaptă şi el era singur, şi nu avea nici un însoțitor. Oştirea era departe de el, pe drum, şi auzea strigătul faraonului.

Măria-sa a ieşit a doua zi în carul său de luptă, dis-de-dimineață, înfrumusețat cu podoabele zeului Montu. In ziua încoronării măriei-sale, s-a prădat cetatea Iniu-Kherty. Lista prăzii măriei-sale numai în ziua aceea :

[1] în Palestina de nord.

* în Samaria. - "

17 nobili vii din Siria ; 6 fii de principi ; 68 de asiatici vii ; 120 de tnîini ; 7 cai ; 7 care de luptă de aur şi de argint, cu armele lor de război ; 443 tauri, 370 vaci ; alte vite fără de număr.

Oştirea întreagă a dus cu ea prada foarte mare şi nenumărată. Măria-sa a ajuns la Huakti. Au fost prinşi principele din Qebaasuiîiin pe nume Qaqa, soţia sa, si fiii, si toţi robii săi de asemenea. Un alt principe a fost numit în locul său.

Măria-sa a ajuns la cetatea Memfis şi inima sa era sătulă de toate ţările străine si toate ţările erau sub tălpile gale. Lista prăzii pe care a adus-o măria-sa :

127 căpetenii clin Retenu : 179 fraţi de principi ; 3600 de nobili; 15200 beduini; 36300 sirieni; 15070 oameni din Nega.su [1] vii — în total : 89 600 oameni, si toate bunurile lor nenumărate ; 60 de care de luptă de argint şi de aur, 1032 care de lemn zugrăvite, cu toate armele lor de război, în număr de 13 050 — cu ajutorul puterii zeului Amon, tată preacinstit care îl iubeşte pe faraon, care este ocrotitor al lui si care îi dăruieşte virtutea sa.

Cînd principele din Naharina, principele din Kheta[2] şi principele din Sangar auziră de marea biruinţă a faraonului, făcură în chip asemănător daruri de tot felul, din toate ţările străine. Ei au hotărî t ca si părinţii părinţilor lor să încheie pace cu măria-sa, întrudt li s-a lăsat suflul vieţii :

„Vom veni cu tributurile noastre la palatul tău, o. fiu al lui Ra, Amenofis, principe divin din Heliopolis, principe al principilor, leu care te mînii în toate ţările străine Şi în această ţară, de-a pururi !"

[1] Popor care locuia între KarkemLj şi Qadeş. [1]
Ţara hittiţiior.

STELA DE PE SFINXUL LUI THUTMOSIS,AL W-LEA

Tema alegerii jaraonului de către o zeitate avea deşi-gur scopul de a întări domnia *viitorului rege, dîndn-i le-rnelii* divine si silind *astfel pe toţi supuşii săi să-i* asculte orbeşte *poruncile. Totuşi, cel care îşi descopi'ră v-oinţu* sa *oamenilor, alegînd drept rege pe Thutmosis al lV-lcu, nu este Amon, adorat mai ales la Theba, ci* Harakte. *zeu* dm *Memfts, o altă numire dată lui* Horus, *înseinnînd ,-lîorus al orizontului". Horus cu chip de erete, zeu al cerului, avea drept ochi* soarele si luna *si era unit adesea cu* fîa, Jimd adorat *îndeosebi la Heliopolis. Alegerea „zeului"' nu \ se făcea în prezenţa tuturor, cum proceda la Theba zeul* j *Amon înlr-o epocă ulterioară, ci în vis, în timp* ce viitorul *faraon dormea. Dar în această stelă, prezenţa zeului \ Harakte, opus oarecum zeului Amon din* Tfieba şi *deci puterii clerului din capitala* Egiptului de Sus, are *sensvl unei împotriviri a viitorului* faraon faţa de *atotputernicia bogatului cler al lui* A?7ion din *Theba.*

Viitorul faraon *Thutmosis al lV-lea a fost fiul* !«' Amenofis al II-Zea, domn- energic, *războinic şi crud, ţi* devenit rege la 20 de ani, fù'nd *deci foarte iînăr.* stelei lui pare să ¡indice că *Thutmosis al IV-lea nu*

menii prin naşterea sa să domnească, căci nu era fiul cel mai f/tare al lui Amenofis al IV-lea. Stela se află îtiire picioarele sfinxului de la Gizeh şi reprezintă o operă de restaurare a sfinxului care, desigur, se datorează acestui faraon, mort în jurul anului 1408 I.e.n,, în turstă de *30 àe* ani

Textul *stelei a. fost publicat de K. Sethe, în* Urkun-den der 18. Dynastie, Leipzig, *1905—1909, vol. IV,* o. 1540.

Thutmosis era încă un tinerel, aidoma micului Horus, în mlaştinile din Khemi [1], frumuseţea sa era deopotrivă cu aceea a lui Horus, răzbunător al tatălui său si în el se întrevedea zeul însuşi. Ostaşii nu conteneau să-î îndrăgească...

îi făcea mare plăcere să cutreiere podişul pustiu, la capătul său de miazănoapte, să tragă săgeţi împotriva unei ţinte de aramă, să vîneze leul şi gazela, să-şi mîne carul de război cu caii săi mai iuţi ca vîntul, cu unul sau cu altul din curtenii care îl însoţeau, fără ştirea nimănui.

Sosise ceasul ca el să facă un popas, pentru că se găsea pe podişul lui Harmakhi [2], aproape de Sokari din Rosetau, de Renenet, în partea de miazănoapte a lui Giamut, (unde se afla templul) zeiţei Mut [3], stăpîna zidului de miazăzi, cel al zeiţei Sekhmet care stăpîneste la Khas,

[1] Şi Horus, fiul lui Osiris şi al lui Isis, a trăit ascuns în mlaştinile Deltei Nilului, necunoscut de toţi, pînă cînd a fost în stare să răzbune pe tatăl său Osiris, ucis de Seth. Khemi este numele antic al Egiptului.

[8] Numele sfinxului. Celelalte localităţi pomenite sînt situate alături de Gizeh, unde se înalţă cele trei mari piramide.

[8] Soţia lui Amon în triada de la Theba. La origine era reprezentată ca un vultur, căpătînd apoi cliip uman. Considerată ,,ochi ?• soarelui", a fost asimilată altor zeiţe într-o epocă mai tîrzie.

cel al zeului Seth * din Hekau, locul sfînt al Primului Cot (al Nilului), învecinat cu stăpînii din Babilonia, drumul divin al zeilor către cetatea morţilor de la apus <io Heliopolis.

In acest loc se înălţa măreaţa statuie a zeului Khepr; 2 •cel preaputernic si plin de slavă, peste care cade umbra Si;j Ra. Locuitorii din Memfis şi din toate cetăţile vecine vj,i la el, cu braţele înălţate, închinîndu-se feţei lui, încărcai; cu multe prinoase aduse Ka-ului său.

Intr-una din acele zile. principele Thutmosis a sosit aici pe la ceasul nămiezii. S-a odihnit la umbra acestui mare zeu şi a căzut într-un somn bîntuit de vise în clipa în care soarele era la zenit.

Se părea că *acest* mare zeu a grăit cu gura sa. precum un părinte vorbeşte cu propriu] său fiu, si a spus :

„Priveşte, îndreaptă-ţi ochii spre mine, o, fiul meu Thutmosis ! Eu sînt tatăl tău, Harmakhi-Khepri-Atum. Eu îţi hărăzesc domnia mea ca rege pe pămînt, în fruntea muritorilor, cu fală purta-vei coroana albă şi coroana roşie pe tronul lui Gheb[3], zeul-principe din tată în fiu. Ţie aţi va aparţine ţara în toată lungimea şi lăţimea ei si tot ce, luminează ochiul stăpînului mai presus de toate[4]. Tu vei primi merindele si hrana din cele Două Ţări. si un mare tribut din toate ţările străine, şi parte avea-vei de o viaţă lungă (ce va număra mulţi ani). Spre tine (se îndreaptă) privirea mea. inima mea, tu eşti al meu !

Uită-te în ce stare sînt si cum trupul meu este suferind, eu, care sînt stăpînul podişului de la Gizeh !

[1] Ca slăpîn al pustiului, al furtunii şi al ţărilor străine, zeul Seth era detestat. Ucigaş al lui Osiris, el duşmănea pe Isis şi pe fiul ei, Horus, cu care s-a luptat.

[2] Alt nume al sfinxului, asimilat lui Ha şi lui Atum.

[3] Zeu al pămîntului în Enneada de la Heîiopolis, soţul zeiţei Nut (Cerul) .şi tatăl lui Osiris, a fraţilor şi surorilor sale.

[4] Soarele.

Nisipul pustiului înaintează spre mine, mă înghite pustiul în care mă aflu, trebuie să te grăbeşti să împlineşti ceea ce rîvneşte inima mea, pentru că eu ştiu că tu eşti fiul meu, ocrotitorul meu. Apropie-te, iată, eu sînt cu tine, eu sînt călăuza ta !"

De-abia sfîrşise aceste cuvinte, că principele se deşteptă, după ce ascultase (cuvântarea), recunoscînd că erau vorbele zeului si zăvori totul în inima lui *.

* A aşteptat deci să devină faraon spre a împlini dorinţa zeului Harmakhi. Aşadar, pustiul acoperise deja zona unde sa aflau piramidele şi Sfinxul de la Gizeh.

POEMUL BĂTĂLIEI DE LA QADEŞ

Bătălia de la Qadeş a *avut loc între faraonul Ramscx al II-lea şi hittiți, în jurul cetății aşezate pe nul Orontt.* Victoria aceasta a fost slăvită *pe pereții templului* de 1.: Luxor, prin inscripții pe zidurile teiTiplelor clin Karna.'; *şl din* Abidos, dar si prin porestirea bătăliei *în mai mult • papirusuri ce ne-au parvenit* (cf. *C. Kuentz,* La bataille de Qadesh, 3 *vol., Le Caire, 1928—1934).*

Ramses al II-lea era fiul faraonului Sethi J, care purtase si el războaie împotriva *hittiților, dar fusese* construis să lase în stăpînirea acestora întreaga *Sirie, încheind* probabil un tratat de pace cu regele *hittiit Muwattali. La suirea sa pe tron, Ramses al* 71-lea în 1298 era un *tîni'-energic şi plin de ambiție, dornic* să recucerească marr, i;nperiu pe care si-l croisera faraonii în Asia si între *t'nr îl pierduseră. Dar regele hittit Muwattali, convins că '* birui uşor *un faraon tînăr şi* fără nici o experiență *mi.* tară, a înjghebat o mare coaliție a tuturor popoarelor d- *jurul țării sale,* cuprinztnd ?nai mult de douăzeci *seminții.*

Principatele din Asia Mică si din Siria de Nord făgăduit că vor lua parte la lupta cu faraonul care p*

nise împotriva coaliției comandate de regele hittiților în fruntea a patru armate : cea a lui Amon, pe care o comanda el însuşi, cea a lui Ra, a lui Ptah şi a lui Seth. Acestor trupe li se adăugau mercenarii sardani şi amoriți. Faraonul înainta în Canaan mergînd de-a lungul coastei şi ajunse în Fenicia de mai târziu, în valea rîului Oronte. In acel moment, armatele egiptene prinseră două iscoade trimise de hitliți spre a cunoaşte situația exactă a armatelor egiptene sau mai degrabă pentru a induce în eroare pe egipteni. Aceste iscoade vestiră pe faraon că de frica egiptenilor, regele hittit îşi retrăsese oştirile pînă aproape de Alep. Faraonul hotărî să-şi urmărească potrivnicii spre nord. EL trecu prin vad nul Oronte cu armata hii Amon. Corpul de armată al lui Ra U urma îndeaproape, dar celelalte două corpuri de armată, cea a lui Ptah şi a lui Seth, se aflau încă departe, alcătuind ariergarda.

Fără îndoială aceasta a fost o eroare tactică, aceea de a-şi fi risipit astfel forțele, dar faraonul nu s-a gindit că informațiile iscoadelor ar putea // *false. Fără nici o umbră de bănuială, faraonul, cu cele două corpuri de armata* fa *lui Amon si a lui Ra), s-a îndreptat spre cetatea Qadeş, aşezîndu-şi tabăra la nord-vest de acest oraş. în timpul acesta, armato coalizată a regelui hittit s-a întors şi s-a stabilit în spatele cetății Qadeş, de partea cealaltă a rîului Oronte. Aici, aliații au aşteptat trecerea corpului de armată a lui Ra. Cînd acesta a ajuns în dreptul lor, oştirea vrăjmaşe a trecut riul şi s-a repezit să atace pe egipteni, care, surprinşi de acest asalt, au luat-o la fugă, încercind* să *ajungă in tabăra egipteana aşezată puțin mai la nord de locul unde se afla Ramses al H-lea. La sosirea fugarilor egipteni, el se înarma degrabă şi pe carul său de luptă porni împotriva inamicilor.*

Desigur, nu regele egiptean singur a reuşit să pună Pe fugă două mii cinci sute de care de luptă inamice, dar se *'poate bănui că, grație vitejiei şi* a *ascendentului săn trupelor egiptene, a chemat corpul de armată al*

!uf *'Amon şi pe cel al lui Ra, care au înlăturat situaţia critică, biruind pe hilliţi şi pe aliaţii lor. Totuşi, faraonul nu G. reuşit să pună stăpînire pe Qadeş, nici să înainteze spre Eufrat, potrivit scopului său iniţial.*

începutul biruinţei Regelui Egiptului de Sus şi de Jos Usermaatra, Setepenra, fiul lui Ra, fie ca el să trăiască veşnic, biruinţa obţinută de el în ţara Kheta[1], şi în ţara Naharina[2], în ţara Arzana[3], în Pidasa, în Derden[4], în ţara Mesa[5], în ţara Quarkes, în Luca[e], la Karkemis[7] şi în Quedi[8], în ţara Qadeş[9], în ţara Ugarit[10] si în ţara Mescent.

Iată, măria-sa era un domn tînăr şi viteaz, fără seamăn şi nepreţuit, cu inima tare si dintr-o bucată, la fel ca războinicul zeu Montu în ceasul cînd se-avintă în bătălie, frumos la chip ca divinul Aton [u], mare biruitor în toate ţările străine, de nerecunoscut cînd începe să se lupte, zid temeinic ce apără pe ostaş, scutul acestuia în ziua încleşterii, el, care merge înainte şi pătrunde în mulţimea (duşmanilor), arcaş care nu-şi are seamăn, nespus de puternic cînd are în faţă mii şi mii (de vrăjmaşi) adunaţi.

Inima sa este plină de îndrăzneală, sufletul neînfricat în ceasul cînd trebuie să izbucnească deodată, aidoma fo-

[1] Tara hittiţilor.
* Regatul Mitanni, la est de Eufrat.
[s] Cilicia din Asia Mică.
[4] Dardania, menţionată şi de Homer (Troia).
[s] Misia, regiune din Asia Mică.
* Licia, altă regiune din Asia Mică.
[7] Cetate situată pe fluviul Eufrat
[8] Regiune din nordul Siriei.
* Cetate aşezată pe rîul Oronte.
[lg] Cetate situată pe coasta Mării Mediterane, **în locul** unde se află acum Ras-Shamra. [u] Zeul discului solar.

cului ; vînjos ca un taur, înspăimîntător în cîmpul de luptă pe care nu-l cunoaşte deloc.

Cînd pămînturile (Egiptului de Sus şi de Jos) sîn-t gtrîns unite laolaltă, o mie de oameni nu pot să i se împotrivească lui, sutele de mii (de vrăjmaşi) îşi pierd cumpătul văzîndu-l pe el, stăpîn mare şi înfricoşător cînd răcneşte în mijlocul întregului pămînt. De-o neîntrecută faimă, el măcelăreşte străinii, ca un leu sălbatic în valea vieţuitoarelor pădurii. El pleacă însoţit de preţuire şi se jntoarce precedat de triumf, fără să-ntreacă măsura în planurile sale (de luptă) îndelung chibzuite si dă porunci bune, aflînd totdeauna răspunsul cel mai nimerit. El îşi izbăveşte oştirea şi aduce înapoi pe cei ce-l urmează, el îşi scapă oştirea, inima sa fiind ca un munte de fier. El, regele (Ramses) !

Iată, măria-sa si-a pregătit oştirea, puzderia (de care de luptă), sardanii-prizonieri de război aduşi prin preţioasa lui biruinţă — înzestraţi cu toate armurile de război şi alcătuind şirurile lor de luptă.

Mâria-sa s-a îndreptat spre miazănoapte, însoţit de oastea pedestră şi de puzderia carelor de luptă. El a pornit pe drumul acela frumos, mărşăluind în al cincilea an al domniei sale, în a doua lună a anotimpului verii, în ziua a noua.

Măria-sa a trecut pe dinaintea fortăreţei Ciaru [1], fiind puternic aşa cum este zeul Montu, cînd se dezlănţuie.

Toate ţările străine tremurau la vederea lui şi căpeteniile lor cele mari veneau să-si aducă tributurile, toţi răsculaţii soseau la el smeriţi, de frica puterii măriei-sale.

Oştirea sa mărşăluia prin locuri strimte ca şi cum ar umbla pe drumurile Egiptului.

Acum, după ce au trecut multe zile, iată că măria-sa a ajuns în Rameses-meramon, cetatea care se află în Valea Cedrului [2]. A tot mers măria-sa către miazănoapte, ajun-

[1] Fortăreaţă din marginea răsăriteană a Deltei Nilului. * Libanul.

gind la dealul de la Qades. (Dar) măria-sa a înaintat la fel ca şi tatăl său, zeul Montu, stăpînul Thebei, si a străbătut rîul Oronte cu prima sa armată (numită) a lui Amon — fie ca el să hărăzească biruinţa regelui Ramses. A sosit mâria-sa la cetatea (Qades). Şi iată, mîrşavul principe, înfrîntul din Khet-a, adunase în jurul său toate ţările străine, de la marginile mării pînă în ţara Kheta, si ele veniseră de la prima pînă la ultima, (adică) Naharina cu Arzana. Derden, Qeşeqeş, Mesa, Pidasa, Aruna, Qarkes, Lucu. Qaginaden, Karkemiş, Ugarit, Qedi, toată ţara Nugas, Muşienet (şi) Qades. Nu lăsase deoparte nici o ţară străina şi (nici) ceea ce adusese din fiecare ţară îndepărtată : principii îl însoţeau, fiecare cu armia şi cu carele sale de luptă foarte numeroase, fără ca să fie cu putinţă să le întreacă (vreo oştire). Aşadar ei au cuprins munţii şi văile, şi erau la fel de numeroşi ca lăcustele. Nu lăsaseră nici o fărîmă de argint sau de aur în ţara sa, pe care o despuiase de toate lucrurile sale, dîndu-le tuturor ţârilor străine spre a le folosi în luptă.

Aşadar, mîrşavul de principe, înfrântul din Kheta, împreună cu numeroasele neamuri care-l însoţeau, stăteau ascunse, gata de luptă, la miazănoapte si la răsărit de cetatea Qades. (Dar) iată, măria-sa era singur, nu se afla nimenea cu el, oştirea zeului Amon mergea înapoia lui, armata (ce purta numele zeului) Ra trecea rîul la miazănoapte de cetatea Şiabtun [1], la distanţa de un *iterw* de locul unde se găsea măria-sa. Oastea ce poartă numele zeului Ptah se afla la miazăzi de cetatea Irnam, iar (oastea) lui Seth era încă pe drum.

Măria-sa se sfătuise cu căpeteniile oştirii sale, în timpul cînd poposiseră pe coasta mării, în ţara amoreilor [2].

Dar mîrşavul de principe din Kheta stătea în mijlocul oştirii sale, fără să înceapă lupta, din pricina groazei (pe

[1] Cetate situată la sud de Qades.

[8] Amoriţii. cunoscuţi şi din *Biblie,* se stabiliseră de-a lungul coastelor Mării Mediterane şi pe Valea Iordanului.

care i-o insufla) măria-sa. El puse în mişcare carele sale de luptă, numeroase ca nisipul mării, şi erau trei oameni pe un car de luptă [x] tras de doi cai, şi făcuse trei grupări din fiecare armată din ţara învinşilor Kheta, înzestraţi cu toate armele de război. Şi iată, el le-a poruncit să stea ascunşi înapoia cetăţii Qades. Au venit din partea de miazănoapte a (cetăţii) Qadeş şi s-au năpustit asupra oastei lui Ra, în vreme ce oştenii acestuia mărşăluiau fără să bănuiască nimica şi fără să fie pregătiţi de luptă. Iar oştirea şi carele de luptă ale măriei-sale s-au dat înapoi şi s-au retras din faţa lor.

Măria-sa se afla la miazănoapte de Qadeş, pe malul de răsărit al riului Oronte, cînd au ajuns la el vestitorii. S-a ridicat măria-sa precum tatăl său, zeul Montu, cînd şi-a luat vesmîntul si armura de război. Măria-sa şi-a pus platoşa şi*era ca zeul Baàl[2] în ceasul bătăliei.

Perechea de cai falnici înhămaţi la carul de luptă al măriei-sale, dintre care unul se numea „Biruinţă-n-Theba", proveneau din marele grajd al lui Ramses-Setepenra. Mariamon. Măria-sa a mînat-o cu repeziciune si a pătruns în mijlocul oştirii înfrînţilor din Kheta, însă el era singur si nu avea nici un însoţitor.

A înaintat măria-sa uitîndu-se înapoi şi a văzut că ii încercuiau două mii cinci sute de care de luptă, tăindu-i calea împreună cu numeroşi războinici dintre învinşii din Kheta şi cu cei ce aparţineau nenumăratelor ţâri aliate ; Amina, Mesa, Pidasa, din Qeşeqes. din Aruna şi din Qaginaden. Ei veniseră din Alep. din Ugarit, din Qadeş, din Luca şi erau cite trei într-un car de război, stînd tustrei laolaltă.

....Nu-i nici un prinţ cu mine si nici un vizitiu,
Nici un oştean de rind sau comandant. M-
a părăsit pedestra mea oştire,

[1] C'aivle de luptă egiptene nu purtau decît doi războinic!. * Zeul semit ai războiului, corespunzînd egipteanului Montat.

Şi carele de luptă fugit-au de vrăjmaş,
Nu s-a oprit nici unul să-nfrunte pe hittiţi"...

Aşa şi-a zis măria-sa (atunci) :
„Ce-nseamnă asta, tatăl meu Amon ?
Un bun părinte poate uita de fiul său ?
Ce faptă săvîrşit-am fără tine ?
De-a fost să umblu sau să stau, n-am ascultat îndemnul tău?
Am încălcat vreodată porunca ce mi-ai dat-o ?
Prea mare *e* măreţul rege din Egipt Şi nu se cade ca străinii să se apropie de dînsul.
Toţi asiaticii aceştia, Amon, ce sînt în faţa ta ?
Nişte nemernici care nu cred în nici un zeu.
Au nu ţi-am făurit atîtea monumente ?
Nu ţi-am umplut eu templul cu prinşii în război ?
Ţi-am înălţat lăcaşul ce-nfruntă mii de ani,
Ţi-am dăruit o parte din avuţia mea. Pun fiecare parte-a ţării să ţi se închine pururi ţie
Şi drept prinos alese bucate să-ţi trimită.
Eu ţi-am jertfit treizeci de mii de vite
Care păscut-au ierburi plăcut mirositoare.

M-am străduit prin orice mijloc să-mpodobesc lăcaşul tău, Spre cer am înălţat mari siîlpi de piatră, Eu însumi le-am înfipt în creştet prăjina steagurilor tale Şi tocmai din Elefantina * ţi-aduc cioplite obeliscuri, Tot eu sînt cel ce-aduce granitul pentru tine. Ades trimit corăbii pe-ntinsul Mării Verzi Să-ţi poarte-acasă birul din ţări îndepărtate. Nu are spor cel ce se-arată potrivnic planurilor tale, Triumfă cel ce are parte de ocrotirea ta, Amon, Şi care face pentru tine cu dragă inimă orice !

* Localitate din sudul Egiptului.

Te strig pe tine, tatăl *meu* Amon !"
Mă împresoară, iată, nenumărați dușmani
Pe care nu-i cunosc deloc. Văd toate
țările din jur unite împotriva mea.
Mă simt acum cumplit de singur
Și n-am alături nici un soț ; Oștenii
mei pedeștri m-au părăsit cu toții, Iar cei ce
luptă-n care nici n-au cătat spre mine. De-i strig
sa mă ajute, nu mă aude nimeni...

Dar eu îl chem pe-Amon și văd că-mi este mai folositor
Ca sutele de mii de pedestrași, Ca sutele de
mii de care de război, Ca zecile de mii de
frați și de feciori Cc-ți stau alături, trup și
suflet. Nimica toată-i truda omenească,
Folosu-adus de-Amon e uriaș.

Vcnit-am pîn-aici, Amon. doar la îndemnul gurii tale,
Și nu ți-am încălcat porunca.
Din marginea străinătății pornește ruga mea spre tine,
Și-acuma, totuși, glasul meu ajunge pînă-n Hermonthis *.

Amon m-a ascultat, venind, căci 1-arn chemat eu însumi.
El îmi dă mîna. E aici. O, cît de mult mă bucur !
E-n urma mea și-ml strigă : «înainte !
Eu sînt alături, tatăl tău, si mîna mea e-n mîna ta !
Sînt mai folositor ca oastea de mii și mii de luptători,
Eu, împăratul biruinței.
Cel ce-ndrăgeste vitejia !*

Curajul mi-l recapăt, mi-e inima voioasă, Ce
vreau să fac se-nfăptuiește. Eu sînt
asemeni lui Montù,

[1] Oraș din Egiptul de Sus, lîngă Theba.

Arunc săgeți cu mîna dreaptă, cu mîna stingă prind vrăjmaşii,
In fața lor sînt zeul Seth cînd îşi dezlănțuie mînia,
Şi două mii cinci sute de care de război
Ce m-au împresurat mai înainte
Le văd strivite sub copite de armăsarii mei năvalnici,
Dar nici un luptător din car nu-si saltă brațul să mă- **nfrunte.**
Le-ncremeneşte inima de frică, Iar brațul lor atîrnă fără vlagă, Nu-si pot zvîrli săgețile spre mine Şi nici să-si strîngă sulițele-n pumni.

îi fac să se arunce-n apă rum se aruncă crocodilii Şi unul peste altul îi prăvălesc în rîu, Din ceata lor ucid pe cine vreau Şi nimeni nu priveste-n urma lui. Şi nimeni nu se-ntoarcc înapoi, *Iar* cel ce cade, nu se mai ridică...

Stătea mîr.savul crai din Khcta în mijlocul oştirii sale Şi urmărea de acolo cîmpul de luptă uncie eu, stăpînul. Mă războiam de unul singur lipsit de pedestraşi şi care.
Deoparte si înfricoşat stătea. Avea mulți comandanți alături şi fiecare înzestrat
Cu carul si-annamcntul său de-luptă. Era şi prințul cel din Irtu, din Mesa.-Aruna, Luca, Derden, Era şi prințul din Qarkcş, din Karkemiş si din Alep Şi f ral. i i craiului din Kheta, cu toată mia lor de care,
Sfidînd văpaia diademei mele.

M-am' năpustit asupra lor : eram asemeni lui Montïi Şi i-am făcut un ceas întreg tăria mi inii să mi-o simtă, I-am căsăpit şi i-am răpus acolo unde se aflau. Ei între ei acestea îşi stricau : ,,N"-avem dc-a face cu un om ca noi.

El este Sùtekh zeu atotputernic, In mădulare i--a pătruns
Baàl Şi tot ce săvîrseste nu-i faptă omenească, Căci fără
pedestraşi si care ele luptă, pîn-acuma nimeni N-a biruit
de unul singur atîtea mii şi mii de-oşteni ! Hai să fugim
din calea lui degrabă, Să ne scăpăm şi viaţa, şi suflarea
Oricare om încearcă să-l înfrunte îşi simte ţeapăn braţul şi
piciorul Nu-i chip să mai apuci nici sulița, nici arcul,
De-l vezi venind spre tine-n goana mare".

Dar iată că măria-sa zbura pe urmele lor ca un vultur. Ii
măcelărea pe rînd, fără ca vreunul să-i scape cu fuga.
Ilidicînd glasul, ca să strig la oastea mea, grăit-am :

..Fiţi neclintiţi, ostenii mei, şi curajoşi,
Vedeţi izbînda dobîndită
De mine, ajutat de zeul Amon, ocrotitorul meu,
Căci mina lui mi-era alături ! Ce josnice
suflete-aveţi, , Conducători de care de
război !
In inima mea oare n-aveti un loc aparte ? . ,-, •
Nu poate spune nimeni că nu i-aş fi făcut
Măcar un bine-n ţara mea,
Au nu m-am ridicat eu ca un stăpîn al vostru
Cînd voi nişte sărmani eraţi ?
Prin zilnica mea trudă, voi aţi devenit oşteni de vază !
I-am dat feciorului averea tatălui Şi orice rău
din ţara Egiptului gonit-am, Toţi prinşii de
război ramas-au robii noştri, Ba chiar şi altă
pradă v-am dat-o bucuros. ' Aceluia care-mi
cerea să-i fac un bine «Ţi-l fac îndată !», zilnic
îi spuneam. Ce rege-a mai făcut atît de mult Cît
am făcut eu pentru-ntrcaga oaste ?

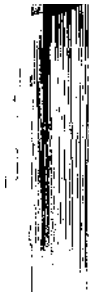

Eu v-am făcut pe toți să staţi în casa şi-n cetatea voastră
Şi nici că mi-am chemat la judecată-oştenii.
Conducătorilor de care de război, Cînd i-am lăsat
să plece-n cetatea lor, le-am xis : «Vă voi găsi pe
toți în ziua Şi-n ceasul cînd începe bătălia !» Dar
cît de mişeleşte cu toții v-ați purtat ? Nici unul
n-a venit să-mi dea ' - O mînă de-ajutor în
luptă.
Puterea lui Arnon să dăinuiască-n veci !

De-as fi rămas eu în Egipt ca tatăl tatălui men drag,
N-aş fi văzut azi Siria luptînd cu oastea mea fugară,
Fără să vină nimeni pentru a-mi aduce in Egipt solia
Frumoasă faptă ostăşească *A* celui care
stăpîneşte mai multe momimente-n Thcba.
Cetatea lui Amon !
Mîrsavă faptă ostăşească
A săvîrsit oştirea mea şi .carele ele luptă,
Prea marc ca să fie spusă *'.'••*

Iată, mi-a dat zeul Amon biruința, în vreme ce nici oastea şi nici carele de luptă nu se aflau în.preajma mea. dar popoarele unor țări îndepărtate au fost martore ale izbîndei paloşului meu. eu fiind singur şi neînsoțit ele nimeni, în spatele meu nu se afla nici un principe, nici un conducător de care de război, nici un ostaş si nici un comandant.

îmi va recunoaşte vitejia oricare popor m-a văzut luptînd, orice neam venit din țări îndepărtate si necunoscute. Cei care au scăpat cu fuga de mîna mea se întorc spre a vedea ce fac eu. Am ajuns din urmă mii si mii dintre ai lor (fiindcă) nu aveau pulpe si picioare puter-

nice. Săgeţile celor care încercau să mă atingă se abăteau din drum cînd ajungeau pînă la mine.

Cînd însă Menna, vizitiul meu,
Văzu că ne-mpresoară puzderie de care,
Se tulbură şi, cumpătul pierzîndu-şi, Simţi că-n mădulare i se strecoară frica, Şi astfel cuvîntă măriei-sale : ..Preabunul meu stăpîn, o, prinţ viteaz, Ce ocroteşti Egiptu-n ziua bătăliei, Noi sîntem singuri între-atîţi duşmani. Ne-au părăsit, priveşte, şi pedestraşi, şi care.
De ce mai zăbovim aici ? Să ni se curme răsuflarea ?
Mai bine să rămînem teferi, fugind, o, rege Usermaatra !*

Atunci măria-sa îi spuse :
„O. vizitiul meu, fii tare, redobîndeşte-ti bărbăţia. M-oi năpusti asupra lor cum cade şoimul peste pradă, Ca să-i lovesc, să-i căsăpesc si la pămînt să-i culc ipe **toţî,**
Ce preţ au pentru tine aceşti nelegiuiţi ? Ei sînt cu sutele de mii şi-n faţa lor eu nu pălesc !"

Măria-sa porni vijelios
Pătrunse-n cetele duşmane, ră/bind de şase ori la rînd.
„Eu sînt întocmai ca Baàl cînd îşi dezlănţuie mînia,
Deşi-i măcelăresc, nu obosesc deloc !"

Cînd pedestrimea şi oştenii ce luptă-n care au văzui Că-n vitejie şi putere eu sînt asemeni lui Montù, Că paloşu-mi împarte moarte-n jur, Că tatăl meu Amon e-n preajma mea Şi că potrivnicele neamuri le risipesc ca pleava-n vînt, Se-apropiară unul cîte unul,

Sosind abia pe înserate în cîmpul unde mă luptam.
Dar seminţiile-nfruntate de mine dînşii le-au găsit
Zăcînd în balta lor de sînge. Erau
războinici mari din ţara Khcta, Feciori şi
fraţi de-ai regelui vrăjmaş,
Şi taberelor ţării Qacleş eu le-am dat foc cu mîna mea»
Să nu se mai cunoască locul ce-l străbăteau în număr mare.

Atunci venit-au cei din oastea mea ca să-mi slăvească numele, punîndu-l (mai presus) decît pe-al lor, dnd au văzut ce am făcut. Principii mei au venit să-mi laude puterea ; conducătorii carelor de război asijderi îmi preamăriră numele spunînd :

„O, luptător destoinic cu inima vitează, •
Ţi-ai izbăvit oştirea şi carele de luptă !
Eşti fiul zeului Amon. CP tt-a creat cu mîna iui.
Ai covîrsit cu-a ta putere ţara Kheta,
Biruitorule far' de pereche,
Eşti un oştean viteaz !
Mai af!i-n lume altu-ascmeni ţie ? Eşti regele ce luptă pentru poporul său in cîmp deschis,
Eşti un slăpin mărinimos
Şi cel dinţii din obştea ta.
Tu nu te-ai sinchisit de-atîtea popoare ce pîndeau în jur,
Căci eşti chezasu.l biruinţei în numele oştirii tale Şi-n faţa-ntregului p'ămînt, făr-a roşii o vorbă mare.
Tu eşti ocrotitorul întinsului Egipt,
Cel ce supune ţările străine. Ai frim spinarea ţării Kheta acum şi pentru totdeauna ′.″

Atunci grăi măria-sa către oştire, precum şi către mai-mari i carelor de luptă :

„Voi. principi, tu, oştirea mea. şi voi, conducători de care,
Ce v-am făcut eu oare ? Nu ştiţi că-n
bătălie Oşteanul se căleşte .• "f

Vâdindu-şi voinicîa-ntreagă In
faţa propriului rege ?
Vestit e numele oricărui luptător, Un om viteaz rămîne-o pildă ce dăinuie şi-n viitor. Au n-am făcut eu nici un bine vreunuia din oastea mea, De-aceea singur mă lăsarăţi în mijlocul vrăjmaşilor ?
V-aţi dat pe faţă josnicia
Cînd voi aţi răsuflat în tihnă
Ştiindu-mă pe mine singur !
In sinea voastră nu v-aţi spus deloc
Că eu vă apăr ca un zid de fier ? .-
Ce veţi mai spune cînd se va afla
Că m-aţi lăsat cu toţii-n părăsire ?
Nici principii, nici comandanţii si nici oştenii din mulţime Nu ini-au sărit în ajutor în timp ce înfruntam duşmanul.
Am biruit de unul singur mii de neamuri
Eram cu «Biruinţă-n-Theba» şi cu -«Mut-este-mulţumiiă»,
Cu telegarii mei cei falnici :
Ei m-au scăpat din vălmăşag Cînd singur m-am trezit în faţa atîtor seminţii vrăjmaşe,
De-acum încolo am să-i pun eu însumi
Să-nfulece nutreţu-n faţa mea, In orice zi, cînd fi-voi iar într-un palat de rege. în ei găsit-am sprijin cînd mă-ncolţeau duşmanii,
Precum şi-n Menna, vizitiul meu,
Preabunul slujitor al casei melc,
Cei care-n bătălie mi-au fost martori !"

Intru virtute şi întru biruinţă m-am întors după ce arn doborît cu puternicul meu braţ sutele de mii de neamuri care mă împresuraseră. De dimineaţă mi-am ridicat ostile la luptă, pregătind u-mă de încleştare ca un taur care a fost învăţat să împungă năprasnic. Am pornit împotriva lor ca zeul Mon tu înfrumuseţat cu podoaba virtuţii şi biruinţei, şi am pătruns în rîndurile lor aidoma unui şoim care tabără asupra vînatului.

Şarpele meu uraeus [J] îmi nimicea vrăjmaşii, arzătoa-fea dogoare a flăcării sale zbura în faţa duşmanilor mei. Eram ca zeul Ra cînd se scoală dis-de-dimineaţă, şi ra-zele mele fierbinţi arde«u mădularele celor ce se răz-vrătiseră împotriva mea, în vreme ce unul striga celuilalt: „Păzeşte-te !"

Iată, marea zeiţă Sekhmet[2] era alături de faraon, îl urca pe calul său şi mina ei îl ocrotea.

Celui ce cuteza să se apropie, focul arzător (al şarpelui uraeus) îi ardea mădularele, şi astfel duşmanii apăreau înaintea mea cu mîinile lăsate în jos.

Biruinţa mea a fost deplină si i-am măcelărit în timp ce fugeau, grămezi de cadavre zăcînd înaintea calului meu. întinşi în băltoacele sîngelui lor.

Principele cel mîrşav, învinsul din ţara Kheta, a tri-mis un sol care să mă slăvească aidoma lui Ra, spunînd :

„Tu eşti ca zeul Seth, mare în virtute, zeul Baàl se află în trupul său, groaza şi pîrjoiul sînt stăpîne în ţara Kheta, tu ai frînt pentru totdeauna spinarea principelui din Kheta !"

A trimis pe solul său cu o scrisoare în mînă, adresată mie (cu următorul cuprins) :

„Către măria-sa, stăpîn în palatul zeului Horus (taur puternic îndrăgit de zeiţa Maat[3], principele ce-şi ocroteşte oştirea, omul tare în virtute, zidul armatelor sale în ziua luptei, regele Egiptului de Sus şi de Jos Usermaatra-Sete-penra, fiul zeului Ra, mare domn încununat de biruinţele pe care le-a săvîrşit cu braţul său, Ramses-Meriamon -— fie ca el să trăiască de-a pururi !

Spune acest rob al tău : — S-a vădit (limpede) că tu eşti fiul lui Ra, născut din trupul său ; el ţi-a dat ţările reunite !

[1] Faraonul purta în frunte chipul unui .şarpe cobra (uraeus). Aici textul arată că din acest şarpe ies raze ucigătoare.

[2] Zeiţa războiului, a bolilor şi a morţii.

[1] Zeiţa adevărului şi a dreptăţii. . . ;

Cît despre țara Egiptului şi țara Kheta, ele sînt roabele tale, ele zac sub picioarele tale, ți le-a dat zeul Ra, tatăl tău preaslăvit, înainte ca să ne birui pe noi. Puterea ta este mare, virtutea ta apasă peste țara Kheta. Dar este oare lucru frumos sà-i ucizi pe robii tăi ? Chipul tău este amenințător, nu eşti milostiv. Iată, ieri ai măcelărit fără milă mii şi mii de oameni. Ai venit astăzi şi nu ai lăsat (în viață) cetele de ostaşi care scăpaseră ieri.

Nu te purta cu asprime față de supuşii săi, care preferă 'pacea războiului, o, rege puternic !"

Măria-sa s-a reîntors plin de fală şi de putere. Era ca zeul Montu în ceasul biruinței.

Am chemat ia mine toate căpeteniile oştirii şi pe comandanții carelor de luptă, pe principii mei si, cînd s-au adunat cu toții, le-am înfățişat propunerea pe care a trimis-o (principele din Kheta).

Aşa au auzit şi ei cuvintele de laudă pe care mi le-a trimis mîrşavul principe din Kheta. Ei au spus într-un singur glas :

..Este peste măsură de frumoasă pacea, o, stăpîn al nostru ! Nu va cuteza nimeni să tulbure pacea pe care o vei încheia, de vreme ce toți vor cinsti (pe deplin) ziua mîniei tale."

Atunci măria-sa ceru să se dea ascultare cuvintelor sale şi porunci (oştirii) să meargă în pace către miazăzi '.

Măria-sa se îndreptă către Egipt, dimpreună cu principii, cu oştirea şi carele sale de luptă.

Toată viața, tăria şi puterea nu i-au lipsit, zeii şi zeițele au ocrotit brațele sale. El cucerise toate țările datorită faptului că umpluse lumea de groază. Virtutea măriei-sale îi oblăduise oştirea. Toate țările 1-au aclamat.

A sosit cu bine în Egipt la locuința lui Ramses-Meriamon, mare în biruințele sale ! El s-a odihnit în palatul

[1] înaintarea armatelor egiptene spre Siria a fost deci oprită Şi faraonul a trebuit să se retragă la Sud de rîul Oronte.

său de la Theba, precum zeul Ra în cele două orizonturi ale sale. Zeii din această țară l-au salutat spunînd :

„Bine ai venit, bine ai venit, fiu al nostru, pe care noi îl iubim, Usermaatra — fie ca tu să trăiești de-a pururi !".

Mii de sărbători s-au dat în cinstea celui așezat pe tronul zeului Ra. Toate țările străine stăteau sub picioarele sale, supuse pentru vecii vecilor...

STELA FARAONULUI MERNEPTAH

Aceasta sleia, cure se găseşte actualmente la muzeul din Cairo, provine din templul funerar al faraonului Merneptah, textul ei fiind publicat pentru prima oară în 1896 de \V. Spiegelberg şi apoi redat mai exact de A. Erman (Die Li terți tur der Aegyptcr. *Leipzig, 1923, p. 341—346). Monumentul este cunoscut sub numele de „stela lui Izraer, fiindcă in el apare pentru intiia oară in textele egiptene acest nume.*

Textul era destinat desigur să slăvească marea biruință cîştigată de faraomd Mcrneptah asupra libienilor, în al V-lea an al domniei sale, cind aceştia au încercat să invadeze Egiptul.

Dar relatarea si mai completă a acestei campanii militare ne-a fost conseiTată de o mare inscripție a templului din Karnak. O coaliție importantă se formase în jurul triburilor libiene. cuprin~dnu mai multe popoare inàoeuropene venite în Africa, printre care grecii aheeni (Akawas), *etrusci* (Fwrsa), *licieni (Iwkw), sardani. Libia era o țară săracă, puțind cu greu să-şi hrănească locuitorii. De aceea, noii veniți au căutat să invadeze Egiptul şi să pună stăpînire pe cîmpiile sale rodnice. De două ori ei au* /ost *respinşi, dar în al V-lea un al domniei regelui Mer-*

neptah, un şef de trib libian pe care egiptenii îl numesc „rege al Libiei", Meriai, reuşeşte să unifice toate triburile indo-europene sosite în Libia şi decide să invadeze din noii *Egiptul. Luîndu-şi cu ei soţiile şi copiii, libienii sub comanda lui Meriai pătrund în partea de apus a Deltei Nilului, pînă la un loc numit Per-ir, care se afla la mar~ ginea ţinutului Natron, puţin mai la nord-vest* de *Memfis.*

Stela descrie lupta împotriva lîbienilor si victoria faraonului.

In anul al cincelea (al urcării pe tron), în luna a treia din anotimpul de vară, în ziua a treia, sub stăpînirea măriei-sale Horus, taur puternic pe care îl bucură zeiţa Maat, regele Egiptului de Sus şi de Jos, Baenra-Meriamon, fiul lui Ra, Merneptah-Hetep-her-maat, care cinsteşte puterea, care obţine strălucitoarele izbînzi alo lui Horus, taur puternic, biruitorul popoarelor celor Nouă Arcuri[1] — fie ca numele său să fie pomenit mereu şi veşnic !

Izbîfizile sale sînt cunoscute în toate ţările, întreg pămîntul poate să le vadă, astfel ca slava victoriilor sale sa se răspîndească. Merneptah, taurul atotputernic care îşi ucide duşmanii, nespus de frumos pe cîmpul de bătălie în ceasul biruinţei sale, regele care a îndepărtat furtuna ce se năpustise asupra Egiptului, îngăduind egiptenilor să vadă razele soarelui, si a înlăturat muntele de bronz ce strivea umerii mulţimii, ca să poată răsufla uşurat poporul căruia i-a dăruit pacea, întru mulţumirea (cetăţii) Memfis, (smerind) pe vrăjmaşii săi, făcînd să se bucure Tatenen[2] (pentru înfrîngerea) duşmanilor săi. (Regele

"[1]. Nouă Arcuri indica în mod tradiţional popoarele străine.

[2] *Ta-tenen* înseamnă „pămîntul-care-se-ridică", aluzie la concepţia cosmologică a preoţilor de la Memfis, conform căreia zeului Ptah i se recunoştea calitatea de demiurg.

Merneptah) este *cel ce a* deschis porţile cetăţii întărite (Memfis), care stăteau închise, şi a făcut ca templele sale să primească hrana lor. Regele Merneptah este singurul care întăreşte inimile a sute de oameni, a mii şi milioane, astfel ca nările lor să se umfle la vederea lui. El a pătruns în ţara Libiei în decursul vieţii sale, spre a sădi veşnică teamă în inima (vrăjmaşilor) Maşawaşa *, şi i-a silit să se întoarcă de unde au venit pe libienii ce cotropiseră Egiptul, îngrijorînd pe egipteni şi neliniştind inimile lor.

în timpul fugii şi-au lăsat avangărzile în spatele lor, pedestraşii n- au vrut să stea pe loc, ci s-au împrăştiat, arcaşii şi-au aruncat arcurile, iar piepturile celor ce se retrăgeau grăbiţi erau vlăguite (de oboseala) goanei lor ; şi-au desprins burdufurile (pline cu apă) şi le-au aruncat pe pămînt. iar sacii]or (cu merinde) au fost luaţi şi răvăşiţi.

• Mârşavul învins, căpetenia Libiei, a fugit sub acoperământul nopţii, singur, fără pană în cap [2] ; în vreme ce îi sfîrîiau cîlcîiele, soţiile sale au căzut în robie, grînele din hambare i-au fost luate si duse departe şi el nu mai avea apă în burduf cu care să-şi lungească viaţa. Chipul fraţilor săi era duşmănos, plănuind uciderea lui, căpeteniile sale se luptau între ele. Tabăra lor *a* fost arsă *şi* preschimbată în cenuşă ; toate bunurile lui au fost luate ca pradă de către oştirea egipteană.

Odată ajuns acasă, era jelit de toţi, pe pămîntul său ; lipsit de cinste, stătea cu capul în pămînt, căci piaza-rea îi luase pana ; toţi cîrteau împotriva sa, toţi locuitorii cetăţii sale : „El este în puterea zeilor (cetăţii) Memfis ! Stăpînul, rege al Egiptului, 1-a blestemat,- Meriaj, a ajuns

[1] Trib libian, care avea să dea mai tîrziu regi din dinastia îibiană (vezi *Stela regelui Piankhi).*

[2] Libienii purtau o pană în cap, aşa cum demonstra şi hiero glifa care îi designa.

un nume de ocară pentru Mcmfis, din tată în fiu, pentru totdeauna. Baenra-Meriamon urmăreşte pe fii săi ; Merneptah-Hetep-her-maat i-a pecetluit soarta !"

El a ajuns de pomină în Libia ; cei tineri grăiau astfel cu privire la izbînzile regelui din Egipt : „Nu se va mai înălța, de vreme ce Zeul Ra l-a doborît !" Toți bătrînii spuneau fiilor lor : „Vai de Libia !"

Locuitorii ei au încetat să-şi ducă traiul lor plăcut ; nu mai umblau pe cîmp, mersul lor prin împrejurimi fiind oprit într-o singură zi. Libiem'i au fost nimiciți în-tr-un singur an ; zeul Sutekh [1] le-a întors spatele si aşezările lor au fost pustiite cu vrerea lui. în aceste zile nu este bine să umhli înarmat ; mai bine să stai ascuns, aflîndu-ți izbăvirea într-o peşteră.

Marele zeu din Egipt, stăpînul puterii şi al izbîndei, cine oare se va lupta cu el cunoscîndu-i vitejia ? (Desigur), doar nebunul sau smintitul i se va împotrivi ; nu v., apuca ziua de mîine cel care îi încalcă hotarul.

Din vremea zeilor, se zice că regele Egiptului esi<-singurul fiu al lui Ra, feciorul-său care sade pe tron[1].:': zeului Şu [2]. Nimenea nu poate să urzească un plan pentru a-i subjuga poporul, pentru că ochiul fiecărui zi-:; este aţintit asupra celui care vrea să-l atace şi regele duce in robie ariergarda vrăjmaşilor săi.

0 mare minune a avut loc în Egipt, a cărui putere a făcut din cotropitorul său un prizonier (adus) înaintea ju decătorilor regelui divin, drept faţă de vrăjmaşii săi, de faţă fiind si zeul Ra. Meriai, răufăcătorul pedepsit de fiecare zeu din Memfis, a fost judecat la Heliopolis, şi divina Enneadă l-a făcut vinovat de fărădelegile sale.

[1] Numele lui Seth, ucigaşul lui Osiris şi zeul popoarelor străine.

[2] In Enneadă de la Heliopolis era fiul lui Atura şi soţul l iii Tefnut, fiind o veche divinitate cosmică, zeu al aerului şi cel ce poartă cerul, uneori şi soarele (Ra). Ambii alcătuiesc perechea de lei de ia Leontopolis.

Stăpînul lumii a spus :

„Dă sabia fiului meu cel cu inima dreaptă Mcrneptah, scutul de nădejde al nomei Memfis, apărătorul cetății Heliopolis, care a deschis cetățile închise î

Lasă slobode mulțimile ce erau legate de fiecare ținut, adu jertfe în temple, arde pe altar tămîie şi fumul ei să ajungă înaintea zeului, fă ca principii să-şi recapete bunurile lor şi cel sărac să se întoarcă în cetatea saj"

Stăpînii cetății Heliopolis grăiră astfel despre fiul lor Merneptah :

„Dați-i răgazul (statornicit de) Ra, ca să fie ocrotitorul celor ce sînt apăsați in orice ținut ; Egiptul este atribuit lui ca partea aceluia care 1-a cucerit pe vecie. Puterea sa este poporul său ; iată (oamenii) care viețuiesc în vremea acestui erou capătă de îndată suflul vieții. Tăria sa obține lucruri pentru cei ce nu le mai au. Au fost biruiți apucătorii si tîlharii. Cel ce adună pe tovarăşii nemerniciei, strînge împreună lucrurile lor, nu şi pe fiii lor !". aşa au spus ei.

Meriai, mîrşavul biruit, căpetenia Libiei, a venit să cotropească zidurile stăpînului şi domnului său, al cărui fiu stă pe tron — regele Merneptah. P tab. a spus cu privire la biruita (căpetenie) a Libiei :

„Toate fărădelegile sale, adunate laolaltă, se vor prăvăli asupra capului său. îl dau pe mîinile lui Merneptah, care poate să-l facă să dea afară ceea ce a înghițit ca un crocodil. Iată. cel iute este cel ce prinde pe cel iute ; regele îl prinde în laț, cu toate că puterea lui Meriai este recunoscută, pentru că Am on 1-a legat, lăsîndu-l în seama sufletului său Ka din Hermontis : (adică) regelui Merneptah".

Mare *a* fost bucuria care a domnit în Egipt Se vorbea despre biruința lui Merneptah asupra libienilor : „Vrednic de-a fi îndrăgit este regele biruitor ! Slăvit este regele printre zei ! Norocos e stăpînu] care porunceşte i"

Fie ca el să trăiască liniştit si fericit, cutreierînd nestingherit drumurile, ca sa nu mai stăruie spaima în inima poporului său. Cetăţile rămîn aşa cum au fost ; puţurile sînt la îndemîna oricui ; trimişii înconjoară meterezele reparate de curînd, pînă cînd se trezesc sentinelele (de pe ziduri).

Ostaşii stau toropiţi de somn şi cercetaşi! de la hotare colindă cîmpul netulburaţi, păstorii de pe cîmpii nu au nici o grijă, în vreme ce vitele rătăcesc iară păzitori, trecînd în tihnă prin vadul fluviului. Nu se mai înalţă un strigăt în noapte : „Stai ! Vine cineva, vine cineva vorbind într-o limbă străină !" Toţi se duc încolo şi încoace cîntînd şi nu mai (se aude) bocetul oamenilor îndoliaţi ; oraşele sînt întemeiate din nou ; cel ce a semănat grîul, acela îl va mînca. Zeul Ra şi-a întors faţa spre Egipt, ei a zămislit pe regele Merneptah spre a fi ocrotitorii! (Egiptului).

Regii-au fost zdrobiţi şi spun : „Aman !" Din. rîndul celor Nouă Arcuri, nu-şi ţine nimeni capul sus ;

Libia e devastată ;
Kheta e pacificată ;
Canaan e jefuită-amarnic ;
Ascalon [1] e surghiunită jalnic ;
Geser [2] este cucerită ;
lanoam a dispărut" aproape ;
Izrael este pustiu, a pierit sămînţa kti ;
'Palestina-i văduvită de Egipt ;
Toate ţările sînt liniştite ; .
Cel ce iscă tulburare cade rob,
Zace-nlănţuît de Merneptah,
Zi de zi răsară el tot aşa ca zeul Ra !

[1] şi * Cetăţi din Palestina antică.

POVESTEA CELOR DOI FRAȚI

Manuscrisul Povestei celor doi frați, *numit şi* Papirusul Orbiney, *este cel mai vechi dintre basmele egiptene cunoscute, fiind descifrat, analizat şl tradus In parte de marele egiptolog E. de Rouge încă din 1852. El a constituit subiectul a numeroase studii şi analize literare sau filologice publicate în multe limbi. Scrisă înlr-o vorbire clară, simplă, fără artificii, această povestire se citeşte uşor. Este dealtfel unul din puținele basme'egiptene care. au ajuns la noi în întregime, fără să-i lipsească un singur rînd.*

Se pare că Povestea celor doi frați *reuneşte în realitate două basme contopite de un autor din epoca ramesidă (secolul al XIII-lea î.e.n.). Subiectul său nu este neobişnuit : dragostea unei femei măritate pentru un tînăr care o'respinge. De aceea, îl pîrăşte soțului ei, învinIiindu-l că a vrut să o necinstească, în povestirea aceasta soția lui Anup iubeşte pe cumnatul său, Bata. Anii p vrea să ucidă pe nevinovatul său frate Bata, dar acesta se dezvinovățeşte si fuge. Mînios, Anup îşi ucide nevasta si îi aruncă trupul la clini. Textura basmului este deci foarte asemănătoare cu povestea lui losif, ce se petrece tot in*

Egipt, ***de*** *acest tînăr frumos îndrăgostindu-se soția unui dregător egiptean, Putifar. Cînd este respinsă, ea îl denunță soțului său, aducîndu-i aceeași învinuire ca soția lui Anup* (Facerea, 39, 7 şi *u.).*

Dar această povestire trebuia să aibă legătură şi cti *magia şi cu practicile vrăjitoreşti atît de răspîndite in Egipt. De* fapt, *miraculosul abundă în acest text*,' anmzalele *vorbesc, oamenii le înțeleg graiul, zeii intervin, iar Bata, personajul principal, face prorociri. Amîndoi frații poartă nume divine : Anup, pe acela al zeului cu cap de şacal şi călăuzilor al sufletelor în lumea de apoi Anubis. iar Bata se poale traduce prin „suflet al 'țării",* ba *fiind, precum se ştie, unul din numele celor trei suflete care. potrivit credinței egiptenilor vechi, sălăşluiesc în om* (ba. akh si ka). *Bata era adorat în localitatea Saka din'noma Cynopolis, în Egiptul de Mijloc.*

în a doua parle a basmului, magia domină întreaga acțiune şi nu vedem decîl vrăji, farmece şi metamorfoze care se succed unele după altele, alături de moartea şi învierea de mai multe ori a lui Bata.

Se pare că această povestire a fost răspîndită de timpuriu în folclorul multor popoare din Orient, si metamorfozele lui Bata, ca si vrăjile sale se regăsesc în basmele ăin India, Abisinia, Europa de răsărit. Dar chiar în vremurile mai vechi descoperim influența acestui basm în metamorfozele lui Proteu din al IV-lea cint al Odiseii *liti Homer. Un număr de teme din această povestire pot fi regăsite'în mai toate literaturile populare din Asia fi Europa : cea a „trupului fără suflet", cea a „inimii care .învie în apă"' sari cea a „şuviței de păr".*

Trebuie să admitem că povestirea aceasta, scrisă ni cel puțin 1300 de ani înainte de era noastră in Egipt, a avut o foarte largă difuziune.

Manuscrisul povestirii, aflat în Papirusul Orbiney din Britsh MuŞftlU'i *10183, are 19 pagini şi este opera xcribu-*

lui Eunena, care a trăit pe vremea faraonului MineptaK-Sipîah (1219—1210 i.e.nj, la sfîrşitul dinastiei a X/X-a.

...Cică au fost odată doi fraţi avînd aceeaşi mamă şi acelaşi tată ; Anubis se numea cel mare si cel mic Baia. Anubis avea casă si nevastă, iar mezinul vieţuia împreună cu ei, ca şi cum ar fi fost fiul lor. Fratele cel mic croia pentru cel mare vesminte, ducea vitele la păşune, ara, secera, adică el săvîrşea toate muncile ce trebuiau făcute pe ogoare. Căci mezinul era un flăcău vînjos, de nu-si afla perechea în toată ţara ; puterea unui zeu sălăsluia în el.

Multe zile trecură astfel ; fratele cel mic se afla cu vitele — după zilnicul său obicei — şi în fiecare seară el se întorcea acasă încărcat cu puzderie de buruieni de cîmp, cu lapte, cu lemne şi tot felul de lucruri bune si de folos, pe care le dăruia cîmpia. Aşeza (totul) înaintea fratelui său mai mare, care şedea lîngă nevasta sa. Apoi bea şi mînca si ieşea ca să petreacă noaptea în staul, singur in (mijlocul) vitelor [1]. Cînd pămîntul se lumina iarăşi şi începea o zi nouă. (el pregătea mîncăruri) fierte şi le punea înaintea fratelui său mai mare, iar (acesta) îi dădea pîini coapte cu care să se ducă la cîmp.

Şi mezinul lua cu el vacile, să le ducă la păşune. Dar în vreme ce mergea înapoia vacilor sale, acestea îşi spuneau una alteia : „Iarba este bună în locul cutare". Bata auzea tot ce-şi spuneau ele si le ducea în locul cel bun, (unde creştea) iarba pe care o pofteau. Şi vacile de care se îngrijea se făcuseră foarte, foarte frumoase şi ele năşteau viţei mulţi.

[1] Spre deosebire de multe alte popoare, ţăranii egipteni dormeau deseori cu vitele în aceeaşi încăpere, după cum observă şi Herodot (II, 36), care scrie că : „Toţi oamenii trăiesc separaţi de vite, egiptenii vieţuiesc amestecaţi cu ele".

Iar în vremea aratului, fratele său cel mai mare îi zise :

— Pregăteşte o pereche (de vaci) pentru plug, căci pămîntul a ieşit acuma din apă * 'şi e numai bun de arat. Apoi vino în cîmp cu seminţele, căci vom începe să arăm vîrtos mîine dimineaţă ! Aşa i-a grăit el, şi mezinul a făcut tot ce-i poruncise fratele mai mare.

Cînd pămîntul se lumină iarăşi şi începu o nouă zi, fraţii se duseră la cîmp cu seminţele lor si începură vîrtos să are ; si munca le umplu inima de bucurie, încă de la începutul lucrului lor -.

Multe zile trecură astfel ; în timp ce se aflau ei pe cîmp, rămaseră fără seminţe. Fratele cel mare îl trimise pe mezin acasă, spunîndu-i atunci :

— Du-te şi adu-mi seminţe din sat !

Acasă mezinul dădu de nevasta fratelui său, care tocmai se pieptăna. El îi grăi astfel :

— Scoală-te si dă-mi seminţe ca să mă întorc în cîmp, căci fratele meu mai mare mă aşteaptă. Nu întîrzia !

Ea îi dădu următorul răspuns :

— Du-te, deschide grînarul şi ia tu însuţi ce ai ne voie, ca să nu rămînă neisprăvită găteala capului meu !

Flăcăul intră atunci in grajd, de unde se întoarse cu un vas mare, vrînd să ia cu el cît mai multe seminţe ; puse (în saci) orz si secară şi ieşi, cărînd (sacii) în spinare. Ea îi spuse :

•— Ce povară duci pe umărul tău ?

El îi răspunse :

— Trei saci de secară si doi saci de orz, cu totul cinci saci[n], iată cît duc pe umărul meu !

[1] Este anotimpul *per et,* care urmează anotimpului inundaţiei *akhet.* Ogoarele ieşeau *(p r)* din apă în anotimpul acesta f p *r. l)* şi puteau să fie arate — dacă era nevoie —? apoi semănate.

[2] Era prima muncă agricolă îndeplinită după anotimpul inun daţiei *(akhet).*

[3] Sacul *((h', r)* avea 76 litri şi V_2. Cinci saci însumau deci 380 litri Sau o greutate de 280 kg. Sacul era divizat în 16 *heqat.*

Aşa i-a răspuns, dar ea i-a grăit iarăşi astfel :

— Eşti înzestrat cu o mare piftere şi zi de zi văd cît de voinic eşti ! Şi ea a poftit să-l cunoască pe el, aşa cum (o femeie) cunoaşte îndeaproape un om. Se ridică deci, îl apucă (de mînă) şi îi spuse :

— Vino, să petrecem un ceas (împreună), să ne drăgostim amîndoi ; vei avea doar,de cîştigat, căci îţi voi face vesminte frumoase !

Atunci tînărul păru aidoma unui leopard mînios din Egiptul de Jos, datorită cuvintelor urîte pe care le auzise, şi ea se sperie din cale-afară. El îi spuse atunci următoarele vorbe : ^

— Bine, dar tu eşti pentru mine ca o mamă, iar soţul tău este pentru mine ca un tată ; el (fratele meu) m-a crescut. Ce înseamnă neruşinatele cuvinte pe care mi le-ai spus ? Să nu le mai rosteşti niciodată ! Nici prin gînd să nu-ţi dea că le voi repeta cuiva si în faţa nimănui gura mea nu va scăpa vreuna (din spusele tale) !

Apoi îşi săltă (pe spinare) sacii grei si porni cu ei spre cîmp. Cum ajunse la fratele său, amîndoi se apucară să lucreze cît şapte, văzîndu-si de rosturile lor.

Intr-un tîrziu, spre seară, fratele cel mai mare se întoarse acasă, în timp ce mezinul mai zăbovi încă alături de vitele sale (pe cîmp). El încărcase pe umerii săi toate roadele cîmpului si raîna vitele din urmă, spre a le culca în staulul (lor) din sat.

Dar nevasta fratelui celui mai mare era înspăimîntată din pricina vorbelor care îi scăpaseră. De aceea luă untură si seu (şi se unse cu ele), ca să pară plină de vînătăi si să spună bărbatului ei : „Fratele tău cel mic m-a bătut !" Cînd bărbatul ei se întoarse acasă, după zilnicul sau obicei, şi intră în casă, o găsi pe nevasta lui culcată, prefăcîndu-se că este bolnavă. Şi ea nu-i vărsă apă pa mîini, cum îi era obiceiul, nu aprinse opaiţul în aştep-

tarea lui ; bezna domnea în toată casa, iar stăpîna stătea culcată ca după multe vărsături. Bărbatul său îi zise :

— Cine ți-a spus vorbe de ocară ?

Ea îi răspunse :

— Nimeni nu mi-a spus vorbe de ocară, afară de fra tele tău mezin. Cînd a .venit să ia semințe pentru tine şi m-a găsit singură, mi-a zis : „Vino să petrecem un ceas (împreună), hai să ne drăgostim ! Pune-ți peruca !" Aşa mi-a grăit el, dar eu nu i-am dat ascultare... (ci i-am grăit aşa) : ,,Oare nu sînt eu ca si mama ta ? Iar fratele tău cel mare nu este ca şi tatăl tău ?" Aşa i-am spus, iar el s-a înfricoşat (atunci) şi m-a bătut, ca nu cumva să-ți pome nesc vreuna (din vorbele lui). Dar dacă tu îngădui ca e! să mai trăiască, eu.îmi voi lua viața. De aceea, cînd ve veni (acasă), tu să nu-l asculți. Căci eu sufăr mult (gîn-dinclu-mă) la mîrşăvia pe care era gata-gata s-o săvîr-şească mai devreme !

Atunci fratele cel mai mare (se mînie) ca un leopard din Egiptul de Jos : îşi ascuți sulița şi o înşfacă. Apoi s*: aşează în spatele uşii staulului, ca să-şi ucidă fratele mai mic, cînd el se va întoarce spre seară, mînînd vitele în staul.

Dar la asfințitul soarelui mezinul încarcă toate buru-ienile de pe cîmp, după zilnicul său obicei, apoi se în-toarse acasă. Cînd vaca din capul şirului intră în staul, ea grăi către păstor :

„Ia seama ! Fratele tău mai mare e aici şi te aşteaptă cu sulița sa, gata să te ucidă. Depărtează-te de el şi fugi !"

Mezinul pricepu ce-a grăit vaca din capul şirului. Vaca următoare (intră şi ea), grăindu-i la fel. Ca atare se uită sub uşa staulului şi zări picioarele fratelui său mai mare. El se aținea în spatele uşii, cu sulița în mină.

Zvîrlind povara (de pe umerii săi), o luă la fugă. Fra tele său mai mare îl alergă şi-l urmări (înarmai) cu su lița S3. :

Atunci fratele mezin chemă în ajutor pe zeul Ra-i»Harakhti[1] zicînd :

— Preabunul meu stăpîn, tu eşti cela ce judeci şi [•(deosebeşti) pe cel nelegiuit de cel drept î

Ra îi auzi rugăciunea. Şi,,zeul făcu să răsară între el "şi fratele său mai mare o (întindere de) apă în care mişunau crocodilii. Şi un (frate) se afla pe un mal, iar celălalt frate era pe malul (din faţă). Iar fratele cel mare *se* lovi de două ori peste mînă (de necaz) că nu-l ucisese pe mezin, însă fratele său cel mic îl chemă de pe malul celălalt, 'spunînd :

— Rămîi aici, pînă se vor ivi zorile. Cînd talerul soa relui se va înălţa pe cer, îi voi cere să mă judece de faţă cu tine, şi cel nelegiuit va fi dat pe mîna celui drept. Căci niciodată nu voi mai vieţui (iarăşi) alături de tine ; şi nici că mă voi mai afla în locul unde vei fi şi tu. Mă voi duce în Valea Pinului.

Cînd se lumină iarăşi şi începu o nouă zi, zeul Ra-Harakhti se înălţă şi atunci unul îl văzu pe celălalt. Iar fratele mezin grăi către fratele său mai mare, zicînd :

— Drept este să alergi după mine spre a mă ucide tîlhăreşte, fără să asculţi o vorbă rostită de gura mea ? Nu sînt, totuşi, fratele tău mai mic şi tu îmi eşti ca un tată. iar nevasta ta este pentru mine ca o mamă. Nu e aşa ? Cînd m-ai trimis să-ţi aduc seminţe, nevasta ta mi-a spus : „Vino să petrecem un ceas (împreună), haide să ne drăgostim !" Iată ! Ea a răstălmăcit faptele, (înfăţişîndu-le) într-un fel potrivnic mie !

Şi îi arătă cu de-amănuntul tot ceea ce a fost între el şi nevasta lui. Apoi el se jură pe Ra-Harakhti.

— (Cum ai putut) să alergi ca să mă ucizi tâlhăreşte cu sulița, fiindcă te-a aţîţat tîrîtura aceea ?

[1] în cetatea Heliopolis, zeul Ra era unit cu zeul Horus, formînd zeitatea numită *Ra-Har-akhtl,* „Ra-Horus-al-orizontului",

El se duse să caute o trestie tăioasă şi îşi tăie mădularul bărbătesc ; îl aruncă în 'apă şi un somn îl înghiţi[1]. Atunci îşi pierdu puterile şi se simţi din cale-afară de abătut. Iar inima fratelui său se întrista adînc, si el rămase acolo, plîngîndu-l în hohote, fără să poată să treacă pe malul unde se afla mezinul, din pricina puzderiei de crocodili.

Şi mezinul îl chemă, zicîndu-i :

— Aşadar voiai să faci o nelegiuire ! Şi nu, te-ai gîndit deloc la o faptă bună sau la vreuna din faptele pe care le-am săvîrşit în folosul tău. Intoarce-te'acum la casa ta şi îngrijeşte-ţi vitele, căci eu nu voi mai sta în locul unde vei fi tu. Mă voi duce în Valea Pinului [2]. Iată ce trebuie să faci pentru mine (mai tîrziu) : să vii si să mă îngrijeşti cînd ai să afli că mi s-a întîmplat o nenorocire — căci îmi voi smulge inima şi o voi înfige în vîrful Pinului (din valea aceea). Dacă Pinul va fi tăiat si (inima mea) va cădea (pe pămînt), iar tu vei veni s-o cauţi, chiar de vei irosi şapte ani în căutarea ei, nu-ţi pierde nădejdea (şi caut-o). Iar după ce o vei afla şi o vei pune într-un vas cu apă proaspătă, atunci eu am să înviez, ca să mă răzbun pe cel ce m-a lovit. Vei şti că mi s-a întîmplat o nenorocire cînd ţi se va înmîna un urcior cu bere si el se va revărsa. Cînd ţi se va întîmpla una ca asta, să nu mai zăboveşti deloc (şi să vii) !

Apoi mezinul se duse spre Valea Pinului, în vreme ce fratele său cel mare se întoarse acasă ; avea mîinile murdare de noroi şi le ţinea la ceafă. Odată ajuns acasă, îşi căsăpi nevasta şi o lăsă să fie mîncată de cîini, după care se aşeză si începu să plînga, tînguindu-se din pricina fratelui său mezin.

[1] în legenda lui Osiris, mădularul zeului este înghiţit tot de un peste.

[2] în Liban (unii egiptologi spun că e vorba de un *cedru,* nu de un pin).

Multe zile trecură de la această pățanie *ți* mezinul se n fi a tot în Valea Pinului, şi nimeni nu era alături de dînsul. El îşi petrecea ziua alergînd după vînat în pustiu si se întorcea abia seara, spre a dormi sub Pinul în vîrful căruia îşi pusese inima.

Şi după multă vreme, el îşi clădi cu mîiniîe saîe în Valea Pinului o casă întărită, plină cu tot felul de bunătăți, şi avea de gînd să-şi orînduiască (aici) o gospodărie. Intr-o zi, eînd se afla departe de întăritura sa, se întîlni cu Ceata celor Nouă zei (Enneada), care călătoreau, îngrijindu-sc de treburile întregii țări. Toți nouă se vorbiră între ei, apoi grăiră către Bata :

— Ei, Bata ! taur al celor Nouă zei, stai aici singur (după) ce ai fugit din satul tău spre a scăpa de nevasta lui Anubis, fratele tău mai mare ? Află, deci, că el şi-a ucis nevasta, şi astfel eşti răzbunat pentru tot răul pe care ți î-a pricinuit !

Şi inima zeilor se milostivi de el, iar Ra-Harakhti spuse zeului Khnurn ' :

— Făureşte o nevastă pentru Bata, ca să nu stea singur !

Şi zeul Khnum îi făuri o soață : era mai frumoasă îa trup decît orice femeie din întreaga țară şi divina sămînță săiăşluia în ea. Cele şapte zeițe Hathor, Ursitoarele, veniră să o vadă şi îi spuseră într-un glas : „Ea va muri de sabie".

Iar Bata o îndrăgea nespus de mult : o îăsa în casă, în vreme ce e] îşi petrecea ziua fugărind în pustie v matul pe care îl aducea, aşezîndu-l dinaintea ei. Şi <*u* îi spuse :

[1] Zeul Rlmum avea trup omenesc şi cap dé berbec. Adorat la Elefantina, *in* Sudul Egiptului, el era cel ce dădea apă Nilului. Celebrat ea zeu creator, se afirma despre ej că făureşte ființele vii pe roata sa de olar.

•— Nu. îeşî afară, să nu *te* fure Zeul Mării* ; nu o să poţi să scapi de el, căci la urma urmelor tu nu eşti decîî o femeie. Inima mea se află în vîrful Pinului (din această vale), iar dacă un altul o găseşte, va trebui să mă lupt cu el (pentru ea). Şi eî îi dezvălui taina privitoare *In* inima sa. ^

După ce s-au depănat multe zile, Bata se duse să vîneze, aşa cum era zilnicul lui obicei. Şi tînăra-i soaţa ieşi să se preumble în (umbra) Pinului, care era alături do casa lor. Dar iată că-l zări pe Zeul Mării, ce-şi rostogolea valurile înapoia ei ; atunci se aşternu pe fugă şi. alcrgînd, intră în casă. Dar Zeul Mării strigă către Pin şi-; spuse j

— Prinde-o si dă-mi-o mie !

Şi Pinul smulse o şuviţă din părul ei. Zeul Măr w c d ase în Egipt şi o puse în locul (unde trebăluiau) spălătorii Faraonului — bucură-se el de viaţă, sănătate şi putere ! Şi mirosul şuviţei de păr trecu în veşmintele faraonului — bucură-se el de viaţă, sănătate şi putere ! Faraonul îşi certă spălătorii, zicîndu-le :

— Stăruie miros de unsoare în veşmintele faraonului '

Şi (spălătorii) erau certaţi în fiecare zi, incit nu mai ştiau ce să facă. Căpetenia spălătorilor faraonului veni k: spălătorie ; inima lui era nespus de tristă datorită mustrărilor (de care avea parte) în fiecare zi. El se opri, aşezîndii-se pe nisip, înaintea şuviţei de păr care zăcea îr. fcpă. Puse pe un om al său să coboare (în apă) şi să-i aducă şuviţa, întrucît mirosul ei era din cele mai plăcute, aceasta fu adusă faraonului. Slujitorii merseră şi chemară pe scribii şl pe învăţaţii faraonului, care îi spuseră :

— Şuviţa aceasta de păr este a unor fete a lui Fla-Harakîiti, în care se află sămmţa fiecărui zeu. Este un dar (adus) ţie, care vine de pe alt tărim. Pune să se tri-

[1] Zeu! Mării era semitic»[1]. *Yam,* care împrumutase multe din c?.~aeterele seulul rău Seth,

;neată soli în toate ţările străine pentru a aduce (o cosiţă Ia fel), iar pe solul care va merge în Valea Pinului trimite-l împreună cu un mare număr de oameni, de vrei să-ţi aducă acea cosiţă !

Atunci măria-sa spuse :

•— Spusele voastre sînt bune si înţelepte !

Apoi îşi trimise în lumea largă (solii).

Şi după ce au trecut multe zile, oamenii trimişi, în ţări străine se întoarseră, înfăţişînd măriei-saîe ceea ce aflaseră, dar cei ce s-au dus în Valea Pinului nu s-au mai întors deloc, căci Bata îi ucisese, lăsînd în viaţă doar pe unul din ei, spre a vesti măriei-sale cele întâmplate. .Atunci măria-sa trimise ostaşi în număr mare şi de asemenea luptători în care de război, pentru a o aduce (pe soaţa lui Bata) ; şi împreună cu ei merse şi o femeie, în mîinile căreia se aflau tot soiul de podoabe.

Această femeie s-a întors în Egipt împreună (cu soaţa lui Bata) şi toată lumea s-a înveselit în ţara întreagă din pricina (sosirii ei): Măriei-sale îi era nespus de dragă şi ea fu numită de către faraon marea lui favorită.

. Apoi faraonul îi vorbi despre cel care-i era soţ, şi ea îi spuse măriei-saîe :

— Pune să se taie si să se doboare Pinul din vale !

De îndată fură trimişi ostaşi cu unelte de aramă spre a tăia Pinul. Cum ajunseră la Pin, îi" tăiară. vîrful în care se afla inima lui Bata si acesta căzu mort în aceeaşi clipă.

Cînd se lumină iarăşi păinintul si se iviră zorile idîei care sosi după ce Pinul fusese tăiat, Anup, fratele mai mare a lui Bata, intră în casa lui si se aşeză, spre a se spăla pe mîini. I se dădu un urcior cu bere, si berea[1] se revărsă ; i se dădu o oală cu vin, si (vinul) se tulbură. Atunci el îşi luă toiagul şi sandalele, precum si veşmintele, fără să uite si de armele sale. şi se îndreptă spre Valea Pinului.

6
5
3

S

Intră în casa fratelui său mai mic şi găsi pe acesta zu-cind pe patul său fără suflare». Amarnic îşi plînse frăţiorul care părea aidoma unui leş. Se duse să-i caute, inima sub Pinul sub care mezinul dormea seara. Irosi trei ani tot cautîndu-i inima, fără a o găsi, si cînd începu al patrulea an (de căutare), dori din toată inima să se întoarcă în Egipt si îşi spuse : „Voi pleca mîine ![c;] Aşa îşi *zhc* el în sinea lui.

Dar cînd pămîntul se lumină si se ivi o nouă zi, începu să umble sub Pin si îşi petrecu ziua căutînd (inima fratelui său) : apoi se întoarse către scară, fiind cu totul ab sorbit de căutarea inimii fratelui său mezin. Atunci găsi un con de pin şi îl luă cu el ; era chiar inima fratelui său mezin. Se duse să ia o strachină cu apă neîncepută şi aruncă în ea conul de pin, apoi se aşeză, după zilnicul său obicei.

De îndată ce sosi noaptea şi inima se îmbibă cu apă, Bata clănţăni din toate mădularele sale tremurînd şi îşi îndreptă privirile spre fratele său, în vreme ce inima se, se afla încă în strachină.

Atunci Anup, fratele cel mare, luă strachina cu apă. neîncepută în care se afla inima fratelui său mezin şi i-o dădu să o bea. Şi cînd inima îşi redobîndi locul ei, (Bata) redeveni cel ce fusese înainte. Cei doi fraţi se îmbrăti-ţară si îşi vorbiră unul altuia.

Atunci Bata grăi către fratele său mai mare :

— Iată, mă voi face un taur, avînd toate culorile ', dar de un soi necunoscut, şi tu vei călători pe spinarea mea pînă cînd va răsări soarele [a]. Cîn-d vom ajunge în locul unde se află soţia mea. mă voi răzbuna pe ea. Tu mă vei duce în locul unde este (faraonul) si el te va răsplăti din plin şi-ţi va da în schimb greutatea mea în aur şi ît

[1] Adică Bata se va preface într-un taur care **va** avea semnele
unei origini divine, adică peri de culori diferite, marca după care
, se recunoşteau taurii sacri Apis, Mnevis şi Bukhis,

[2] Adică pîna în zori. Vor călători toată noaptea.

argint pentru că m-ai adus *la* faraon — bucură-se el de ^>ață, sănătate si putere ! Căci eu voi săvîrşi o mare minune si datorita mie se vor înveseli toți oamenii din întreaga țară (a Egiptului). Apoi tu o să te întorci în satul rău !

Şi după ce pămîntul s-a luminat şi. s-a ivit o nouă zf, Bata s-a preschimbat în (taur), aşa cum îi spusese fratelui său mai mare. Anup, fratele său mai mare, călători pe spinarea lui pînă în zori, şi (taurul) merse unde era faraonul. Acesta se bucura nespus de mult-(cînd î! văr.:) şi porunci să i se aducă o mare jertfă, zicînd :

— O mare minunăție s-a întîmplat !

Şi toți s-au veselit datorită Ini în întreaga țară. Faraonul plăti greutatea sa în aur şi în argint, iar fratele mai mare al lui Bata so întoarse în satul său. Taurului i s-au dat numeroşi slujitori, şi faraonul — bucură-se el de viață, sănătate şi putere f — 1-a îndrăgit mult, mai mult deci t pe orice om din întreaga țară.

După mai multe zile, (taurul) intră în bucătăria (palatului) şi stătu in locul unde se găsea favorita (faraonului) şi începu să-i grăiască, zicîndu-i :

. — Iată, sînt încă în viață !

' Ea ii spuse : •

• •- Dar cine oşti tu ? . . .

El îi răspunse :

— Sînt Bata, şi ştiu prea bine că tu 1-ai îndemnat pe faraon -— bucură-se el de viață, sănătate şi putere ! — să *taie* pinul din pricina mea, spre a mă împiedica să trăiesc. Iată, sînt încă în viață, sînt un taur !

Atunci favorita (faraonului) se înfricoşa nespus de mult de cele ce-i grăise soțul ei. După aceea, ea ieşi din bucătărie, şi măria-sa —- bucură-se el de viață, sănătate şi putere ! -— se aşează şi petrecu cu ea o zi fericită. Ea dădu de băut mărici-sale şi acesta fu din cale afară de binevoitor, Şi ea grăi către măria-sa, zicîndu-i :

— Jură-mi pe zei spunînd : ..Ceea ce îmi va cere iu bita mea voi asculta şi îndeplini, spre a-i face plăcere !" Şi ea îi spuse apoi :

— Dă-mi să rnănînc ficatul taurului ăsta, căci el nu va face niciodată vreo treabă folositoare !

Aşa i-a grăit ea. Iar măria-sa a fost nespus de rnîhnit de spusele ei şi inima faraonului — bucură-se el de viaţă, sănătate şi putere ! — se umplu de milă pentru taur.

Şi după ee se lumină pămîntul şi se ivi o nouă zi, faraonul porunci să aibă loc o mare serbare care (să însoţească) jertfirea taurului. Şi iu chemat cel mai mare dintre casapii faraonului spre a înjunghia taurul După care el fu înjunghiat.

Şi pe cînd era el pe umerii oamenilor (care îl cărau), casapul îi străpunse beregata (cu un cuţit) şi două picături de sînge căzură alături de cele două laturi ale porţii măriei-sale — bucură-se el de viaţă, sănătate si putere ! — una din picături era de-a dreapta porţii iar cealaltă de-a stînga porţii. Şi din (cele două) picături răsăriră doi falnici porni de persea şi fiecare din ei era un arbore de soi. Slujitorii rnerseră să ducă vestea măriei-sale :

— Doi pomi (frumoşi) de persea au crescut ca prin minune *in* timpul nopţii, alături de poarta cea mare a măriei-sale !

Şi toţi au fost bucuroşi şi datorită lor se veseli ţara întreagă, şi faraonul le închină o jertfă.

Şi după ce au trecut multe zile de la această întîmplare, niăria-sa veni în foişorul de peruzea, cu o pestriţa cunună de flori în jurul gîtului. El se urcă în carul său de luptă cu totul si cu totul de aur si ieşi din palat pentru a vedea arborii de persea. Iar favorita (faraonului) ieşi înapoia faraonului. Atunci măria-sa se aşează sub un arbore de persea şi favorita (sa) sub celălalt. Dar Bata grăi către nevasta sa :

— Ei, vînzătoareo, eu sînt Bata. sînt încă în viaţă, cu toată (uneltirea) ta. Şi ştiu prea bine că tu 1-ai pus să taie

pinul pe faraon — bucură-se el de viață, sănătate şi putere ! •— din pricina mea. M-am prefăcut în taur, şi (ia-ii) ai pus să mă ucidă !

Şi după ce au trecut mai multe zile de la această întîinplare, favorita (faraonului) s-a ridicat şi a dat de băut măriei-sale, care a fost bun cu ea. însă ea grăi către măria-sa :

— Jură-mi pe zeul tău [1] spunînd : „Ceea ce îmi va spune iubita (mea) voi asculta şi voi săvîrsi, ca să-i fac plăcerea !" Aşa să spui tu !

Şi el îşi plecă urechea Ia cele ce-j spunea. Iar ea *U* zise :

— Pune să se taie aceşti doi copaci de persea şi pre~ schJmbă-i în mobilă frumoasă !

(Faraonul) dădu ascultare spuselor ei. Şi pe dată măria-sa — bucură-se el de viață, sănătate si putere ! •— trimise meşteri pricepuți şi cei doi pomi de persea ai faraonului fură tăiați.

Iar soția., regală, iubita (faraonului), privea la cei ce lucrau, dar o aşchie sări din pomii tăiați ; (şi aşchia) nimeri în gura favoritei (faraonului), iar ea o înghiți şl pe dată purcese grea. Şi (faraonul) făcu din cei doi pomi tot ce voise ea.

După ce trecură multe zile de la această întâmplare, ea născu un băiat. Şi se duseră (slujitorii) să-l vestească pe măria-sa.

— Ți s-a născut un băiat !

Apoi aduseră pruncul (la măria-sa), îi dădură c doică şi paznici, şi datorită Iul toți se bucurară în întreaga țară," Şi măria-sa se aşeză şi petrecu o zi fericită, fiind cit se poate de bucuros. Măria-sa îl îndrăgi mult, nespus de

[1] Zeul faraonului este *zeul* al tawjî nume :u poartă şi Iu tare **se** închină rnai ales.

mult. si îl numi Regescul Fiu. al Ţârii Kus '. Şi după alte multe zile, măria-sa — bucură-se el de viaţă, sănătate Jyi putere — îl Tăcu principe moştenitor al întregii ţări.

Multe zile trecură după cele povestite, şi fiind Bata mtiJţi ani principe moştenitor în ţara întreagă, măria-sa — b'ucură-se el de viaţă, sănătate si putere ! — îşi luă zborul către cer. Iar Bata zise atunci :

•—• Să-rai fie aduşi înalţii dregători ai măriei-sak- — bucură-se el de viaţă, sănătate şi putere ! — ca să-i învăţ si să le povestesc toate peripeţiile prin care arn trecut.

Fu adusă nevasta lui şi. fiind e] judecat dimpreună cu ea (de către înalţii dregători), i se dădu cîstig în pricina sa. Fu adus fratele său cel mare. iar Bata îl făcu principe moştenitor peste întreaga ţară. După ce a fost vreme d t treizeci de ani rege al Egiptului -, el trecu la viaţa (veşnică). Iar fratele cel mare se înălţă (ca rege) în locul său, în ziua cîrîd Bata şi-a dat duhul.

(Scrierea) aceasta a ajuns cu bine la capăt, sub îndrumarea scribului Ka-Gabu. care ţine de vistieria faraonului — bucură-se el de viaţă, sănătate si putere ! —, si sub îndrumarea scribului Hori şi a scribului Meremipet. Acest (sul) l-a făcut scribul Eunena, care are cartea. Celui ce o va vorbi de rău, zeul Thot[5] să~i fie potrivnic î

[1] Ţara Kuş corespundea Sudanului actual. Titlul acesta de „Regesc Fiu al Ţării Kuş" era purtat de viceregii Nubiei începînd cu domnia lui Thutmosis aî IV-lea.

[2] Treizeci de ani reprezintă media de viaţă a unei generaţii. La acest interval regii celebrau sărbătoarea *şed*, menită sa le des o reîntinerire după cei treizeci de ani de domnie.

[3] Thot — zeu lunar, avînd ca animale sacre pasărea ibis şi mai muţa babuin — este patronul scribilor, ce! care socoteşte anii, fiind stăpîn peste calendar.

ADEVĂRUL ŞI MINCIUNA

în această povestire, deosebii ac semnificativă, se. înfruntă şi se luptă între ei doi fraţi. Pe unul îl cheamă „Adevăr", pe altul „Minciună", şi, spre deosebire de personajele basmelor egiptene reunite în acest volum, ei tint abstracţiuni personificate, aşa cum vom întitni mult mai tîrziu in romanele evului mediu francez: Roman du Renard *sau* Roman de la Rose, *mai ales, si cum se regăsesc de asemenea în romanele cavalereşti spaniole care au precedai pe* Don Qnichote *al lui Cervantes, unde se vorbeşte cu multă ironie despre astfel de abstracţiuni personificate.*

Demn de reţinut este că Adevărul şi Minciuna *datează niai mult ca sigur, după cum a stabilit marele egiptolog englez A. H. Gardiner, din timpul dinastiei a XLX-a (1314—1200 I.e.n.), si constituie prima povestire alegorică cunoscută în literatură. Desigur, G. Fecht a arătat în articolul său* Der Ilabgierige und die Maat in den Lehre des Ptah-hotep (Lacomul de averi şi Maat în învăţătura lui Ptah-hotep), *publicat în* Abhandlungen des Deutschen archăologischen Instituts Kairo, J, *1958, p, 33, că sentinţele celebrului vizir egiptean au un dublu sens, adică un sens literal şi unul alegoric, spiritual, în sentinţele ace&~*

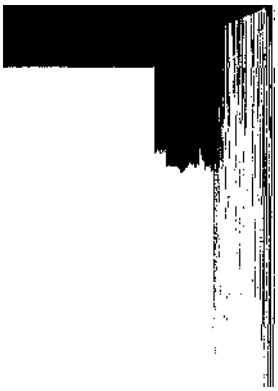

tea par a Re f i ivit pentru prima oară în literatura egipteană sensuri alegorice alături de cele literare, şi vom observa că învăţătura li â Ptah-hotep *datează din vrerea dinastiei a V-a (2563—2423 î.e.n.).*

Povestea Adevărul şi Minciuna *nu conţine însă sensuri obscure, ci personaje alegorice, reprezentînd prima apariţie a simbolurilor şi a alegoriei în literatura universală. Căci în* Iliada si în Odiseea *nu există simboluri şi alegorii, şi nici în textele sacre ale evreilor constituind* Pentateuchul *nu înlîlnirn urme de simbolism, care nu se găsesc nici la asiro-babilonieni, în pofida eforturilor făcute de către Mircea Eliade (cf. studiujiui său* Cosmologie şi Alchimie babiloniană, *Bucureşti, 1937, Editura Vremea, p. 26 şi p. 127—132) de a dovedi contrariul. Aşadar, este foarte plauzibil ca viziunea alegorică şi simbolică, aflată în multe scrieri greceşti de mai tîrziu şi la Filon din Alexandria, să-şi aibă obîrşia în creaţiile literare egiptene.*

Pe. de altă parte, Adevărul şi Minciuna *este o dramă în care se luptă cu mijloace omeneşti entităţi abstracte, care în fond sîni divinităţile fundamentale ale panteonului egiptean : zeul răului,* Seth *sau* Suthek, *şi zeul binelui,* Osiris, *împăratul lumii de dincolo. Această asimilare* a *celor doi fraţi cu zeii principali Osiris si Seth este confirmată şi de faptul că* Adevăr, ca şi Osiris, *are un]iu ce joacă rolul lui Horus. El îl învinge pe* Minciună *cu'propriile sale arme, făcînd să triumfe dreptatea frustrata de zei.*

Există un mare număr de povestiri în folclorul multor popoare în care luptă doi fraţi, unul reprezentînd binele^ celălalt răul. şi se prea poate ca modelul lor iniţial să :fi /ost *basmul egiptean pe care îl prezentăm, mai jcs.*

Remarcabil este faptul că povestea pune la îndoiala şi discută dreptatea unei judecăţi făcute de cei nouă zei ai Enneddei. Apoi fiul lui Adevăr *dovedeşte cu argu-*

mente zdrobitoare cu zeii n-au arut dreptate şl n-au re~flectat bine ta decizia lor, dind crezare unor afirmaţii ale lui Minciună. *Judecata zeilor dovedindu-se nedreaptă, trebuie admis neapărat ea în acest basm există o tendinţă de protest împotriva zeilor şi a sentinţelor lor eronate. De aceea se poate, afirma existenţa unei orientări ireliaioase nete în această povestire.*

începutul povestirii lipseşte. Minciună cere *de la fratele său* Adevăr *un cuţit, minunai, pe care îl descria ca nespus de frumos şi de util. Neprimindu-l înapoi,* Minciună *aduce pe fratele său înaintea tronului de judecată al Enncadei, Această adunare de Nouă Zei dă o pedeapsă* /carte *crudă lui* Adevăr, *pedeapsă care este disproporţionată* e;.' *mica neglijenţă ce i se reproşa, aceea de a fi pierdut t. n cuţit.*

Atunci *Minciună* grăi către Enncadă :

— Puneţi să fie adus *Adevăr* şi să fie orbit (luindu-î-se vederea) celor doi ochi *ai* săi. iar apoi sa fie făcut portarul casei mele.

Şi Enneada făcu tot ce spusese el.

Iar după ce au trecut multe zile de ta aceasta. *Minciuna* ridică ochii si văzu desăvîrsirca şi bunătatea lui *Adevăr,* fratele său mai mare. Şi atunci *Minciună* grăi " către doi slujitori ai lui *Adevăr :*

— Puneţi mina pe stăpînul vostru şi azvârliii-l în ghearele leului rău şi al leoaicelor...

Aşa făcură ei, înş.făcîndu-l. Pe cinci erau (pe drum) şi urcau (spre pustiu). *Adevăr* zise către slujitorii săi :

— Nu mă apucaţi (şi nu mă duceţi) ci luaţi pe aii ui T n locul mou... iau tu mergi pînâ in oraş, găscşte-mi o pîine mică şi (adu-mi-o).

Atunci slujitorul acesta se duse, si spuse Iui *Minciună:*

— Cînd i-an'; părăsit...

îar după ce trecură multe zile de atunci, doamna (... ...) ieşi din casă cu însoţitoarele sale. Acestea zăriră pe *Adevăr,* care zăcea (la poalele unui deal). El era într-atîia de frumos, încît nu se mai. afla un altul asemenea Jui în toată ţara. Ele se duseră in ioeul unde se găsea stăpîna lor, spimîndu-i :

— Veniţi să vedeţi, dimpreună cu noi, un orb care zare ia poalele dealului, poruncind să lîe adus şi să fie făcut păzitorul uşii casei noastre !

Atunci stăpîna lor spuse :

- - Du ceti-vă să-l aduceţi, ca să-l văd la faţă !

Ele merseră şi îl aduseră. Şi după ce stăpîna lor îl văzu, îl dori mult, mult de tot, (minunîndu-se) de frurau-K.'ţea .trupului său întreg. El s-a culcat eu ea în timpul nopţii si a cunoscut-o ca bărbat. Şi ea a purces grea chiar în noaptea aceea.

Iar după ee au trecut multe zile ele la aceasta, ea dădu naştere unui băiat, care nu~.şi afla asemănare în loată ţara (Egiptului), căci era mare şi semăna cu un zeu tînăr. Şi «••l fu dus la şcoală, unde învăţă să scrie foarte bine, luind parte la toate întrecerile şi. exerciţiile bărbăteşti, astfel încît depăşea pe colegii săi mai vîrstnlci care erau la aceeaşi şcoală. Intr-o zi însă colegii săi îl întrebă : „Al cui fiu eşti tu? Tu nu ai tată cu adevărat!" Atunci băiatul zise mamei sale :

— Care este numele tatălui meu, ca să-l aflu şi eu si să-l spun colegilor mei, căci ei îmi spun cu răutate : „Unde se află tatăl tău ?" Aşa îmi grăiesc ei mie şi mă chinuiesc. Atunci maică-sa îi dădu următorul răspuns :

-— Vezi tu pe orbul care stă mereu lingă poartă ? Acela este tatăl tău. Aşa îi spuse ea. Iar e] îi zise :

..- Pentru asemenea faptă cuvine-se să-i adun pe toţi din casa şi neamul tău şi să chem un crocodil (să-i ucidă)!

Şi băiatul se duse să-l caute pe tatăl său şi 11 puse să Hlea pe un scaun, îi dădu să mănînee si să bea. Apoi băiatul îl. întrebă :

— Cine este cel ce te-a orbit, ca să mă duc să te răzbun î

Tatăl său îi răspunse :

— Fratele meu mezin mi-a scos ochii ! Şi îi povesti tot ce i se întîmplase. iar băiatul plecă să-î răzbune pe taica-său. Luă zece pîini, un toiag, o pereche de sandale, un burduf, o sabie şi plecă să caute un taur frumos la înfăţişare, apoi se îndreptă către locul unde se afla păstorul lui *Minciuna.* Şi îi spuse :

— Ia aceste zece pîini, toiagul acesta, burduful, sabia şi perechea de sandale şi pazeşte-mi taurul pînă mă în torc de la oraş.

Trecînd multă vreme de atunci, taurul acela petrecu numeroase luni pe lîngă păstorul lui *Minciună,* După aceasta, *Minciună* se duse la ţară să-si vadă vitele, El zări taurul, care era frumos, nespus de frumos la înfăţişare şi grăi aşa :

— Să mi se dea acest taur, ca să-l mănîne !

Dar păstorul îi spuse :

— Nu este al meu. nu pot să ţi-l dau. —

însă *Minciună* îi răspunse :

— Haide, ai toţi boii şi taurii mei pe mîna *ia,* dă pe unul din ei stăpînului (acestui taur).

Intre timp, băiatul (orbului) prinse de veste că Minciună îi luase taurul. Se întoarse la locul unde se găsea păstorul lui *Minciună* şi îi spuse :

— Unde este taurul meu ? Nu-î văd în mijlocul vi telor tale !

Păstorul îi grăi aşa :

— Toţi taurii sînt ai tăi. Ia-I pe oricare îl doreşti,

Dar băiatul îi spuse :

— Se află oare vreun taur de mărimea taurului meu ? Cînd se ridica în picioare în ostrovul lui Amon; smocul din vîrful cozii sale se găsea în partea unde creşte papirusul,

unul. din coarnele sale ajungea în muntele dinspre Soare-apune si celălalt corn în muntele dinspre Soare-răsare, brațul cel mai mare al fluviului Nil fiind locul unde se odihnea el, si șaizeci de viței i se năşteau M în. fiecare *zii* Atunci păstorul zise :

— Se află oare undeva un taur i,șa de mare cum spui tu ?

Dar băiatul îl apucă şi îl duse în '.ocui unde sălăş'Jaia Minciuna şi îl trase pe Minciună înaintea tronurilor de judecată (pe care stăteau* zeii) Enneadei., Atunci (aceşti. zei) spuseră băiatului :

— Nu este adevărat !... Nu am văzut niciodată un taur aşa de mare cum spui tu. Dar băiatul răspunse (zei lor) Enneadei :

— Dar se află oare vreun cuțit atît de niar-e ca acela dedare-spuneați odinioară (că 1-a furat *Adevăr)?* Un. cuțit care să aibă drept tăiş muntele lai[1], drept mîner copacii din Coptos -, drept teacă mormîntul zeului, iar drept centură (de agățat), turmele din Kal[8] ?

Şi atunci el grăi (zeilor) Enneadei : -

— Faceți judecată (dreaptă) între *Adevăr* şi *Minciună,* Eu sînt fiul său (fiul lui *Adevăr)* si am venit să-l răzbun!

Atunci *Minciună* se jură pe (viață) faraonului — aibă el parte de viață, sănătate şi putere :

— Aşa cum ' Amon dăinuieşte de-a pururi şi cum fa raonul trăieşte veşnic, dacă *Adevăr* va fi găsit în viață, să mi se scoată amîndoi ochii (ca să orbesc) şi să ajung portar în casa lui *Adevăr !*

Tot aşa băiatul rosti (si el) următorul jurămînt :

— Aşa cum Amon dăinuieşte de-a pururi şi cum fa raonul trăieşte veşnic, dacă va fi regăsit în viață *Adevăr,*

[1] Munte imaginar.
[1] Oraş în Egiptul de Sus.
* Regiune în sudul Nubiei.

să i se dea o cumplită pedeapsă lui *Minciună :* să se aleagă cu o sută de lovituri (de toiag) si cu cinci răni si să i se scoată ochii (ca să orbească), punîndu-l apoi să fie păzitorul porții în casa lui *Adevăr*... In felul acesta băiatul răzbună pe tatăl său şi aşa se sfirsi cearta dintre *Adevăr* şi *Minciună*

A ajuns (povestirea) cu bine la capătul ei.

PRINȚUL PREURSIT

'Acest basm, al cărui sfîrşil nu ni s-a păstrai, a fost numit de diferiții săi traducători cînd Prințul predestinat, *cînd* Prințul fermecat, dar *apelația de „preursit* dată prințului din această povestire ni se pare mai potrivită.*

Ursitoarele — „zeițele Hathor" ale egiptenilor — au menit copilului soarta sa : „El va pieri de crocodil, de şarpe, sau de cline".

Este probabil că în partea din povestire ce nu ni s-a păstrat, se istoriseşte cum a scăpat prințul de crocodil. Dar, este tot aşa de probabil că, în cele din urmă, dinele a fost pricina morții prințului. Unii traducători ai acestei povestiri i-au dai un sfîrşit fericit, arătînd că prințul o *pritul scăpa de destinul hărăzit de „cele şapte zeițe Ha* thor* poate grație intervenției unui vrăjitor care l-a înviat, sau a unui zeu care i-a redat viața, înduioşat de yalca tinerei sale soții.*

De fapt, această pildă a unui rege care îşi dă fala de *soție celui mai viteaz dintre pretendenții ei este foarte răspindilă în folclorul multor popoare din Europa şi din Asia. în multe basme eroul trebuie să sară pînă la catul al treilea al unui castel, sau să sară peste un turn. Dar ceea ce deosebeşte aceste basme de povestea egipteană*

pe care o publicăm acum f. st e că ţoala personajele am povestea egipteană folosesc mijloace magice, şi supcrîo~ ritatea lor r.n constă în tărie, vitejie sau eroism, ci în ' talentul de vrăjitor, de magician experimentat.

Cică a fost odată un rege (în Egipt) care nu avusese norocul să i se nască nici un băiat. Atunci măria~sa -— (bucnră-se el de) viaţă, sănătate si putere — stărui pe îîagă zeii din vremea sa să-i hărăzească un. fiu, şi aceştia dădură poruncă să aibă parte de unul. El petrecu deci noaptea aceea împreună cu soţia sa şi ea purcese grea. Iar după ce trecură lunile sorocite zămislirii, iată că regina dădu naştere unui băiat. Atunci veniră Ursitoarele, zeiţele Ilathor[1], ca să-i hotărască soarta. Ele spuseră 3

„I se va trage moartea de la un crocodil, un şarpe sau. un dine !"

Oamenii aflaţi în preajma copilului auziră (aceste eu$_T$ vin te) şi le repetară măriei-sale, (bucură-se c) de) viaţă, sănătate şi putere ! Atunci măria-sa, (bucură-se el de) viaţă, sănătate şi putere, fu nespus de mîhnit în sinea lui şi puse să se zidească pe un podiş pustiu (o cosă **de)** piatră, care fu înzestrată cu slujitori şi cu tot felul **de** gustoase merinde aduse din palatul regelui (bucură~se el de) viaţă, sănătate şi putere, căci fiul lui nu trebuia sa treacă dincolo de prag.

Qnd copilul se făcu mare, se aşeză în foişorul casei sale şi zări un ogar oare mergea pe urmele unui om ce~şî vedea de drum. Atunci ol spuso. slujitorului cnre stătea alături de el :

[1] Cele -7 ap t P zeiţe llaihor sînt unite eu Halhov, xeiţa cerului avînd înfăţişarea unei vaci, ori a unei Temei cu coarnele şi ure- ' chile de vacă. Zeiţă a dragostei, a dansului şi a băuturii, era stăpînă a ţărilor străine. Mai tîrziu a fost asimilată lui Isis, devenind presupusa stăpînă a oraşului Biblos din Fenicia.

— Ce-0 fi oare făptura caro merge în -urma drumeţu lui acela ?

Slujitorul îi răspunse :

— Este un dine !

Şi prinţul zise :

— Să mi se aducă unul In fel !

Dar slujitorul se duse si repetă aceste vorbe rnàrïeisale, (buciiră-se el de) viată, sănătate si putere, far niăria-sa, (bucură-se el de) viaţă, sănătate şi putere, dădu următoarea poruncă :

— Să i se aducă un (căţelanclru de) ogar zburdalnic, pentru ca inima lui să nu fie trista ! Şi el primi eăţelantirul dorit.

Dar după ce au trecut zile multe, copilul a crescut, îot trupul i s-a împlinit potrivit vîrstei şi a dat de ştire tatălui său, spunînd :

— Ce rost are să zac aici fără să fac nimic ? Ştiu dinainte ce soartă mă aşteaptă, îngăduie—mi să fac lot ce poftesc, pînă in /iun cînd zeul va face (cu mine) ceea ec are de gînd să facă !

(Regele) ptise să se înhame pentru el un car de luptă, înzestrat eu tot fel u! de arme. şi un (slujitor) i-a stat alături ca scutier. Apoi fu trecut pe mulul de răsărit (al Nilului) şi i s[n] spuse :

— Du-te acuma unde vrei !

Ogarul îi întovărăşea. Şi el se duse spre miazănoapte — după voia sa —. pe un podiş pustiu, hrănindu-se cu cei mai de soi vtnat al deşertului.

Ajunse astfel la principele (ţării) Na h ari na '. Dar principele (ţării) Naharina nu avea alţi copii în afară *de o* fata. pentru care pusese să se xideascâ o casă, a cărei fereastră se afla la şaptezeci de coţi deasupra pămîntu-

[1] Naharina — ţara celor două fluvii •— denumeşte rcgir.nea dintre partea s,'ţx>rioas;! a fluviului Eufrat si rîul Oroute, deci **Siria de** Nord. prin extensie.

lui. Chemă la el pe toți feciorii căpeteniilor din tara Xhor * și le spuse :

— Cel care va ajunge la fereastra fetei mele o va *lua* de nevastă !

După ce au trecut multe zile. pe cînd ('iii căpeteniilor)' îşi vedeau de zilnicele lor îndeletniciri, tînărul prinț trecu ,pe lingă dînsii. Ei călăuziră pe tînărul prinț la casa lor, îl îmbăiară, dădură nutreț cailor lui şi îndepliniră toate (îndatoririle de gazdă) față de tînărul prinț : îi unseră trupul cu alifii, îi legară cu fese (rănile) picioarelor şi dădură de mîncare scutierului său. Apoi îi spuseră, ca să intre în vorbă cu el :

— De unde vii tu, tinere preafrumos ?

El le răspunse :

— Sînt fiul unui conducător de care de luptă clin țara Egiptului. Maică-mea a murit şi tata şi-a luai o altă ne vastă. Dar maştera nu mă putea suferi, aşa că am plecat şi am fugit de 'ea !

Atunci ei îl sărutară pe frunte şi-l strînseră la piept. (După cîteva zile) el întrebă pe acei tineri :

— Ce faceți voi (aici) ?

Ei au zis :

— De trei luni încheiate ne îndeletnicim mereu eu săriturile, întrucît cel ee va (sări) si va ajunge la fereas tra fiicei principelui din Naharina o va lua de nevastă f ^. Ei le spuse :

,1 — Vai, dacă picioarele mele nu m-ar durea aşa de "•jlnult, m-aş duce şi eu, să sar cu voi !

Tinerii s-au dus atunci să sară după obiceiul lor zilnic, în vreme ce tînărul prinț stătea deoparte şi privea. Iar ochii fetei principelui din Naharina se întoarseră spre dînsul.

După ce au trecut multe zile, într-un tîrziu, tînărul prinț veni să sară şi el alături de fiii căpeteniilor (din țara Khor). El sări şi atinse fereastra fiicei principelui din

i * Țara Khor *(fi* j r) este de asemenea Siria. ,

,

Naharina. Fala îl sărută şi-l strînse la pieptul ei. (Slujitorii/ mersera să ducă vestea tatălui si îi spuseră :

— Un om a atins fereastra fiicei tale !

Şi principele îl întrebă :

— Feciorul cărei căpetenii (din ţara Khor) este el ?

Iar slujitorul îi răspunse :

— Este fiul unui conducător de care de luptă, care a venit din ţara Egiptului, fugind de mama lui vitregă *l* Principele din Naharina se făcu foc şi pară si spuse : •

— Doar n-o să-mi dau fata după un vîntură-lume din Egipt ! ? Ducă-se în ţara (de unde a venit) ! Şi (slujitorul) veni şi îi spuse :

— Trebuie să te întorci în ţara de unde ai venit !

Dar fata îl prinse de mînă şi în numele zeului se jură, spnnînd :

— Pe zeul Ra-Harakhti ! (Dacă) mi-l" izgoniţi, nu voi mai mînca, nu voi mai bea şi îmi voi da duhul curînd !

Atunci (slujitorii) se duseră şi repetară tatălui ei to f *ce* auziseră. Şi tatăl său trimise oameni ca să-l ucidă pe străin în locui unde se afla. Dar fata le spuse :

—• Pe zeul Ba ! Ucideţi-î si, cind soarele va apune, m£ veţi găsi si pe mine fără suflare. Nu voi trăi nici un ceas mai mult ca el !

Slujitorii aduseră această veste tatălui fetei. Iar principele porunci să i se înfăţişeze si tînărul, şi fiica lui (Tînărul veni înaintea) lui si principele (din Naharina) î.[primi cu cinste, îl sărută si-l strinse la pieptul său, apoi îi spuse :

— Spune-mi (care este), obîrsia ta, căci te privesc ea pe un fiu al meu !

El răspunse :

— Sînt feciorul unui conducător de care de luptă diu ţara Egiptului. Maică-mea a murit, iar tata şi-a luat alta nevastă. Aceasta a început să mă urască şi am fugit, ca să scara de ea.

Atunci (principele din Naliarina) îi dădu fata de nevastă şi-l înzestra cu o casă şi ogoare întinse, de asemenea Mirme de vite si tot felul de lucruri bune.

Şi după ce au trecut mu]te zile, tînărul grăi către femeia sa :

— Sînt preursit (să mor) din trei pricini : v; n oroeo-•iil, un şarpe sau un eîine !

Ea îi răspunse :

— Pune să fie ucis ogarul care te însoţeşte !

Dar el spuse :

— Ar fi o nebunie. Nu voi îngădui să-mi fie ucis *dinele* pe care 1-am crescut de cînd era mic !

Alunei ea se apucă să-şi păzească soţul cu cea ftŢai maro străşnicie si nu-l lăsa să iasă singur.

Dar, în ziua cînd prinţul cel tînăr sosise din ţara Egiptului dornic să cutreiere lumea, crocodilul ce era ursit (să-i ucidă) se luă după el... şi se afla în preajma lui, în cetatea în care locuia tînărul (împreună cu soţia sa), dihania stînd în .mijlocul unui rîu. Şi sălăşluia în rîul acela un duh al apelor. Şi duhul apelor nu îngăduia crocodilului să iasă afară, iar la rîndul său nici crocodilul nu dă-'d'.'-a voie duhului apelor să iasă afară, spre a călători. 85 cînd răsărea soarele, ei se ridicau şi se băteau ca doi potrivnici, în fiecare zi (si lupta aceasta dura) de trei liroî încheiate.

După ce trecură zile (multe), tînărul se aşează şî petrecu o după-amiază de desfătare în casa lui. Iar după ce încetă să adie vîntul de seara, tînărul se culcă în pat şi somnul puse stăpînire pe trupul său. Iar femeia lui ' umplu (o strachină cu vin) şi alta cu bere.

Un şarpe ieşi din gaura sa, spre a-l muşca pe tînăr ; soţia era întinsă alături de el, dar nu dormea. Iar străchinile atraseră şarpele, el bău şi se îmbată, apoi adormi şi se întinse (pe spate). Iar (soţia tânărului) îl tăie în bucăţele cu o secure. Apoi îl trezi pe soţul ei şi îi spuse 3

m

— Iata, zeul a făcut să cadă în mîinile mele unul dintre (preursiții tăi). El va veghea asupra ta şi în viitor !

Tînărul aduse atunci jertfe lui *Re,* închinîndu-se lui si slăvindu-i puterea în fiecare zi. După ce trecură zile înalte, tînărul ieşi sprë a se desfăta, cutreierîndu-si moşia. (Soția sa însă) nu plecase cu el, dar ogarul îi înlovărăşea. Or cîinele lui dobîndi darul vorbirii şi îi spuse :

— Eu ți-am fost preursit !

Atunci tînărul fugi de el ,şi, odată' ajuns la I-ÎL;. pogorî în apă. ferindu-se de ogarul său. Crocodilul îl înhață si-l târî în locul unde stătea (de obicei) duhul apelor ; însă tocmai atunci duhul apelor lipsea. Şi crocodilul spuse tânărului :

— Eu îți sînt preursit şi de aceea te-am urmărit ! De (trei luni încheiate) mă lupt cu duhul apelor. Dar iată, sînt gata să *te* slobod si să te las să ple-ci. Dacă potrivni cul meu (îmi iese înainte) spre a se lupta cu mine... si dacă *vrei* să fii de partea inea, ucide-I pe duhul apelor (si eu îți voi da dramul). Iar dacă-l vezi pe (duhul apelor), tu să priveşti la mine *l*

După ce soarele a răsărit şi o zi nouă. a început, (duhui apelor) s-a întors.....„

CUCERIREA CETĂȚII JOPPE

Cetatea Joppe, numită In egipteană Y p w, *este portul modern Jaffa din Izrael şi în semitică acest nume are sensul de „cetatea cea frumoasă" (cf. hebr. la Pe H „frumos") Putem fi încredințați, după strădaniile depuse de oştirile faraonului Thutmosis al lll-lea spre a cuceri fortăreața, că Joppe era foarte* frumoasă.

Povestirea are drept erou pe un general egiptean, Dje-Jiuti, al cărui nume .este o prescurtare a unei apelații ce cuprinde şi pe aceea a zeului That (in egipteană, Djehuti). Este foarte posibil ca de la acest general egiptean să ne fi rămas o serie de obiecte : un pumnal şi o cupă de aur, care pot fi admirate în muzeul din Luvrn şi din î)armstadt.

Vicleşugul prin care generalul Djehuti izbuteşte .să cucerească *cetatea Joppe este înrudit cu acela al calului troian, grație căruia grecii ocupă Troia (Vergiliu,* Eneida, *U, 14 ş. u.). Pe de altă parte, este neîndoios că episodul din O* mie şi una de nopți *în care căpetenia celor 40 de tîlhari ascunde şi transportă pe cei însărcinați să-l ucidă pe AU Baba este foarte apropiat de povestea de mai jos.*

începutul nu ni s-a păstrat, şi în locul unde începe expunerea, generalul Djehuti ,şi regele Joppei se află pe un

teren neutru, intre tabăra egipteană şi -.idiirile cetății. Ei discută în vreme ce *benchetniesc.*

Mamtscrifiul cc-a consemnat această povestire (papyrus Harris 500 — British Museum, *Nr. 10060, verso p. 1.....-3')*
datează din timpul dinastiei a KIX-a, poate de la siïrsitul domniei faraonului Seti I şi începutul domniei lui Ramses al I î-lea.

„.Gr. după un ceas, aflîndu-se amândoi în stare de bette, Dieluiti grăi către regele din Joppe :

•— Mă voi duce eu însumi, cu nevasta şi cu copiii mei, în cetatea ta. Intre timp îngăduie războinicilor mei să-şi aducă înlăuntrul zidurilor .carele de luptă cu caii lor, să li se dea fîn (de mîncare), urmînd ca un slujitor *aper* [1] să stea lîngă fiecare dintre ei.

Atunci carele de luptă fujă puse la adăpost şi caii îşi. primiră nutrețul, în acea vreme a sosit ghioaga faraonului Menkheperra * — aibă el parte de viață, sănătate şi putere ! Această veste ajunse la urechile lui Djehut Atunci regele din Joppe grăi către Djehuti :

— Dorința mea este să văd ghioaga cea mare a regelu Menkheperra — aibă el parte de viață, sănătate şi pu tere ! —, al cărui nume este *aliut-nejert*[3]. Pe sufletul *(K<,* al) regelui Menkheperra, această ghioagă *atiut-nefert,* p: care o ai acum la tine, adu-mi-o mie !

Şi Djehuti făcu întocmai : aduse ghioaga regelui Men-fcheperra — aibă el parte la viață, sănătate şi putere — şi. apucînd Veşmîntul regelui, se apropie de el si-i spuse :

-'Slujitorul *aper* este un servitor sau rob străin. S-a emis ipoteza că termenul de aper *(în egipteană,,p r w,* la plural) desemnează pe vechii evrei, numiți în textele de la El-Amarna Ha b i r u\ -

[2] Regi! egipteni aveau cinci nume : aici este vorba de numele ituat de Thutmosis al Ill-lea după ce a fost ales faraon.

[3] Ghioaga, denumită *mefert :* „frumoasă" în egipteană, c-rs pare-se înzestrată cu puteri magice.

— Priveşte, crai din Joppe ! fată ghioaga regelui Menkheperra — aibă e! parte de viaţă, sănătate şi putere ! — acest leu înfricoşător, fiu'! *zc'ilci* Sekfhrnet ', cârâiţi Amorx -tatăl său i-a dăruit puterea ,'

îşi ridică mîna repede .şi lovi la tîmpîă pe regele din :'Joppe. Acesta căzu pe spate înaintea lui. Atunci ei îi cetini gîtul de un stîlp. legîndu-l eu o curea de piele : apoi porunci să i se aducă o greutate de aramă si prinse de picioarele regelui greutatea de aramă, care eintj-uta patru, *nemeş* ".

După aceea Djehuti puse să i se aducă două sute de coşuri pe care le făcuse (dinainte) şi adăposti în ele două sute de ostaşi. Aceştia primiră funii şi ţăruşi, apoi se peeetluiră coşurile cu o pecete "'. Dar oştenii îşi căpătaseră sandalele şi toiagele. Apoi aceste coşuri fură cărate în spinare de alţi ostaşi puternici, (al căror număr) trecea de cinci sute: Şi li se dădu porunca următoare : „Cînd veţi intra în cetate, veţi slobozi pe tovarăşii voştri, apoi veţi prinde pe toţi bărbaţii care se află în cetate şi îi veţi pune pe dată în lanţuri, (încătuşîndu-i)". Atunci (o căpetenie) ieşi din. tabără (egipteană) spre a spune celui ce conducea carul de luptă *al* regelui din Joppe :

— Iată poruncile date do stăpînul tău : Du-te şi vesteşte-o pe regina'ta. Bucură-te. (zeul) Sutekh [4] ne-a izbăvit de Djehuti, dimpreună cu nevasta şi copiii săi. Eu însumi i-am făcut robii mei. Aşa îi vei spune tu cu privire la aceste două sute de coşuri pline cu oameni ce au la ei funii

[1] Sekhmet alcătuia împreună cu *Ptdh* şl *Nefertum "'* aşa -zisa triadă din Memfis. Zeiţa războiului şi a bolilor era îndeobşte înfăţişată ca o femeie cu cap de leoaică.

[2] Unitate de măsură egipteană. \

[8] Coşurile au fost pecetlui!* spre a u^ deştepta bănuLe.U locuitorilor din Joppe.

[4] Ca divinitate a pustiului si a furtunii, fiind mai ales zeu al ţarilor străine, Sutekh sau Seth era detestat de egipteni si asociat zeiţelor *Anat şl Aslarie.* A fost adorat de hiksosi, dar şi de Ramesizi, iar faraonii din timpul Imperiului Nou au purtat numele său.

şi ţăruşi. Şi (conducătorul carului de luptă al regelui din Joppe) 'merse înaintea lor, spre-a da de ştire slăpînei sale, zicînd :

•— Iată, am pus mina pe Djehuti !

Se deschiseră porţile cetăţii dinaintea acestor ostaşi şi ei intrară în cetate. Dînşii dădură drumul (din coşuri) tovarăşilor lor, şi, făcîndu-i robi pe toţi locuitorii cetăţii, fie ei bătrîni sau tineri, îi puseră de îndată în lanţuri. Astfel braţul puternic al faraonului se întinse şi cuprinse cetatea.

tn timpul nopţii, Djehuti trimise un vestitor în Egipt, pînă la regele Menkheperra — aibă el parte de viaţă, sănătate şi putere ! —, ca să spună stăpînului său :

— Bucură-te ! Amon, bunul tău tată, mi-a predat pe regele din Joppe, împreună cu toţi oamenii din cetatea sa. Trimite ostaşi care să-î ia ca prinşi de război, umplîndu-ţi moşiile tatălui tău Amonrasonther[1] *cu* robi şi roabe ce vor rămîne întinşi (pe pîntece). sub picioarele tale de-a pururi şi pentru totdeauna !

Povestea a ajuns la capătul ei.

Această copie a fost scrisă de însuşi scribul... cel iscusit *su* degetele sale, scribul oştirii (căpeteniei Djehuti).

[1] Nume al lui Amon, sUb'care era adorat în timpul Imperiului Nou. Zeul Amon posedă domenii întinse exploatate de preoţii templelor sale, pe care trudeau cei capturaţi în război.

i ^np?

DIN EPOCA TÎRZIE

STELA REÔELUI **PIANKHl**

La înălțarea pe tronul faraonilor a dinastiei libiene (950 î.e.n.) — uzurpatori proveniți din şefi ai triburilor de mercenari libieni din armata egipteană —, o *parte din preoții lui Amon din Theba au părăsit această capitală şi s-au aşezat la Napata (în Sudanul de azi). Aceasta pare a fi originea regilor şi a regatului etiopian, care vor juca mai apoi un mare rol în istoria Egiptului. Capitala acestui regat era Napata, la poalele muntelui Gebel Barkal, unde regii etiopieni construiseră un măreț templu* ***al*** *zeului Amon, în care inscripțiile erau în egipteană, chiar şi reliefurile şi statuile fiind în stil pur egiptean. Dar mai tîrzhi numele proprii devin nubiene şi se pare că egipteana a încetai ăe-a fi limba oficială a acestui regat. Totuşi Piankhi este un nume egiptean, purtat de un mare preot al lui Amon din dinastia XXI-a, şi acest fapt este tm indiciu destul de sigur al originii thebane şi egiptene a regilor etiopieni de la Napata.*

Piankhi se urcă pe tron în jurul anilor 751 î.e.n., fiind fiul şi moştenitorul regelui Kaşta, despre care nu se ştit altceva decît că era fiul sau fratele unui alt rege, Ălora, Şi tatăl marei prcotese Arnenardîs, iarăşi un nume egiptean.

Evenimentele gravate în piatră datează din al 21-lea al domniei sale (730 î.e.n.), dar stela nu începe cu pricuceriri ale regelui Picm/cJu, *ci ne înfăţişează* ure.-*ni'ja cînd regele stăpînea deja Egiptul de Sus. Nu avem amănunte asupra acestei prime campanii în Egipt, l-a care regele poate nu a luat parte. El se afla după victoria sa la Napata, capitala regatului, primul mare stat al africanilor, pe care îl cunoaştem din istorie, şi primea acolo rapoarte ce îi erau trimise din Theba. Astfel putea să urmărească de departe evenimentele care se succedau în Deltă.* [x]-

în epoca anterioară evenimentelor ce vor fi povestite în stela de faţă, Delta Nilului, nordul şi partea de mijloc a Egiptului erau în mîinile unor şefi libieni, generali sau mari preoţi a căror autoritate nu depăşea pe aceea a unei nome. Unii dintre aceştia îşi luaseră titlul regal de fara oni, alţii se numeau hatia si repat, *„principi, conducători ai unei nome". După* moartea *ultimului faraon legitim, Seşonq al V-lea, se puteau număra cel puţin patru regi : Osorkon la Bubastis,* Input *la Tentremon, Pefnefdubost la Herakleopolis şi Nerarod la Hermopolis. Se prea poate ca tuspatru regii să fi fost înrudiţi cu* faraonii legitimi, *de aceea şi-au luat titulatura regală. Dar aceşti regi, dinasti sau mari preoţi aveau o latură comună : egala lor slăbi ciune militară, căci Egiptul în acea epocă era o pradă uşoară pentru străini.*

Printre principii din Deltă se afla însă un om energic şi ambiţios, Tefnekhet, care domnea la Sais, în apusul Deltei. El se hotărî să cucerească tot Egiptul, si fără prea mare osteneală supuse toate oraşele şi principatele din partea de apus şi de răsărit a Deltei Nilului, dar nu înlătură pe principii şi pe conducătorii de nome, ci îi sili să-l recunoască drept faraon legitim. Odată stăpîn pe Deltă, TefneJdiet atacă Egiptul de Mijloc si în acel moment se află în faţa oştirilor lui Piankhi. Regele statului africanilor, pe care grecii îl vor numi Etiopia, se găsea pe atunci In

capitala sa, Napala. Acolo primi i'cstea cuceririi oraşului Mcmțis de către Tefnekhet, căruia i s-a supus regele din Hermopolis, numit Nemrod. A urmat înaintarea spre sad a oştirilor egiptene din Deltă şi asedierea oraşului Herakleopolis.

în acel moment Piankhi trimite poruncă oştirii sale din Egiptul de Sus să se împotrivească înaintării trupelor lui Tefnekhei şi să împresoare cetatea Hermopolis, care se supusese principelui din Sais, Stcia regelui Piankhi *începe prin relatarea acestor evenimente şi continuă, descriind biruințele regelui.*

Această stelă, găsită în templul lui Arnon de pe muntele Gebel Barkal, la Napata, în Nubia, se află acum în muzeul din Cairo (ci. H, Schiifer, Urkunden der alteren Athiopenkonige, *fi I,'Leipzig, 1905—1908., p 1—56).*

Stilul narațiunii este epic, emfatic şi adecvat povestirii isprăvilor vitejeşti săvîrşite de rege şi de oştirea sa, stil care aminteşte de textele din Imperiul A'oii, *mai ales de cele ale lui Kctmses al ll-lca, dar cu o mare bogăție de termeni* x! *de descrieri.*

In anul al XXI-lea (al dcmnie'i regelui Piankhi), în prima lună a anotimpului de iarnă, sub domnia măriei-sale *Regele Egiptului de Sus şi de Jos,* Meriamon [!] Piankhi, fie ca el să trăiască pururi :

Poruncă dată de măria-sa : ..Ascultați ce am făcut, eu, mai mult decît strămoşii mei ! Eu sînt rege, emanațiune divina, chip viu al zeului At u m -. ieşit din pînteru! mamei mele, mîndru ca un rege. de care se-temeau cei mai mari ca el ; de care tatăl său ştia şi mama lui recunoştea că a

[1] *Meritmon* înseamnă ..cei iubit de zeu[1]! Amon*

" Primordialui zeu creator, antropomorf, dar ş: cu chip de reptilă, care stătea în fruntea Eunetidci clin Heliopolis, fiind tată al lui *Şu* şi al lui *Tejnut.* Asimila; de zei;! Ra, a deveni! ulterior *Ka-Atum.*

domnit încă de eînd era un pui in ou, el, zeul cel bun, iubit Ue zei, care loveşte cu braţul sau, Meriamon Piankhi."

Au venit soli si au spus măriei-sale : „O căpetenie din apus, marele principe din Neter, Tefnekhet, se află în noma.....în noma Khois, în Nilopolis, în.....Ain, în Per ii ub şi Memfis. El a cucerit tot apusul, de ia capătul ţării pînă la Iti-tawy *, venind către miazăzi cu o armată .numeroasă, în timp ce Amîndouă Ţările se string înapoia sa şi principii şi domnii cetăţilor întărite stau ca nişte oăţei la picioarele sale. Nu l-a întîinpinat cu porţi închise nici o cetate întărită a nomelor din miazăzi : Meidum, Per-sekhem-Khcperra, Per-sobek[2], Per-meged[s], Ciakaneş şi i.oate cetăţile întărite din apus şi-au deschis porţile, d»; frica sa. Cînd el s-a întors spre răsărit, şi-au deschis porţile de asemenea : Halhenu, Togi, Hat-seteni [4], Per-neb-tefih [3]. Iată, el s-a năpustit asupra (cetăţii) Ilerakleopolis, a împresurat-o nelăsînd să iasă afară pe cine voia să iasă şi nici să intre pe cine voia să intre, luptînd în fiecare zi... „..El a măsurat tot cuprinsul cetăţii Ilerakleopolis, de jur-împrejur, fiecare principe (ai lui Tefnekhet) cunoaşte pâr lea sa de zid, el asază pe fiecare om al principilor şi stăpi-nllor peste cetăţile întărite în dreptul părţii de zid oare îi revine".

Am primit această solie fără să-mi pierd cumpătul, nzînd si cu o inimă voioasă. Principii şi căpeteniile armatei aflate în cetăţile lor trimiteau (veşti) în fiecare zi către măria-sa, spunînd :

„Stai liniştit, dînd uitării ţara de la miazăzi.....în-vreme ce Tefnekhet înaintează cu oastea sa şi nu găseşb pe nimeni să-l respingă ?

[1] Reşedinţa regilor din dinastia a XII-a, situată lingă MVjrnîK [s] Oraş numit de greci Crocodilopoh's. [3] Localitatea Oxyrhynchos. * Probabil Alahastronpoli.
[0] Atfih.

f

Nemrod, un principe din Hat-wret, a dărîmat zidul (cai'e împrejmuieşte) cetatea Nefemsi, doborînd propria sa fortăreaţă ca nu cumva (Tefnekhet) s~o asedieze, şi să împresoare o altă cetate. Iată-l cum merge pe urmele sale (ale J ui Tefnekhet), după ce s-a lepădat de logămîntul faţă de măria-ta ; el ram ine cu dînsul (Tefnekhet), oa unui dintre vasalii săi din noma Oxyrhynchos, şi îi dă tribut... ...

Atunci măria-sa a trimis următoarea solie principilor *şi* căpeteniilor armatei sale oare se aflau în Egipt, adică lui Purenna, Luamaraskemi şi celorlalţi comandanţi de os U ale mâriei-sale.

„Grăbiţi pregătirile de război, începeţi lupta... ... puneţi mina pe oamenii, vitele (şi pe) corăbiile sale ce străbat fluviul (Nil). Opriţi orăşenii să fugă în cîmpii, nu lăsaţi ca plugarii să are, înconjuraţi marginile nomei Iepurelui \ luptaţi împotriva lui în fiecare zi î

151 au făcut aşa. Apoi măria-sa a trimis o armată în Egipt, dînd căpeteniilor ei strașnice porunci :

„Nu pierdeţi nici o zi şi nici o noapte, căci nu vă aflaţi la un joc de table, ci aţineţi calea (duşmanului) ; începeţi lupta cu el de departe. Dacă el spune pedestraşilor şi călăreţilor dintr-o altă cetate : «Grăbiţi-vă !», atunci aşteptaţi pînă cînd armata sa *a* ajuns, ca să puteţi să luptaţi cu e-a, cum spune el. Dar dacă aliaţii săi sînt într-o altă cetate, atunci imul din ai lor să alerge (să-i vestească). NăpuslIţi-vă dintr-o dată asupra acelor principi pe care i-a adus din Tehenu, ca să-l ajute, si asupra oştenilor de vază. Spuneţi-le : «Nu ştim din ce pricină el strigă, adunând oştirea sa. Porneşte la atac cu armăsarii cei mai buni din grajdul tău ; apropie-te de linia de bătaie. Tu ştii că (zeul) Amon este zeul care porunceşte aici *l»*

Cînd ajungeţi la Theba, înaintea templului din Karnalr, Intraţi în apă, îmbăiaţi-vă în Nil, inveşmîntaţi-vă in frumoase straie de in, lăsînd arcul, plinind jos săgeata. (Yipe-

Noma care avoa drept capitală Jlcrmopo Jis.

tenia nu se mîndreşte cu un om puternic ; puterea şi tăria v-ar lipsi dacă n-ar fi zeu! (Amon) ; el da vlagă celui slab, astfe! că mulţimile de oameni fug din faţa celui slab, şi un singur om prinde mii de oameni. Stropiţi-vâ cu apa din altarele sale, sărutaţi pămîntu! din faţa lui. Spuneţi-i lui : «Aralà-ne calea ca să putem lupta în umbra săbiei tale ! Cit despre tineretul pe care tu l-ai alungat, cînd va veni atacul, mulţimile vor fugi înaintea lui !»'

Atunci ei s-au aruncai pe pîntece dinaintea măriei-sale. spunînd :

„Numele tău e acela care ne dă putere, sfatul tău este locul de întrunire al armatei tale. Răsuflarea ta întăreşte trupul nostru la fiecare pas, roua ta stinge setea noastră. Voinicia ta e aceea care (ne) dă putere, la auzul numelu' tău vlaga noastră creşte. Nici o oştire nu biruie dacă arc drept căpetenie un fricos. Cine este asemenea ţie ? Tu est; un crai biruitor, care loveşte chiar cu mîinile sale, neîn-trecute îţi sînt faptele de războ i !"

Ei au pornit pe fluviu în jos (către miazănoapte). At; găsit multe corăbii care pluteau spre fluviu în sus, încăr-cate cu ostaşi, năieri, pilcuri si tot felul de oameni voinici din ţara de miazănoapte, înzestraţi cu arme de război, spre a lupta împotriva oştirii măriei-sale. Toţi aceştia au fost măcelăriţi în număr mare. Cetele lor de oşteni au fost prinse si aduse ca pradă de război la locul unde se afla nuiria-sa. Apoi aceştia au venit la hotarele cetăţii Hera-kieopolis, încheind (astfel) lupta. (...)

(Ostaşii mei) s-au năpustit asupra lor, măcelul făcut deci în rîndurile duşmanilor fiind nemaivăzut. O parte din corăbiile lor au pornit pe fluviu în sus, iar cealaltă parte a străbătut (Nilul) şi corăbierii au coborît pe ţărmul apusean, înaintea oraşului Per-peg.

Cind dimineaţa lumină pămîntul, armia măriei-sale trecu fluviul. Oştenii faraonului se amestecară cu cealaltă oştire, şi ei uciseră o mulţime de vrăjmaşi (şi prinseră) cai

nenumărați. Cei rămaşi au rupt rîndurile şi au fugit către ţara de miazănoapte (...)

Regele Nemrod fugea către miazăzi, cînd îi spuseră (locuitorii de acolo) : „Cetatea Hermopolis este înconjurată de vrăjmaşi, întrucât ostenii măriei-sale ţi-au prins oamenii şi vitele ! "

Atunci el a intrat la Hermopolis, în vreme ce armia măriei-sale era pe fluviu (Nil), în limanul nomei Iepurelui. Ei (oştenii regelui Nemrod) au auzit că (armia măriei-sale) a înconjurat noma Iepurelui pe cele patru laturi ale sale si nu lăsa să iasă pe cine voia să iasă şi nici sa intre pe cine voia să intre. Apoi (armia măriei-sale) a trimis o solie măriei-sale, regelui Egiptului de Sus şi de Jos, . Meriamon Piankhi — fie ca el să trăiască pururi ! — cu privire la lupta pe care au dat-o şi cu privire la toate biruinţele măriei-sale.

Dar măria-sa s-a înfuriat ca o panteră, spunînd :

„Aţi îngăduit să scape o rămăşiţă a oştirii din (ţara) de miazănoapte ? Aţi îngăduit unora din ei să iasă'afară, să meargă si să povestească despre năvala (armiei regelui) ? Nu aţi pus la cale uciderea tuturor spre a nimici si pe cel din urmă dintre ei ? Eu mă jur — aşa cum zeul Ra rnă iubeşte, aşa cum tatăl meu Amon mă îndrăgeşte —• că mă voi duce eu însumi spre miazănoapte, să zădărnicesc tot ce a făcut regele Nemrod, astfel ca el să nu se poată întoarce împotriva spatelui (armiei noastre) de-a pururi !" (...)

Atunci oastea care era în Egipt a auzit că măria-ea era mînios pe ea. De aceea a pornit împotriva cetăţii Permeged din noma Oxyrhynchos si a luat-o cu asalt (...) dar inima măriei-sale nu s-a îmbunat prin această faptă.

Apoi oastea a pornit împotriva cetăţii mari şi puternice Tetehen, au găsit-o plină de ostaşi, cu toţi oamenii din ţara de miazănoapte gata de luptă. Oastea s-a folosit de berbecele lor, zidurile au fost doborîte şi numărul lo-

cuitorilor măcelăriți este atît de mare, că nu-l cunoaște nimeni. Şi de asemenea (a 'fost ucis) fiul căpeteniei Mă [1], Tefnekhet. Ostenii trimiseră această veste măriei-sale, dar inima lui nu se îmbuna.

Atunci a fost împresurată, cetatea Hat-benu. a fost străpuns zidul împrejmuitor si armia măriei-sale a pătruns înăuntru. S-a trimis o solie măriei-sale, dar inima nu i s-a domolit.

In prima lună a anotimpului de iarnă, în ziua a noua, măria-sa a venit là Theba si 1-a serbat pe Amon în vremea sărbătorii Ipet. Apoi măria-sa a mers spre miazănoapte, către cetatea nomei Iepurelui. Măria-sa a ieşi i pe puntea corăbiei, caii au fost înhămați (la care de raz boi), la carul său au fost înhămați telegarii ,ş. groaza d; măria-sa i-a cuprins pe toți pînă la hotarele asiaticilor inima fiecăruia trernurînd de frica lui, Atunci măria-si: a ieşit (...) mîniat împotriva (oştenilor săi) ca o panterei (şi a spus) :

„Este oare o- dovadă a bărbăției voastre această n^ pasare față de țelurile mele ? Oare s-a sfîrşit anul de cînri frica față de mine s-a cuibărit în țara de miazănoapte ' O lovitură mare şi grea o va birui !"

El îşi aşează tabăra la miazăzi de Hermopolis şi o asedie fără întrerupere şi îngrămădi mult pâmînt, pentru a cuprinde zidul; înălțatu-s-a un turn spre a ridica pe arcaşii care slobozeau săgeți iar prăstiasii aruncau pietre si ucideau mulți oameni. După ce au trecut cîteva zile, cetatea Hermopolis a început să răspîndească o duhoan- grea, fără să mai aibă mirosul ei obişnuit. Atunci cetatea Hermopolis s-a aruncat pe pîntece si si-a cerut ier tare regelui.

Au ieşit soli si au cobori t aducînd tot felul de lucruri ce-ți încîntau ochii : aur, felurite pietre scumpe, veşminte într-o ladă şi cununa ce stătea pe capul lui (Nemrod),

[1] Prescurtare pentru *maşaivaşa,* „trib libian" care a dat mercenari armatei egiptene.

şarpele uraeus care inspira teama ; au repetat acest lucru vreme de mai multe zile, cerînd iertare şi dăruindu-i cununi de învingător. Nemrod a trimis pe soţia sa, nevastă şi fiică de rege, Nes-cent, să ceară iertare dimpreună cu soţiile regelui, favoritele sale, fiicele regelui, surorile lui şi le-a silit să se arunce pe pînteee în harem, dinaintea soţiilor regelui (Piankhi), cuvîntînd astfel :

„Venim la voi, o, soţii ale regelui, fiicele lui şi surorile lui, ca să-l puteţi imblinzi pe Uonis, stăpînul palatului (regal), a cărei faima este mare şi a cărei biruinţa este desăvîrşită..."

(Grăit-a regele Pîankhi către Nemrod) :

„Cine te-a călăuzit ? Ce pricină te-a minat din yrmă? Cine aşadar te-a îndrumat pe tine ? Ce pricină te-a împins ? De ce ai părăsit calea vieţii ? Căzut-a din cer o ploaie de săgeţi ? Eu sînt mulţumit cînd cei din miazănoapte dau ascultare (poruncilor mele) şi cînd cei din miazănoapte spun : «Lasă aici umbra ta !»... Inima este o eînna ; ea işi cîrrnuieşte stăpînul printre intîmplările eare^ne vin de la zei. El aşază flacăra în inimă ca pe ceva proaspăt. Nu este nici un bătrîn (printre ai tăi)... Printre oamenii tăi sînt mulţi tineri. El (regele Nemrod) s-a aruncat pe pînteee dinaintea măriei-sale (spunînd) :

„Fii blind, o, Ilorus, stăpîn al palatului (restai) ; pu terea ta a făcut aceasta ! Eu sînt unul din robii regelui, care plăteşte dări la vistierie..... (dări) ce le-au fost "sta tornici te lor. Eu am adus pentru tine mai multe daruri decit aceştia !"

Atunci eJ a înfăţişat mult argint, aur, lapislazuli (peruzea), malahită, bronz .şi tot felul de pietre scumpe, şi a umplut vistieria cu tribului său. A adus un cal cu mina lui dreaptă şi o sistră de aur şi de peruzea în mîna Iul stîngă.

Apoi măria-sa se arată în strălucirea palatului său, murgind)a templu) zeului Thot, Stăpînul Cetăţii HermopoJis, şi aduse jertfă tauri, viţei şi păsări pentru tatăl

său, stăpînmil cetății Hermopolis, şi pentru cei opt zei in templul celor opt (zei). Cei ce ţineau de noma Iepurelui îl aclamau şi se bucurau spunînd :

„Ce frumos este Horus, care se odihneşte în cetatea sa, fiul lui Ka, Piankhi ! Serbează un ospăţ pentru noi, pentru că tu ai ocrotit noma Iepurelui !"

Măria-sa a mers la locuinţa regelui Nemrod, a intrat în. fiecare încăpere a casei regelui, în vistieria şi în hambarele sale. Dădu poruncă să fie aduse soţiile regelui şi fiicele lui. Ele se închinară măriei-sale după obiceiul femeilor, dai măria-sa nu şi-a întors către ele faţa.

Măria-sa a mers la grajdul cailor şi Ia acela al cîrlanilor. Cînd a văzut că au răbdat de foame, spuse :

„Mă jur — aşa cum zeul Ra mă iubeşte, aşa cum nările mele sînt pline de viaţă ! •—• că inima mea suferă nespus acum cînd văd că (aceşti) cai ai mei au sui'erit dş foame ', că pricina tuturor relelor eşti tu, care ai ţinut să-ţi faci pofta. Frica pe care o inspiri tovarăşilor tăi mi-a dovedit ce eşti în stere să faci. Nu ştii oare că umbra zeului este deasupra mea şi că norocul nu-mi va pieri niciodată cu voia lui ? Dacă un altul s-ar fi purtat astfel cu mine, nu i-as fi osîndit pentru fapta Ini. Cînd am fost zămislit în pîntecele (mamei mele) si m-am născut în oul divin, sămînţa zeului era în mine. Sufletul meu *(Ka)* nu săvârşeşte nimica fără de el ! El îmi porunceşte să fac orice !"

Atunci avuţiile lui Nemrod au fost hărăzite vistieriei şi hambarele sale prinosului divin al lui Amon din Karnak [2].

Principele suveran de la Herakleopoiis, Pefdibastet, a venit aducînd tributuri la palat : aur, argint, tot felul de pietre scumpe si caii cei mai buni din grajdul său. Se aruncă pe pîntece dinaintea măriei-sale si spuse :

[1] Dragostea faţă de animale este specifică egiptenilor încă din Imperiul Nou şi africanilor. Iubirea cailor înnobila pe orn, potrivit părerii vechilor greci, ai căror aristocraţi, precum so ştie, purtau la Atena nume în componenţa cărora intra cuvîntul „cai" (hippos.!.

[8] Grînele au fost date templului lui Amon cie lîngă Theba.

„Mă închin ţie, o, Horus, rege puternic, • taur a căruî putere este mai mare dec'ît *a* mai multor tauri laolaltă.,. Nu găseşti un prieten în ziua cea rea în oare să-ţi pui nădejdea în ziua bătăliei. Dar întrucît, o, rege puternic, ai izgonit din mine întunecimea, eu voi trudi cu supuşii tăi, şi cetatea Heraldeopolis va plăti dări vistieriei tale. O. tu, chip al zeului Harakhte, căpetenie a stelelor nepieritoare ! Aşa cum ele sînt, tu eşti rege ! Precum ele nu pier, tot aşa nu vei pieri nici tu ! O, rege al Egiptului de Sus si de Jos, Piankhi, fie ca să trăieşti pururi !"

Măria-sa a plutit (cu corăbiile) spre miazănoapte pînă la gura canalului de lingă Illahun ; a găsit „casa lui Osorkon", cetate ce-si avea zidul în picioare şi întăriturile sale închise, plină de tot felul de oameni, purtînd armele din taxa de miazănoapte.

Atunci măria-sa le-a trimis o scrisoare spunînd :

„Voi, ce vă ailaţi în preajma morţii ! Voi, cei pîndiţi de moarte ! Voi, bărbaţi de nimic şi vrednici de milă ! Voi, care vă aflaţi în preajma morţii ! Dacă trece un ceas fără ca voi 'Să deschideţi poarta cetăţii, vă veţi număra printre cei căzuţi în luptă ! E o privelişte dureroasă pentru un rege. Dacă ţineţi poarta închisă, vă veţi pierde viaţa, fiind duşi la butucul de tăiat capetele în ziua de astăzi ! Nu îndrăgiţi moartea şi nu urîţi viaţa ! "

Atunci în cetate a fost trimisă o solie scrisă către maria-sa cu următorul conţinut : „Umbra zeului se întinde asupra ta. Fiul lui Nut[1] ţi-a întins aniîndouă braţele sale. Vrerea inimii tale se împlineşte de îndată, de parcă ar fi. ieşit din gura unui zeu. Iată, tu ai chipul şi asemănarea unui zeu. Noi ascultăm de semnul mîiniîor tale. Iată, aceasta este cetatea ta întărită, fă ce vrei (cu ea) ! Fă să intre cine vrei. să intre şi să iasă cine vrei să iasă l Să facă măria-sa tot ce vrea ea !"

Atunci locuitorii au ieşit, dimpreună cu fiul căpeteniei seminţiei *Mă,* Pefdibastei. Armia măriei-saie a intrat înlă-

[1] Zeu! Seth.

uatru fără să ucidă pe nimenea, (Măria-sa) a găsit.., ... vistierii punînd peceți pe bunurile sale. Bogățiile iau fost hărăzite vistieriei şi grînele sale prinosului divin al tatălui său, Amon-Ra, stăpînul din Theba.

Măria-sa a plutit (cu corăbiile) spre miazănoapte şi a găsit că cetatea Meidum, locuința lui Sokari, stăpînul din Sohag, era închisă *şi* de nepătruns. El îşi puse în gînd s-o ia prin luptă.....Frica cuprinse si groaza pecetlui gurile locuitorilor cetății. Măria-sa le trimise următoarea solie scrisă :

„Iată, două căi sînt înaintea voastră, alegeți-o pe cea care vă place : Deschideți poarta şi veți trăi, țineți-o închisă şi veți muri. Măria-sa nu va trece mai departe, întîlnind o cetate închisă".

Atunci ei deschiseră pe dată poarta, şi măria-sa intră în cetatea aceasta şi hărăzi,.....lui Menehi din Sohag. Vis tieria sa fu dată vistieriei (regelui) şi grînele sale prinosu lui divin al lui Amon din Karnak.

Măria-sa a plutit cu corăbiile către miazănoapte, pînă la Iti-tawy [1], si a găsit poarta închisă si cetatea plină de osteni din țara de miazănoapte. Dar aceştia au tras zăvoarele cetății lor şi s-au aruncat pe pîntecele lor dinaintea măriei-sale, spunînd :

„Tatăl tău ți-a lăsat moştenire moşia ta. Sînt ale tale cele Două Țări Vție îți aparține totul, ție îți aparține orice se află pe pămînt ! "

Măria-sa a intrat pentru a aduce o mare jertfă zeilor care locuiau în această cetate, sacrificînd tauri, viței şi păsări şi tot felul de lucruri bune şi curate ! Atunci bogățiile sale au fost hărăzite vistieriei, iar grînele sale prinosului divin al lui Amon.

(Măria-sa a plutit apoi spre miazănoapte) către Memfîs, si 4 trimis locuitorilor ei următoarea solie scrisă :

[1] La sud de JYfemfis.

[2] Egiptul de Sus şi Egiptul de Jos.

„Nu sta cu porțile închise, nu te lupta, tu (oraş) în care a locuit zeul Şu în vremurile de început ! Pe cine vrea să intre lasă-l să intre, pe cine vrea să iasă lasă-l să iasă. Nu opri să plece pe cei ce vor să plece. Eu voi aduce prinoase zeului Ptah şi zeilor care locuiesc în Memfis, voi aduce jertfe stăpînilor în locul cel tainic, voi vedea ce se află la miazăzi de zid, spre a putea pluti în pace spre miază-noapte. Oamenii din Memfis vor rămîne teferi şi netulburați, nici măcar un copil nu va plînge ! Priviți la nomele din miazăzi, nu a fost ucis nimeni, afară de vrăjmaşii care au hulit pe zeu [1], fiind înlăturați ca nişte răsculați !"

Totuşi, cei din Memfis nu şi~au închinat cetatea si si-au trimis împotriva oştenilor măriei-sale oastea lor alcătuită din meseriaşi şi corăbieri (...) din portul oraşului Memfis,

Şi iată, acel principe din oraşul Sais (Tefnekhet) sosi la Memfis în vreme de noapte însoțit de pedestraşi, cea mai bună parte a oştirii sale, vreo opt mii de oameni, şi îl îndemna cu multă stăruință :

„Iată, oraşul Memfis este plin de oştire, floarea țării din miazănoapte, dimpreună cu grăunțe, cu secară şi cu tot felul de grîne. Hambarele sînt pline şi avem destule arme de luptă. Cetatea este ocrotită de un zid, si s-au clădit multe creneluri, făcute cu trudă. Fluviul (Nil) curge împrejurul (oraşului) pe partea dreaptă si Memfis nu poate fi cucerită în nici un chip. Aici se află ogrăzi cu vite, pline cu boi ; vistieria este înzestrată cu felurite avuții : argint, aur, bronz, veşminte, smirnă, miere, ulei. Eu mă voi duce şi voi da cele de trebuință căpeteniilor din Țara de miazănoapte.....Peste cîteva zile mă voi în toarce."

A plecat pe un cal — nu şi-a luat carul de luptă —* şi s-a dus spre miazănoapte, de frica măriei-sale.

Cînd s-au ivit zorii zilei, măria-sa a ajuns la Memfis., Cînd a coboiit pe țărm, la miazănoapte de oraş, a găsit că

[1] Zeul viu, faraonul Piankhi.

apa (fluviului Nil) era vecină cu zidurile şi că •vasele sale se apropiau de zidurile Memfisului. Măria-sa a văzu! că (cetatea) era puternică şi că zidul fusese înălţat, iar crenelurile întesate cu luptători voinici. Nu era cu putinţă să iei cu asalt oraşul. Şi-a spus părerea fiecare oir, din oştirea măriei-sale, după datina războiului. Unii spuneau : „S-o împresurăm. Iată ostenii săi sînt numeroşi l[1'1] Alţii ziceau : „Să se facă un drum îndreptat împotriva lor Să ridicăm păniîntul pînă la zidurile sale *l* Să legăm împreună un turn ! Să ridicăm stîlpi si să facem (astfel} arcadele unui pod pînă la cetate !"...

Dar măria-sa se împotrivi acestui plan, mînios ca o panteră si grăi :

„Eu mă jur — aşa cum zeul Ra mă iubeşte şi mă în drăgeşte Amon, care rrî-a zămislit ! — aşa se va înîmpla după cum porunceşte Amon ! Căci orăşenii vor spune : «(Oamenii din Tara de miazănoapte) şi oamenii din Ţara de miazăzi nu ştiu ce lucru a poruncit Amon. Iar Amon 1-a zămislit pe regele Piankhi pentru a arăta dea frică inspiră el si spre a lăsa să se vadă puterea sa !» Voi pune lesne stăpînire pe această cetate ca pe c băl toacă !".....

Apoi el si-a trimis corăbiile şi armia spre a lua prin surprindere si a cuceri limanul cetăţii Memfis. Au fost aduse toate bărcile de trecere, toate luntrile de cărăuşie şi toate corăbiile 'care stăteau ancorate în portul cetăţii Memfis. Nu se găsea .nici unui printre toţi ostenii măriei-sale care să se plîngă şi măria-sa a venit spre a pune îr> rînd toate corăbiile care erau acolo.

Măria-sa a poruncit armiei saîe :

„Porniţi împotriva lor ! Urcaţi-vâ pe ziduri ! Păirundeţi în (apele) lor ! Dacă unul dintre voi va trece peste zid, nimeni nu-l va mai opri (să meargă) înainte, căci oşvirea din Memfis nu mai poate să vă respingă. Ar îi lumi mîrşav ca noi să fi cucerit Ţara de miazăzi, să fi ajuns

în Ţara de miazănoapte şi apoi să trebuiască să asediera zadarnic „Cîntarul celor Două Ţări[u] '.

Cetatea Memfis a fost luată ca o băltoacă, mulţi oameni au fost ucişi sau luaţi prizonieri si duşi în locul uncie se afla măria-sa.

Cînd însă răsăriră zorile şi începu o altă *zi.* măria-sa trimise oameni dc-ai săi înlăuntru. (ea) să ocrotească templele zeului. Ei intră în capistele zeilor, aduse prmoase Enneadei din Memfis. purifică (curăţind de spurcăciune) cetatea Memfis cu natron şi cu tâmîie si îi puse pe preoţi la locurile lor. Măria-sa se îndreptă către templul zeului Ptali, purificarea se săvîrşi în încăperea-*dwit* şi toate ce--rernoniiie de care au parte regii se celebrară de faţă cu el, Piankhi intră în templu si închină tatălui său — Ptah-cel-ceeste-la-miazăzi-de-zidul-său — o marc jeri fă alcătuită din tauri, viţei, păsări si fel de fel de lucruri bune.

Măria-sa s-a îndreptat (apoi) spre casa sa. Toate cetăţile care se aflau în ţinutul Memfis au prins de veste ; Herypa-demi. Peninaiua. turnul din Buu. oaza Bit si-au descins porţile si (căpeteniile lor) au fugit, nimeni n-a ştiut locul unde s-au dus.

Venit-au regele lupet, căpetenia seminţiei Mo Akaneşiu, principele ereditar Petcesi şi toţi principii din miazănoapte cu triburile lor, spre a vedea frumosul chip al măriei-sale.

Bogăţiile cetăţii, Mem fis fură hărăzite prinosului divin al lui Amon. al zeului Ptăh si zeilor care locuiesc îa Memfis.

Cînd pămîntul se lumină în zori, măria-sa înainta spre răsărit şi aduse jertfe zeului Atum la Ker-aha [2], divinei Enneade în templul Enneadei. peşterii şi zeilor ce locuiesc în ea : s-au sacrificat tauri, viţei si păsări. Fie ca aceşti zei .să hărăzească viaţă, prosperitate şi mîntuire

[1] Oraşul Memfis, numit astfel şi în textele Imperiului Vechi, * Babilonia, Ungă Memfis.

regelui Egiptului de Sus şi de Jos, Piankhi, trăiască **ol** de-a pururi !

Măria-sa se îndreptă spre Heliopolis peste inuntek Kher-aha, pe drumul cetății Sepa-către Kher-aha. Mă na-sa se îndreptă spre cîmpia situată la apus de Iți (acolo) s-a săvîrşit purificarea sa ; a fost purificat în lacu Qebeh. si el şi-a îmbăiat fața sa în rîul Nun, în care zeii; Ra îşi spală fața. Pornind spre dealul de nisip de la Helio polis, se aduse o mare jertfă pe dealul de nisip din Helio polis, în fața zeului Ra, la deşteptarea sa : boi albi, lapto mir, smirnă şi felurite soiuri de lemn mirositor. Apoi o; s-a îndreptat spre templul zeului Ra si a intrat în capişte mtonîncl imnuri. Marele Preot care-l slujea pe zeu l-; rugat pe acesta să facă totul pentru ca răsculații să poai.: fi respinşi de rege. A fost vizitată încăperea dual, pentru «,-a veşmintul *sedeb* să poată fi îmbrăcat[1]. Regele a fosi purificai cu tămîie şi libații sfinte, înîățişîndu-i-se (zeu lui) cununi pentru templul pietrei *benben*[2] şi s-au adu-, (acolo) flori. Regele a urcat treptele pînă la fereastra cea mare spre a-l vedea pe Ra în templul pietrei *benben.* lle-gele a stat singur şi a rupt (peceții) puse pe zăvoaro a deschis cele două canaturi de uşă, văzînd pe tată.1 sar. Ha în slăvitul templu al pietrei *benben,* barca de dirai- ne ață a lui Ra şi barca de seară a zeului A turn. Apoi el închise cele doufi canaturi de uşă, puse ceara peceților şi pecetlui cu pecotia sa regească. Măria-sa grăi cătiv preoți :

.,Am pus pecetea ; nici un alt rege care se va naşte (în viitor) nu va mai intra aici '"

Ei se aruncară pe pîntece dinaintea măriei-sa'o spunînd :

[1] Regele Piankhi se auyuiv unor ritualuri uiagice do purificare (catai-tioe).

[3] Un tempiu din HeHopolis unde era adorată piatra-fetiş *ben-ben,* probabil de origină meteoritică, trecînd drept un simbol al

„Rămîi, stai fără de-a pieri, o, Ilorus, îndrăgit de ce-
^ ta tea Heliopolis !"

El veni (apoi) şi intră în templul lui Atum, urmărind să vadă chipul tatălui său, Atum-Khepri. marele zeu clin Heliopolis. Regele Osorkon veni să vadă frumusețea mărtei-sale.

Cînd pămîntul se lumină şi se arătară zorilor, măria-sa morse la porțile (cetății) şi cele mai bune din corăbiile sale străbătură portul nomei Atribis,

Tabăra măriei-sale fu aşezată la miazăzi de Keheni, la răsărit de noma Atribis ; atunci au sosit acei regi şi principi din Țara de miazănoapte, toate căpeteniile, vizirii, fiecare fruntaş, fiecare sfetnic de taină al regelui de la apus la răsărit şi -din insulele de la mijlocul (fluviului), *spre a vedea frumusețea măriei-salc.

' Principele ereditar Peteesi se aruncă la pămînt pe p'întece dinaintea măriei-sale si zise :

„Vino la Atribis, ca să poți vedea pe Khenty-khety[1], ca să poți vedea pe Kheuit [2], ca să poți să aduci o jertfă lui Horus în templul său —• tauri, viței, păsări — şi să poți intra în casa mea. Vistieria mea te aşteaptă pe tine, ca să te îmbogățesc cu bunurile mele părintești, îți voi da aur cît vei dori ! (Pietre scumpe de) malahită vor fi îngrămădite dinaintea ta, mulți din cei mai buni cai din grajd şi cel mai de frunte armăsar din grajdul (meti).

Măria-sa merse la templul lui Horus-Khenty-khety şi aici fură adus prinos tauri, viței, păsări, pentru tatăl său Horus-Khenty-khety, stăpînul din Kem-ur.

Măria-sa s-a îndreptat către casa principelui ereditar Peteesi ; el i-a adus în dar argint, aur, pietre scumpe de tazurit (peruxea) şi de malahită si o mare grămadă de tot felul de lucruri bune : vesminte de in regal pentru toate

[1] Unul din aspectele şi numele lui Horus, avind sensul da »Horus-care-stă-la~sînul- (maicii-sale)'.

[£] Zeiță cu chip de vacă, paredră a zeului precedent

măsurile (trupului), paturi acoperite cu in de preț, mir şi cu balsam în vase de pământ, iepe, armăsari si cîrlani de rel mai bun soi din grajdurile sale.

Apoi. Peteesi se purifică şi rosti un jurământ simt, dinaintea acelor regi si mari căpetenii din Țara de miază-noapte, spunînd :

„Da-că vreunul dintre noi îşi ascunde caii sau îşi tuT: datoria, acela va muri de moartea tatălui său ! Vorbe& şi în numele meu despre tot ce ştiți cu privire la mint: Spuneți dacă eu ascund (ceva) măriei-sale, din toate tn: r;urile casei tatălui meu, aur, argint, pietre scumpe şi te. felul de vase, de brățări de aur, de şiraguri, de salr lucrate cu pietre scumpe. Eu am înfățişat totul dinainte regelui, veşminte de in regal cu miile, cele mai bune d casa mea, de care eu ştiu bine că fi-vei mulțumit. Du-i în grajduri, ca să poți să alegi aşa cum doreşti, din te:,' caii, pe cei care îți plac !"

Măria-sa a făcut întocmai. Au spus apoi aceşti pr)'r> cipi şi regi măriei-sale :

..Rămîi aici în cetatea noastră ca să putem deschide vistieriile noastre, ca să putem alege lucrurile pe. care 3c dorește inima ta, ca să putem advice pe cei mai buni (cai) din grajdurile noastre, pe cei mai frumoşi dintre bidiviii noştri"."

Aşa a făcut măria-sa [1]...

După ce au trecut multe zile, solii au venit să-î sp;r:d măriei-sale :

„Armata (vrăjmaşă).....de frica ta, a dat foc vistie riei si corăbiilor de pe fluviu (Nil). A înarmat cetatea Mesed si a înzestrat-o cu ostaşi (..,)"

Atunci măria-sa, spre a vedea ce lucru s-a petrecut acolo, a trimis ostaşii săi împreună cu oştirea principelui ereditar Peteesi.

[1] Scopul acestor expediții războinice era jaful si prădarea prin-d pilor mai slabi şi a locuitorilor din regiunile cucerite de Piankhî.

HI Solii veniră să vestească măriei-sale : Hf „Am ucis pe toți oamenii pe care i-am găsit." ™ Atunci măria-sa a dat (această cetate) ca răsplată principelui ereditar Peteesi.

Atunci căpetenia din seminția *Ma,* Tcfnekhet, a auzit - despre aceasta și a trimis un so! la locul unde se găsea mana-sa, cu lingușiri, grăind așa :

„Pace ție ! Eu nu am cutezat să-ți văd chipul din pricina rușinei (mele), eu nu pot să stau înaintea flăcării[1] tale, eu tremur de puterea ta ! Iată, tu ești Nubty (Seth), care domnește peste Țara de miazăzi, tu ești zeul Montu, taurul cu cornul tare ! în nici o cetate către care ți-ai întors fața nu ți-a ieșit în cale slujitorul tău, pentru că eu arr. ajuns la insulele de la mare[2], fugind dinaintea puteri; tale și spunînd : «Flacăra ta îmi este vrăjmașă».

Nu este împăcată inima măriei-tale cu faptele pe care le-am săvîrșit ? Căci eu sînt de acum un om înfrint. Tu au trebuie să mă pedepseşti pe mine după măsura nelegiuirii mele, dntărind cu cumpăna și folosind greutatea de cin tar *kite.* Tu (trebuie) să o măreşti pentru mine de trei ori. Lasă sămînța, ca să poți s-o pui deoparte, păstrînd-e pentru vremea cuvenită ! Nu smulge pădurea din rădăcini ! Groaza care o inspiri mi-a năpădit trupul, frica de tine s-a cuibărit în oasele mele. Eu nu m-am săturat de bere, (in sala de ospețe) harpa nu a răsunat pentru mine ; ci am mincat pîine fiind înfometat, am băut apa fiind însetat, din ziua în care am auzit numele tău. Boala s-a furişat în oasele mele, capul meu e gol, vesmintele mele sînî în zdrențe, pînă cînd zeița Neith nu se va împăca cu mine.

Este lung drumul pe care m-ai dus, fața fea s-a întors de la mine şi anul (acesta) m-a răpus. Iartă-l pe robul tău de greşeala sa ! Primite fie în vistieria ta bunurile sale, aurul si puzderia de pietre scumpe şi cei mai buni dintre caii

[1] Flacăra din regescul uraeus (şarpele pe fruntea faraonului).
* în Delta Nilului.

mei, împodobiți eu tot felul de scule (scumpe să intre în grajdurile tale). Trimite-mi repede un vestitor, ea să pot alunga din inima mea frica. Dă poruncă să merg înaintea lui la templu, ca să mă pot purifica si să rostesc un jurămîm solemn !"

Măria-sa *a* trimis pe căpetenia slujbelor divine, preotul Pctlamonnesetctauy, şi pe căpetenia Puarma.

Kl (Tefnckhet) a dăruit, argint şi aur, vesminte şi tot soiul de pietre scumpe. A mers la templu, s-a închinat zeului, s-a. purificat şi a rostit un juràmînt solemn, spunînd :

„Nu voi mai călca porunca regelui, nu voi trece peste spusele regelui. Nu voi face nici o faptă duşmănoasă împotriva vreunui principe, fără ca tu sa nu ai cunoştință. Voi face precum spune regele şi nu voi călca poruncile salo !"

Atunci măria-sa a fost mulțumită de vorbele acestea. (Apoi) au venit solii să spună măriei-sale :

„Templul zeului Sobek[1] (regiunea Fayum) si-a deschis porÜle sale, cetatea Afroditopolis s-a aruncat pe pînteee, nu mai este nici *im* oro închis în vreuna din cetățile întărite dinaintea măriei-tale, dintre oameni din Țara do miazăzi si din cea de miazănoapte. Apusul, răsăritul si insulele din mijloc stan culcate pe pîntece (dinaintea ia), de frica măriei-tale, şi dau porunci ca bunurile lor să îc-înfățişate în locul în care se afla măria-ta, (araiîndu-se ».'i) ca supuşi ai palatului (regal)."

Cînd pămîntul (a scăpat de întunecime) si s-au ivit /.orile, cei doi principi din Țara de miazăzi şi cei doi principi din Țara de miazănoapte, cu şerpii lor uraeus au venit să sărute pămîntul dinaintea măriei-sale. Cît priveşte regii şi principii din Țara de miazănoapte, care au venit să vadă frumosul chip al măriei-sale, picioarele 'or erau ca picioarele femeilor-Ei nu au intrat în paîatuj regelui (Pianklii), pentru că erau impuri,şi mineători de

[1] /eu avînd ea animal sacru erorodili.il. . '

peste [1], (ceea ce) este o înjosire pentru palatul (regal). In schimb, regele Nemrod a intrat în palat fiindcă era pur şi nu mînca peşte. *Au* .ʳtat (acolo) trei (regi), dar numai \inul a intrat în casa regelui.

Apoi corăbiile au fost încărcate cu argint, aur, aramă, veşminte şi tot felul de lucruri din Ţara de miazănoapte, tot soiul de mărfuri din Siria şi felurite lemne mirositoare din Ţara Zeului [2].

Măria-sa a plutit către miazăzi cu inima fericită şi ţărmurile pe cele două părţi (ale rîului) erau pline de bucurie.

Apusul şi răsăritul.....se veseleau la Ivirea măriei-sale, cîntînd şi bucurîndu-se. (...)

[1] Peştele era impur, fiind sub stăpînirea lui Seth ; în plus *s&*-laşluia în mare, care şi ea era stăpînită de zeul dezordinii *şi* al răului, Seth.

[2] Punt (Somalia de azi), ţara lui Min, tceul forţei virile **şl** ai fecundităţii.

CĂLĂTORIA, LUI UENAMON

Povestirea referitoare la prezenta călătorie plină de pățanii neprevăzute u lost scrisă în timpul vieții lui Uenamon sau imediat după moartea sa. căci pare să fie inspirată dintr-un raport oficial pe care acest preot l-a scris după întoarcerea sa din Liban. Este vădit că întîmplărUe ***ce*** *alcătuiesc țesătura acestei povestiri sint episoade trăite, faptele relatate fiind veridice. Din acest punct de vedere* Peripețiile călătoriei lui Uenamon *trebuie aşezate alături* ***de*** Povestea lui Sinuhet, *căci-amindouă sînt relatări istorice.*

Barca sacră a lui Amon din Theba, ce se numea Usîr-hat-Amon, *trebuia să fie reparată sân înlocuită dm ciad în cînd, şi în acest scop se aducea din Liban lemn de cedru. Aceasta era relativ simplu în perioada de maximi strălucire a imperiului egiptean, dar in vremea cînd se desfăşoară călătoria lui Uenamon, Egiptul fiind în plină decadență, nu mai era slăpîn peste Mediterana Orientală şi nu mai se bucura de respectul foştilor săi* supuşi, *micii regi fenicieni din cetățile-de pe coasta Libanului şi a Siriei. La Theba domnea primul profet a lui Amon, Herihor, iar la* Taras, *în partea de răsărit a Deltei Nilului, puterea era*

în miinile lui Smendes ji a soției sale, marea preoteasă Tentamon (circa 1085—1054 *i.e.n.)*

*Or tocmai în această epocă de slăbire a puterii egipteiie (i fost neapărat nevoie să se reînnoiască lemnul bărcii sacre a 'zeului Amon. Cu mare greutate s-au strîns cantitățile d*e aur şi de argint necesare pentru cumpărarea lemnelor de cedru. Dar preoții din Theba s-au gîndit că un sol şi o misiune egipteană oficială ar putea fi privită cu reavoință de către regii fenicieni ce domneau peste cetățile din Liban şi Siria. De aceea preoții au hotărît să iri-meată drept ambasador al cererii lor o statuie a lui „Amon-al-drumului", menită să-l reprezinte pe zeu în străinătate.*

Ducînd scrisorile lui Hcrihor, preotul-faraon d-în Theba, către slăpînii din Tanis, pe care acesta îi numeşte „regenți", Uenamon coboară pe Nil spre Delta Nilului, apoi se îmbarcă într-o corabie care se îndreaptă spre Fenicia. In primul pori fenician la care ajunge, i se jură aurul si argintul şi cu aceasta încep peripețiile furtunoasei sale călătorii. Ele se vor continua la Tir, la Biblos şi în insula Cipru, fără ca să ştim exact cum s-au sfîrşit, fiindcă lipseşte finalul manuscrisului.

' Relatarea de către Uenamon a călătoriei sale este scrisă într-o limbă simplă, apropiată de vorbirea curentă în Imperiul nou. Dar această simplitate a stilului nu împiedică exprimarea unor idei remarcabile, de pildă sublinierea rolului civilizator pe care l-a c.vut Egiptul în cetățile feniciene şi în cultura feniciană îndeosebi. Fiindcă citim cu privire la aceasta : „Din Egipt a ieşit perfecțiunea... în Egipt s-a ivit înțelepciunea" *(I, 2, 21) ;*

Apoi descrierea călătoriei lui Uenamon ne dă informații prețioase asupra comerțului ce se efectua în jurul anilor 1100 î.e.n. în Mediterana Orientală, produsele, exportate de oraşele egiptene din Delta Nilului fiind descrise minuțios, ca şi cetățile feniciene în care. se făcea întregul export.

Peripețiile călătoriei lui Uenamon *figurează într-un manuscris unic din colecția celebrului egiptolog rus Golenişejff, care se află actualmente în Muzeul din Moscova, Manuscrisul a fost reprodus în întregime de către egiptologul sovietic M. A. Korostovțev* (Putesestvie Un-Amuna v Bibi, *ediție, text şi traducere, Moscova, Editura Muzeului Puşl'dn, I960),'*

în al cincilea an, în a patra lună a *verii*[1] în a şaisprezecea zi, Uenamon, decanul de vîrstă al Porții Templului lui Amon[2], Domnul Tronurilor celor Două Țări, plecat-a întru dobîndirea lemnului (trebuincios pentru făurirea) luntrei celei mari şi minunate a lui Amon-Ra, regele zeilor, care se află pe Nil şi se numeşte Usir-hat-Amon[s]

In ziua cînd am ajuns (în oraşul) Tanis ", reşedința lui Smendes şi a lui Tentamon[3]. le-am înmînat poruncile lui Amon-Ra, Regele zeilor. Ei puseră să fie citite înaintea lor şi grăiră :.

— Vom face, vom face tot ce ne porunceşte Amon-Ra, regele zeilor, stăpînul nostru !

Cea de a patra lună a verii mi-am petrecut-o stînd în (oraşul) Tanis. Apoi Smendes si Tentamon m-au trimis cu corăbieral Mengabut [6] si m-am avîntat pe întinsa mare a Siriei în prima lună a anotimpului inundației, în ziua întîi.

[1] Greşeală a scribului care a copiat textul, corect fiind : „a doua lună a verii".

[2] Titlu acordat unui mare dregător al palatului sau al unui templu.

[8] în egipt, *w s r h, t '[m n* („puternic este pieptul lui Amon'",. fâcîndu-se aluzie la busturile berbecilor, animale sacre ale zeului Amon, ce ornau pupa şi prova bărcii.

[4] Oraş în partea de răsărit a Deltei.

[5] Stăpînitori în Deltă, primul se proclamă faraon. Soția *Iul,* Tentamon, este mare preoteasă.

[6] Nume fenician.

Am ajuns la (cetatea) Dor ', un oraş (ce se află în ţinutul) Tjekerilor [2], iar Beder. craiul lor, puse să mi se aducă cincizeci de pîini, o măsură de vin şi o coapsă de bou. Dar un om de pe corabia mea fugi, după ce îmi furase un vas de aur, (în greutate) de cinci debeni[3], patru ibrice de argint în greutate de douăzeci de debeni *şi un* săculeţ de argint preţ de unsprezece debeni. (Tot ce furase el) se ridica la cinci debeni de aur şi treizeci şi unu de debeni ele argint. Dis-de-diroineaţă m-am dus acolo unde se afla craiul şi i-am zis :

— Am fost furat chiar acum în]imanul tău. Fiind craiul acestei ţări, tu eşti şi judecătorul ei ; caută aşadar aurul şi argintul meu, (căci) şi unul şi altul sînt avuţia kiî, Aomnrasonthcr (Amon-regele-zeilor), stăpînul lumii, avu ţia lui Smendes, avuţia lui Herihor, stăpînul meu şi a] celorlalte căpetenii mari din ţara Egiptului» Apoi acest (argint şi aur) îţi revine de drept ţie, şi (craiului) Uret. şi (craiului) Mekmer, ca şi lui Tjerkerbaal. craiul din Bibi os [4].

El îmi răspunse astfel :

— Fie că eşti răuvoitor, fie ca eşti înţelegător, (află; că eu nu văd rostul pi îngerii pe care mi-o faci. Dacă furai ar fi fost un om din ţara mea — vorbesc (de iurul) care s-a urcat pe corabie şi ţi-a furat aurul şi argintul —, te-aş fi despăgubit din visteria mea, pînă cînd se va găsi hoţul, oricine ar fi fost el. Dar cel care te-a furat e de-al tău, ţine de corabia ta. îxămîi cîteva zile aici, lîngă mine, *ca* să-l caut !

[1] Cetatea Dora a autorilor greci şi latini, actualmente Tantura.

[2] Poporul Tjeker sau Tjekel ocupa împreună cu ffiistinii coasta mediteraneană a Palestinei.

[3] Un detaen avea circa 91 grame : deci i se furase lui TJenamon 455 g. aur şi 2821 g. argint.

* Regii fenicieni urmau sa primească acest aur şi argint drept plată a lemnului de cedru pe care aveau să-l dea lui Uenamon.

Am zăbovit *deci* nouă zile, adăpostit în limanul său ; apoi m-am dus la el si i-am spus :

— Iată că n-ai găsit aurul şi argintul men, aşa că voi pleca cu căpeteniile, corăbierii si cu cei ce mă însoţesc pe mare !

El îmi grăi aşa :

— Taci ! (Dacă vrei să-ţî) regăseşti argintul şi aurul.., ascultă vorbele mele si fă ce ţi-oi spune... Vei pleca cu căpeteniile coră'oierilor şi unde vei ajunge... vei pune mîna pe argintiii lor, pe care îl vei păstra pînă cînd se vor duce să-i prindă pe hoţ. Dar aşteaptă să părăseşti limanul. Iată ce trebuie să faci !

Ajunserăm deci în (cetatea) Tir, Din Tir plecai de cum se lumină de ziuă, (pianuind să mă duc la) Tjekerbaai, craiul din Biblos. ... în timpul drumului scotocii Sada corăbiei şi găsii treizeci de debeni de argint. Pusei mîna pe ei (apoi, odată ajunşi, spusei corăbierilor) :

— Am luat argintai vostru : va rămîne la mine pînă cînd veţi găsi (argintul meu) şi pe acela care 1-a luat. (Voi ziceţi) că ,nu-l-aţi furat, eu (totuşi) îl voi lua. Iar voi du ceţi-vă si faceţi cum v-ăm spus !

Ei se duseră si eu îmi ridicai cortul la marginea mării, în portul Biblos. Aici ascunsei statuia zeului Amon-(păzitor)-ai-drumurilor ; înlăuntrul cortului aşezai toată avuţia lui. Craiul din Biblos îmi trimise poruncă :

— Pleacă din limanul meu !

Iar eu i-am dai următorul răspuns :

— Aştept in liman spre a .mă duce (în Egipt) cu o corabie. Fă în aşa fel, ca să mă pot înapoia în Egipt.

Am .stat douăzeci şi nouă de zile în limanul său. *Ir,* timp ce el îmi trimitea poruncă în fiecare zi, spunîndu-rni ?

— Pleacă din limanul meu î

Dar într-o zi, pe cînd aducea jertfe idolilor săi, zeul puse stăpînire pe unul din preoții craiului, făcîndu-l **să** cadă în extaz [1], și acesta îi spuse :

— Adu-l pe z'eu acolo sus, adu-l pe solul trimis **să** stea cu el ! Amon 1-a trimis, (el însuși) 1-a adus aici !

în vreme ce (preotul) posedat se afla în extaz în seyra aceea, eu am găsit o corabie a cărei proră era (îndrep-•• tată) spre Egipt și în ea mi-am încărcat toate bunurile. Și privind spre asfințit mi-am zis : „îndată ce va (apune) soarele, îmi voi așeza zeul (în corabie), în așa fel încît să KU-l zărească nici un alt ochi în afară de al meu".

însă căpetenia limanului veni la mine și-mi spuse ș

— Rămîi .(aici) pînă mîine, din porunca craiului !

Atunci eu îi dădui următorul răspuns :

— Nu ești tu cel care zi de zi venea să mă caute, pc-runcindu-mi : „Pleacă din portul meu !", iar acum. îmi spui : „Rămîi aici peste noapte !" pentru a face să pîece și corabia pe care cu greu am găsit-o, ca mai apoi să te îa~ iățișezi iarăși cu porunca : „Pleacă !"

El se duse să-i spună craiului său toate acestea, iar craiul trimise pe cineva la căpetenia corăbiei, ca să-i spună : „Rămîi (aici) pînă mîine dimineața din porunca craiului".

Dis-de-dimineață veni la mine trimisul craiului, care mă conduse pînă sus (în palat), în timp ce zeul se odihnea în cortul meu ridicat pe malul mării. L-arn aflat (pe crai) stînd în încăperea lui de lucru cu spatele întors spre o fereastră, iar valurile furtunoasei mări a Siriei își înăl-țau crestele pînă în dreptul gîtului său. Eu i-am spus s

[1] In stare de extaz, preotul pronunță cuvinte și face gesturi care ar fi ale zeului Amon-(păzitor)-aî-drumurilor. Adică preotul era ..posedat" de acest zeu, așa cum zeii grecilor vechi puneau stăpînire pe preoții'și preotesele lor (Pitia din Delîi).

Reiese din acest text că oracolele și ordinele zeilor egipteni Puteau fi transmise credincioșilor, nu numai prin gesturi sau cu-vinte rostite de statuile zeilor, ci și prin starea de „posesiune di-vină" în care cădeau unsori preoții.

— Zeul Anion să te binecuvinteze !

El mă întrebă î

— Cită vreme a trecut din ziua în care ai părăsit lă caşul lui Amon ?

I-am răspuns la rîndul meu :

— Azi se împlinesc cinci luni,

Atunci el îmi spuse :

— Ia să vedem dacă spui adevărul. Unde este înscri sul lui Amon, care s-ar cuveni să fie în mîinile tale. Unde este scrisoarea marelui profet Amon pe care trebuia s-o aî ?

Răspunsul meu a fost acesta :

— Le-am dat lui Smendes şi Tentamon..

El se supără foc pe mine, zicîndu-mi :

— Aşadar înscrisul si scrisoarea nu mai sînt în mîi-mie tale. Şi unde este corabia pe care ţi-a dat-o Srnendes, ca să aduci lemnul de pin ? Unde sînt corăbierii tăi siri eni'? Nu cumva te-a dat pe mîna acestei străine căpetenii de corăbieri cu gîndul să te ucidă şi să te arunce în mare ? Unde ar fi trebuit atunci să-l căutăm pe zeu ? Şi chiar pe tine unde ar fi trebuit să te găsim ?

Aşa mi-a grăit. el, iar eu i-am răspuns astfel r

— Dar m-a adus o corabie egipteană şi tot egipteni sînt corăbierii care vîslesc pe socoteala şi la porunca lui Smendes. De fapt nici nu este o ceată de corăbieri sirieni !

El îmi spuse i

— Oare nu se află aici, în limanul (nostru), douăzeci de corăbii care au treburi negustoreşti cu Smendes ? Şi în. cetatea Sidon, unde te duci tu, nu se află de asemenea cincizeci de corăbii care au treburi negustoreşti cu Uer-katel [1] şi care se îndreaptă spre casa sa ?

Am tăcut multă vreme iar el a începu L să-mi grăiască,

[1] Un negustor fenician care probabil locuia la Tanis, de unde făcea comerţ cu oraşele feniciene. Numele său real pare sa îi fost *Berkttt El :* „Binecuvîntarea-zeului-El"

— Care este rostul venirii tale aici ?

Eu îi răspunsei :

— Am venit să iau lemnul pentru făurirea măreței şî minunatei- corăbii a lui Amon-Ra, regele zeilor. Căci tatăl ta:: 1-a dat cîndva, şi tu vei face asemenea lui *l*

Aşa i-ara vorbit. Iar craiul îmi spuse :

— *E* adevărat că el- a dat (acest lemn) şi, dacâ-mî vei aciiice mijloacele trebuincioase, eu îşi voi da de aseme nea acest lemn. Desigur, oamenii mei au îndeplinit această sarcină, dar faraonul — bucură-se el de viață, sănătate ,şi putere ! [1] —, i-a trimis sase corăbii încărcate cu mărfuri din Egipt, care au fost descărcate în hambarele limanului, Dar ce-rni aduci tu oare ?

Apoi porunci să i se aducă degrabă catastiful socotelilor zilnice ale părinților săi şi puse să i se dea citire înaintea lui. S-au găsit o mie de debeni de argint în obiecte de tot soiul înscrise în catastiful său. El îmi grăi astfel :

— Dacă regele Egiptului-ar stăpîni ceea ce stăpînesc eu şi dacă eu aş fi slujitorul său, nu ar fi trimis aur şi ar gint spunînd : ..îndeplineşte sarcina dată de zeul Amon" ! Faraonul nu trimitea daruri tatălui mea. Iar eu nu sînt slujitorul tău şi nu sînt slujitorul celuia ce te-a trimis, Cînd poruncesc cu glas tare în Liban, cerul se deschide şi copacii stau întinşi aici. la marginea mării. Dă-mî aşa dar pînzele aduse de tine. cu ajutorul cărora corăbiile tale încărcate cu lemne să se poată înturna în Egipt. Dă-mi funiile aduse de tine (pentru a lega cedrii) pe care trebuie să-i tai şi să ți-i dau. (în ce fel crezi că vei putea duce lemnele) ce ți le voi da ? (Căci) pînzele corăbiilor tale nu sînt îndestulătoare, apoi cele două capete (de dinainte si de dinapoi) ale corăbiei tale. din pricina po verii prea mari, se vor fringe şi vei pieri în mijlocul mării. Iată, zeul Amon poate să sune în slava cerului şi să-l lase

[1] Formulă care se scria întotdeauna după numele faraonului (în eg. *'n h № dl s n b),* întîlnită şi în alte povestiri din. volant.

pe zeul Sutekh [1] să se dezlănţuie în vremea sa. Căci zeul Amon a întemeiat toate ţările, dar mai întîi el a întemeiat ţara Egiptului, de unde vii tu. Şi tocmai în Egipt s-a ivit "nţelepciunea spre a ajunge în ţara mea. Ce înseamnă aşadar călătoria nebunească pe care ai fost pus să o faci ?

Eu i-am răspuns :

— Nu este adevărat. Călătoria pe care o fac nu este eîtusi de puţin nebunească. Nu se află nici o corabie pe rîul (Nil) care să nu fie a lui Amon. Căci lui îi aparţine Marea ; lui îi aparţine Libanul, despre care tu ai spus : „E1 este al meu", deoarece el alcătuieşte moşia lui Usir-hat-Amon, crăiasa tuturor corăbiilor sfinte. Aman_-Ra. regele zeilor, a cuvîntat, grăind către, Herihor, stapînuţ meu: „Trimite-mă pe mine!"[2] Şi rni-a dat (porunca) să plec (mie, Uenamon) dimpreună cu acest mare zeu. Iasă, vezi, 1-ai lăsat pe acest mare zeu să petreacă douăzeci şi no'uă de zile de la coborîrea sa (pe uscat) în liman, cu toate că ştiai prea bine că se afla aici. Oare nu este (Amon) acelaşi (zeu) care a fost dintotdeauna ? Tu îns;.! stai aici (în faţa mea) ca să te.tocmeşti pentru (lemnele) Libanului cu Amon, care este stăpînul Libanului. Cît priveşte cuvintele tale : ,,Regii de altădată au trimis aur s; argint !" (îţi voi răspunde) că, dacă ar îi avut putere asupra vieţii si sănătăţii, nu ţi~ar fi trimis mărfurile (din Egipr). (Aceşti regi.) au trimis aşadar părinţilor tăi mărfuri (din Egipt) în locul vieţii şi sănătăţii (asupra cărora n,: aveau nici o putere). Dar Amon-Tla, regele zeilor, este stăpînul părinţilor tăi, care şi-au petrecut viaţa aducînc jertfe lui Amon. Iar tu însuţi eşti slujitorul lui Amon. Dacă vei zice lui Amon : .,Voi face, voi face (aşa cum îm' ceri tu)" şi dacă împlin'esti porunca lui, vei trăi, vei îi să-

[1] Zeul Sutekh este zeul Seth, care corespunde iui Baal fenicianul iau lui Hadad, zeul furtunii.

[2] Adică : „trimite statuia mea".

nătos, te vei bucura de o sănătate trainică, vei fi pe placul ţării tale întregi şi al oamenilor tăi. Nu rîvni la cele ce sînt ale lui Amon-Ra, regele zeilor. Adei^ărat, Icul îndrăgeşte ce este al lui. Dă poruncă să vină scribul tău, îl voi trimite la Smendes si la Tentamon, regenţii pe care zeul Arndh i-a aşezat în partea de miazănoapte a ţării sale, şi ei vor porunci să ţi se aducă toate cele trebuincioase. Voi trimite (pe scribul tău) cu această solie : — „Puneţi să se aducă acestea (aid, in Liban), pînă mă voi întoarce în partea de miazăzi (a Egiptului) si (atunci) voi face în aşa fel, incit să ţi se înapoieze totul în întregime !"

Aşa i-arn grăit. El dădu scrisoarea mea pe mina trimisului său si puse să se încarce'(pe o corabie) chila (corăbiei sfinte), partea dinainte, cea dinapoi şi de asemenea patru bîrne dăltuite, în total saple bucăţi, pe care le-a trimis în Egipt.

Solul său, care plecase în Egipt, s-a întors la mine în Siria în prima lună a iernii. Smendes si Tentamon au trimis patru urcioare şi un vas-fcafc-mcn de aur, cinci urcioare de argint, zece suluri de stofă de in regal, zece suluri de in din Egiptul de Sus, cinci sute (de suluri) de papirus din soiul cel mai bun, cinci sute de pici de bou, cinci sute de funii, douăzeci de saci cu linte, treizeci de coşuri cu peşte. Iar ea (marea preoteasă Tentamon) îmi mai trimise (pe deasupra) : cinci suluri de pînză de in bun din Egiptul de Sus, un sac cu linte şi cinci coşuri cu peşte.

Craiul se arătă mulţumit. El puse sa se apuce de treabă trei sute de oameni cu trei sute de boi si aşeză în fruntea lor vătafi (ca să supravegheze) tăierea copacilor. Au fost tăiaţi arborii care au petrecut iarna întinşi pe locul (unde fuseseră doborîţi). în a treia lună a verii,'copacii au fost tîrîţi (la) marginea mării. Craiul ieşi afară, stătu lîngă ei. apoi îmi trimise vorbă : „Vino !" Cînd ajunsei în preajma lui, umbra evantaiului său în formă de lotus

căzu peste mine. Atunci Penumon *, un slujitor a] lui, **se** aşează între noi şi spuse :

— Umbra faraonului —" bucură-se el de viaţă, sănă tate si putere ! —, stăpînul tău, a căzut peste tine :

Dar craiul se supără pe el şi zise :

— Lasă-l în pace !

Mă înfăţişai craiului şi el reîncepu să-mi grăiască, spunîndu-mi :

-— Iată, sarcina pe care au îndeplinit-o părinţii mei mai înainte am săvîrşit-o (si eu), eu toate că tu nu ai făcut pentru mine cele pe care părinţii tăi le-au făcut pentru (ai mei). Iată, restul lemnelor tale a ajuns şi se află îngrămădite (aici). Acum fă cum doresc eu şi vino (în mai), ca să încarci (lemnele). Noi sîntem gata să ţi le predăm. Dar nu veni (la mal doar) ca să te uiţi la priveliştea înfricoşătoare a mării. Căci dacă (vrei) doar să priveşti mînia noianului, o s-o vezi şi pe a mea însumi. Căci, cu adevărat, eu nu ţi-am făcut ceea ce s-a făcut cu trimişii lui Khacmuaset[2], care au petrecut şaptesprezece ani *'n* ţara asta şi au murit acolo unde se aflau !

Apoi el spuse slujitorului său :

..- Ia-l (cu tine) şi arată-i mormintele în caro se odih nesc !

Dar eu îi spusei :

… Nu mi le arăta ! Khaemuaset îţi trimisese nişte);:.- meni drept soli, iar el însuşi era un om. Tu nu ai (acun.) î.;i faţa ta) pe unul dintre solii săi[3]. Şi totuşi îmi zici : „Do-ie şi vezi-ţi tovarăşii !" De ce nu te arăţi binevoitor şi nu pai să se sape în piatră (pe o stelă) următoarea inscripţie : „Amon-Ra, regele zeilor, mi-a trimis (chipul cioplit) al iui Amon-(păzitor)-al-drumurilor drept sol al său — b'.ieură-se el de viaţă, sănătate şi putere ! -»-, dimpreună oa

[1] După n urnele său este vorba do un egiptean în slujba i;rn..'•.'"» din Biblos.

[!] Probabil faraonul Ramses al IX-lea.

* Sol> i l nsi'o însuşi /evil'Amoii, reprfwitat de statuia sa.

Uenarnon (drept) sol omenesc, spre a căuta lemnul trebuincios pentru corabia mare si minunată a lui Amon Ra, regele zeilor. Am tăiat (acești copaci), i-am încărcat, i-am dat corăbiile şi cetele-mele de corăbieri şi am făcut să ajungă acest lemn în Egipt, spre a cere lui Amon pentru mine cincizeci de ani de viață peste cît îmi era statornicit de soarta mea". Fie ca toate acestea să se întîmple aievea ;: dacă într-o zi a viitorului va sosi din țara Egiptului'un sol care cunoaşte scrisul (de pe stelă) şi va citi numele tău pe această piatră, primi-vei drept jertfă o libațiune în lumea de dincolo, atît tu, cît şi zeii ce locuiesc în ea. El îmi răspunse :

— Prețioasă este învățătura pe care mi-al dat-o acuma !

Eu îi spusei :

— în ceea ce priveşte numeroasele lucruri despre care mi-ai grăit, cîncl mă voi întoarce la locuința celui dinții proroc al zeului Amon [1] (îi voi spune în ce fel ai împlinit) sarcina ta şi, datorită ei, avea-vei __ parte ' de (o răsplată).

Mă dusei la malul mării, în locul unde se aflau îngrămădite lemnele, şi zării unsprezece corăbii care veneau pe mare. Ele erau ale lui Tjeker şi primiseră următoarea poruncă : ,.Puneți mîna (pe Uenamon), închideți-l si nu lăsați să plece spre țara Egiptului corăbiile ce sînt cu el". Atunci mă aşezai şi plînsei. Iar scribul craiului ieşi si veni până la mine, spunîndu-mi :

— Ce ai ?

l . Eu îi răspunsei :

— Nu zăreşti oare călătoarele păsări care coboară pentru a doua oară spre țara Egiptului ? Iată, ele se îndreaptă spre ținutul mlaştinilor. Iar eu pînă cînd voi sta aici părăsit ? Căci nu-i vezi pe. oamenii aceştia care vin să pună mîna pe mine ?

[1] Herihor, **care** se proclamase faraon îa **Theba.**

El se duse şi îi povesti craiului, iar craiul începu să plîngă din pricina cuvintelor care i se spuneau şi erau atît de triste.

El trimise pînă (la mine) pe scribul său, care îmi aduse două măsuri de vin şi o oaie. îmi trimise apoi pe Tanetne, o cîntăreaţă egipteană care împlinea la curtea lui slujba (de a-l incinta). El îi dădu poruncă : „Cîntă pentru el si împiedică-l să aibă gînduri negre ! Şi îmi trimise următoarea solie : „Mănîncă, bea si nu fi trist ! Mîine vei asculta tot ce am eu să-ţî spun"/Cînd se lumină de ziuă, el chemă pe ostaşii din suita lui, se aşeză în. mijlocul lor, apoi grăi către (oamenii) lui Tjeker :

— Ce înseamnă venirea voastră (aici) ?

Ei îi răspunseră :

— Am venit să urmărim aceste corăbii sparte pe care je trimiţi tu în ţara Egiptului şi în acelaşi timp să căutăm nişte oameni cu care avem o treabă de orînduit.

El le spuse :

— îmi este' cu neputinţă să pun mîna si să închid, pe soiul zeului Amon în ţara mea. Lăsaţi-mă să-l trimit, şi după aceea voi o să fugiţi după el spre a pune mîna pe dînsul.

El mă sui în corabie si mă trimise acasă ; (eu mă îndepărtai) de limanul mării, şi vîntul mă împinse către ţara Alasia [1]. Oamenii din oraş ieşiră înaintea rnea, vrînd să mă ucidă. Eu îmi eroii drum printre ei pînă la palatul iui Heteb, crăiasa cetăţii. Ea tocmai ieşea aintr-una din clădirile sale si intra în alta. Mă înclinai înaintea crăiesei şi spusei oamenilor ce se aflau alături de ea :

— Nu se află printre voi vreunul care să priceapă gra iul egiptean ?

Unul dintre el îmi răspunse :

— Eu îl înţeleg.

Atunci îi zisei :

[1] Sau ALsa — numele egiptean **al insulei Cipru.**

NI

- Spune stăpînei tale că arn auzit vorbindu-se pînă si în Cetatea (I'heba). pînă si-n locul unde se află si locuieşte A-'non, că pretutindeni se înfăptuiesc nedreptăţi, dar că ţi se face totdeauna dreptate în ţara Alasia. Şi, totuşi, fapte nedrepte se săvârşesc (si) aici în fiecare *zi l*

Ea îmi spuse atunci :

—- Ce înţeles au aceste cuvinte ?

Eu îi răspunsei :

— Acum cînd marea a fost cuprinsă de mînie si vîntul m-a împins către ţara unde locuieşti, vei îngădui oare ca să fiu prins şi ucis, eu, care sînt trimisul zeului Amon ? Fii cu mare băgare de seamă. Eu voi fi căutat pînă la sfîrşitul zilelor. Cit priveşte ceata asta de corăbieri, aparţinînd craiului din Biblos, care vor sa mă ucidă, dacă stăpînul lor va întîlni zece dintre cetele taie de corăbieri, nu le va ucide el de asemenea ?

Ea puse să fie chemaţi (aceşti) oameni ; !e aduse învinuiri apoi îmi spuse :

— Du-te şi culcă-te (liniştit)..... '.

(Aici se întrerupe manuscrisul.}

.PRINȚESA .DIN ȚARA BAR HT AN

Povestea de mai jos, spre deosebire de marea majoritate a textelor literare egiptene, nu este redactată în scriere *hieratică pe papirus sau pe bucăți de oale (ostraca), ci este gravată pe piatră în scriere sacră, hieroglifică. Stela* caro *ne~a păstrat acest text se află la Muzeul din Luvru (C, 284). Istorisirea reproduce* o *legendă populară care circula probabil în Egipt de mult şi este înfățişată sub* forma *unui document oficial care ar fi fost scris pe vremea dom niei lui Ramses al ll-lea (1301—1233 î.e.n.).*

în realitate, relolarea este opera unor scribi, nu din timpul dinastiei etiopiene sau din epoca ptolemaică, ci meu *degrabă din vremea primei dominații persane (secolul al VI-lea î.e.n.). Este vorba de un fals executat dealtfel jăra multă măiestrie, pentru că autorul* a *dat* o parte din *numele regale ale lui Thutmosis al iV-lea lui Ramses al tî-lea (se Ştie că faraonii egipteni aveau cinci nume) ; apoi el nu a putut să imite stilul oficial al inscripțiilor dinastiei a •XlX-a. Totuşi, întreaga povestire păstrează caracterul general al istorisirilor din epoca ramesidă, iar întîmplările relatate, de.şi nu sînt riguros exacte din punct de vedere* Istoric, *au oarecare legătură cu evenimente reale. într~adev'dr, căsătoria, lui Ramses (d H-lea cu fata regelui hittit*

iLKhatusili, fostul său duşman, a impresionat mult poporul ^egiptean, yi un celebru document, „Stela căsătoriei", relata acest eveniment fericii in templele din Karnak, Elefanlina şi Abu-Simbel. In povestirea de faţă o regăsim pe regina Maatneferure, sofia hittită a faraonului egiptean Ramses al Il-lea, sub numele puţin schimbat de Neferure (in egipteană : „Bunătatea-lui-Ra", pe cînd Maatneferure ar însemna „Adevărală-este-bunătatea-lui-Ra"), dar aici se spune că ea este de fel nu din ţara Haiti a hittiţilor din centrul Asiei Mici, ci dintr-o ţară aşa de îndepărtată, incit erau necesare 17 luni spre a ajunge la ea (de observat că 17 este o cifră ce poartă nenoroc la egipteni, echivalenta numărului 13, de pilda). Se. prea poale ca Bakhlan să fie o deformare a termenului Bactrian, dat fiind că consoana „r" nu este pronunţată de egipteni. Bactriana era una din provinciile imperiului persan achemenid, situată în nordul Afghanistanului actual. Dar nu regina Neferure joacă rolul principal în povestirea de faţă, ci sora ei mai mică, princi-pesa Bentrech, grav bolnavă : doctorii din Bakhtan neputînd să o vindece, a fost adus de la Theba un „învăţat", adică un vrăjitor care să o scape de suferinţă. Nici acest vrăjitor nu poate să o vindece, dar el stabileşte că tinăra principesă este stăpînită de un duh rău, şi numai un zeu din Egipt va putea să izgonească demonul ce o chinuie. Deci statuia unui zeu egiptean este trimisă la Bakhtan şi izgoneşte duhul rău ce pusese slăpînire pe trupul principesei, apoi este readusă la Theba. Zeul egiptean care pleacă în această lungă călătorie este „Kfton.su-*care-cîrmuieşie-la-Theba", adică „micul Khonsu", spre deosebire de „marele Khonsu", care se numeşte oficial „Khon$u-ăin-Theba-Nejerhotep" („Neferhotep*' avînd sensul de „Frumos-prin-pacea-sa") şi care, înzestrat cu* o *ipotetică putere magică, o acordă zeului Khonsu cel mif spre a vindeca pe principesa bolnavă. Este foarte plauzibil* ca aceasta *povestire să fi fost făurită de preoţii zeului „Khonsu cel mic",* spre *a-î arăta puterea vindecătoare si*

spre a chema la el pe bolnavii din întregul Egipt ca să-i lecuiască, desigur, după aducerea unor ofrande **si** daruri *substanţiale..,*

Istoria vindecării minunate a domniţei din ţara Bakh tan a fost tradusă de multe ori şi se află, de pildă, ir. J.H, Breasted, Ancient Records of Egypt, ***vol.*** *HI, Chicago 1906, p. 429—*447, **si** de *marele egiptolog A, de Buck,* De Bentresj-stele, m Ex. Oriente Lux, *nr. W (1945-l948), p 237 şi urni*

Honis : puternic taur. cu cununi de aur, a cărui domnie dăinuie ia fel ca si cea e lui Atum ; *Horn's de aur,* cu braţe vînjoase, nimicitor al celor Nouă Arcuri[1] ; *Regele Egiptului de Sus si de Jos :* stăpânul celor Două Ţări, Usimare-Setepenra. *Fiul lui Ra* — rod *al trupului său :* Ramses-Mîamun (lndrăgit-de-Amon-Ra), domnul ambelor tronuri din cele Două Ţări şi al Enneadei [2]. (a zeilor) stăpînind în Theba. Zeul desăvârşit, fiul lui Amon, vlăstarul lui Ra-Ha-rakhti ″, slăvită sămînţă a Stăpînului Lumii, zămislită de Kamutef[4], rege al Egiptului, principe al triburilor din pustiu, suveranul care domină cele Nouă Arcuri, ceî că-ruia, de-abia ivit din pîntecul mamei sale, i s-au prezis nu-mai biruinţe : cel ce. încă din germen, a fost înzestrat cu vitejie : taur cu inima neînfricată atunci cinci intră pe cîm-pul (de luptă) ; zeu-rege care se distinge în ziua victoriei precum zeul Montu [5] ; plin de vlagă, ca fiu al zeiţei Nut.

[1] Cele Nouă Arcuri simbolizau, popoarele străine care atacau. Egiptul antic,

[1] Enneada este o grupare de nouă zeî .cinstiţi la Theba.

* Ra-Harakhti înseamnă „.Ra-Horus-al-orizontului",

* Sa a Keni-atef, formă specială a lui Amon. însemnînd „7eul-ce-a-împlinit-vremea-sa". Kem-atef era reprezentat ca uri şarpe şi ar sta la originea numelui Ktieph, din greaca veche, care desemna pe zeul primordial din Theba.

[5] înainte de Amon, Montu era zeul principal din Theba, fiind închipuit la origine ca un erete si de aceea asimilat cu zeul Horus, Montu era mai ales zeul războiului.

Măria-sa aflîndu-se în țara Naharina ', după obiceiul 'său din fiecare an, marile căpetenii din țările străine veniră cu capetele plecate şi nutrind paşnice gînduri, din pricina puterii măriei-sale, (care se întindea) pînă foarte departe, spre miazănoapte. Iar darurile lor, numai si numai argint şi aur, peruzele, plăcut mirositoare lemne de tot felul din Țara Zeului [2], le împovărau spinarea şi fiecare căuta să întreacă (în rîvnă) pe tovarăşul său.

Craiul din Bakhtan puse (si el) să se aducă daruri, în fruntea cărora el aşează pe fata sa cea mai mare, slăvind, pe măria-sa şi cerîndu-i (să-i dea) suflarea vieții. Fiica (craiului) a fost pe placul inimii măriei-sale, care a îndrăgit -o mai mult decît pe oricine. Atunci *i* s-a statornicit şi titlul, acela de : „Marea-soție-a-regelui, Neferura". Şi cînd măria-sa a ajuns în Egipt, a deținut rangul de soție regală.

S-a întâmplat în anul XXIII-lea, în ziua de *22 a* celei de a doua luni a verii, cînd măria-sa se afla în cetatea Theba cea victorioasă, stăpână a cetăților, si aducea solemnele jertfe închinate tatălui său Amon-Ra, stăpînul tronurilor celor Două Țări, în minunata-i sărbătoare din Opet de miazăzi (Luxor), reşedința lui favorită de la începutul lumii ; (s-a întîmplat aşadar) ca măriei-sale să i se spună următoarele : „Un trimis al craiului din Bakhtan a sosit, aducînd cu el multe daruri pentru soția ta regală". Atunci el fu adus înaintea măriei-sale, dimpreună'cu darurile *sale.*

El grăi, glorificînd pe măria-sa :

„Slavă ție, soare al celor Nouă Arcuri. Dă-ne nouă viață (•care vine) de la tine !"

Apoi cuvîntă iarăşi, sarutînd pămîntul dinaintea măriei-sale, şi îi spuse :

„Vin la tine, domnul si stăpânul meu, pentru Bentrech, soră mezină a soției (tale) regale Neferura. O *boală* a pă-

[1] **Regiunea** .situată între cursul de sus a! **Eufratului** şi fluviul **Oronte din** Fenicia,

* Aici indică Libanul .--i nu țar.a Puni -(Somalia d<= azi)

truns tn Êrupul ei. Măria-ta să trimeată un învăţat spre ;> o vedea !"

Atunci mâria-sa zise :

„Să fie aduşi la mine învăţaţii din Casa Vieţii * şi (de asemenea) dregătorii Curţii !"

Eî fură aduşi de îndată în faţa măriei-sale, care k spuse i

„Iată, eu am pus să vă cheme ca să auziţi cuvinU' '(meu) [7]. alegeţi din mijlocul vostru un învăţat care să fio iscusit şi să ştie să scrie cu degetele sale !*

Atunci regescul scrib Djehutiemheb[7] se înfăţişă înn întea măriei-sale şi acesta îi porunci să meargă la Bakhta: dimpreună cu solul venit (de acolo).

<£md învăţatul ajunse în Bakhtan văzu că Bentreci, arăta ca o fată care este stăpînită de un duh rău. El ga v, pe de altă parte că (acest duh rău) este un vrăjmaş împotriva căruia trebuie luptat[8]. Atunci craiul din Bakhtatrimise către măria-sa o altă (scrisoare) întocmită în felr:' următor : „Domnul şi stăpînul meu, o rog pe măria-ta ?• strămute un zeu (la Bakhtan)". Această scrisoare a sos! la măria-sa în anul XXVI-lea, în (cea dintîi lună) a verii. în vremea sărbătoririi lui Amon, pe cînd măria-sa se aOa în (cetatea) Theba.

Atunci măria-sa rosti dinaintea lui Khonsu-din-Thebn-Nefcrhotep, aceste cuvinte : „Preamilostivul meu Domn, la tine vin pentru fiica regelui din Bakhtan". Apoi Khonsudin-Theba-Neferhotep fu adus la Khonsu-care-cîrmuieştela-«(Theba), marele zeu izgonind duhurile reie.

[7] Locuinţa scribilor care deţine papirusurile cele mai tr.^crn nate.

* Numele înseamnă : „Zeul Thot este în sărbătoare*

* Adică este un demon ce poate fi învins, boala tinere! dor:; cit* nefiind incurabilă.

Atunci măria-sa grăi către zeul Khonsu-din-Tbtba-Neherhotep :

„Preamilostive stăpîn al meu, dacă îți întorci fața spre Ivhonsu-care-cîrmuieşte-la-(Theba), zeul cel mare izgonind duhurile rele. atunci îl vom trimite tocmai în Bakb.tan 3* Si zeul îşi dădu hotărîta lui încuviințare, melinîndu-şi capul de două ori *.

Atunci măria-sa $ spus : „Hărăzeşte-i lui dnhul tău •*minunat,* ca să pot trimite pe zeitatea-sa la Bakhtan, spre a izbăvi pe fata craiului din Bakhtan !" (Şi iarăşi s-a înclinat) puternic capul zeului Khonsu-din-Theba-Neferhotep.

Măria-sa dădu poruncă să fie condus zeul K'horso-(care-cîrmuieşte-la-Theba) către marea luntre solară (sî ea să fie însoțită de) cinci corăbii de marfă, de care de luptă şi de cai numeroşi, mergînd de-a dreapta şi de-s stingă.

Zeu] ajunse la Bakhtan după un an ți cinci luni. Atunci craiul din Bakhtan veni cu ostaşii şi căpeteniile sale în întâmpinarea zeului Khonsu-care-cîrmuieşte-la-Theba. E! se culcă pe pîntcce înaintea iui şi zise : „Tu. vii la noi ca să ne dai harul tău, din porunca regelui Usimara-Setepenra !" Apoi acest zeu fu dus în locul unde se afla (domnița) Bentrech. El trimise duhul său fermecat în (trupul) fiicei craiului din Bekhtan, şi pe dată ea se iămaduL

Atunci acest duh care se afla în ea grăi către Xbonsin-care-cîrmuiesle-la-Thoba :

„Fii binevenit, mare zeu care izgoneşte duhorile rele ! Bakhtan este cetatea ta, locuitorii ei sînt slujitorii tăi, eu însumi sînt slujitorul ta LI. Mă voi întoarce în locul de unde am plecat, ca să liniştesc inima ta cu privire la cele pentru care ai venit aici. Zeitatea t.a să dea poruncă să sta-

[1] **Preoții** zeului regizau aceste mişcări aîe zeuiuî prin d.iferil<r **Procedee abil maècate.**

tornîceascâ o sărbătorească zi pentru mine, craiul dk. Bakhtan !"

Atunci acest zeu făcu un semn cu capul către preotul sau, zicind : „Craiul din Bakhtan să aducă o jertfă solemnă dinaintea acestui duh".

Dar, în vreme ce se petreceau acestea intre zeu! Khonsu-care-cîrnvaieşie-la-Theba şi duhul rău, craiul din Bakhtan stătea acolo cu ostaşii săi şi îi era tare frică. Atunci el aduse o jertfa solemnă dinaintea zeului Khonsu -care-cîrmuieşte-la-Theba şi dinaintea duhului (ce stăpînea pe fată), craiul din Bakhtan statornicind o zi de sărbătoare în cinstea lor. Atunci duhul se duse în locul unde a voit el, după porunca zeului Khonsu-care-cîrmuieşte-Ia» Theba, iar craiul din Bakhtan se bucură nespus de mult, dimpreună cu toţi oamenii ce se aflau la Bakhtan,

Apoi (craiul) gîndi în sinea sa şi îşi zise : „Voi face în aşa, fel ca acest zeu să rămînă aici la Bakhtan şi nu-l vai lăsa să se întoarcă în Egipt", Şi zeul stătu trei ani şi nouă luni la Bakhtan.

(într-o zi cînd) craiul din Bakhtan dormea în patul său, el văzu (în vis) cum zeul, care îşi părăsise sanctuarul în chipul unui soim de aur, îşi lua zborul către Egipt, EI se deşteptă foarte neliniştit şi grăi către preotul zeului Khonsu-care-cîrmuieşte-la-Theba :

„Acest zeu este încă aici cu noi, întoarce carul său către Egipt". Apoi craiul din Bakhtan îngădui zeului să plece în Egipt, dăruindu-l cu nenumărate lucruri bune (şi scumpe) de tot soiul, ca şi ostaşi şi care de luptă în număr mare.

Ei ajunseră cu bine la Theba si atunci Khonsu-care-cîrmuieşte-la-Theba se îndreptă către Capiştea lui Khonsu-citn-Theba-Neferhotep. Şi el aşează darurile pe care le primise de la craiul din Bakhtan. adică tot soiul de lucruri

bune (şi scumpe), dinaintea zeului Khonsu-din-Theba-Ne-
p ferhotep, fără să păstreze nimic pentru capiştea sa pro-
' prie, îar zeul Khonsu-care-cîrmuieşte-la-Theba ajunse la
capiştea sa cu bine în anul XXXlII-]ea, in a 19-a zi a
celei de a doua luni de iarnă (din timpul domniei) regelui
Usimara-Setepenra — aibă el parte de viaţă veşnică pre-
eirm ueu.) Ra l

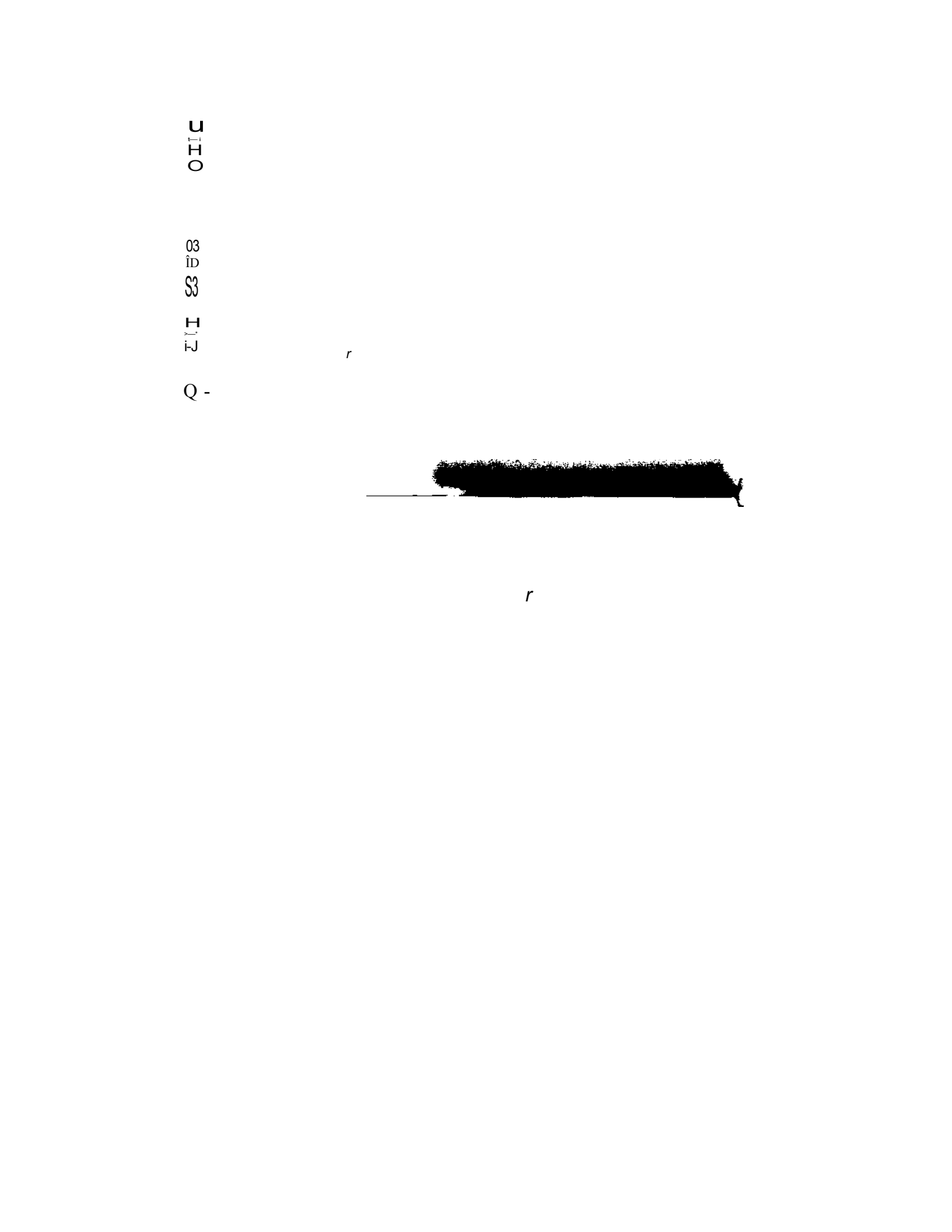

POVEȚELE LUI ANEKH-ŞEŞIONCHY. CĂTRE FIUL SĂU

Acest text scris în limba egipteană demotic ă ni K*-a păstrat doar într-un singur papirus, şi anume manuscrisul* Tir. *10.508 de la British Museum, care datează din* epoca *ptoleniaică tîrzie (secolul II—/ î.e.n.). Dar redactarea originară poate fi atribuită fără îndoială secolelor al V -IV-lea î.e.n., adică în vremea în care Herodot a vizitat Egiptul. Distingem în acest text două părți cu totul deosebite : prima, reprezintă* o *introducere pseudoistorică descriind împrejurările care au dus la alcătuirea acestui text. Autorul său este implicat fără nici o rină într-un complot antidinastic. Se confirmă şi din acest papirus cît de des?. erau răscoalele şi conjurațiile urmărind înlăturarea tira' niei faraonilor care trăiau sub veşnica amenințare a* as«" *sinării lor de către curteni.*

Autorul este închis în temniță şi cere faraonului un sul de papirus spre a-şi scrie sfaturile către fiul său. Nu i se dă nici un sul de papirus, şi atunci autorul îşi scrie maximele pe cioburile vaselor şi urcioarelor în cart i se aducea vinul. Aşa cum regele din Povestea țăranului'bun de gură citea *discursurile nedreptățitului ora din oază, transcrise zilnic pe papirus, faraonul din textul de față*

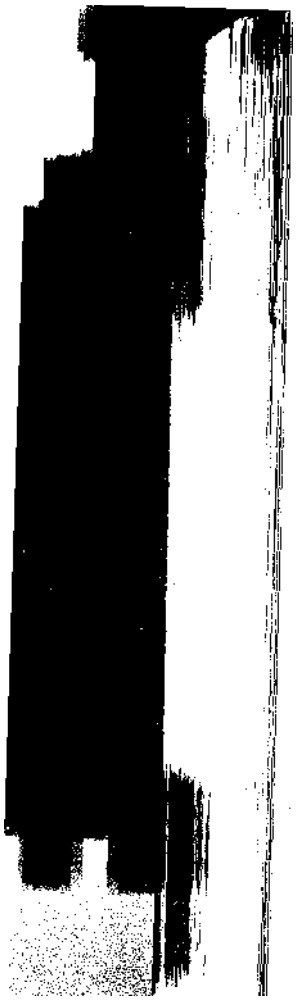

citeşte maximele ce i se trimit în fiecare zi pe ostraca (cioburi *de urcioare şi de oale).*

*Partea a doua — cuprinzînd învăţăturile propriu-*isise *— este scrisă în versete de lungime diferită, într-un Ştii destui de căutat, care foloseşte paralelismul* membrelor (adică *sistemul de versificaţie* specific poeziei *egiptene* si *semite), precum şi un vocabular bogat. Maximele sînt 'împărţite în capitole după cuvîntul lor iniţial.*

Vechea tradiţie a învăţăturilor dale de părinţi jiilor lor (unii reali, alţii spirituali, ucenici ai înţelepciunii lor) &• continuă în acest text, din care nu lipsesc afinităţile ou Sapientia demotica *a papirusului i'nsinger, scris într-o •epocă mult mai tîrzie (cf. Constantin Daniel,* Gîndirea Egipteană antică în texte, p. *179 ş. u.). Dar sfaturili? lui ţilnekh-şeşionchy sînt mai practice, mai pline de egoism şi lipsite de elevaţie morală. Frapant este rolul redus pe cure îl au zeii şi viaţa religioasă în acest text sapienţial, precum şi* absenţa *ideilor ce ar putea să constituie concepte pre filozofice.*

Pe de altă parte, se dau sfaturi de „conformism politic şi de evitare a oricăror critici la adresa jara.onului şi a dregătorilor importanţi. Ca şi celelalte cărţi sapienţiale, învăţăturile lui Anekh-şcşioncliy tind să sfătuiască pe ora* •cum să se *comporte într-o societate bazată pe „modul d*~ 'producţie asiatic, sau tributal", întîlnit* si ***in*** *Egiptul ţaraOnic.*

Textul integral al acestui papirus a .fost *publicat ac S. R. K. Glanvillc,* The Instructions of Onchsheshcmqi, *în* Catalogue of Demotic Papyri in the British Muse-n?". Londra, *1955.*

înîîmplarea a t'àcui i-a mai marele ix-sl.e doflurj sd -<? Bucă la strămofjii săi, şi astfel Horsiesi, fini I;j.i Ramos?, a •[ost numit mai mare peste doftori, si i-au revenit toate 3u-

f

cruriie fostei căpetenii peste doftori, fraţii săi fiind scutiţi de dajdii.

Dar faraonul nu mai făcu nimic din ceea ce nădăjduiau supuşii lui, iar Horsiesi, fiul lui Ramose, mai marele peste doftori, cugeta la toate acestea.

Şi iată că într-o zi Anekh-şeşionchy, fiul lui Cinofer.' fu peste măsură de turburat şi se (gîndi) în sinea lui, spunmclu-si : „Ceea ce aş vrea să fac este să mă duc la Memfis si să stau cu Horsiesi, fiul lui Ramose. Mi s-a spus că a fost numit căpetenie a doftorilor şi că i s-au dat lucrurile fostei căpetenii a doftorilor, toate şi pe deplin, şi că fraţii săi au ajuns preoţi scutiţi de biruri. Poate că zeul se va învoi să-i spună să facă pentru mine ceea ce se cuvine J"

Apoi plecă de la Heliopolis fără ca nici un om din Iţim a să fi aflat ceva despre călătoria sa, găsi o luntre care plu tea către Memfis şi..... *(Textul are în continuare nume roase lacune, dar se poate înţelege că Anek-şeşionchy a ajuns cu bine la Memfis, poposind în casa lui Horsiesi, fiul lui Ramose, care l-a oprit acolo. După aceea i-a dez văluit că se urzeşte un complot care pune la cale uciderea faraonului.)*

Anekh-şesionchy, fiul lui Cinofer, chibzui asupra acestui lucru, apoi îi spuse :

— Tu eşti căpetenia cea mare ! Nevătămat să rămînă faraonul, chipul lui Ra ! Tu nu trebuie să te împaci cu un pian mişel, îndreptat împotriva faraonului ! Faraonul ţi-a adus mai multe binefaceri decît tuturor celorlalţi curteni. Te-a poftit la palat cînd nu avea nimic şi el te-a făcut mai marele doftorilor, ţi-a dat toate lucrurile fostei căpetenii a doftorilor şi el s-a îngrijit ca fraţii tăi să ajungă preoţi scutiţi de dajdii. Cuvine-se ca în schimbul atâtor binefaceri să-l ucizi ?

Dar el i-a răspuns :

— Lasă-mă în pace. o. Anekh-şeşionchy, fiul lui Ci nofer ! Poveţele pe care mi le dai tu n-ati nici o însem-

natale : paznicii, căpeteniile de oaste, sfetnicii de seamă ai palatului rega] s-au pronunțat cu toții în favoarea acestui complet.

Printr-o întîmplare, ceea ce Horsîesi, fiul lui Ramose, grăise către Anekh-sesior/chy, fiul lui Cinofer, şi ceea ce Anekh-şesionchy îi spusese pe urmă — ajunseră la urechea unui om din casa lui Horsiesi, care stătea închis în-tr-un loc de unde putea să audă deopotrivă glasurile celor doi oameni, ca şi cum i-ar fi vorbit chiar lui. Uahirba-makhi, fiul lui Ptaherdis, se numea acel om, şi în noaptea aceea îi venise rîndu'J să doarmă la intrarea capiştei unde se afla faraonul,

într-aî optulea ceas al nopții s-a deşteptat faraonul, şi-a descoperit fața şi a spus cu glas tare :

— Cine stă de pază aici ?

li răspunse Uahirbamakhi, fiul lui Ptaherdis.

Faraonul îi spuse •

— Vai mie, vai mie, mîna lui Ra şi a zeilor din alaiu'J său sade deasupra mea !

(Astfel) grăit-a el către Uahirbamakhi şi i-a zis ;

— Voi rămîne eu oare teafăr, voi scăpa nevătămat, o Uahirbamakhi, fiul h;i Ptaherdis *ff*

Acela îi spuse :

—- Vei fi izbăvit prin mîna lui Ra şi a zeilor din alaiul său, şi prin mîna maicei Neit-wret[1], marea zeiță, (care) va aşterne toate pustiurile din lumea întreagă la picioarele faraonului !

Apoi el dădu de ştire faraonului tot ce auzise că a spus Horsiesi, fiul lui Ramose, în timp ce grăia către Anekh-şesionehy, fiul lui Cinofer, şi (răspunsul) pe care acesta din urmă îi dăduse, fără să schimbe nici măcar o iotă.

Faraonul n-a mai dormit deloc pînă dimineața ; şî cîrsd s-au ivit zorii zilei următoare, faraonul a venit în încape-

[1] Zeița oraşului Sais, situat în Deltă, era *marnă* a zeukrt Ha potrivit credinței preoților locali.

rea cea mare a palatului regal de la Memfis. Păzitorii nu *se* clinteau din locul lor de veghe *si* căpeteniile de oşti din posturile lor.

Faraonul se uită înspre colţul încăperii unde stătea în-deobşte Horsiesi, fiul lui Ramose, şi îi spuse :

— Horsiesi, fiul lui Ramose, ai fost adus la palatul regal cînd nu aveai nici un rost în lume ; eu te-am pus în locul celui ce era mai mare peste doftori, dăruindu-ţi tot ceea ce a avut el, şi m-am îngrijit ca fraţii tăi să ajungă preoţi, scutiţi de dăjdii. Ce te-a făcut atunci să unelteşti împotriva mea, spre *a* mă ucide ?

El răspunse astfel faraonului :

— Marele meu stăpîn ! In ziua cînd Ra a dat poruncă şi mi-a hărăzit ceea ce era bun şi frumos, inima mea a mers către faraon pe drumul ce.l drept, în ziua în care Ra a dat poruncă si mi-a hărăzit un lucru dureros, inima mea a mers către faraon pe un drum strîrnb !

Faraoni:! îi spuse : «

— Cuvintele pe care le-ai rostit spusu-le-ai în faţa tuturor ?

El zise atunci :

— Rostitu-le-am în faţa lui Anekh-seşionchy, fiul lui Cinofer, un preot al lui Ra, care se află la Memfis îm preună cu mine.

Faraonul îi puse următoarea întrebare :

— Ce legătură are cu tine Anekh-şeşîonchy, fiul lui Cinofer ?

El răspunse astfel :

— Tatăl său era prieten cu tatăl mea. Sîrnburele ini mii sale era într-adevăr cu el !

Atunci faraonul porunci :

— Să fie adus Anekh-şesionchy, fiul lui Cinofer !

Toţi fugiră (să-l caute) şi-l aduseră degrabă înaintea faraonului. Faraonul îi grăi aşa :

— Anekh-şesionchy, fiu al lui Cinofer, mîncat-ai au ba din pîinea mea ? Auzit-ai de nelegiuirea (ce se punea

la cale împotriva mea) şi n-ai venit să mă înştiinţezi, spunîndu-mi :„Ţi se urzeşte pieirea !"[1]

Anekh-şeşionchy, fiul lui Cinofer, răspunse astfel :

— O, stăpînul meu, eu i-am spus lui : „Tu ai fost adus îa palat cînd nu aveai nici o avere, si (faraonul) te-a pus căpetenie peste toţi doftorii, ţi-a dat toate lucrurile care au aparţinut căpeteniei doftorilor şi el a poruncit ca toţi fraţii tăi să devină preoţi scutiţi de dăjdii. Ce-i dai tu în schimbul (acestor binefaceri) dacă te învoiesti să-] ucizi pe el ?" (Jur) pe faţa ta, stăpînul meu, că am făcut tot ce rni-a fost în putinţă ca să-i schimb (gîndul), dar el nu roi-a mai vorbit. De aş fi putut să grăiesc, (această uneltire) ar fi ajuns la urechea faraonului !

De-abia rostise aceste cuvinte, că faraonul şi dădu poruncă să se clădească un altar de pămînt ia poarta palanului regal. Potrivit vrerii sale, Horsiesi, fiul lui Ramose, lu pus într-un cuptor de aramă, împreună cu oamenii săi şi cu toţi cei ce luaseră parte la uneltirea mîrşava împotriva faraonului.

La porunca faraonului Anekh-şeşionchy, fiul lui Cinofer, fu dus în închisoarea Naempanehes ', hărăzindu-i-se im slujitor şi un purtător al toiagului său (care era un. om din casa faraonului). De obicei v aceştia îi aduceau hrana de la palatul regelui în fiecare zi.

Cînd a avut loc (sărbătorirea) urcării sale pe tron, faraonul a slobozit pe toţi cei ce se aflau în închisoarea din Naempanehes, în afară de Anekh-seşionchky, fiul Jui Cinofer.

Din pricina aceasta, sufletul lui se întrista. El ăp'use atunci către slujitorul hărăzit să-i poarte toiagul :

— Te rog, adu-mi o tăbliţă de scrib şi un sul de papi rus — pentru că întîmplarea face să am un fiu îa care rra pot ajunge, spre a mă ocupa de creşterea şi învăţarea roi,

[1] Numele închisorii sau poate al unei **localităţi.**

astfel că ar trebui 'să scriu pentru el o *învățătură* şi să o pun să fie dusă la Heiiopolis, ca s-o ştie pe de rost ! Purtătorul-de-toiag ii spuse :

— Mai întîi să duc această ştire faraonului însuşi !

Purtătorul-de-toiag duse această ştire faraonului. E3 .dădu următoarea poruncă :

— Să i-se dea o tăbliță de scrib, dar să nu *i* se aducă vreun sul de papirus !

întemnițatului i se dădu o tăbliță de scrib, dar nu î se aduse nici un sul de papirus. Atunci el scrise pe cioburile de lut ale urcioarelor ceea ce vroia să-l învețe pe fiul săi;. Şi astfel începea scrierea lui :

•„Iată învățăturile părintelui divin Anekh-şeşionchj[7]. fiul lui Cinofer, a cărui mamă a fost Sat...-...Ptah, scrise anume pentru fiul său pe cioburile de lut ale urcioarelor., pe cînd era întemnițat în închisoarea din Naempanehes :

Năpăstuit si împilat sînt, o, marele meu rege, Ra [J] !
Am parte de robie şi-nchisoare,
Cu toate că eu n-am ucis pe nimeni.
E ceea ce urăşti nespus, o marele meu rege, Ra !
în felu-acesta Ra vădeşte că este mîniat pe-o țară ?
Voi, ce găsiți aceste cioburi, aflați cum zeul
Ra-şi descarcă-asupra unei țări minis ?
Cînd R a se mînie pe-o țară, încalcă legile-al ei rege ;
Cînd R a se mînie pe-o țară, acolo încetează legea ; Cînd Ra se mînie pe-o țară, acolo încetează cinstea ; Cînd Ra se mînie pe-o țară, ea nu mai ştie ce-i dreptatea ; Cînd Ra se mînie pe-o țară, acolo vitejia scade ; Cînd Ra se mînie pe-o țară, din ea încrederea-i gonită ; (...) Cînd Ra se mînie pe-o țară, fruntaşi ajung doar cei
ne vrednic 5

[1] Ra, zeu soîar adorat în Helîopolis şi asimilat (în oraşul protagonistului povestirii) lui *Atum* şi lui *Horus,* spre a fi *Ra-Atum* ți *Ka-Hor-akhtl.* Astfel el a devenit zeul principal, părintele ordines lumeşti şi tată a] zeiței adevărului şi a dreptății, Maat.

Şi mici devin toţi oameni puternici !
Cînd Ra se mînie pe-o ţară, cei înţelepţi ajung sub proşti ;
Cînd Ra se mînie pe-o ţară, atunci dă regelui porunca
Să asuprească-ntreg poporul său !
Cînd Ra se mînie pe-o ţară, îl face jude pe-al său scrib.....

(Pînă aici vine preambulul în versuri.) Urmează cuvintele pe care Anekh-sesionchy, fiul lui Cinofer, le-a scris pe cioburile urcioarelor în care se aducea vinul amestecat (cu apă), spre a da învăţături si sfaturi fiului său, (aceste cioburi scrise) fiind înfăţişate zilnic faraonului şi tuturor dregătorilor săi mai mari. Cînd Anekh-şeşionchy, fiul lui Cinofer, a ştiut că va rămîne întemniţat pentru că nu fusese slobozit din temniţă odată cu ceilalţi, atunci el a scris pe cioburi de urcioare sfaturile care păţeau fi de folos fiului său. Şi scrise aşa :

Slujeşte pe zeul tău *, ca să te ocrotească ;
Slujeşte pe fraţii tai. ca să ai un nume bun ;
Slujeste-l pe cel înţelept, că-i numai spre folosul tău ;
Slujeşte-l pe cei ce te slujeşte ;
Slujeşte pe oricine ţi-ar putea fi de folos ;
Slujeşte pe tatăl tău şi pe mama ta, ca să poţi înainta si să fii înfloritor ;
întreabă .despre tot ceea ce poţi să cunoşti : Fii cumpătat şi răbdător, astfel ca sufletul tău să fie atrăgător ; Orice învăţătură se capătă după ce firea (omului) s-a dezvoltat si a crescut ; Nu rîvni la bunurile altuia şpunînd : „Din acestea voi trăi !" ci dobîndeste-ţi tu însuţi pe-ale tale ! Nu-ţi face griji (în privinţa viitorului) cînd o duci bine, temîndu-te că odată şi odată o s-o duci rău ;

[1] ..Zeul tău" este zeul pe care si-l alege drept ocrotitor un egiptean sau cel care intră în numele său compus din mai mulţi termeni, de pildă, *Nebra,* care înseamnă : „Zeul Ra este stăpîn".

Nu cere sfat de la un om înțelept pentru un lucru puțin
însemnat, trecînd cu vederea un lucru de seamă ;
Nu cere sfat de la un netot pentru un lucru însemnat, cînd
poți cere sfat unui ora înțelept ; Nu trimite
(vesti) într-o cetate unde ai avut parte de
suferință ; Nu-ți cruța trupul de teamă că
ai s-ajungi șubred *si*
plăpînd ; Na te cruța cînd eşti tînăr, de teamă
că vei fi sHb şi
șubred cînd vei fi vârstnic ; Nu prinde ură pe
un om cînd îl vezi pentru întîia oară,
dacă nu știi nimic despre el ; Nu fi
nemulțumit cînd ai (avere) ; Nu fi chinuit (de pizmă)
cînd o ai. [...] Bate-l pe fiul tău ca să-l cumințești,
dar na îngădui
slujitorului să-ți cumințească feciorul -prin bătaie ;
Nu lasă pe seama fiului treburile slujitorului tău.,
dacă poți să-l pui pe slujitor să le facă ; Nu
învăța si nu da sfat bun unui netot, ca să nu prmdă
ură pe tine ;
Nu învăța'pe acela care nu-ți dă ascultare. [„.] Nu te du şi
nu veni doar după (socotința) ta ; Nu pleca după ce ai fost
bătut, de teamă că se va repeta
pedeapsa ta [1] :
Nu fi obraznic cu cel care este mai mare ca line ; Nu fi
leneș cînd îți slujești zeul ; Nu fi leneș cînd îți slujești
stăpînul ; Nu fi leneș cînd îl slujești pe cel ce te slujește ;
Nu întîrzia să dobîndești un slujitor şi o slujitoare, cînd
poți să faci (lucrul) acesta ;
Un slujitor (rob) care nu a fost bătut este plin de dispreț ;
Un om de nimic, cînd este obraznic, se scaldă şi .mai .mult
în ruşine. [...] .

[1] **Bătaia era aplicată deseori şi** pentru cele mai mici pricini egiptenilor de către toți slujitorii şi păzitorii ordinai publice.

- Un om de seamă modest este demn de toată lauda ;
N ii spune : „Tinere" unui om care este bărbat în toată firea ;
Nu măsura cu privirea pe un bărbat în toată firea ; Nu te grăbi să vorbeşti de teamă să nu jigneşti ; Nn spune numaidecît ceea ce zace in inima ta ; Sa nu spui : „Sînt învăţat", ci pune-te pe învăţătură : Bucură-ţi trupul, zilele frumoase sînt puţine, nici un om nu scapă de moarte [1] ; Nu te duce după un scrib care este dus la închisoare, ci ţine-te după el cînd este dus spre mormînt. [...]
' N u te căsători cu o femeie al cărei soţ este în viaţă, ca să nu ţi-l faci duşman de moarte ; Nu soseşte norocul (de la sine), norocul este dat celui oare îl caută :
Nu spune : „Iată, (aceasta) este bucata de pământ a fratelui ,_ meu !", ci priveşte la ogorul tău ;

Norocul unui ţinut este un dregător drept ;
Norocul unui ogor este ararea şi semănarea lui la vreme :
Norocul unui hambar este umplerea lui ;
Norocul unei avuţii este o stăpînă înţeleaptă :
Norocul unui înţelept este gura sa. [...]
Norocul unei oştiri este căpetenia sa ;
Norocul unei ţări este lipsa grupărilor (potrivnice) ;
Norocul unui meseriaş este atelierul său cu unelte, [..,|
Nu nesocotiţi treburile şi lucrurile faraonului ;
Cel ce-şi nesocoteşte prea mult treburile moare tocmai din pricina aceastei (nesocotinţe) ; Ni-
spune : „Ogorul meu înfloreşte !" fără să-l maî .îngrijeşti după aceea ; Nu da
porunci în numele stăpînului tău : Nu spune
„Este vară !" cînd e încă iarnă ;

• Concepţia ascetică a vieţeî din *Sapientia demotica* nu este ro.Kă de autorul scrierii noastre.

l Cine nu culege lemne de foc vara nu se va încălzi iarna. [...]
Nu-ţi lăsa avuţia într-o casă singuratică ; Avuţia devine stăpînă peste proprietarul ei ; Nu.spune : „Am deprins scrierea!" nefiind apoi în stare (să scrii) : iscusit este scribul în încăperea sa si lucrătorul în atelierul său ; Cînd crocodilul iese (la suprafaţa apei), atunci îi masori lungimea ; Un crocodil nu moare cînd mănîncă prea mult, ci cînd rabdă de foame. [...] Dacă te împiedeci cînd păşeşti în casa unui om de seamă, nu te împiedica atunci cînd îţi deschizi gura :; Dacă eşti dat afară din casa stăpînului tău, fii portarul său : Dacă stăpînul tău stă cu faţa la rîu (Nil), nu-ţi spăla mîinile dinaintea lui.

Ah ! De ar fi fratele meu purtătorul de scut care sa înalţe puterea mea : Ah ! De ar putea să-mi spună tovarăşul meu : ,,Iaiă-l pe zeul Thot *, cunoaşte-l pe el !" Ah ! De-ar fi să nu moară cel de care nu se desparte inima mea ! Ah *l* De s-ar putea ca luna să vină întotdeauna după soare şi să nu lipsească să răsară !
Ah ! De s-ar putea ca viaţa să continue şi după moarte !('Ah ! De-aş putea eu să merg acolo unde doreşte inima mea ! [...] Ah ! De 1-as cunoaşte pe vecinul meu, ca să-i pot încredinţa pămîntul meu ; Ah ! De 1-aş putea cunoaşte pe fratele meu, ca să-i pot deschide lui inima mea ! [...]

[1] Thol era *zeu]* înţelepciunii, al legilor şi al textelor sacre:. Apoi el reprezenta luna sau ochiul lunii şi era deci cel ce deprindea pe oameni cura să socotească timpul. Fiind curier şi mesager ?J zeilor, a fosl asimilat de greci lui Hermes.

Nu ucide un şarpe, làsîndu-i coada ' (vie) :
Nu arunca o suliță dacă nu eşti în stare să-ți dai seama pînă unde ajunge ;
Nu ridica un zid pînă la cer, căci vei cădea de pe e'i ;
Firea unui om (se vădeşte) în familia sa ; Firea unui om este puterea sa ; Firea unui om se citeşte pe fața sa ; Să nu stei seara pe uliță zicîndu-ți : „Sînt sigur de aceste case !" Tu nu cunoşti sufletul celui ce locuieşte acolo ;

Păzitorul fură, (dar) fiul său este sărac. [...]
Să nu rîzf împreună cu fiul tău de mama sa, de teamă ca ci să nu dezvăluie răutatea tatălui său ; Un taur nu este născut de un taur [2] ; Să nu spui : „Cel ce păcătuieşte înaintea zeului trăieşte (încă) şi azi !", ci scrutează viitorul şi spune-ți : ,,O soartă fericită (se vădeşte) doar la sfîrsitul unei vîrste înaintate" : Nu-ți bate joc de acela ce se află în dureri : omul nu cunoaşte zilele sale de nenorocire ; Nu-ți încredința bunurile celuia care nu a fost încercat de nevoie ; Nu întîrzia să-ți dobîndeşti un mormînt pe deal[s], nu cunoşti numărul zilelor tale ;

[1] Şi Ia egipteni, ca şi la vechii evrei, şarpele era un simboî al răului. Un mit cosmologic afirmă că lumea s-a creat atunci cînd zeul Ra în chip de motan a ucis şarpele Apofi. întrucît era socotit duşmanul de fiecare zi al terenurilor umede şi inundabile, în casele lor egiptenii aveau pisici care atacau orice şarpe.

[s] Sensul alegoric al acestei sentințe este evident : „Un om puternic şi valoros nu este neapărat fiul unui om puternic şi valoros".

[3] Mormintele se săpau pe faleza ridicată a Nilului spre a nu fi atinse de inundație şi cuprinse în pămînturile agricole arate şi lucrate,

Cmd stăpînul este înțelept și milostiv, casa sa este așezată pe temeliile veșniciei ; Nu se întîmplă neghiobii într-o casă în care se află un om înțelept ;
Nu pedepsi și nu fă ca să fii pedepsit ; Fie ca fapta ta bună să ajungă pînă la cel ce nu are nevoie de ea ; Să nu fi spilcuit și dichisit : nu este nici o siguranță în bogăție ;
Nu te apuca de un lucru pe care n:>) poți duce pînă la capăt ;
Să nu faci nici *m* lucru căruia nu i-a sosit vremea ; Un om înțelept e acela care-și dorește un prieten, un netot e acela ce năzuiește să aibă un vrăjmaș ;
Acela căruia i s-a făcut mai înainte o binefacere nu poate să o ceară și pe a doua ; Să nu dai copilul tău la doică : făcînd așa, aceasta își leapădă propriul ei fiu [1] ; Tovarașu) unui neghiob este un neghiob ; tovarășul unui înțelept este un om înțelept ; tovarășul unui prost este un prost ; Mama este cea care te aduce pe lume, ulița e aceea care' îți dă un tovarăș ; Oricine poate să dobîndească avuție, dar omul înțelept știe să o păstreze ; Să nu-tj încredințezi avuția fratelui tău mezin ; făcînd așa, el se va purta și te va privi pe tine ca pe un frate mai mare [2] ; Să nu îndrăgești pe vreunul dintre fiii tăi mai mult decît •pe altul ; nu știi care din ei va fi binevoitor cu tine. f...]

[1] Mama săracă își părăsește propriul copil, lăsîndy-} să moară de foame, ca să aibă un cîștig de ia stăpînul care o angajează ca doică.

[2] Fratele mai mare fiind capul familiei trebuie să întrețină Și pe ceiJa'ți frați. «

. Sa nu-ţi descarci inima înaintea femeii tale : ceea ce u spui (tu ei) află (apoi) toată uliţa ; Descarcă-ţi (inima) în faţa mamei tale. ea este o femeie care .ştie să-.şi ţină gura ;
Sa nu stai alături de cel ce este mai mare ca tine ;
Sa nu-ţi iei un copilandrii drept tovarăş. [...]

Cei ce dă dovadă de nerăbdare într-o nenorocire nu va cunoaşte în întregime mărimea ei ; Cei ce jefuieşte averea altuia nu va cîştiga nimic prin aceasta ; Ducă faci cîte un bine la cincizeci de oameni, si cel puţin unul din ei îţi poartă recunoştinţă, o parte diti binefacerea ta nu s-a irosit ;. U a hoţ fură în vreme de noapte, dar este recunoscut *In*. timpul zilei ; O casă se deschide în faţa celui ce* vine cu (un dar) oarecare în mînă ; Cine a fost muscat de un şarpe se sperie (şi) de un colac de funie ;
Omul care priveşte înaintea sa nu se poticneşte şi nu cade ;
O faptă bună~ face să se întoarcă din drum pedeapsa marelui zeu ;
Să nu treci peste pămîntul altuia ; Sa nu clădeşti o casă pe pămînt ce se seamănă şi se lucrează ; Omul care a cîştigat bani pentru prima oară mănîncă, bea, si risipeşte ; Dacă un om se parfumează cu miruri, soţia sa este o pisica înaintea lui[1] *;*
Dacă un om este bolnav, soţia lui este o leoaică dinaintea sa ; Nu te teme să faci ceea ce eşti îndreptăţit să faci ;

[1] A se remarca alegoria din această sentinţă şi din cea urrruttoare. De fapt, cele mai vechi texte din lume cuprinzînd alegorii sînt cele egiptene (vezi şi povestirea *Adevăwl şi Minciuna),*

Nu săvirşi un furt de oare vei fi găsit vinovat ;
Nu lăsa pe fiul tău să se însoare cu o femeie din alt sat, de teamă să nu plece de la tine ; Este
mai bună mutenia decît neghiobia limbii : Nu
porunci nimănui .să săvîrsească o crimă ;
Lăcomia nu-ți da de mîncaro. [...]

Dacă faci negoț cu paie şi acestea sînt căutate, nu ofer! (spre vînzarc) grăunțe ; Nu te însoți cu un om
nesimțitor care spune : „Un ceas de nepăsare face cît două sute de oameni !", (căci) cinci sute de oameni (pot) să fie uciși pentru un ceas de nepăsare : Nu te duce la
fratele tău dacă eşti mîhnit, du-te la prietenul tău ; Să nu bei apă în casa unui
negustor, (căci) ți-o va pune la socoteală :
Să nii-îi bați joc de învățătură : Să nti vorbeşti despre
treburile faraonului în vreme ce bei bere [1] : Să nu disprcțuicşti o scriere mică.
un foc mic (şi) un dar mic ; 8ă nu pui averea ta sub pecetie
(numai pentru a face) ciudă altuia ; Nu dobîndi bogății dacă nu ai o
vistierie uncie să le tis sub cheie ; Nu primi un dar decît dacă eşti
gata să dai ceva in schimb ; Să nu spui : „Descurcă-se cel ce-a dat
de necaz ; eu nu-î voi da nici un leac ![4i] : Nu pune pe cel obosit să
păzească hotarele pănfmtuluî tău ; Nu te grăbi cînd faci un lucru de față cu
stăpînul tău. [...J

[1] Bind **bere.** limba egipteanului se dexlega şi putea vorbi **slobod** despre nedreptățile faraonului,

Să nu umbli singur *cina.* se înserează ;
Să nu faci pe un om de nimic să rîdă de stăpînul tău
Dacă te-ai întovărăşit cu un oirTşi amîndoi o duceţi bine
să nu-l părăseşti cînd se zbate în ape tulburi ,
Fă ca să ajungă el în „casa veşniciei" *, şi moştenitoruJ
lui te va face să trăieşti ; Strînge bălegarul,
adună gunoiul ; să nu faci treaba ck
măturător a zeului Hapi [2], dar lasă-l (pe firi
rău) să găsească folosul în ceea ce faci ; Să nu
vorbeşti prea mult în preajma stăpînului tău ; Fii
modest, astfel ca renumele tău să crească în inim
fiecăruia. [...]

Mai bine o înfrîngere nobilă, deeît o biruinţa dobîndity
pe jumătate : Dacă eşti puternic, aruncă
(sulurile tale de) papirus în rîu
dacă eşti slab, arancă-le de asemenea [8] ; Dacă un
sărac îţi spune : „Te voi ucide !" el te va ucide nx-u
mult ca sigur ; Dacă un bogătaş spune : „Te voi
ucide !", pune capuî iau
sub pragul său ; • Cine împărtăşeşte mîhnirea
oamenilor din satul său s.e
va bucura împreună cu ei ; Fiii unui tată
prost umblă pe uliţă ; fiii celui înţeîepi
stau în casă (alături de el) ; Cine se ascunde
îndărătul, stăpînuluî sau va awa cmo
sute de stăpîni ;

[1] „€asa veşniciei- este mormântul săpat în stîacă.
[1] Zeul Nilului.
* Sulurile de papirus constituind Ecîe de proprietate nu cu valoare dacă proprietarul lor nu este puternic şi nu are autoritate <>!. slab va fi veşnic jefuit şi nedreptăţit. Sentinţa oglindeşte bîru' situaţia proprietăţii agrare din Egiptul faraonic în primu] Tnilenl" dinaintea erei noastre.

Un om care nu are sat, nu are altă familie deci t propria lui fire [1] ; Cel ce-şi îndrăgeşte casa şi locuieşte în ea o încălzeşte pînă la grinzile sale ;
Cel ce nu-şi iubeşte casa o clădeşte si o pune sub ipotecă ;
Du-l pe cel bogat la casa ta, du-l pe cel sărac la luntrea ta ;
Cînd Nilul se revarsă din belşug, nimeni nu duce lipsă de apă ; Mai dulce-i apa pentru cine o dă, decît vinul pentru cel ce îl primeşte ;
{n timpul nopţii nimeni nu mai este fiu de faraon ; Dacă faci o faptă bună spre a o arunca în apa rîului*, (atunci) ea este pierdută cînd o regăseşti ; Nu fi laş cînd ai neplăceri şi nu chema la tine moartea :
celui ce trăieşte iarba-i creşte, şi cu-adevărat nenorocit este doar cel ce-a murit [s] ; O mie de robi (afli) în casa unui negustor, iar negustorul este unul din aceştia [4] ; Spune şi-o vorbă bună cînd dăruieşti ceva şi in. ioc de un dar,' aduci două ;
Un leac este bun doar în mîinile doftorului ;
Un ţesător ştie mai bine ce-i urzeala ; \
Un fiu de plugar nu-i totdeauna si (un bun) grăjdar ;
Şuieratul şarpelui e ni uit mai însemnat decît răgetele măgarului ; Pentru fugar cel mai bun lucru este să stea jos ;

' Familia şi neamul caracterizează orice om. In absenţi acestora, doar caracterul şi personalitatea cuiva îl pot recomanda locuitorilor altui sat.

[2] Aruncînd o faptă bună în Nil, o faci cunoscută tuturor. Sentinţa cere ca binefacerea să nu fie trîmbiţată.

[8] Idee care denotă neîncrederea în concepţiile religioase fundamentele egiptene, după care cel mort este fericit, trăind ca „justificat" în împărăţia lui Osiris.

[4] Negustorul slujeşte pe toţi şi trebuie să aibă grijă şi de servitorii săi.

Pentru cel ce-a stat pe-un pat, cel mai bun lucru este sa se ridice ; Nu zăbovi într-o casă ruinată ; moartea nu spune : „Am venit" !
Şarpele care-şi înghite mîncarea nu are venin ; Toţi vecinii sînt bine primiţi într-o casă, dar nu şi hoţii ; Prietenul celui neghiob este cel ce stă departe de el ; Ţine seama de oamenii bătrîni, ca să ţină seamă de tine toţi oamenii. [...]
Pierzania unei case este să nu fie locuită ; Pierzania unei femei este să nu fie iubită ; Pierzania unui măgar este să ducă în "spate cărămizi ; Pierzania unei luntre este să ducă paie ; Mai bine să ai drept fiu o statuie de piatră deeît un neghiob ; Mai bine să n-ai nici un frate, decît să ai unul care este nelegiuit ;
Mai bună este moartea decît sărăcia ; Nu sta într-un ţinut în care nu cunoşti pe nimeni ; Să nu aprinzi un foc dacă nu poţi să-l stingi ; Dă-o pe fiica ta de nevastă unui negustor de aur, dar să nu dai pe fiul tău (drept soţ) fiicei sale ; Dacă muţi din loc o stîncă, ea va cădea pe picioarele tale ;
Cind o femeie îndrăgeşte un crocodil, ea capătă n pu caturile lui[1] ;
Femeia de noapte este cucoană mare ziua ; Un netot într-o casă este ca un veşmînt frumos într-o pivniţă ; O casă prăpădită nu atrage pe nici un străin ;

[1] Zeul-crocodil Sobek era adorat în tot Egiptul, avînd temple [1]a Ombos şi Fayum. I^a Croeodilopolis în Fayum i se cîntau imnuri de slavă, i se aducea hrană (peşti, carne) de către adoratorii săi, care găteau cu podoabe scumpe labele din faţă ale unora din aceşti rrocodili. Nu numai despre o astfel de adoratoare a crocodi'uhiî pare a pomeni sentinţa de aici.

L'a crocodil nu înhață pe un orășean ;
Cînd eşti înfometat, mănîncă ceea ce te dezgustă, şi te va sătura dezgustul tău ; Dă o pîine lucrătorului tău, şi el va ridica pe umerii săi de două ori (mai mult) ; Da o pîine celui care munceşte şi dă două pîini celui ce iporunceştc ;
Tăcerea (adesea) ascunde prostia ; Este mai bine să locuieşti în căsuța ta, decît în căsoaia altuia ; Cel a cărui limbă greşeşte în palatul (i'egelui) este aidoma unui cîrmaci prost în largul mării ; O maimuța care îndrăgeşte fructele urăşte pe cel ce le mănîncă ;
„.Sînt de aceeaşi părere cu tine" spune totdeauna cel sărac; Broaştele îl laudă pe zeul Hapi[1], dar şoarecii sînt acei oare mănîncă grîul ; Boii sînt cei ce trudesc pentru recolta de orz şi de gnu, dar asinii sînt acei care le mănîncă ;
Sa nu pui un om sărman mai presus unui boier de neam ; Găseşti un cal care să alerge pentru un premiu, dai nu găseşti nici un asin care să-l ajungă ; Beția de ieri nu îndepărtează setea de azi ; Mai bine să rabzi de foame decît să mori ghiftuit ; Nu te interesa de un lucru care nu te interesează pînà în străfundul său ; O femeie este ca o bucată de piatră, o lucrează cel care vine mai întîi ;
Sa n u pui la inimă cuvintele unei femei ; Femeia este o pagubă, nu se îndepărtează de copac fără să-l cojească :
învață cum să te apropii de faraon ; învață sa iei seamă (la stelele de) pe cer ; învață să iei seamă la pămînt ;

Nitul,

Alege pentru fiica ta un om înțelept, şi nu unul bogat ; Petrece un an mîncînd din ceea ce ai, decît să petreci trei ani cu avere luată de la zarafi ; Cînd o femeie nu îngrijeşte de bunurile soțului ei, are *pe-* un alt om în inima sa ; O femeie risipitoare nu are viață lungă ; O femeie rea nu are soț ; Cu im toiag dai afară un om, cu un alt toiag îl aduci îr, casă ; Ce] cere luptă împotriva oamenilor din țara sa rămîne veşnic sărac.. x

POVESTIRILE LUI SETNE

Eroul acestor două povestiri este Khaemuaset, jiul lui Ramses al H-lea, Seine fiind o alterare a denumirii setem *:„preot suprem a zeului Ptah la Mernfis", în ace a ie două istorisiri* (Setne I *şi* Setne, II) *păstrate, prima într-un papirus din Theba secolului al lll-lea î.e.n. (acum la muzeul din Cairo, nr. 30646) şi a doua într-un papirus datină din secolul al 11-lea î.e.n, (acum la British Museum, D.C. IV).*

tn prima povestire (Setne, I) *principele ăobîndeşte de la spiritul defunctului Naneferkaptah o carte de magie, operă a zeului That, pe care o ţinea'alături de mormînlul său. Setne reuşeşte să obţină cartea, cîştigînd-o la o partidă de table cu spiritul lui Naneferkaptah. Episoadele următoare abundă în scene de magic, farmece, vrăji, apariţii ale spiritelor celor morţi etc.*

Povestea Setne II este, *mai mult decît cea dinţii, plină de magie şi de miraculos. Seine obţine de la zei un băiat, Siosiri, care încă din copilărie arată o nemărginită putere de a proroci viitorul. O seamă de personaje intervin în povestire, unde se succed de asemenea reîncarnări, apariţii, vrăji şi miracole,*

Amindouă aceste istorisiri sînt pline de întimplarî neprevăzute, plăcind şi cititorilor de azi prin uimitoarea lor fantezie.

Textul egiptean al ambelor povestiri se află în F, L. *Griffith,* Stories of ihe High Priests of Memphis, Oxford, 3900.

3. CARTEA DE MAGIE A LUI NANEFERKAPTAH

...înumplarea a făcut ca noi să avem *un* băiat şi o fală. Era oare obiceiul să se căsătorească unul cu altul * ? Eu]-am însurat pe Naneferkaptah cu fata unui conducător de oaste, si am dat-o de nevastă pe Ihuret fiului altui conducător de oaste, pentru ca familia noastră să devină numeroasă. A sosit timpul să celebrăm nunta în faţa faraonului, si copiii mei au venit înapoia mea.

(Povesteşte Ihuret i) — M-au adus la celebrarea nunţii, (dar inima mea era) foarte tristă şi nu m-am putut purta ca de obicei. Faraonul îmi spuse :

— Ihuret, i-ai făcut să vină la mine pentru o nimica toată !

— Porunceşte să mă mărit cu Naneferkaptah, fratele sîieu cel mare — îi spusei eu lui —, sau de nu, lasă-mă să mă căsătoresc cu fiul unui conducător de oaste şi fă ca el să se însoare cu fiica unui alt conducător de oaste şi astfel familia noastră să fie mai numeroasă.

Rise faraonul şi zise :

[x] — Econom al regelui, să fie dusă Ihuret Ia casa Juî ffaneferkaptah, în această noapte, împodobită fiind cu tot *ce* este frumos.

[1] Căsătoria *între* copîi ai aceloraşi părinţi nu era înjâdKÎiâ to ïfeipt decît în familia faraonilor. Dar faraonul putea să poruiască astfel de căsătorii, voinţa lui fiind deasupra legilor.

M-am dus ca soție a lui Nanelerkaplah în acea noapte • faraonul rn-a făcut să port podoabe de argint şi de aur, şi toate gătelile mele erau din casa faraonului.

Naneferkaptah a petrecut o zi fericită cu mine şi a pnmit încă multe (daruri) din casa faraonului. El a dormit cu mine în noaptea aceea şi legăturile noastre de dragoste au continuat şi mai tîrziu, fiecare dintre noi iubindu-l pe soțul său.

La sfîrsitul lunii mi-am dat seama că nu mi-a venit sorocul. Eu am arătat aceasta faraonului şi inima lui s-a bucurat mult. Faraonul mi-a dăruit multe lucruri din casa sa şi m-a pus să port podoaba de argint si de aur şi de *bissos*[1], care erau foarte frumoase. Cînd a sosit ziua ea nasc. am născut pe băiatul meu mai mare, căruia i s-a dat numele de Mer-ib - şi 1-au înscris în Cartea din Casa Vieții[3].

Întîmplarea a făcut ca fratele meu Naneferkaptah ia nu aibă altă îndeletnicire decît aceea de a colinda cetatea morților din Memfis, citind inscripții dinlăuntrul templelor, faraonilor şi stelele scribilor din Casa Vieții şi inscripțiile ce erau pe...

Apoi a avut loc o procesiune (în cinstea zeului) Ptab :, Naneferkaptah s-a dus la templu să se roage şi el mergea înapoia procesiunii citind inscripțile de pe capelele zeilor. A văzut un *prcot-web*[4], care rîdea de el. Naneferkaptah îl întrebă :

— De ce rîzi de mine ?

Aceia îi răspunse :

— Nu rîd de tine, dar rîd că tu citeai inscripții care (nu au însemnătate). Dacă vrei să citeşti inscripții (msem-

* O pînză scumpă numită în textele vechi românești *vizon* şJ care ar putea Ii o țesătură de bumbac sau o pînză transparentă d* fire de păianjen.

[s] Mer-ib are sensul de „cel drag inimii (cuiva)".

* Casa Vieții se afla pe lîngă temple, functioning *ca o* bibi;»-. tecă, dar şi ca oficiu de stare civilă.

* Preot de rang inferior, tt'eb avfnd sensul de *pur.*

nate), vino cu mine, te voi duce la locul unde se află cartea pe care zeul Thot însuşi a scris-o cu mîna sa, cînd a venit să-i însoţească pe zei, (adică) cele două formule ce se află scrise deasupra acestui (loc).

Dacă (vei citi prima formulă, vei putea) să stăpîneşt! prin vrăji cerul, pămîntul, lumea de dincolo, munţii şi marea, şi pe deasupra vei înţelege tot ce spun păsările cerului şi reptilele şi vei vedea peştii din apă si pe duhul care sade deasupra lor. Dacă vei citi a doua formulă, te vei afla în lumea de Apus [1], *la* fel cum te afli pe pămînt şi vei vedea pe zeul Ra care se arată pe cer cu Enneada sa, cu luna în (toată) strălucirea ei.

Naneferkaptah îi spuse :

— într-adevăr. spune-mi ce lucru de preţ doreşti sa ai, şi eu mă voi strădui ca tu să-l dobândeşti, în schimb, tu mă vei trimite în locul unde se află acea carte.

Grăit-a *preoiul-web* către Naneferkaptah :

— Dacă vrei să ajungi în locu! unde se află acea carte", va trebui să-mi dai o sută de *debeni*[2] pentru binele pe care ţi-i fac şi să te îngrijeşti să mi se dea două porţii de hrana cuvenite unui preot-zi'<?I), fără (nici un) scăzămîm

Naneferkaptah chemă un slujitor si îi porunci să dea cei o sută de *debeni* de argint preotului-u'eb şi se îngrij să aibă parte de două porţii (de hrană zilnică). (După co) a făcut acestea, preotul-tueb grăi către Nanefcrkaptah :

... Cartea de care este vorba se află în mijlocul ape« (fluviului Nil), la Coptos, într-o cutie de fier ; cutia de fier este Intr-o cutie de aramă : cutia de aramă este înlăuntru' unei cutii de *lemn-qedet,* iar cutia de *lemn-qedet,* înlăuntrul unei cutii de ivoriu şi de lemn de abanos, si cutia de ivoriu şi de lemn de abanos este "înlâuntrul unei cutii de argint, cutia de argint fiind înlăuntrul unei cutii de aur, înlâuntrul căreia dai de cartea aceea. Dar (o mulţime) de*

[1] Lumea de Apus. este lumea de dincolo (raiul).

• Este vorba de ***debeni*** de argint : l ***deben*** — 91 grame = 12 *Sat,*

?rpi, de scorpioni si tot feluJ de reptile mişună înlăuntrul [cutiei în care se află cartea şi un şarpe ce vieţuieşte de-a Diiruri veghează în preajma cutiei.

Preotul-tueb de-abia vorbise astfel lui Naneferkaptab. |că acesta nu mai ştia pe ce lume se află. Ieşi din templu şi îmi povesti toată păţania lui. El îmi zise :

— Ma duc la Coptos şi voi aduce această carte fără sa ^ăbovesc, întorcîndu-mă pe la miezul nopţii.

N-am vrut să-l las pe Naiieferkaptah să se duca la Cop-ios, dar e] nu mă ascultă. Am ajuns pînă la faron şi i-am repetat spusele preotului-uœb. Atunci îl întrebă faraonul :

— Ce ai de gînd să faci *?*

Iar el spuse :

Să mi se dea corabia faraonului cu tot ce este ea izestrată. O voi Jua pe Ihuret şi pe Mer-ib, copilul ei, Sucîndu-i spre miazăzi cu mine. Voi dobîndi această carte si nu voi întîrzia (să mă întorc cu ea) !

I se dădu corabia faraonului cu tot ce este ea înzes-trată. Ne urcarăm pe punte şi plutirăm pe fluviu. Ajun-serăm îa Coptos si de acolo ne călăuziră preoţii-tyeb ai zn-| ţei Isis din Coptos si preotul econom al lui Isis. Aceştia mi "se opuseră şi nu sovăiră să pornească -împotriva lui Na-neferkaptah, în vreme ce soţiile lor se răzvrătiră împotriva mea. (Plecarăm cu corabia) spre ţărmul (celălalt) şi (merserăm) la templul lui Isis şi al lui Harpocrate [1]. Nane-ferkaptah dădu poruncă să se aducă boi, păsări, vin şi arse toate acestea, drept jertfă vărsînd si o libaţiune în cinstea lui Isis din Coptos şi a lui Harpocrate. Aici merserăm la o casă foarte frumoasă şi petrecurăm o zi fericită împreuna cu preoţii-u?eb aî lui Isis din Coptos. în vreme ce femeile preoţilor-web petrecură o zi fericită împreună cu mine. Sosind dimineaţa zilei a cincea de îa plecarea noastră, Na-neferkaptah ceru să-i aducă multă ceară curată şi din ea făcu o luntre prevăzuta cu năierii şi *m* călăi ori i rî. El citi

(apoi) deasupra lor o formulă (magică) şi îi făcu să trăiască, înzestrindu-i cu suflarea vieţii. Luntrea o aruncă (apoi) In apă, umplu corabia faraonului cu nisip.....şi plecă pe puntea (acestei luntri), în vreme ce eu şedeam pe ţărmul fluviului la Coptos, spunîndu-i :

— Ştii tu cîte se pot întîmpla !

El spuse :

— Corăbicri, potrivit poruncii mele, plutiţi cu corabia pînâ la locul unde se află cartea cea minunată !

(Ei plutiră cu corabia si ziua) şi noaptea şi ajunseră la ţintă după trei zile. El aruncă un pumn de nisip şi înaintea lui se căscă un gol de apă şi găsii acolo o puzderie de şerpi, de scorpioni şi tot felul de reptile şi descoperi şi şarpele (ce trăieşte) de-a pururi înlăuntrul cutiei, cel 'de care a;n vorbit mai înainte.

Naneferkaptah recită o formulă magică peste mulţimea de şerpi, de scorpioni si de tot felul de reptile care era înlăuntrul cutiei şi nu le lăsă să iasă afară. A ajuns (apoi) în locul unde se afla şarpele (ce trăieşte) de-a pururi si s-a luptat cu el şi 1-a-ucis ; dar el a înviat din nou după obiceiul său ; s-a luptat cu el a doua oară, 1-a ucis, iar el a în-. viat din nou ; s-a luptat cu el a treia oară si 1-a tăiat în două bucăţi, apoi a pus nisip între o bucată şi" alta şi şarpele a murit şi n-a mai înviat din nou, după cum era obiceiul său. Se duse (apoi) Naneferkaptah la locul unde era cutia ; găsi o cutie de fier ; o deschise şi găsi o cutie de aramă ; o deschise (si) pe aceasta si găsi o cutie de lemn-*qedet* • *o* deschise si pe aceasta şi găsi o cutie de fildeş şi de lemn de abanos ; o deschise şi pe aceasta si găsi o cutie de argint ; o deschise şi pe aceasta şi găsi o cutie de aur ; o deschise şi pe aceasta şi înlăuntrul ei găsi cartea. Puse cartea înlăuntrul cutiei de aur ; rosti o formulă magică de-a sa şi (vrăji cerul, pămîntul, lumea de dincolo, munţii, marea) înţelese tot ce spuneau păsările cerului, si peştii din mare, şi fiarele de pe munte. Rosti cealaltă formulă magică (a cărţii), şi-l văzu pe (Ra ce se arătă în cer) şi luna

care strălucea şi stelele aşa cum sînt ele. Văzu peştii dliîi mare în vreme ce deasupra lor erau aşezate nişte duhuri. Rosti altă formulă magică asupra apei (şi o făcu să-şi reia înfăţişarea obişnuită. El pluti apoi) pe puntea corăbiei şi spuse corăbicrilor :

— Vîsliţi potrivit poruncii mele pînă la locul (unde se află Ihuret).

Vîsb'ră după porunca sa şi ziua şi noaptea pînă ajunseră la locul unde mă afl-am eu. (Mă găsi şezînd) pe (ţărmul) fluviului (Nil), la Copios, lipsită de bere şi de mînV care şi nu spuneam nici o vorbă celor din jur, arăiînd ca o femeie ajunsă la mormîntul ei. Spusei lui Naneferkaptah t

— Fratele meu Naneferkaptah, lasă-mă să văd cartea pentru care a trebuit să ne ostenim atîta de mult.

El mi-a pus în mînă cartea si acolo am citit o formula magică cu care vrăjit-am ceru] si pămîntul. lumea de dincolo, munţii şi marea şi înţeles-am tot ce spuneau păsările cerului, peştii din mare şi fiarele (din munţi). Am citit cealaltă formulă magică, si văzut-am pe Ra care se arătă în cer, în Enneada sa. Văzut-am luna care strălucea şi stelele cerului aşa eum sînt ele. Zărit-am peştii din mare, în vreme ce un duh stătea deasupra lor. Cînd am terminat de citit, i-am zis lui Naneferkaptah, fratele meu mai mare, ră este un scrib bun şi un om foarte învăţat. El puse să î se aducă o bucată de papirus nou şi scrise toate cuvintele din cartea aflată înaintea sa, îmbibă (această bucată de papirus) cu bere şi o topi în apă, apoi, cînd a văzut că ea s-a topit de-a binelea, a băut amestecul si a ştiut (tot) ce scria acolo.

Ne-am întors îa Coptos în aceaşi zi şi am petrecut o zî fericită înaintea zeiţei Isis din Coptos şi dinaintea lui Harpocrate. Ne-am urcat pe puntea corăbiei şi am plutit pe fluviu pînă ce am ajuns la miazănoapte de Coptos. Atunci Thot[L] a aflat tot ce s-a înumplat cu cartea luată d.e Nane-

[1] Zeul Thoî, nnm.it in egipteană *Djehuli,* este ITenre= *el* rvur al romanilor ; ulor.

ferkaptah ; el n-a întârziat să-l vestească pe Ra, spunîndu-i următoarele :

— Ştii că (acurn) cartea cu scrierea mea a încăput pe inîinile lui Naneferkaptah, fiul faraonului Merneptah. El s-a dus la casa mea, a răpit-o şi a luat cutia cu carte cu tot, apoi mi-a ucis pe paznicul care veghea acolo.

(Ra) îi spuse lui :

— (Naneferkaptah) este al tău, dimpreună cu toţi oa menii ce erau cu el.

Fu.trimis un duh din cer, cu următoarea poruncă : „Să nu-î laşi pe Naneferkaptah să ajungă la Memfis viu şi nevătămat, dimpreună cu toţi oamenii ce erau cu el !"

în clipa în care Mer-ib, copilul (meu), părăsi cortul corăbiei faraonului, el căzu în fluviul (Nil) şi-l rugă pe R.-i Toţi oamenii aflaţi pe punte scoaseră un strigăt. Naneferkaptah ieşi din cortul său, rosti asupra lui o formulă magică şi îl făcu să iasă (din apă), în vreme ce un duh state-.:, deasupra lui.

El mai rosti peste trupul lui (Mr-r-ib) o formulă mafiică şi îl făcu să-i spună ce i se întîmplase şi cum Thot îl în ştiinţase pe Ra. v

Ne-arn întors la Coptos cu Mer-ib. ca să-i hărăzi,,! lăcaş de veci si ne-am îngrijit să-l îngropăm, mmormintîndu-l ca pe un principe si pe un om de neam mare, Lă-satul-am să se odihnească în mormîntul său din cetatea morţilor de la Coptos. Apoi Naneferkaptah. fratele meu, îmi zise :

— Să plecăm si să nu zăbovim. Faraonul ştie de acurn ce năpastă ne-a lovit şi tocmai de aceea inima lui este tristă !

Ne urcarăm pe puntea (corăbiei) şi fără să întirziem plutirăm spre miazănoapte de Coptos, pînă Ia iocul în care copilul Mer-ib căzuse în fluviul (Nil), Eu arn părăsit cortul corăbiei faraonului, am căzut în şuvoiul (fluviului) şi 1-am rugat pe Ra. Toţi oamenii care erau pe puntea

corăbiei scoaseră un strigat şi-I vestiră *pe* Naneferkaptah : ei ieşi din cortul corăbiei faraonului si rosti o formulă magică deasupra mea. Mă făcu să ies (din apă) acolo unde un duh era aşezat asupra mea. Dădu poruncă să fiu adusă la dînsul, rosti deasupra mea o formulă magică şi ma făcu să-i arăt tot ce mi se întâmplase şi cum Thot îl înştiinţase pe zeul Ra. Se întoarse la Coptos împreuna cu mine, îmi hărăzi lăcaş de veci, se îngriji să mă îngroape ca pe b prinţesă, sau ca pe o femeie de neam mare, lăsîndu-mă să mă odihnesc în gropniţa în care se odihnea şi copilul meu Mer-ib. •

(Apoi Naneferkaptah) se urcă pe puntea corăbiei şi fără zăbavă pluti spre miazănoapte de Coptos, pînă îa locul în care noi căzuserăm în şuvoiul fluviului. Şi el zise în sinea lui : „Oare să mă întorc la Coptos şi să rămîn acolo ? Sau mai bine să mă duc la Memfis ? Dar dacă faraonul mă va întreba despre fiii săi, ce anume să-i spun eu lui ? Cum pot să-i zic: — î-am dus pe fiii tăi în provincia Theba si i-am ucis acolo, de vrem e'ce eu sînt încă vin şi vin îa Memfis teafăr ?"

El dădu poruncă să i se aducă o fîsie de *bissos.* îşi făcu din ea un brîu, în care înfăşură cartea, o puse pe spinarea sa şi c legă bine. Apoi Naneferkaptah ieşi de sub cortul corăbiei faraonului, se aruncă în apă şi-l rugă pe Ra. Toţi „oamenii ce erau pe punte strigară spunînd : „Ce nenorocire mare, ce nenorocire fără pereche ! S-a dus scribul cel ' bun, omul învăţat cum nu mai era altul asemenea lui ?"

Corabia faraonului pluti mai departe şi oamenii nu mai ştiau unde anume rămăsese Naneferkaptah. Ajunseră la Memfis şi acolo dădură de ştire faraonului. Faraonul coborî pîna la corabia sa şi era îndoliat. Purta doliu pînă şi poporul din Memfis şi preoţii-ii'eb ai lui Ptah, precum şi preotul-econom al lui Ptah şi sfetnicii de taină din Casa faraonului. Ei îl văzură pe Naneferkaptah care zăcea prins de vîsJele eîrmei de la corabia faraonului, datorită

numai si numai trudei sale de scrib bun. îl scoaseră la suprafață şi zăriră cartea legată de el. Faraonul spuse :

— Desprindeți cu grijă cartea legată de el !

Dar cei din sfatul faraonului, preoții-u'eb ai lui Ptah si preotul-econom a lui Ptah. grăiră către faraon :

— Stăpînul nostru cel mare — aibă ei durata vieții luî Fia ! Naneferkaptah era un scrib bun şi un foarte mart învățat !

Faraonul dădu poruncă să i se aducă drept prinos porții de pîine la monnîntul său... îl lăsară să se odihnească îi'[1]. groapa din lăcaşul său de veci.

Iată tristele, fapte petrecute din pricina aceste; cart: despre care am zis : „Să-mi fie dată ! Nu vei avea parte di un lucru din pricina căruia ne-am jertfii viața !" ;

Spuse (atunci) Setne :

— Să mi se dea această carte pe care o văd între tirv. si Naneferkaptah, sau o voi lua cu de[7]a sila !

Nanei'erkaptah se ridică din culcuşul său si spuse

— Poate că tu eşti Setne. către care această doamna ... spus acele cuvinte dureroase ? Vei reuşi să-mi iei (carte , prin puterea ta de scrib iscusit sau prin biruința ta asu pra mea la jocul (de table) ? Să jucăm aşadar o partid: de -table !

Setne zise :

— Sînt gata! Aduseră masa.de joc. avînd pe ea pie sele de joc; cei doi jucară, si Nanei'erkaptah birui într-e partidă pe Setne...

(Jucară) a doua partidă si (Naneferkaplah) o eîştigă d la Setne... După care Setne fu răzbit de o mare durer simțind apăsarea mîinii lui Naneferkaptah. Atunci Setn* Ii chemă pe Inaro, fratele său vitreg, şi îi spuse :

— Nu intîrzia să te întorci pe pămînt ca să dai de ştir\ faraonnlui cîte mi s-au întîmplai si ca să aduci amulete'-xeului Ptah, tatăl meu, precum şi cărțile mele de magie [/

Acela nu a întârziat să se întoarcă pe pământ şi a dat de ştire faraonului cîte i s-au întîmplat lui Setne. Faraonul î-a zis :

— Du-i amuletele lui Ptah, tatăl său, şi cărţile de magie.

Inaro nu întîrzie să coboare în mormînt şi puse amuletele pe trupul lui Setne, care se ridică apoi în aceeaşi clipa, îşi întinse mîna spre carte şi o apucă ; după aceea Setne ieşi din mormînt, în vreme ce lumina călătorea înaintea lui, iar întunericul călătorea înapoia lui.

Ihuret plînse datorită lui Setne şi spuse :

— Mă închin ţie, întunericule, mă închin ţie, lumină ! Poate n-au pierit toate lucrurile aflate în mormînt *l*

Naneferkaptah îi spuse lui Ihuret :

— Nu fi tristă ! îl voi sili să aducă aici această carte, purtînd în mină o prăjină şi un ciomag şi pe cap un vas cu jăratec.

Setne ieşi din mormînt, închizîndu-l înapoia lui aşa cum fusese (înainte). Setne se duse la faraon şi-i povesti, cîte I se întîmplaseră clin pricina cărţii (zeului Thot). *Fa*raonul grăi către Setne :

— Du înapoi această carte la mormăitul lui Nanefer kaptah cu cuvinte de om înţelept, altfel acesta va face ca tu să i-o duci lui având în mînă o prăjină şi un ciomag şi un vas cu jăratec pe cap !

Dar Setne nu-i dădu ascultare. După aceea, într-o *r.i* Setne trecu întîmplător pe drumul zeului Ptah şi văzu o femeie aţi t de frumoasă, că nu mai aflai alta la fel de frumoasă nicăieri, Ea purta nenumărate podoabe de aur, şi mulţi robi şi roabe mergeau înapoia ei.

De-abia o văzu Setne, că nu mai ştiu pe ce lume se află. El .chemă pe slujitorul său (mai) tînăr şi îi spuse s

— Nu întârzia să te duci în locul unde se află această doamna ca să afli ce rang are (si cine este ea).

Tînàrul servitor nu zăbovi să se ducă în **locul** unde se afla (frumoasa) femeie. El chemă pe o tînără **roabă** care mergea înapoia aceleia şi o întrebă ;

— Cine este această (femeie) ?

Roaba îi zise : ' '

Este Tabiibti, fiica profetului ' zeiţei Basted, stăpînă din Anekh-tawy - ; a venit aici ca să se roage lui Ptah, marele zeu.

Tînărul slujitor se întoarse]a Setne şi repeta toate cu-•vint ele pe care i le (spusese) roaba aceea. Atunci Setne grai către tînărul său slujitor :

— Du-te si' spune roabei aceleia :

Setne Khaemuaset, fiul fai'aonuJui Usermaatra (Ramses al Il-lea), m-a i-rimis să.-ţi zic următoarele : „Iţ-j voi da zece (monede) de aur ca să petreci o oră cu mine, dacă nu cumva vrei să te expui la faptele silnice pe care .Io -voi săvîrsi ! Te voi aduce într-un 'Joc ascuns, şi nimeni din lume nu te va mai găsi !"

Tînărul slujitor se întoarse acolo unde se afla Tabubu. O chemă pe tînără roabă şi vorbi cu ea, dar aceasta începu sa ţipe ca s.i cum. s-ar fi certat cu solul. (Atunci) Tabubu grăi către tânărul slujitor :

— încetează să vorbeşti *cu* roaba asia netoata .' Vino ijj "vorbeşte eu mine !

Tînărul slujitor se apropie de Jocul unde se alia Tabtibu şi-i ştiuse :

•— Iţi voix da zece (monede) de aur daca vei petrece (m -ceas cu, Setne Khaemuaset. fiul faraonului Usermaatra Te vei învoi oare sau te vei expune unor fapte silnice ? Ki te va lua cu de-a sila şi te va duce într-un loc ascuns şi nici un om din Iunie nu te va găsi !

(Atunci) Taibuibu spuse : • •

[1] Titlu purtat doar de preoţi cu rang înaJt.

[2] Rîemfia s<m i.in cartier «-îl oraşului.

— Du-te si grăieşte astfel către Setne : „Eu *sini* preoteasă [1], nu o femeie de rînd. Dacă vrei să obţii ceea. ce doreşti de la mine, vino la templul zeiţei Basted, la casa mea, unde se află veşminte de tot soiul şi vei obţine ceea ce vrei fără ca nici un om din lume să afle. Eu nu mă port ca o orăşeancă adunată de pe uliţă !"

Tînărul slujitor se întoarse la Setne. repetând tot ceea ce îi spusese (Tabubu). şi (Setne) zise :

• — Aşa e drept !

S-au mîniat toţi oamenii din preajma lui Setne, dar acesta trimise înaintea sa o barcă şi nu întîrzie să meargă la templul zeiţei Basted. Se duse în partea de apus a cartierului Qemi din Memfis şi găsi o casă înaltă, mare, împrejmuită de un zid, care avea în partea dinspre miază-noapte o grădină şi o bancă la intrare, întrebă (atunci) Setne :

— A cui este casa aceasta ?

I se răspunse :

— A lui Tabubu.

Se'ne intră pe poartă şi îşi întoarse faţa către casa din grădină ; Tabubu fu înştiinţată şi ieşi, urîndu-i bun venit lui Şti ne prin următoarele cuvinte .:

— Pentru fericirea casei prorocite! zeiţei Basted, stăpîna din Anekh-tawy. unde ai ajuns tu. aş fi tare bucuroasa dacă ai intra în casa mea !

S-a dus Setne urcînd scara împreună cu Tabubu, pînă ce-a dat de catul de sus al casei. Acesta era curat, stropit cu apă, şi avea pardoseala făcuta din peruzea adevărată si din piatră scumpa de malahită (verde). Acolo erau multe paturi acoperite cu *biasos* şi multe cupe de aur adăstau pe masă.

Ea umplu cu vin o cupă de aur şi o înmînâ lui Setne, zicîndu-i :

— Poftim Ia masă !

Dar ci "spuse :

[1] Preoteasa trebuie să fie pură *(web).*

— Nu pot să fac una ca asta !

Puseră tămîie în vasul *cu* jăratec şi,aduseră miruri de lins din soiul folosit doar de faraon. Setne petrecu o *â.* fericită cu Tabubu, dar încă ..iu văzuse ce înfăţişare are. Setne îi spuse lui Tabubu :

— Să sfîrşim treaba pentru caro am venit aici...

Ea îi zise :

— Vei ajunge la casa unde te afli (deja). Dar eu sînt *n* preoteasă, nu o femele de r în d. Dacă vrei să obţii ceea s doreşti de la mine, să-m i faci un înscris, eă-rm asîgurj hrana şi-mi dăruieşti toate bunurile tale !

El spuse :

— Să vină un scrib de la şcoala (de scribi).

. Scribul sosi şi Seine îl puse să facă un înscris p* j n care îi asigura hrana şi-i dăruia toate bunurile sale ? (Dar) Sctne primi următoarea veste : •— Fiii tăi sînt jos ! Atunci el /dse :

— Chemati-i si aduceţi-i pînă sus !

Tabubu se ridică şi îşi puse pe ea un veşmint do bissos. Seine a văzut astfel toată făptura ei si dorinţa lui a fost mai aprigă dccît cea pe care a simţit-o la începui. Setee I-a spus :

— Tabubu. fă să sfîrşesc treaba pentru care an: -venit aici !

Dar ea îi grai astfel :

— Vei ajunge !a casa unde te afli (deja). Dar ou s? r f o preoteasă, nu o femeie de rînd ; dacă vrei sa obţii coca ce doreşti de la mine, (atunci) vei pune pe fiii tăi să sem neze înscrisul ce mi l-ai dat, ca să nu se ridice şi sa se ju dece cu fiii mei pentru bunurile tale.

El aduse pe fiii săi şi îi puse să semnexe inscrisuî ei

Spuse apoi Setne :

— Haide să sfîrşim cu treaba pentru csre. am venit aici ! , . • • . .

Dar ca îi xise : • . - • . • : . • '

— Vei ajunge la casa unde te afli (deja). Dai- eu sînt o preoteasă, nu o femeie de rînd. Dacă vrei să obții ceea ce dorești de la mine, va trebui să pui la cale uciderea fiilor tăi, ca să nu vină să se judece cu fiii mei pentru bunurile tale ! -

Seine grăi către Tabubu :

— Să se săvîrsească şi nelegiuirea care ți-a venit *la* minte.

Fiii săi fură uciși înaintea lui si de la fereastra casei ă zvîrliți în ulița (clinilor si pisicilor).şi aceştia se îniruptară din trupul si carnea lor, iar el auzea totul în vreme ce bea cu Tabubu.

Atunci Setne spuse :

— Tabubu, să sfîrşim cu treaba pentru care am venit |-aici ' Toate lucrurile pe care le-ai dorit le-ai dobîndit cu (prisosință.

Ea îi zise :

— Vino în încăperea asta !

Setne merse in iatac si se culcă pe un pat de fildeş şi ! de lemn de abanos şi dorința sa urma să-si găsească îrnpîimre, Tabubu se culcă alături de Setne şi el întinse mîna i^ru a o atinge. Dar atunci ea deschise gura strigînd cit , putea de tare, si Setne se pomeni deodată într-un cup-,.tor ... şi nu avea pe el nici un fel de vesmînt. betne văzu atunci pe un om de neam mare şezînd în-tr-o lectică, în vreme ce mulți oameni alergau în întîmpi-narca Iui si el avea înfățişarea faraonului. Setne vru sa • se s».oale. dar nu putu să se ridice, ruşinindu-se că nu avea nit i un vesmînt pe el. Faraonul îi spuse :

— Cum ai ajuns în starea în care te afli (acum) ?

(Setne) îi zise :

— Naneferkaptah m-a făcut să săvîrsesc toate acestea!

Faraonul îi grăi atunci :

-•- Du-te la Memfis, unde fiii tăi -te vor înconjura *şl* vor fi gata după obiceiul lor să se înfățişeze faraonului *l*

Setne spuse însă către cel care avea chipul faraonului ;

—O, marele meu. stăpîn — fie ca tu să ai durata vieții lui Ra î —,. cum pot eu să merg la Memfis, fără ea *sa* am nici un veşmînt pe mine !

Faraonul chemă pe un tînăr care stătea iîngâ el si *a* porunci să-i dea veşmintele sale lui Setne. Apoi faraonul zise :

— Setne, du-te la Memfis, fiii tai sînt vii şi nevâtămați şi aşteaptă după datină să se înfățişeze faraonului !

Setne se duse la Memfis şi-şi îmbrățişa feciorii *p<?* care îi găsi vii şi nevătămați. Faraonul îi spuse ;

— Erai beat atunci ?

Setne povesti tot ce păţise din vina lui Tabubu §3 .a lui Naneferkaptah. Faraonul îl mustră astfel :

— Setne, m-aro mîniat pe tine mai înainte, elnd ți-am spus : „Pieri-vei ucis dacă nu duci cartea în locul de unde ai luat-o !" Dar pînă acuma tu nu mi-ai dat ascultare. Să aduci înapoi cartea lui Naneferkaptah avînd în mînâ o prăjină si un ciomag şi un vas cu jăratec pe cap !

După ce s-a înfățişat faraonului, Setne a plecat cu prăjina si cu un ciomag în mînă si cu un vas cu jăratec p? cap, A coborît în mormîntul în care se afla Naneferkaptah. îi zise Ihuret :

' — Ptah, marele zeu, te-a readus înapoi viu şi nevătămat !

Naneferkaptah rîse şi grai aşa :

—• Este cartea aceea pe care ți-am dat-o mai înainte.

Setne se duse lîngă Naneferkaptah şi. spuse ce se obişnuieşte să se spună :

— Zeul Ra se află în acest mormint !

$iuret şi. Naneferkajptajh 1-au iîntimpinat cu uruită bucurie pe Setne. Apoi Setne zise :

— Naneferkaptah, faptele mele sînt demne de ocară ?

Naneferkaptah îi spuse ;

— Setne, tu să ştii că Ihuret şî Mer-ib, fiul eï, sînt la C'optos, şi zac aici, în acest mormânt, datorită iscusinței

unui scrib priceput ! Tu ai putea să orînduieşti toate acestea, dîndu-ţi osteneala să mergi la Coptos şi să-i aduci aici!

Setne ieşi din mormînt, merse să se înfăţişeze faraonului si îi repetă tot ce îi spusese Naneferkaptah.

Faraonul îi zise :

— Setne, du-te la Coptos ca să aduci pe Ihuret şi pe Mer-ib, copilaşul ei.

Setne îi grăi astfel :

— Să mi se dea corabia faraonului eu tot ce se afla pe ea !

El primi corabia faraonului cu tot ce era înzestrată ; se sui pe puntea ei şi pluti fără zăbavă, pînă ce ajunse la Coptos. Acolo îi înştiinţa pe preoţii-ifeb ai lui Isis din Coptos şi pe economul templului ei. Setne coborî din corabie si pe mal strînse mîna celui din urmă. De aici se urcă şi se duse în templul lui Isis din Coptos şi ia cel al lui Harpocrate, El dădu poruncă sa se aducă boi, păsări şî vin si le arse pe loate-tirept jertfă, vărsînd o libaţie în faţa lui Isis din Coptos şi a lui Harpocrate. Se duse apoi în cetatea morţilor din Copios împreună cu preoţii-u>eb ai lui Isis şi cu economul templului lui Isis. Petrecură trei zile şi trei nopţi cercetînd toate mormintele cetăţii morţilor din Coptos, răsturnînd stelele scribilor din Casa Vieţei şi citind inscripţiile ce se aflau deasupra, dar nu aflară lăcaşul de veci a lui Ihuret şi al lui Mer-ib, fiul ei.

Naneferkaptah a ştiut că el nu va descoperi lăcaşul de veci al lui Ihuret şi Mer-ib. FI se prefăcu atunci în-. tr-un bătrîn prcot-irefr, înaintat în vîrstă, şi merse la Sctnc. Acesta îl văzu şi spuse bătrinului :

— Ai înfăţişarea unui băl rin venerabil, cunoşti poate lăcaşul de veci al lui Ihuret şi al fiului ei, Mer-ib ?

Bătrînul grăi către Seine :

•— Tatăl tatălui tatălui meu a grăit către tatăl tatălui meu spunînd : „A spus tatăl tatălui tatălui meu către taţi;

tatălui meu că mormînlul lui Ihuret şi al fiului ei, Mer-Ib., se află alături de colțul de miazăzi al casei căpeteniei ostaşilor Mcdgiai" [3].

Seine spuse unchiasului :

— Poate o să te bată căpetenia ostaşilor iîedgiai daca *f/ui* să i se răstoarne casa pentru acest scop.

Dar unchiaşu] spuse lui Setne :

— Voi fi ocrotit, dar tu să nimiceşti casa căpetenj'ti ostaşilor Mcdgiai.

—: Dacă nu-i vei găsi pe Ihuret dimpreună cu fiu! ei, Mer-ib, în unghiul de miazăzi al casei sale. să mi se facs, orice rău pofteşti !

îl ascultară pe bătrîn şi găsiră lăcaşul de veci al ruî Ihuret şi al fiului ei, Mer-ib, în colțul de miazăzi a casei căpeteniei ostaşilor Mcdgiai.

.Atunci Setne puse pe cei doi răposați în corabia faraonului şi zidi la loc casa căpeteniei ostaşilor Medgîai, cu m fusese la început.

Datorită lui Naneferkaptah, Setne află de venirea se îa Coptos, făcîndu-l să descopere lăcaşul de veci jn3ăuj> îrul căreia erau Ihuret şi fiul ei, Mer-ib.

Seine se urcă pe puntea corăbiei faraonului şi *plini* iară să se oprească pînă ajunse la Memfis cu toți oamenii care-l însoțeau. Aici dădură de ştire faraonului şi el \enî în întîmpinarea corăbiei sale. (Setne) aduse pe cei doi (răposați) în mormînlul în care se găsea Nancferkaptah şi ai n puse să se închidă partea de sus, făcînd-o să'arate ca rnai înainte.

Aici se sfîrşeşte povestea lui Setne Khaemuasot, precum şi a lui Nancferkaptah, a soției acestuia, J burei:, *-â &* fiului lor, Mer-ib...

[1] Trib din Nubia, identificai ou seminția Becija din de :i/.;, folosit ea oameni de ordine în Egiptul antic.

. In timpul somnului, un glas îi spuse în vis :

„Nu eşti oare Mehit-usekhet, soţia lui Seine, care stal culcată în templu în speranţa că vei obţine de la zeu un 3eac ? Cînd va sosi ziua de mîine, du-te la izvorul lui Seine, soţul tău, şi vei găsi un vrej de pepene care a crescut acolo, îl vei dezrădăcina cu frunze cu tot, vei face din el un leac şi-l vei da lui Setne. Te vei culca cu el şi vei purcede grea chiar în noaptea aceea."

Mehit-usekhet se deşteptă după ce auzi aceste vorbe şi făcu după cum o îndemnase visul.

Se culcă alături de soţul ei Setne şi rămase grea ; emd trebuia să-i vină sorocul, avu toate semnele unei femei însărcinate.

Cînd Seine află despre ce este vorba, inima lui ru nespus de bucuroasă : îi puse la gît o amuletă si citi deasupra ei o formulă magică.

într-o noapte, Setne se culca şi avu un vis, în care un glas îi spuse următoarele :

„Mehir-usekhet, soţia ta, a rămas grea cînd a petrecut noaptea cu tine ; fiul pe care îl va naşte se va chsroa Sjosiri si multe vor fi minunile săvîrsite de el".

Setne se trezi din vis şi inima sa era peste măsura de fericită pentru ceea ce i se prezisese. De îndată ce au trecut lunile sarcinii, femeia a şi avut semne care prevesteau i"irea minunată a fiului ei. Cînd i-a venit vremea să nas*.ă, ca a adus pe lume un băiat.

A fost înştiinţat Setne, şi el i-a pus numele de Siosfrî, după cum i se spusese în via. Apoi pruncul a fost dus Ja pieptul mamei sale şi ea 1-a alăptat.

[1] In partea ce lipseşte din această povestire se spune că Se*~e •?i soţia sa nu aveau copii. Atunci ea merge într-un templu ţ>i, dormind acolo, arc un vis profetic.

Şi iată că oamenii spuneau despre micuţul Siosiri, rînd el abia împlinise vîrsta de un an : „El are doi ani", şi cînd împlini doi ani, toţi spuneau : „El are trei ani". Şi Seine nu putea să lase să treacă o zi fără să-l vadă pe micuţul Siosiri, atît de mult ajunsese să-l iubească.

Cînd Siosiri se făcu marc si puternic, fu irimi.s la şcoală, dar după puţine zile el ştia ir.ai mult deck scribul care îi fusese dat să-l înveţe. Micuţul Siosiri începu să rostească formulele sacre împreună cu scribii Casei Vieţei din templul lui Ptah, şi toţi ce-i ce-l auziră se minunară din cale afară.

Setne dorea foarte mul: ca faraonii! să-: pună să meargă înaintea lui la sărbăiuarea cu prilejui căreia vrăjitorii faraonului îşi dovedeau ştiinţa, convins că Siosiri n va întrece pe toţi. într-o xi. Setnc fu purificat în vederea acestei sărbători în caş:, sa, şi micul Siosiri se dus;' sa vadă sărbătoarea unde mergea tatăl sau. Dar deodată Setne auzi nişte bocete de înmormîntare , se uită de !a foişorul casei sale şi văzu că un om bogat era dus în cetatea morţilor, iar bocetele nu mai conteneau si toată înmormîntarea se făcea cu multă pompă, ca si cum răposatul ar fi fost barem un faraon. Siosiri a privit şi el. apoi uitîndu-se în jos văzu *pe* un om sărac ce ora dus la Mrmfis. în cetatea morţi-ior. înfăşurat într-o rogojină, en. singur, singurel şi nimeni nu păşea înapoia lui. Set nespuse :

— Pe zeul Ptnh cel mare, cîi de bine îi va merge '.n lumea de dincolo celui bogat căruia î s-a făcut o înmormîr.tare solemnă cu bocete jalnice, spre deosebire de cei sărac care a fost dus în ce taica ruori.iior singur şi Fără pompă.

Dar micul Siosiri grăi către- tatăl său :

— Fie ca în Amenti ' să ai parte de soarta pe care o va avea acest om sărac. Fie ca să nu ui parte în lumea

" *In* lumea cealaltă.

de dincolo de ceea ce îl aşteaptă pe omul bogat cînd va ajunge în A menti' !

Cînd Setne auzi cuvintele mitului Siosiri, inima î se umplu de mînie şi el îl zise :

— Să nu mă supăr cînd aud glasul unui fiu care îşi contrazice tatăl ?

Micul Siosiri îi spuse însă >.

— Dacă vrei, îţi voi arăta pe cel sărac, neplîns (de ni meni), şi pe cel bogat, care este bocit de atâta îume ! Setne îl întrebă :

— Cum vei face oare ?

Atunci Setne îl călăuzi într-un loc (în cetatea morţilor, M. apus de Memfis) pe care el nu-l cunoştea. Aici găsiră o clădire cu şapte încăperi mari. în care se afla multă ome nire. Intrară în prima încăpere şi găsiră.....*

Intrară în a patra încăpere, şi Setne văzu oameni oare torceau şi împleteau funii, în vreme ce măgarii aflaţi în spatele lor o mîncau : acolo erau alţi oameni a căror hrana, numai apă şi pîine, era aşezată deasupra lor şi, cînd se ridicau să o dea jos, alţi oameni săpau gropi sub picioarele lor pentru a-i împiedeca să ajungă la merinde.

Au intrat în cea de-a cincea încăpere, şi Setne văzu duhurile unor răposaţi care stăteau 'într-un loc aparte. Cei care săvîrşiseră fapte rele stăteau la poartă şi cerşeaţi în durare ; ţiţîna porţii celei de a cincea încăperi era înfiptă în ochiul drept al unui cm care gemea şi ţipa. jeluindu-se amarnic.

Intrară în a şasea încăpere, şi Setne îi văzu pe zeii din sfatul locuitorilor din Amenti, tronînd fiecare după cinul

[3] Nu formulele magice şi vrăjite, apoi îmbălsămarea şl *mor*mîntul frumos al unui răposat îi hărăzesc viaţa veşnică, d faptele lui bune. Desigur, aceste cuvinte ale lui Siosiri au un puternic accent anticlerical şi arată inutilitatea ceremoniilor de îrmormîntare, ca şi a actelor magice ce însoţesc îngroparea pentru dobîndfericirii veşnice.

Lacună în manuscris. •

lor, precum şi pe slujitorii din Amenti care stăteau acolo, spre a vesti verdictele primite de răposaţi.

Intrară în a şaptea încăpere, si-l văzură pe însuşi Osiris [1], marele zeu, care şedea pe un tron de aur curat, frun->tea fiindu-i împodobită -cu o coroană ce avea două pene.

Anubis -, zeul cel mare, stătea de-a stînga lui, iar Thot, marele zeu, stătea de-a dreapta lui, zeii din sfatul locuitorilor din Amenti adăstau la dreapta si la stînga sa, la mijloc se afla cumpăna care cîntărea faptele rele cu faptele bune. Thot, marele zeu, scria şi Anubis spunea solilor iui care erau verdictele.

Setnc văzu pe un om bogat îmbrăcat într-un veşmânt de *bissos,* aproape de locul unde trona Osiris, şi rangul hărăzit lui era deosebit de înalt. Lui Setne i se păru o adevărată minune ceea ce 'vedea în Amenti. Dar Siosiri î-o luă înainte şi îi spuse :

— Tatăl meu Setne, 1-ai zărit pe bogatul care purt-:-. veşmînt de bissos, stînd aproape de locul unde se afb. Osiris ? Acesta este săracul pe care 1-ai văzut cum era dus pe drumul spre Memfis şi nimeni nu păşea în urma Lui, fiind înfăşurat într-o rogojină. Cînd 1-au adus în lumea de dincolo şi cînd i-au pus pe un taler păcatele şi pe celălalt taler faptele bune pe .care Ic-a împlinit pe pâ•mmt, au găsit că f aptele'sale bune erau cu mult mai numeroase decît păcatele săvîrsite în timpul vieţii pe care i-a hărăzit-o zeul Thot. Din pricina bunătăţii sale vădite pe pământ, i s-a poruncit să se înfăţişeze înaintea lui Osiris si i s-au dat veşmintele şi podoabele de înmormîntare ale bogatului pe care tu 1-ai văzut în timp ce era dus pe calea spre Memfis. Iată cit de mare a fost lauda adusă săracului de care ţi-am vorbit. De aceea 1-au adus printre duhurile fericite, ca pe un om cuvios, care merge pe urmele zcu-

[1] Soţul zeiţei Isis şi tatăl lui Horus. El este regele lumi: de dincolo.

[1] Zeul cetăţii morţilor, Anubis are cap de şacal şi măruncâ pe cei găsiţi vinovaţi la judecata lui Osiris.

lui Sokaris-Osiris şi stă aproape de locul unde se află Osiris. *Cît* priveşte pe bogatul pe care tu l-ai văzut, cînd a ajuns în lumea de dincolo şi pus-au pe un talger [T] păcatele sale, iar pe celălalt talger faptele sale cele bune, zeii găsit-au că nelegiuirile sale erau mai numeroase deci ţ binefacerile pe care le-a săvîrşit pe pămînt. Datu-s-a poruncă să fie pedepsit în Amcnti : el este omul văzut de ţine în al cărui ochi drept stă înfiptă ţîţîna uneia dintre porţile lumii de dincolo ; cînd ea se deschide şi se închide pe ochiul său, gura i se cască scoţînd un ţipăt jalnic, (că lucrurile stau aşa) martor îmi este viul Osiris, marele *zeu,* stăpînul din Amcnti ! De aceea pe pămînt ţi-am menit să ai soarta omului sărac, si nu cea pe care a uvut-o bogătaşul cel rău ! Setne îi zise :

— Fiul meu Siosiri, multe sini minunile pe care Ic-am văzut în Amenti ; s-ar putea oare şti ee păţesc oamenii care răsucesc funii în vreme ce nişte măgari, venind în spatele lor, le mănîncă, şi ce se întâmplă cu ceilalţi oameni a căror hrană, numai apă şi pîinc, stă aşezată deasupra lor şi cînd ei se ridică să o dea jos, alţi oameni sapă gropi sub picioarele lor spre a-i împiedeca pe primii să ajungă acolo ?.

Atunci Siosiri grăi astfel :

— O, tatăl meu, adevărul este acesta : răposat.ii ' pe care tu îi vezi cum torc şi răsucesc funii în vreme ce măgarii, venind în spatele lor, le mănîncă, sînt umbrele oamenilor care, în timpul cit au stat pe faţa pămîntului, au trăit sub (imperiul) mîniei zeului ; ei căutau zi şi noapte mijloace de trai, clar soţiile lor le luau totul, astfel că nu le rămînea altă mîncare în afară de pîine. Cînd au venit în Amenti şi s-a dovedit că faptele lor rele sînt mai numeroase clecîi cele bune, s-au convins că şi în Amenti îe revin mijloacele de trai pe care le-au avut pe pămîm. Ei

[1] So fiesrric roen ce *f>ror-ii* au numit *psîchosta:ia :* „cînîâ-i'iroa bufleiului" după moarte.

au parte de acestea ca si alţi oameni pe care i-ai văzut, a căror hrană, apă şi pîine, stă aşezată deasupra lor şi. cînd se ridică s-o dea jos, alţi oameni sapă gropi sub picioarele lor spre a-i împiedeca să ajungă la ea. Venit-au în Amen-ti spre a avea parte si aici de mijloacele de trai pe care le-au avut pe pămînt. Sufletul lor ajunge în *duat* *. Trebuie să recunoşti tată al meu. Setne, că cel ce trăieşte bine (şi fără greşeală) pe pămînt are o soartă bună în Amenti, dar cel rău are parte de o soartă rea. Cele văzute de tine în ţinutul *duat* din Memfis se petrec aidoma si în celelalte patruzeci şi două de provincii[2] în care soţii lui Osiris, marele zeu, stau la sfat. La fel stau lucrurile la Abides [3], locul prorocirilor din casa principelui şi aşijderi la Theba !

Cînd Siosiri a sfîrşit această cuvîntare pe care a ţinut-o înaintea tatălui său Setne. s-a înălţat pînă în puşi iul de la Memfis, si Setne 1-a îmbrăţişat şi a pus mîna sa într-a lui. Setne îl întrebă apoi. grăindu-i astfel :

-— Fiul meu Siosiri, oare coborîm pe ai ta uliţă decit pe aceea pe care am urcat ?

Dar Siosiri nu dădu nici un fel de răspuns lui Setne

Se minună Setne de cuvintele pe care le rostise i iul său, zicîndu-si :

„Va fi un om minunat, iscusit, va fi o minte vrednică de cinstire si un slujitor al zeului şi eu voi merge împreună cu el şi voi spune : El este fiul meu !"

Setne rosti un descîntec din *Cartea chemării şi arătării duhurilor* în vreme ce era nespus de uimit de ceea or i-a fost dat să vadă în Amenti şi aceste lucruri apăsau greu pe inima sa, pentru că nu era în stare să dezvăluie nimănui pe lume taina lui.

Cînd micul Siosiri împ.'inj doisprezece ani. în întregu' Memfis nu era nici un scrib sau om învăţat care să-l m-

[1] Lumea de apoi.
[1] Corespundeau celor 42 de nome din Egiptul de Sus şi de Jos,
' La Abidos se afla mormîntul lui Osiris.

treacă pe e] la citire, scris şi vrăjitorie. Dar iată că într-o zi faraonul Usermaatra (Ramses al II-lea) se plimba în curtea palatului faraonilor din Memfis. Dregătorii, curtenii, căpeteniile Egiptului stăteau fiecare după cinul si rangul lor. Oştenii au venit să-i dea de veste măriei-sale :

— Un barbar din Etiopia a adus o solie şi e] poarta în spate o scrisoare pecetluită !

Sosirea lui fu anunţată faraonului. Adus 3a Curte-, solul se înclină (adine) şi spuse :

— Oare este aici cineva în stare să citească scrisoarea pe care am adus-o din Egipt, la palatul faraonului, fără să-i rupă pecetia, izbutind să spună ce stă scris înlăuntrul ei fără s-o deschidă ? Daca nici un scrib si nici un învăţat în Egipt nu va izbuti să citească (această scri soare) fără. s-o deschidă, eu voi trîmbiţa din răsputeri micimea şi neştiinţa Egiptului, în ţara Etiopiei pa tria mea !

Cînd faraonul şi curtenii săi au auzit aceste cuvinte,. n-au mai ştiut pe ce lume se află si si-au zis :

„Pe marele zeu Ptah ! Cum ar putea un scrib sau un învăţat să aibă atîta iscusinţă încît să poată citi o scrisoare al cărei conţinut nu-l vede ? Este cu putinţă oare să citeşti o scrisoare fără s-o deschizi ?"

Faraonul porunci :

— Chemaţi-] la mine pe Sfetne Khaenmset. fiu] meu *l*

.-Dregătorii au fugit şi l-au chemat pe prinţ acolo ; şi e] s-a înclinat pină la pămînt înaintea faraonului, apoi s~a ridicat şi a stat în picioare, în vreme ce îşi saluta părintele aşa cum se cuvenea. Faraonul îi zise :

— Setne, fiul meu, ai auzit sfidătoarele cuvinte pe care le-a rostit acel barbar din Etiopia, spunînd : „Aveţi oare în Egipt un. scrib bun sau un învăţat care să fie în stare sa citească scrisoarea aflată la mine, fără să-i rupă pecetia, si sa poată spune ce scrie în ea fără să deschidă scrisoarea ?"

Cînd Setne auzi aceste vorbe, se fîstîci, nemaiştiind în ce colţ al pămîntnlui se află, si spuse :

__ Stăpînul meu cel mare, cine va fi oare în stare să citească o scrisoare fără s-o deschidă ? Totuşi, să mi se dea un răgaz de zece zile, ca să văd ce pot face pentru î. scăpa Egiptul de umilirea lui de către ţara etiopienilor, patria celor ce mănîncă răşină î

Faraonul îi răspunse :

— Iţi dau zece zile de răgaz, fiul meu Setne !

S-a pregătit un lăcaş pentru găzduirea etiopianului şi s-au, gătit mîncăruri rele, pe placul etiopienilor.

Faraonul îşi .părăsi Curtea, în vrerne ce inima sa era foarte turburată, şi stătu culcat, fără să bea şi să mănînce.

Setne se duse în încăperea sa, fără să ştie în ce colţ at pămîntului a ajuns. Se înfăşură din creştet pînă-n tălpi în veşmintele sale si se întinse (în pat) fără să ştie pe ce lume se află. Prinse de veste Mehit-usekhet, soţia sa ; ea veni în încăperea unde era culcat Setne, îşi vîrî mîna sub învelitoare, dar nu găsi nici un semn de fierbinţeală, întrucît Setne era rece ca gheaţa în aşternutul său. Ea îi spuse i

—• Frăţiorul[/] meu Setne, trupul tău nu dă semne do fierbinţeală şi nu aflu nici o boală în mădularele talc ; doar suferinţa şi frămîntarea inimii tale sînt de vină. Ei îi zise :

— Du-te departe de mine, Mehit-usekhet, pentru că pricina care îmi frămîntă inima [2] e un lucru ce nu poale fi dezvăluit unei femei î

Veni si micuţul Siosiri şi intră la Setne, tatăl său, »'răindu-i astfel :

— Setne, tată-meu, de ce zaci cu inima turburată ? Spune-mi ce griji îţi împovărează inima, ca să ţi le uşurez eu !

Setne îi zise :

[1] In poezia de dragoste egipteană iubiţii îşi spun „frate* $ „surioară" (ca în *Cîntarea Cîntănlor).*

* Inima la vechii egipteni, ca şi la vechil evrei, este mai [a'cs] sediul inteligenţei, şi în mod secundar al afectivităţii.

— Du-te de aici fiul meu Siosiri, pentru că tu eşti încâ prea necopt şi nu poţi pricepe grijile carc-mi copie-&şesc inima. Vezi-ţi de treburile tale !

Dar Siosiri îi răspunse :

— Spune-mi-le (pe alte tale) ca eu să-ţi mingii astfel mă l

Atunci Seine îi zise :

— Fiul meu Siosiri. un barbar din Etiopia a ajuns în Egipt avînd legată de spinarea sa o scrisoare pecetluită si spune : „Oare este aici cineva care poate s-o citească fără s-o deschidă ? Dacă în Egipt nu se găseşte nici un scrib iscusit" sau nici un învăţat care să fie în stare să-mi ci teasca scrisoarea, voi trîmbiţa umilirea Egiptului în ţara etiopienilor, patria mea." Eu sînt trist şi inima mea este turburată din această (pricină), fiul meu Siosiri !

Chid Siosiri auzi aceste cuvinte, rîsc cu poftă ,timp îndelungat. Setne îl întrebă :

— De ce rîzi ?

Ei răspunde :

— Rîd fiindcă eşti trist şi inima ta este turburată din pricina acestor griji mărunte. Ridică-îe. tatăl meu Setne, eu sînt în stare să citesc scrisoarea care a fost adusă în Egipt, fără să o deschid şi să ştiu ce scrie în ea, fără să-i rup pecetia !

Auzind una ca asia. Setne s-a ridicat dintr-o dată şi - *a* SpUS :

— Ce cuvinte ai rostit, fiul meu Siosiri ?

- El spuse :

— Tatăl meu Setne, du-te în încăperea *de* sub odaia ta. Ia din cos o carte oarecare, iar eu îţi voi spune ce titlu are si o voi citi fără ca s-o văd ! Voi sta în dreptul tău, în încăperile din catul de jos.

Setne se ridică în picioare, apoi făcu tot ce îi spusese fiul său. Siosiri citi cartea pe care tatăl său Setne o luase, fără să o deschidă. Setne se urcă din încăperile catului de jos în. odaia sa, cuprins de o bucurie fără margini.

Fără a zăbovi o dipă, »e duse in locul unde se afla faraonul şi îi repeta toate cite îi spusese micul Siosiri., iaj. inima faraonului se înveseli din eale-afară.

Faraonul se purifică în vederea sărbătorii împreună cu Setne şi porunci ca la (acea) sărbătoare să i se înfăţişeze şi micul Siosiri ; tustrei băură şi petrecură o zi fericită

Cînd a sosit dimineaţa zilei următoare, faraonul s-a arătat alături de nobilii săi. Chemă la el pe barbarul din Etiopia ; acesta fu adus la curte, avînd prinsă de spatele lui scrisoarea pecetluită. El se opri în mijlocul curtenilor şi (atunci) micuţul Siosiri înainta pînă în dreptul lui, stătu alaiuri de barbarul din Etiopia şi-i grăi astfel :

— Vai de tine, nenorocitule nubian ! Fie ca zeul Amon al tău să se mînie pe tine ! Ai venit în Egipt, mă noasa cîmpie a lui Osiris, tronul lui Ra-Harkhte, frumosuJ orizont al Destinului, şi ai spus : „Voi umili ţara (Egiptu lui) în fata etiopienilor !" Mînia lui Amon, zeul tau, să cada asupra ta ! Cuvintele pe care ie voi spune sînt scrise ?n scrisoare ; nu vei spune nici o minciună în legătură nj ea dinaintea faraonului, stăpînul meu !

Cînd barbarul din Etiopia văzu că micul Siosiri. se ai'ia la curtea faraonului, lăsă capul în pămînt. şi spuse :

— Nu voi spune nici o minciună despre cuvintele pe care le vei rosti !

Aşa începu povestea lui Siosiri, depanata dinaintea faraonului şi a curtenilor săi, în vreme ce oamenii din Egipt ascultau glasul său. El cuvîntă astfel :

— Iată ce stă scris în scrisoarea acestui barbar din Etiopia, aflat în mijlocul (curţii) :

Lucrurile s-au petrecut în vremea faraonului Menkbeperra (Thutmosis al III-lea), fiul lui Amon, zeul desăvîr-*f-it al* întregului pămînt, atunci cînd "Egiptul avea dirt belşug toate bunătăţile în timpul domniei sale, iar el dăruia cu uşurinţă daruri şi prinosuri şi începea lucrările la marile temple egiptene, într-o zi, mai-marele peste ţara Etiopiei se odihnea într-un chioşc de ţară, în ţinutul zeului

Amon. Atunci el a auzit glasul a trei barbari din Etiopia, într-o casă din preajma lui ; unul din ei grăi cu voce tare *zii-ină* celuilalt : „Dacă zeul Amon nu vede în asta nimic rău si dacă mai marele peste țara egipteană nu-mi va pri~cinui vreun necaz, voi arunca vraja mea asupra Egiptului şi voi face poporul său să nu mai vadă lumina vreme de trei *7,1* le şi trei nopți". .

Ai doilea spuse : „Dacă zeul Amon nu vede în asta nimic rău şi dacă mai marele peste țara Egiptului nu-mi va pridnui vreun necaz, voi arunca vraja mea peste Egipt, as[4]!>'i infrH sâ-l aduc pe faraonul Egiptului în țara etiopienilor, punîndu-l să fie bătut cu biciul şi să primească cinciz'j< i do lovituri de ciomag în fața căpeteniei (noastre), după care îl voi readuce în Egipt în şase ceasuri".

A; treilea dintre ei zise : „Dacă Amon nu vede în asta nimic rău şi dacă mai marele peste Egipt nu-mi va prie inui vreun necaz, voi arunca vraja mea peste Egipt, astfel că pămîntul nu va da roade vreme de trei ani",

în clipa în care căpetenia Etiopiei auzi cuvintele rostite de cei trei barbari, îi chemă dinaintea sa şi le spuse :

„Care dintre vo' a zis : Voi arunca vraja mea asupra Egiptului şi-l voi face să nu vadă lumina (zilei) vreme de trei zile şi de trei nopți ?" Ei spuseră : „Este Horus, fiul Hipopotamiei". Apoi e! întrebă : „Cine a spus : Voi arunca vraja mea asupra Egiptului, îl voi aduce pe faraon în țara etiopienilor, punîndu-l să fie bătut cu biciul si să primească cincizeci de lovituri de ciomag în fața căpeteniei (noastre), apoi i! voi readuce în Egipt în şase ceasuri ?" Ei spuseră : „Este Horus. fiul etiopieneei". Apoi el zise : „Cine 4 spus i Voi arunca vraja mea asupra Egiptului şi voi face nerodnică tara vreme de trei ani ?" Ei spuseră : „Este Horus, fiul principesei".

Căpetenia țării spuse (atunci) lui Horus (fiul etiopieneei) : „l'oartă bățul tău de vrăjitor cu un înscris (pe el) ! Pa

Amon, taurul din Meroe ', zeul meu, dacă mîna ta va să înfăptuiască tot (ceea ce spui), eu îți voi dărui multe Jucruri bune !"

[1] Horus, fiu] etiopiencei, făcu o lectică de ceară ou patr. ridicători, citi apoi un descîntec, suflă deasupra lor şî~; înzestra cu suflarea vieții. Apoi le porunci, spunîndu-le i [r],Duceți-vă în Egipt şi aduceți pe faraonul Egiptului *ir*. locul unde se află căpetenia (Etiopiei), ca să fie bătut ea biciul si să primească cincizeci de lovituri de ciomag, înaintea căpeteniei (Etiopiei). Apoi îl veți readuce în Egipt îr; şase ore." Ei spuseră : „Foarte bine, nu vom lăsa deoparte nimic (din cele ce ne-ai poruncit) !"

Cei vrăjiți de etiopian se îndreptă spre Egipt în tin,:p-al nopții, îl luară pe faraonul Menkheperra, fiul lui Amon, i3 duseră pe pămîntul Etiopiei, îl locul în oare se afla căpetenia, şi acolo fu bătut cu biciul, (primind) cincizeci dî lovituri de ciomag înaintea căpeteniei (Etiopiei) ; apoi iu readus în Egipt în şase ceasuri.

După ce Siosiri povestise aceasta, în .timp ce se afla în preajma faraonului şi oamenii din Egipt ascultau glasul său, el spuse :

.... Mînia lui Amon, zeul tău, să cadă asupra ta ! O.r;miek' ce le-am rostit sini scrise întocmai în scrisoarea :/; ;<? «f l ă asupra ta *I*

Barbarul din Etiopia răspunse :

— Citeşte înainte, cum ai citit (pînă acuma) ; fiocâre cu vînt pe care 1-ai spus este întocmai.

Atunci Siosiri spuse (citind mai departe scrisoarea adresată) faraonului :

— După ce s-a întîmplat aceasta, faraonul, fini *Iw* Amon, fu readus în Egipt, cu spinarea învinețită ; <?? zăcu în camera sa din palatul lui Horus, cu spinarea zdrobită şi acoperită cu vînătăi. Cind sosi dimineața zilei următoare,

[1] Meroe este cea de-a doua capitală a negrilor ci;D N'Vfeadupă ce Napata a încetat să fie capitala acestui regat.

faraonul zise curtenilor săi : „Ce s-a întîmplat în Egipt, îiî rastimpT.il cînd am fost luat şi adus înapoi ?" Curtenii se minunară auzind asemenea vorbe şi îşi ziseră | „Poate cuvîntu! inimii (al înţelepciunii) faraonului rătăcestâ aiurea !" si apoi adăugară ou glas tare : „Fii sănătos, fiî sănătos, o, faraonule, marele nostru stăpîn ! îsis, zeiţa cea mare, va îndepărta relele ce s-au abătut asupra ta ! Căra este t î Icul cuvintelor pe care tu le-<ai rostit, o, faraonule» marele nostru stăpîn ? Tu stai culcat în camera ta disk palatul lui Horus. iar zeii te apără şi te ocrotesc !"

Atunci faraonul se ridică si arătă curtenilor săi spinarea care era toată vîrstetă de vînătăi.

„Pe Ptah. zeul cel mare, cineva m-a purtat în timpul nopţii pe pămîntul Etiopiei ; cineva m-a bătut cu cincizeci de lovituri de ciomag, înaintea căpeteniei (Etiopiei) şi am fost readus în Egipt în sase ore !"

In clipa în care au văzut spinarea faraonului care era ^toată vristată de vînătăi mari, (curtenii) îşi deschiseră gurile si începură să strige. Dar Menkheperra, fiu! lui Aman, avea un preot păstrător de datini pe nume Horus, fiul lui Paneşi. de o înţelepciune neasemuită. El veni în. locul unde se afla (faraonul), strigă (si el) şi spuse t

„Marele meu stăpîn, astea sînt vrăjile etiopienilor ! Pe sceptrul tău, eu îi voi face să intre în Casa de judecată şi de osîndire la moarte ! "

Faraonul îi spuse ;

,-„Zoreşte-te să vii în ajutorul meu, nu mă lăsa să mă ducă ci în astă-noapte în ţara etiopienilor !"

Preotul păstrător al datinilor Horus, fiul lui Paneşi, plecă degrabă şi aduse amuletele şi cărţile sale în locul unde se găsea faraonul. Citi pentru el un descîntec, îi legă o amuletă pentru ca vraja etiopienilor să nu poată avea putere .asupra lui. Apoi plecă de la faraon, îşi luă urcioa- pentru ulei si vasele pentru prinoase, spre a le folosi

dinaintea kii Thot, zeul de nouă ori mai mare *, stàpînuï de la Hermopolis, marele zeu.

El rosti o rugăciune şi spuse l

„întoarce faţa ta către mine, stăpînul meu Tliot ! Nu lăsa ca etiopienii să umilească Egiptul în faţa etiopienilor! Tu eşti cel care a descoperit vrăjitoria cu ajutorul unei scrieri tu ai înălţat cerul, ai pus la locul său lumea ŞT *ţuatul,* ai aşezat pe zei în stelele lor ; fă-mă să ştiu felu] în oare pot să-l mîntuiesc pe faraon de vrăjile etiopienilor!'[1]

Horus, fiul lui Panesi, se culcă în templu si în noaptea aceea avu un vis : chipul marelui zeu Thot îi vorbi astfel

~„Nu eşti tu Horus, fiul lui Panesi. preotul păstrător d<~ datini al faraonului Menkheperra. fiul lui Amon ? Cînd va sosi dimineaţa zilei de mîine, du-te în biblioteca templului din Hermopolis ; acolo vei găsi un dulăpior închis cu cheia şi pecetluit. Deschide-'! şi vei găsi în dulăpior o cutie şi în cutie vei afla un sul de papirus pe care 1-am scris cu mîn ; mea. Ia-l, fă o copie după el si pune-l la loc-: *Carte de •vră-jitorie* este tklul ei si, *de* vreme ce m-a ocrotit de răutate;.! 'Vrăjmaşilor mei, îl va ocroti de asemene» şi pe faraon, ecăpîndu-l dé vrăjile etiopienilor !"

Horus/ fiul lui Panesi, se deşteptă din somn, după ce auxd aceste vorbe, si pricepu că avea de-a face cu o solie venită de la zei ; făcu aşa cum îl îndemnau cuvintele pe cere le auzise, apoi nu întîrzie să se ducă în locul unde se afla faraonul şi îl ocroti împotriva vrăjitoriei cu ajutorai celor scrise în carte.'

Sosi ziua următoare şi vrăjile lui Horus, fiul etiopîen-CPÎ, se îndreptară în vreme de noapte în Egipt spre locul unde dormea faraonul ; dar se întoarseră acolo unde se gâscă căpetenia (Etiopiei) în acelaşi ceas, fără să aibă nici o putere 'asupra faraonului, din pricina amuletei ocrotitoare

[1] în textele greceşti tardîve, Thot, identificat cu zei u B^rmes. «stţî num.it de „trei ori mare" — Hermes *trfsmegistul.* * Thot ora *ZPMÏ* srrihilor, dor «i aJ

ava

pe care i-o legase în spate magul, preotul păstrător de datini. Horus, fiul lui Panesi.

După ce s-a făcut dimineața, în ziua următoare, faraonul a povestit preotului, păstrător de datini, Horus, fiul lui Panesi, ceea ce văzuse în timpul nopții şi chipul cum au trebuit bă se întoarcă vrăjile etiopienilor, care nu au putut avea nici o putere asupra lui.

Horus, fiul lui Panesi, dădu poruncă să se aducă multă ceară si făcu o lectică cu patru purtători, rosti deasupra loi-un descîntec, suflă peste ei si-i înzestra cu suflarea vieții.

Apoi le dădu porunca următoare :

„Mergeți în noaptea aceasta în țara etiopienilor şi aduceți în Egipt pe căpetenia lor în locul unde se afla faraonul, ca să primească cincizeci de lovituri de ciomag înaintea faraonului, şi apoi îl veți duce înapoi, în țara Etiopiei, în sase ceasuri". Ei spuseră : „Foarte bine, nimic din porunca ta nu va rămîne neîmplinit". Vrăjile lui Horus, fiul lui Panesi, brăzdară norii cerului si nu zăboviră să ajungă în vremea nopții în țara etiopienilor. Ei -puseră mîna pe căpetenia.(etiopienilor) si îl duseră în Egipt, unde el se alese cu cincizeci de lovituri de ciomag, apoi fu readus în țara etiopienilor în sase ceasuri.

După ce Siosiri povestise toate acestea stînd în preajma faraonului, în timp ce oamenii din Egipt ascultau glasul său, eî adăugă :

— Mînia lui Amon, zeul tău, cadă asupra ta. etiopianule mîrsav ! Oare cuvintele care le-am spus eu sînt aidoma celor scrise în scrisoare ?

Etiopianul răspunse în timp ce capul său era plecat în jos :

— Citeşte aşa cum ai citit şi pînă acum, ceea ce ai spus stă scris în această scrisoare.

Siosiri cuvîntă mai departe :

— După ce s-au întîmplat toate acestea, (purtătorii de lectică) 1-au adus înapoi pe căpetenia Etiopiei şi 1-au

aşezat în patul sau. El se sculă dimineaţa, zdrobit de loviturile pe care le primise în Egipt, apoi grăi către fruntaşii neamului său :

„Cineva mi-a tras cincizeci de lovituri de ciomag înaintea faraonului din Egipt !" Apoi îşi arătă spinarea irrmtaşilor săi şi aceştia îşi deschiseră gurile strigînd. Căpeţenia (Etiopiei) îl chemă pe Horus, fiul etiopiencei, şj Îi spuse :

„Amon, taurul din Meroe, zeul meu, să te blesteme pe line ! Tu eşti acela care ai adus pe oamenii aceia din Egipt ! Dar cum de nu m-ai ocrotit de mîna lui Horus, fiii] *fan* Paneşi ?"

El îşi alese deseînteeele si le citi principelui, spre a-î r-eroti de vrăjile lui Horus, fiul lui Paneşi.

Cînd veni noaptea următoare, vrăjile lui Horus, fiu] Mi Paneşi, fugiră în ţara etiopienilor şi aduseră pe căpetenia lor în Egipt. El primi cincizeci de lovituri de ciomag înaintea faraonului, apoi fu readus în faţa etiopienilor în şase ceasuri. Totul a decurs în chip asemănător vreme He Irei zile, fără ca vrăjile etiopiene să-l poată ocroti pe căpetenia (Etiopiei) de mîna lui Horus, fiul lui Paneşi.

Din cale-afară de neliniştită, căpetenia Etiopiei îl chemă pe Horus, fiul etiopiencei, şi îi spuse :

„Ruşine ţie, mîrsavulc etiopian, care m-ai umilit În iată oamenilor din Egipt ! Nu ai ştiut să mă ocroteşti de mina lor. Pe Amon, .taurul din Meroe, zeul meu, dacă nu vei fi în stare să mă aperi de căruţa aceea vrăjitorească a. oamenilor din Egipt, îţi voi hărăsd o moarte erîneenâ ţi plină de chinuri !" . . .

Vrăjitorul îi răspunse aşa :

„Stăpînul meu, căpetenia noastră, trimitc-mă în Egipt ca să-l cunosc pe omul care împlineşte vrăjitoriile acelea $ să-l înfrunt cu vrăjile mele, făeîndu-l să cunoască puterea care zace în inima mea[a].

Horus, fiul etiopiencei, fu trimis de căpetenia (Etiopiei) şi se duse în locul unde se afla mama lui, etiopianca. Aceasta îi spuse :

„Dacă te duci în Egipt, ca să-l vrăjeşti cu dcscîntece, păzeste-te de oamenii de-acolo, căci tu nu te poţi măsura cu ei. Fii cu luare-aminte să nu cazi în mîinile lor, pentru că nu te vei mai întoarce niciodată în ţara Etiopiei !"

El îi spuse :

„Nu-mă sinchisesc de lucrurile pe care le spui tu; n-am încotro şi trebuie să mă duc în Egipt, aruncînd asu pra lor vrăjile mele".

Etiopianca, mama sa, îi zise :

„Intrucît eşti nevoit să te duci în Egipt, să ne înţelegem asupra unor semne între mine şi tine. Dacă vei fi copleşit de vrăjmaş, voi avea grijă de tine şi voi vedea dacă pot să te ocrotesc".

El ii spuse :

• „în ctypa în care mă voi simţi copleşit de vrăjmaşul meu, atunci cînd vei bea apă sau cînd vei mînca pîine, apa va deveni singerie, pîinea se va înroşi aidoma cărnii, iar cerul va căpăta culoarea sângelui".

Horus, fiul etiopiencei, statornici (asemenea^semne între el si mama sa, apoi se duse în Egipt, doldora de vrăji.

Călători din ţara făurită de Amon (Etiopia) pînă la Memfis, în locul unde se afla faraonul, spre a se măsura cu omul care făcea vrăji în Egipt. El se duse la Curte, se înfăţişă faraonului şi spuse cu voce tare :

„O, tu cel ce faci vrăji împotriva mea la Curtea faraonului, în timp ce oamenii din Egipt le văd ! Ah, voi, cei doi scribi din Casa Vieţii, datorită vrăjii căreia căpetenia (Etiopiei) a fost adusă în Egipt, cu toată împotrivirea mea!" De-abia spusese aceste cuvinte, că Horus, fiul lui Paneşi, intră în încăperea cea mare, veni înaintea faraonului şi grăi aşa :

„O, etiopianule mîrşav ! Nu eşti tu Horus, fiul etic piencei, pe care eu 1-am scăpat în grădina zeului Ra Tovarăşul tău din Etiopia era cu tino şi voi eraţi scufur daţi în apă, aruncaţi în iacul din muntele de la răsărit ci He'liopolis ? Nu te căieşti oar-s că pe faraon, stăpînul ta; 1-ai luat pe sus şi i-ai ciomăgit spinarea, în locul unde -afla căpetenia (Etiopiei) ? Nu ai venit tu oare în Egi, spunîncl : «Aici este omu! care i'ace vrăji împotriva *m? ,* Pe Atum, stăpînul cetăţii Heliopolis, zeii Egiptului te-a adus înapoi, ca să te facă să fii pedepsit în ţara lor. Ara:; ce poţi, căci eu pornesc acuma împotriva ta !»"

După ce Horus, fiul lui Paneşi, rosti aceste vorbe, Ho rus, fiul etiopiencei, îi răspunse astfel :

„Oare nu eu te-am învăţat limba şacalilor ' şi acum: faci vrăji împotriva mea?" Nelegiuitul de etiopian ci: un descîntec scris şi făcu să răsară, deasupra Curţii (flacără. Faraonul dimpreună cu mai marii Egiptului stri gară cit îi ţinea gura :

„Hai, vino în ajutorul nostru, preotule păstrător di. datini !"

Horus, fiul lui Paneşi. citi (si ei) un descîntec seri: ?i făcu să cadă ploaia în Egiptul de Sus, în aşa fel încî lacări* se stinse într-o clipă.

Etiopianul citi atunci un alt descîntec scris şi făcu să apară deasupra Curţii un nor negru, încît nici unu. dintre cei de faţă nu putea să vadă pe vecinul sau pe so tul său. Dar Horus, fiul lui Paneşi, înălţă si el un descîn- tec vrăjitoresc spre cer. si făcu să dispară (acel nor), ăst fel că nici un vînt potrivnic nu mai tulbură văzduhul (Atunci) Horus, fiul etiopiencei. citi un descîntec seri; si o uriaşă boltă de piatră care avea două sute de coţi lungime şi cincizeci de coţi lăţime se ivi deasupra farao- nului şi a curtenilor săi, încercînd să despartă Egiptul de rege si să lipsească pămîntul Egiptului de stăpînul său

[1] .Şacalii sînt animale sacre ale zeului Amibis. zeul cu ^'Side şacal.

Faraonul privi către cer şi văzu deasupra lui bolta de piatră ; deschise gura si dimpreună cu oamenii de la curtea sa scoase un ţipăt de groază. Dar Horus, fiul lui Paneşi, citi un descîntec scris si făcu să apară o luntre din trunchiuri de papirus, care luă bolta de piatră şi o duse cu ea ia marea cea întinsă, cea mai mare apă a Egiptului.

Atunci mîrşavul etiopian a recunoscut că nu se putea lua la întrecere cu egipteanul si citi un descîntec scris, spre a nu mai fi văzut de curteni, urmărind astfel să se întoarcă nestingherit în ţara etiopienilor şi în oraşul său.

Dar atunci Horus, fiul iui Paneşi, rosti un descîntec şi spulberă vraja etiopianului, făcîndu-l să fie văzut de faraon si de toţi oamenii din Egipt care se aflau ia Curte. Atunci el se preschimbă într-o raţă sălbatecă, dornică să zboare şi să se îndepărteze. Dar Horus, fiul lui Paneşi, rosti (alt) descîntec vrăjitoresc şi îl sili să se întoarcă în vreme ce un vînător de păsări stătea deasupra lui, cu un cuţit ascuţit în nună. gata să-l ucidă.

In vreme ce se petreceau toate acestea, înaintea mamei lui Horus se arătară semnele statornicite între fecior şi vrăjitoarea etiopiana. Ea nu a zăbovit să ajungă in Egipt, sub înfăţişarea unei gîşte sălbatice, intră în palatul faraonului şi-l strigă pe fiul ei, care luase înfăţişarea unei raţe sălbatice, deşi vînătorul de păsări stătea deasupra lui. Horus, fiul lui Paneşi, se uită către cer şi, în pofida înfăţişării sale schimbate, o recunoscu pe etiopiancă. El rosti atunci o vrajă de-a sa şi o sili să se întoarcă, în vreme ce un vînător de păsări stătea în preajma ei cu un cuţit în mînă, gata s-o ucidă. Ea părăsi înfăţişarea pe care o luase si reluă chipul unei femei etiopiene, cerşind îndurare prin aceste vorbe :

„Nu porni împotriva noastră, o, Horus, fiu al lui Paneşi, ci iartă cumplita noastră faptă ! Dacă ni se va da acum un car de vrăjitor, noi nu ne vom mai întoarce în Egipt !"

Horus, fiul lui Panesi, se legă printr-un jurămîni rostit în numele faraonului şi al zeilor Egiptului şi spuse:

„Nu voi curma puterea vrăjii mele, clacă nu vă veţi lega prin jurămînt că nu vă veţi mai întoarce în Egipt cu nici un preţ ! "

Etiopianca a ridicat mina (jurînd) că în vecii vecilor nu se va mai întoarce în Egipt.

Horus, fiul etiopiencei, se legă şi e] prin jurămînt *şl* zise : „Nu mă voi mai întoarce 'în Egipt vreme de o mic cinci sute de ani".

Horus, fiul lui Panesi, curmă puterea vrăjii sale M făuri o luntre pentru Horus, fiul etiopiencei şi mama acjs-tu.'ti. CLI ajutorul ei ajunseră teferi în ţara etiopienilor şi apoi în cetatea lor.

Siosiri a povestit această întîmplare înaintea faraonu-lui, în timp ce oamenii din Egipt îi auzeau glasul, iar tatăl său Setne privise totul. In acest răstimp, capul nele-giuitului etiopian stătuse plecat spre pămînt ; apoi Sio-siri spuse :

— O, marele meu stăpîn, cel care stă înaintea ta este Horus. fiul etiopiencei ; este omul ale cărui cuvinte le-arn repetat deunăzi şi care nu s-a căit de faptele săvîrşite cîndva, ci a venit în Egipt după ce s-au împlinit o mie cinci sute de ani (de la plecarea lui) spre a-şi reînnoi vrăji'e. Pe Osiris, stăpînul lui Amenti. marele zeu, înaintea căruia păşesc netulburat, cu. Horus, fiul Iui Panesi. stau acum dinaintea faraonului. Aflînd în Amenti că mirsavul etiopian îşi îndreaptă din nou vrăji le sale îm-potriva Egiptului, fără ca în aceste vremuri să mai fie la noi un scrib bun si un om învăţat care să poată să--i ţină piept, eu 1-am rugat pe Osiris în Amenti să in ă lase să mă întorc pe pămînt, spre a scuti pămîntul Egiptului de înjosirea lui în faţa ţării etiopienilor. S-au dat porunci în împărăţia lui Osiris să fiu adus pe pămînt : eu m-am deşteptat şi am zburat aici. pînă cînd 1-am găsit pe Setne.

fiul faraonului, pe muntele cel pustiu de la Ileliopolis, sau pe muntele cel pustiu din Memfis.

M-am ivit sub înfățișarea unui *vrej* de pepene, înainte *ăe a mă* reîntrupa ca om, astfel încît (pînă la urmă) m-am născut din nou, spre a-mi înfățișa puterea vrăjilor mele, înfruntîndu-l pe mîrşavul etiopian venit aici, la Curte .'

Horus, fiul lui Paneşi, sub înfățișarea lui Siosiri, rosti dcscîntece îndreptate împotriva nelegiuitului etiopian. El îl înconjură cu un foc şi etiopianul fu mistuit de flăcări în fața Curții, în văzul faraonului, a marilor dregători şi a oamenilor din Egipt.

Siosiri dispăru apoi ca o umbră din preajma faraonului şi a lui Seine, tatăl său, iar ei nu-l mai văzură deloc.

\Faraonul fu foarte uimit, dimpreună cu curtenii, din pricina minunilor pe care le văzuseră la Curte, şi spuse:

— Nu se mai află un (alt) scrib bun şi învățat precum Horus. fiul lui Paneşi ! Nici că va mai fi un altul asemenea lui !

Setne îşi deschise gura şi strigă, în timp ce Siosiri dispărea ca o umbră, făcîndu-se nevăzut pentru totdeauna. Faraonul dădu poruncă să se facă pregătiri pentru ca Setne să fie cinstit datorită fiului său şi spre a-i veseli inima.

Venind seara, Setne se duse în încăperea sa, iar inima îi era tare mîhnită. Dar Mehit-usekhet se culcă alături de el în pat şi în aceeaşi noapte rămase grea. Eà nu zăbovi să dea naştere unui fiu, care fu numit Usennontuhor. [J] Iar Setne nu a încetat să aducă jertfe, libații si prinoase duhului lui Horus, fiul lui Paneşi.

[1] Darul Iui **Siosiri, care** vrea să-şi consoleze tatăl.

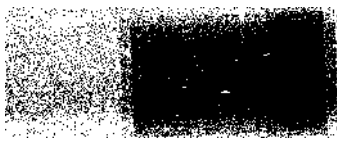

NECAZURILE FARAONULUI PETUBASTIS

(Ciclul lui Pelubastis}

In această suită de povestiri intră : Lupta pentru venitul lui Am on, Lupta pentru platoşa lui Inaro *si alte istorisiri cunoscute doar prin cîteva fragmente inedite, păstrate la Copenhaga şi la Florența. Aceste povestiri reflecta viața Egiptului din timpul dinastiilor a XXlII-a XXV-a, cind marile familii de nobili se luptau între ele pentru dobindirea unor venituri cit mai mari, sau pentru a impune voința lor faraonului, în acest ciclu de istorisir~i,-țaraonul este Pelubaslis, un rege slab si lipsit de autoritate care domneşte la Tanis, în Delta de răsărit, în tot acest „Ciclu al lui Pelubastis" istoria romanțată înlocuieşte faptele istorice*[9] *veridice, în majoritatea povestirilor se simte vădita influență a* Iliadei *şi a* Odiseii, *ceea ce impune concluzia că ciclul de istorisiri al lui Pelubastis datează, din epoca ptolemaică tîrzie (poate secolul al II-lea i.e.n.)*

• *l.* LUPTA PENTRU VENITUL LUI AMOK

Această povestire, păstrată în parte pe un papirus găsit în 1904 la Gizeh, lingă Cairo, e numit de asemene!} si papirusul din Strasbourg, *după numele oraşului unde*

se află actualmente. A fost publicat pentru prima oară de W. Spiegelberg, Der Sagenkreis des Kônigs Petubastis, *Leipzig, 1910, iar o nouă traducere este cea a lui B.H. Strieker,* De Sri j d om de Praebende van Amon, *în* Oudheidk Mededeelingen Rijksmuseum can Ouclheden te Leiden, *N. R. XXIX (1948), p. 71—83.*

în cursul acestei naraţiuni care se desfăşoară în cetatea Tkeba, Petubastis este pus în încurcătură de către treizeci de „păstori" din Deltă, care sprijină pretenţiile unui tînăr preot al lui Horus din oraşul Buto. Acesta cere de la iaraon-venitul de preot al lui Amon, care a fost atribuit în mod abuziv de faraonul Petubastis fiului său A nekh-Hor.

Sfîrşitul povestirii lipseşte, dar este sigur că lupta se termină cu înjrîngerea tînărului preot şi a aliaţilor săi.

In prima parte •— lacunară —, se înţelege că faraonul Petubastis, care îşi are capitala la Tanis, oraş din Deltă, face o călătorie la Theba, în Egiptul de Sus si acolo îşi educe tabăra sa, spre a sărbători cu un fast deosebit praznicul zeului Montu. După ce a săvîrşit ceremoniile care însoţesc -serbarea zeului Montu, faraonul Petubastis se îndreaptă spre zeul Amon, pe ţărmul apusean al Nilului. Aici un grup de treizeci de „păstori" străini, locuitori ai Deltei, stabiliţi în ţinutul Canna, împreună cu un preot tînăr al lui Horus, se împotrivesc faraonului.

Preotul cel tînăr cere venitul primului profet al lui Amon, punînd stăpînire pe corabia zeului Amon şi este totodată cel care o descrie şi înfăţişează părţile ei componente. Aşa începe povestirea noastră.

Vîslaşii corăbiei lui Amon sînt..... cei care au grijă de zei si de zeiţa. Catargul corăbiei este zeul Şu [1], fiul lui

[1] In Ennenda (gruparea de nouă zei) de la Hcliopolis. *Şti* trece drept fiul lui A turn şi soţul lui Tefnut, fiind zeul aerului 'Şi cel ce poartă cerul.

Ra, primul luptător al zeilor. Pinzele de *bissos* care se înalţa pe catarg şi funiile si cele două scări sînt cele patru vînturi ale cununei lui Amon, care închină lui Ilorus, fiul lui Isis si al lui Osiris, cerul şi văzduhul, atunci cînd (Horus) vine să bucure pe tatăl său Osiris. Odgonul (eare prinde si ţine) catargul este Ra, cîrmaciul corăbiei fiind Amon dimpreună cu Horus, fiul lui Isis si Osiris, cînd vine sa bucure pe tatăl său Osiris [1].

Prora si laturile corăbiei sînt legăturile şi vălurile zeiţelor ; zeiţele sînt acelea care îşi pun vălurile si legăturii': lor pe corabia lui Amon şi în felul acesta îi dai; trăinicie. (Cirma corăbiei) este fiul lui Isis şi al lui Osiris, cînd vine să-l înveselească pe tatăl său. Marea ancoră a corăbiei este Uto (stâpîna din Buto) -. şi ea e acea care ia vălurile.

(Corpul corăbiei) lui Amon este Thot [3]. marele *zeu* cv.ro a inventat scrisul întru folosul zeilor şi al oamenilor, cel ce statorniceşte cuvintele rostite (pentru tatăl său Ra, s; ăpinul zeilor), cînd Horus, fiul lui Isis şi ai lui Osiris, vine să-l înveselească pe tatăl său şi cînd (Osiris), marele zeu. vine în Egiptul de Sus, în vreme ce Horus, fiul 'lui Isis s' al lui Osiris, (îl urmează) şi zeii îi slujesc.

— Este cineva mai îndreptăţit să ia mai sus-zisul' veni; decît eu. profetul iui Ilorus din Pe de la Buto (pro!':.[1]: al lui Horus), născut de Isis ' din Khemmi ? Mie mi .v;

[1] Părţile constituente ale corăbiei zeului Amon sînt ir.tenr.rtaio simbolic de tînărul preot al lui Horus. caiv găseşte pentr; fiecare în parte o anumită semnificaţie alegorică.

- Zeiţa Uto, sau *Uadja,* din oraşul 3uio. în Deltă, este adorată sub forma unui şarpe-cobra uraeus.

[3] Zeul Thot, adorat sub .fonna unui ibis sau a unui babuin, avea un falnic templu la Hermopolis, în Egiptul de .Sus Kr;i stăpînul înţelepciunii, al legilor şi al textelor sacre, deci şi a' scrierii si al învăţăturii. Corpul corăbiei — pentru tînărul prcol al lui Osiris care vorbeşte — este un simbol a! lui Thot.

[4] Isis — zeiţă antropomorfă, fiica lui Geb, sora şi soţia l'.u Osiris, mama lui Horus — era stăpîna magici şi a practicilor vrăjitoreşti.

cuvine si al meu este venitul[1] de care am vorbit! Iată, el aparţine tatălui meu, primul profet al lui Amon, si (fraţilor mei). Nimeni nu poate să aibă nici un drept asupra lui !

Faraonul privi la preoţi si le zise :

— *Nu* aţi auzit ce a spus preotul cel tînăr ?

Preoţii grăiră către faraon :

— O, marele nostru stăpîn ! Nu am auzit acele cuvinte (spuse) intîi astăzi şi aici nu a ajuns vreo scrisoare în nici o altă zi !

Tînărul preot spunea acele lucruri cînd s-a arătat (în procesiune) Amon. şi marele zeu a ascultat vocea lui. Preotul păstrător de datini zise :

— Să binevoiască faraonul să'-l întrebe făţiş pe Amon, marele *zeu,* dacă preotul cel tînăr are drept la sus-zisul venit -'.

Faraonul spuse :

— Este drept ceea ce zici tu ! După care faraonul îl întrebă făţiş pe Amon, spunînd : „Oare tînărul preot are într-adevăr drept la sus-zisul venit ?" Amon încuviinţă cu *o* mişcare grăbită a capului, grăind : „E1 are[11]. Faraonul spuse atunci :

— Tu, prcotule tînăr, dacă aceste fapte erau cunoscute de inima ta, de ce nu ai venit ieri şi de ce nu ai ridicat glasul tău. dezvăluind lucrurile sus-arătate, înainte ca să trimiţi o scrisoare către primul profet al lui Amon ? Atunci nu ai fi lăsat ca Anekh-Hor, fiul de rege [3]. să-ţi ia venitul de care este vorba !

[1] Templele posedau moşii întinse, apoi se aduceau jertfe ţi prinonse zeilor caro reveneau preoţilor după oficierea sacrificiilor, astfel că venitul lui Amon reprezenta o bogăţie însemnată.

- Statuia zeului răspunde prin viu grai, prin gesturi sau prin mişcări meşteşugite si rînduite în chip abil de către preoţii zeului.

[3] Anekh-Hor, al cărui nume înseamnă „Viaţă-a-lui-Horus", este fiul !ui Petubastis, faraon lipsit de energie. „Fiu de rege" esta un titlu de noblеţe în Imperiul Vechi.

Tînărul preot grăi astfel către faraon :

— O, marele meu stăpîn, dacă eu as fi venit ieri-înaintea faraonului, marele meu stăpîn, ca să ridic glasul meu împreună cu preoții lui "Amon, atunci Amon, ma rele zeu, nu ar fi cunoscut aceste lucruri din pricina lui Horus, care î], înveselea pe tatăl sàu Arnon. Eu am venit aici pentru vrăjii e cununii lui Amon, marele zeu. spre a primi sprijinul său pe care el 1-a dat atunci cînd a făcut ca Horus, fiul lui Isis şi al lui Osiris, să se ducă în Egiptul de Sus, Eu i-am dat de ştire lui, din pricina faptelor cu care 1-a înveselit pe tatăl său Osiris.....

Grai (atunci) Tacho. fiul lui Anekh-Hor :

— Dacă ai fi venit ieri să ne vorbeşti (despre pretenţiile tale), atunci nu te-ai certa acum din nou ! Nu mai rosti cuvinte zavistnice ! Anekh-Hor, fiul de rege, care este împodobit cu cununa lui Amon, marele zeu, şi a mers în Egiptul de Sus, a fost, trimis înapoi cu vorbe de laudă în ziua în care s-a dus la Theba !

Zise însă tînărul preot :

— Tine-ţi gura, Tacho, fiul lui Anekh-Hor ! Dacă erai întrebat despre treburile unui conducător de oşti care te privesc pe tine, atunci se cuvenea să-ţi spui părerea. Dar veniturile templelor cum te pot privi pe tine ? Pe Horus din Pe de la Buto, marele zeu, nu se va întoarce Amon la Theba, aşa cum obişnuieşte, pînă cînd Anekh-IIor, fiul de rege, nu îmi va da venitul care se află în mina sa !

Ii spuse lui atunci Anekh-Hor, fiul de rege :

— Tu ai sosit aici ca să iei sus-zisul venit în chip legiuit, sau ai venit aici să-l iei în chip silnic si luptînd (pentru el) ?

Tînărul preot îi răspunse :

— Dacă tu vei da ascultare glasului meu, eu' voi lua (acest) venit în chip legiuit ; dacă, dimpotrivă, nu vei <1n

ascultare glasului meu, atunci eu voi lua venitul cu de-a sila !

De abia rostise aceste cuvinte, că Anekh-Hor, fiul de rege. deveni la fel de mînios ca marea, ochji săi aruncau vàpài amenințătoare şi în inima sa se slîrni furtuna care bintuic în muntele de răsărit. El spuse :

— Pe Amon-Ra, stăpînul din Karnak. zeul meu i Află că tu nu ai nici un drept asupra venitului pe care îl pretinzi ! Eu îl voi da înapoi, primului profet al lui Amon, căruia i-a fost hărăzit de la început !

Anekh-Hor, fiul de rege. îşi întoarse fața către cortul zeului, în vreme ce arunca la pamînt țesătura de bissoi- pe, care o purta pe spate, dimpreună cu lanțurile de aur cu care era împodobit.

Porunci să-i fie aduse armele înaintea sa. apoi scoase afară baierele care îl apărau în timpul'bătăliei si merse în curtea lui Amon. Cînd tînarul preot se întoarse la cortul lui Amon, îi ieşi *înainte* un tînăr care era ascuns printre oameni şi ținea în mina o platoşă nouă si frumos, lucrată. El se duse înaintea tînarului preot si îi dădu platoşa ; îl îmbrăcă cu ea şi (acesta) se duse în curtea lui Amon ; (acolo) merse în fața lui Anekh-Hor. fiul de rege, îl Iov.' si începu lupta cu el.

Tcicho, fiul lui Anekh-Hor. deschise gura şi strigă. Luptătorii stîrneau oştirea şi spuneau : ,.De ce stați nemişcați dinaintea lui Arnon, în \reine ce un asiatic se luptă cu fiul faraonului, fără ea voi să-i dați ajutor cu armele voastre ?" Oştirea Egiptului se duse (acolo) si toate căpeteniile ei erau miniate. Ostaşii din Tanis, din Mendes. din Tahet. din Sebennytoş, cetele celor patru provincii ale Egiptului veniră şi se aşezară pe c.împul de luptă, vrînd să-i dea ajutor lui Anekh-Mor, fiul de rege.

Cei treizeci do păstori din ținutul trestiei[1] s-au îndreptat (să lupte) împotriva oştirii, după ce s-au încins, şi-au

[1] Delta Nilului, unde trestia creştea din belşug.

îmbrăcat platoşele, şi-au pus coifurile cu coarne de taur şi după ce şi-au atîrnat de braţul sting scuturile, luîndu-şi în mîna dreaptă paloşele. Veniră din dreapta si din stînga către tînărul preot, iar glasul lor răsuna şi ei ziceau :

— Jurăm că noi ascultăm de chemarea ta, dinaintea lui Amon, marele zeu ; el, care astăzi se arată în procesiune [1]. Nici unul dintre noi nu va îngădui ca profetul lui Horus din Pe de la Buto să audă cuvinte care nu-i sînt pe plac, fără ca să facem ca pămîntul să bea sîngele (celui ce le va pronunţa) !

Datorită grăitoarei dovezi a vitejiei lor, frica inspirată de cei treizeci de păstori şi grija faţă de faraon apăsau (mult) oştirea, astfel că nimeni nu-si ridică glasul spre a ţine o cuvîntare.

Tînărul preot porni împoriva lui Anekh-Hor, fiul de rege, aşa cum un leu se ia după un măgar sălbatic sau aşa cum o doică se năpusteşte asupra celui pe care-î alăptează, dacă el este neascultător. Cu o singură lovitură în platoşă îl trânti la pământ, îl legă fedeleş si îl rostogoli înaintea sa pe uliţă. Cei treizeci de păstori goliră uliţa înaintea lui, fără ca nici un om să se poată apropia de ei, căci mare era teama tuturor faţă de ei. Se îndreptară spre corabia lui Amon şi se urcară pe puntea ei, apoi îşi depuseră armele şi-l duseră pe Anekh-Hor, fiul de. rege, înlăuntrul corăbiei lui Amon, fiind el legat cu funii din piele de *geieten,* după care închiseră deasupra lui puntea corăbiei. Aduseră pîinile, bucăţile de carne şi urcioarele de vin ce

[1] Procesiunea zeului, sau „ieşirea" sa, era un prilej pentru cel sărbătorit de a-si arăta voinţa prin gesturi, mişcări sau prin viu grai (transmis probabil prin ţevi în interiorul statuii zeului), răspunzînd astfel *la* întrebările ce i le puneau faraonul sau marele preot.

erau pe corabie şi Je aşezară dinaintea lor. Băură şi petrecură o zi fericită, iar feţele lor erau întoarse spre ţărm, către procesiunea lui Amon, marele zeu. Ei se purificară cu sare [1] si aduseră drept jertfă fum de tămîie.

Faraonul deschise gura, scoţînd un strigăt puternic, şi spuse :

— Pe Amon, marele zeu, gloria lui Petekhonsu a în cetat (să mai fie) şi din inima inea a dispărut toată pre ţuirea faţă de aceşti păstori care s-au urcat pe puntea corăbiei lui Amon, s-au îmbrăcat cu armurile lor si au ales aici un alt (marc) preot.

Tac ho, fiul ui Anckh-Hor, zise :

— O, marele meu stăpîn ! Amon, marele zeu ş-a ară tat, Să-î întrebe faraonul făţiş (pe Amon) : „Este oare po runca ia ca eu să înarmez oştirea Egiptului împotriva acestor păstori, pînă cînd Anekh-Hor va fi slobozit din mîinile lor ?"

Faraonul întrebă (cununa) lui Amon :

„Esle oare porunca ta ca eu să pun oştirea să-şi ia armele şi să se lupte cu păstorii ?"

Amon i se împotrivi şi răspunse - *:* ,,Sâ nu faceţi una ca asta !••

Atunci faraonul spuse:

„O. marele meu stăpîn, Amon, zeul cel mare, este cu adevărat porunca ta să fac o lectică pe care să te pun şi să întind deasupra ta un cort *de bissos,* astfel ca să rămîi

[1] Purificarea dobîndită cu ajutorul focului, apei, sării, sulfului sau tâmiiei era o ceremonie însemnată la vechii egiptenţ, numai omul ,.pur" pulînd să se închine zeilor şi să le ceara • favoare.

" Design'.-, Amon vorbeşte prin ţevi ascunse în corpul statuii sale sau prin ventriloci. (Dealtfel şi vechii iudei îi amintesc ia cărţile lor sacre.)

aici pînă cînd se va încheia lupta dintre noi şi păstori ?" [1] Amon îşi înclină repede capul şi spuse : „Aduceţi-o aici !"

Faraonul dădu poruncă să se aducă o lectică, unde îl puse pe Amon şi înălţă deasupra lui un cort de *bissos.*

Armata Egiptului era înzestrată cu armamentul ei ; cei treizeci de păstori stăteau pe puntea corăbiei lui Araon, în vreme ce Anekh-Hor, fiul de rege, legat de ei, zăcea înlăuntrul corăbiei lui Amon, fără ca inimile (păstorilor) să se înfricoşeze de faraon si de coroana sa. - Faraonul se uită la ei şi îi zări pe corabia lui Amon ; atunci faraonul spuse lui Pakruri, fiul lui Pctekhonsu :

— Ce o să facem acum cu aceşti păstori care sînt pe puntea corăbiei lui Amon, întrucît ei pricinuiesc tulburări şi războinică zarvă dinaintea lui Amon, din pricina venitului cerut de primul profet (al lui Horus din Pe de la Buto), care venit se află în stăpînirea lui Anekh-Hor, fiul de rege ? Du-te si spune preotului celui tînăr : „Mergi, îmbracă un veşmînt de *bissos* si pune amuletele de aur dinaintea lui Amon. Vei fi primul profet al zeului Amon, cînd vei veni la Theba !"

Pakruri urcă de îndată pe puntea corăbiei lui Amon, stătu dinaintea păstorilor si repetă întocmai ceea ce îi spusese faraonul.'

Preotul cel tînăr zise :

— (Răspunde) faraonului cu aceste cuvinte : „De ce ai spus : Du-te la ţărm ! îmbracă-te cu veşmînt de bissos şi să rămînă mîna ta departe de armele de război ? Voi face să se întoarcă împotriva ta armata Egiptului şi o voi face să se arunce asupra ta, (pricinuindu-ţi) un prăpăd fără ca-

[1] A se observa cît de diferită era tehnica oraculară a ecipteni lor de cea a majorităţii popoarelor învecinate. Zeul era întrebat de faraon sau de marele preot si el răspundea scurt la întrebările puse. în mileniul I i.e.n., cînd marele preot al lui Amon era adevăratul stăpîn al Egiptului, putînd deveni mai apoi şi faraon, procesele se judecau uneori prin sentinţa dată de oracolul lui Amon, care răspundea la întrebările marelui preot prin mişcări» gesturi sau cuvinte.

â

pat." *Dacă* faraonul se va învoi să-mi hărăzească \renitul acela, să fie aduse pe corabia lui Amon țesăturile de *bissos* înpreună cu amuletele de aur [1], atunci mă- voi duce către ei şi voi depune armele de războinic. El mă va face să port cununa lui Amon şi atunci eu voi lua cîrrna corăbiei care călătorește către Amon. spre Theba. în vreme ce mă voi afîa pe corabie împreună cu el şi cu cei treizeci de păstori care sînt aici. fără să se mai urce pe corabie nici un alt om din lume !

Pakruri se duse în locul unde se afla faraonul şi repetă dinaintea lui vorbele preotului tînăr. Faraonul zise :

— Pe Amon, acestea sînt spusele preotului tînăr : „Eu : 1-am luat prizonier pe fiul iau, Anekh-Hor, fiul de rege, spre a mi se da coroana lui Amon. O voi lua pe corabie ;. şi în zilele următoare voi pluti cu ea şi o vei duce Ia Buto, cetatea mea ?"

Daoă tinărul preot cere de la mine aur ori argint sau l pietre scumpe, voi pune să î se aducă acestea. Dar nu-i voi i; da coroana lui Amon [2], ca sa o ducă la Bute, cetatea sa... l Am pornit, spre miazăzi la Theba. ca să înveselesc pe zeul fe'Montu-Ra (şi ca să rog) pe zeul Montu, stăpînul puterii la |;Hermonus, să nu lase.ca sa fie dusă în altă cetate coroana ilui Amon.....

Faraonul sfîrsisc de spus aceste cuvinte, cinci căpetenia |?de oşti Uriepamonniut ″veni dinaintea lui şi ziss :

[1] Amuletele, numite în română şi foaiere, erau foarte numeroase la egipteni ; ele aveau fie forma crucii ansate, şi înseninau „viața", fie a stîlpului sacru *djed,* ce însemna „veşnicia", sau nodul magic al zeiței Isis, ori ochiul lui Horus. Toate aveau darul de a-l ocroti pe cel ce le purta. Cea mai mare parte a superbelor bijuterii si podoabelor găsite în mormintele egiptene sînt amulete si au o valoare magică sau religioasă (şi nu estetică, **aşa** cum am fi înclinați să credem).

- Coroana lui Amon reprezenta semnul vădit al titlului **de** marc preot al lui Amon.

[3] „Primul-om-mare-al-iui-Amon-diri-Theba (în. traducere).

— Marele meu stă^în ! Amuletele de ocrotire le am la mine si împotriva lor (a păstorilor) sînt ele : iar eu îți voi bucura inima, biruindu-i pe acești păstori. Nu trebuie să vii din pricina venitului preotului-profét al lui Amon. Dacă (păstorii) vor să aibă război între ei şi faraon, îl vor avea !

Faraonul binecuvîntă pe căpetenia de oşti Urtepamonniut şi îl lăsă să plece. El îşi puse platoşa, îşi luă armele de luptă şi se duse într-un loc situat mai sus de corabia lui Amon, grăind astfel preotului cel tînăr :

— Nu te gîndeşti la faptele nelegiuite care din vina la si a oamenilor tăi s-au petrecut după ce v-ați urcat pe puntea corăbiei lui Amon, încinşi cu armele voastre, şi după ce ați dat corăbiei lui Amon un alt preot ? Dacă ați venit din pricina venitului profetului lui Amon, dați-vă jos pe mal si luați-î, iar dacă ați venit spre a purta război, ooborîți-vă pe mal si vă voi sătura de el !

Tînărul preot îi spuse :

-— Eu te cunosc pe tine, căpetenie de oaste Urtepamonniut ! Te ştiam ca pe un om din Egiptul de Jos ; numele tău a ajuns aici de multe ori, din pricina numeroaselor cuvin țări pe care lé-ai rostit ! Voi trimite la tine pe mal pe unul din păstori, să flecăresti cu el un ceas întreg !

Tînărul preot aruncă o privire la unul din păstori, care era cu el pe punte. Acesta se ridică, se încinse cu armele si coborî pe mal. El înainta spre căpetenia de oşti (Urtepamonniut) în felul în care merge o doică la copilul căruia îi dă să sugă atunci cînd țipă. Se năpusti asupra căpeteniei de oşti Urtepamonniut, îl lovi în platoşă şi îl trînti la pămînt, ținîndu-i bine amîndouă brațele ; (apoi) îl legă, îi puse lînga picioarele sale şi îl duse pe puntea corăbiei lui Amon, de unde îl mută înlăuntrul (corăbiei), unde se găsea Anekh-Hor, fiul de rege, şi închise puntea peste ei.

Atunci..... părăsi corabia cu armele sale şi se purifică pentru sărbătoare dimpreună cu tovarăşii săi. Oamenii se duceau la sărbătoare cu vinul pentru libațiune şi au băut

şî au petrecut o zi fericită, de prăznuire a lui Amon, în vreme ce faraonul privea, iar armata Egiptului putea să-i vadă.

Faraonul deschise gura, scoţînd un strigăt de mînie, şi zise :

— Cînd pluteam spre miazăzi, corabia lui Anekh-Hor, fiul de rege, se afla la capătul flotei faraonului şi a arma tei egiptene ; un scut de aur era aşezat pe catargul corăbiei sale, cu cuvintele : „Eu sînt primul scut din Egipt". Cora bia căpeteniei de oşti Urtepamonniut venea după flota fa raonului, avînd următoarea inscripţie : „Eu sînt marea co rabie din Egipt". Si (acuma) iată, un tînăr păstor a mers spre miazăzi si a luat marele scul a] Egiptului şi marile co răbii ale Egiptului. E! a făcut ca Egiptul să tremure ca o luntre spartă (într-un naufragiu), a cărui cîrmă n-o mai rnînuieşte nici un năier. El este mai tare decît noi toţi. Amon, marele zeu, stă în partea de apus a Egiptului de Sus. în faţa Thebei, dar el este împiedecat să ajungă Ia Theba!

Tacho, fiul lui Anekh-Hor, zise :

•— Pe chipul tău, marele meu stăpîn ! Dacă oastea Egip- tului nu se înarmează împotriva acestor păstori, atunci ei o vor nimici datorită jalnicei stări lăuntrice în care se află, şi oamenii faraonului vor fi şi ei prăpădiţi !

Pakruri spuse :

— Nu este un fleac faptul de a avea drept vrăjmaşi pe păstorii care au luat prizonier pe Anekh-Hor, fiul de rege, si pe căpetenia de oşti Urtepamonniut. Oştenii spun că nu sînt în stare să biruiască pe unul (din aceşti păstori). De ce zici tu : „Ostirea Egiptului ar trebui să se înarmeze împotriva (acestor păstori) ?" In felul acesta păstorii vor face un mare măcel în raidurile ei. Insă este aici cu noi Amon, marele zeu. Niciodată nu s-a întîmplat să facem vreun lucru fără să-l întrebăm. Fie ca faraonul să-i pună întrebările (cuvenite). Dacă el spune să luptăm, vom lupta,

şi dacă Amor. ne sfătuieşte altceva, ne vom purta în acest fel !

Faraonul spuse :

— D»ept a grăit Pakruri. marea (căpetenie) din Răsărit ! Faraonul dădu poruncă sa i se înfăţişeze procesiunea zeului Amon, Apoi merse înaintea lui. îi aduse darurile, rosti rugăciunile pe care avea obiceiul să le facă şi spuse: „Marele meu stăpîn. Amon, marele zeu; este oare porunca ta ca eu să înarmez oştirea Egiptului împotriva acestor păstori, astfel încît să se lupte cu ei ?" Amon arătă prin-tr-un semn că nu se învoieşte. (Faraonul) zise : „Este porunca ta să hărăzesc venitul profetului lui Amon tînărului preot ? Va lăsa el slobod pe Anekh-Hor, fiul de rege, şi pe Urtepamonniut ?" Amon arătă printr-un semn că nu va fi aşa, spunînd : „Nu va face asta !" Faraonul zise atunci : „Marele meu stăpîn, Amon, zeul cel mare, oare aceşti păstori vor lua Egiptul din mîinile mele prin vitejia pe care o vădesc ? Amon arătă printr-ur. semn că nu va fi aşa şi spuse : „Nu o vor face".

Apoi el zise : „Marele meu stăpîn, aceşti păstori se vor face stâpîni ' pe coroana ta ?- Amon făcu semn că nu şi spuse : „Nu vor face aceasta". Faraonul zise iar : „Marele meu stăpîn, tu îrni vei hărăzi biruinţa asupra păstorilor, ca să-i fac să părăsească si sa sloboade corabia lui Amon ?" Amon încuviinţă printr-o mişcare grăbită a capului şi spuse : „O voi face".

Faraonul rosti (pe i'înd) înaintea lui Amon numele comandanţilor, al conducătorilor oştirii, al principilor, al celor rnarî, ai căpeteniilor de seamă din Egipt. Dar Amon fiu alese dintre ei decît pe principele Petekhonsu si pe căpetenia de oşti Parni, zîcînd i

„Ei voi* veni aici si ii vor alunga pe păstori de pe corabia (lui Amon) ; vor slobozi pe Anekh-Hor, fiul de rege, ŞL pe căpetenia de oşti, UfteparnonniuJ, si vor face astfel ca &nii>n să ajungă la Theba !ct

Faraonul dădu darurile Iui Amon (care *le* lua) ; apoi faraonul privi spre căpetenia mare din Răsărit, Pakruri. şi îi repetă cererile (şi întrebările) pe care le făcuse lui Amon. Căpetenia cea mare din Răsărit, Pakruri, zise :

— Dacă binevoieşte faraonul, să se trimeată (o solie) că tre tinerii (Petekhonsu şi Panii), care se duc spre miazăzi, şi (atunci) tot ceea ce le va porunci faraonul ei vor face întocmai !

Faraonul spuse :

— Pe Amon, dacă le trimit eu o chemare, na vcr veni, din pricina jignirii pe care lë-am aclus-o, cînd m-am în dreptat spre miazăzi, la Thcba, fără ca să-i poftesc J a săr bătoarea lui Amon, marele zeu, tatăl meu. Căpetenie mare a Răsăritului, Pakruri, ţie ţi se cuvine să trimiţi o che mare ; dacă o va face un altul, ei nu vor porni spre miazăzi decît cu întîrziere !

Căpetenia cea mare a Răsăritului, Pakruri, îi zise ;

— O, marele meu stapîn, jignirile pe care le-ai adus ti nerilor (acelora) sînt mari, desigur. Tu nu i-ai recunoscut ca războinici pînă cînd nu ai fost silit să-i chemi, spre a-i lua ca ocrotitori în nenorocirea ta !

Faraonul spuse :

— Pe Amon, marele zeu ! Nu eu am fost în stare să le aduc -vreo jignire ! Ci au fost în stare (să le aducă jignire) uneltirile viclene ale lui Tacho, fiul lui Anekh-Hor ; el m-a împins să-i ţin departe si să nu-i duc cu mine spre miazăzi, pentru că ei nu puneau capă't luptei şi războiului în oştirea Egiptului. De aceea, cine pune laţul acela se prinde în el> cine sapă o groapă vicleană cade singur în ea şi cînd cineva, ascute un cuţit, acesta se va înfige în. spinarea lui '. Iată, fratele lui Tacho *a* fost luat prizonier de către păstori, fără să se găsească un războinic ca ei... ... Căpetenie mare a Răsăritului, Pakruri, trimite acestor ti-

[1] Faraonul citează trei proverbe cunoscute de înţelepciunea tuturor popoarelor.

sor

neri (chemarea) să vină spre miazăzi (zicîndu-le) : „Ve-ţj fi puternici şi cinstiţi în oştirea Egiptului de acum încolo ;••

Căpetenia cea mare a Răsăritului, Pakruri, spuse •

— Să fie chemat Akori, fiul lui Min-neb-maat, scribul de scrisori !

Toţi fugiră si-l aduseră. Căpetenia cea mare din Răsărit, Pakruri, îi dădu această poruncă :

— Scrie o scrisoare care să fie dusă la Pi-soped, în io, cui unde este principele Petekhonsu. Cuprinsul ei să fio următorul : ..Căpetenia cea mare a Răsăritului, Pakruri. fiul !ui Petekhonsu, tată taurului ' din Egipt, (tatăl) păsto rului cel bun şi al ostaşilor *calatiiri*- se închină înaintea principelui Petekhonsu. fiul său. taurul puternic din ce tatea Pi-sopccl, leul locuitorilor clin răsărit, zidul de bronx înălţat de către Isis, ocrotitoarea Egiptului, dat mi o do către stăpîna... vilea/ul războinic al Egiptului, pe caro sc- bixuie oştirea Egiptului. Aşadar ai bunătatea, fiul IIK--U ;; Petekhonsu. să faci cele (ce urmează) : de îndată ce vei primi această scrisoare, pune jos pîinea (ta), dacă mănîm-i. ıar dacă bei, pune jos urciorul beţiei. Repede, repede vino aici ! Suie-tc pe puntea (unei corăbii) dimpreună cu fîr- taţii tăi, cei cincizeci şi doi de oameni din Răsărit, iar fratele tău Pâini, fiul lui Inaro, să se suie pe corabia sa cea nouă numită *Steaua* dimpreună cu tuspatru soţii săi, preoţii. Vino la mine, plutind spre miazăzi, la Theba, in- trucît o ceată de păstori din ţinutul Canna, care se află la Theba si se luptă în fiecare zi cu faraonul, îl împiedecă să aducă pe zeul Amon la Theba. Amon a fost reţinut pe malul apusean al Egiptului de Sus, stînd sub un marc cort de b/s.sos. Oştirea Egiptului e nevoită să rămînă pe

[1] „Taurul din Egipt" este viteazul din Egipt, oşteanul puter nic ca un taur.

[2] *Calasin,* clasa războinicilor din Egipt, cunoscută şi lui Herodot, era divizată în *Calasiri* şi *Jiermolybi* (cf. Herodot. II. 1G4-lG5). Calasirii aveau loturi agricole în alte nome decît lier- motybii.

[3] Scump ca propriul său fiu.

păinîntul gol şi năpădit de rouă, iar principele (Anekh-Hor), fiul de rege, fiul faraonului Petubastis, şi căpetenia *de* oşti Urtepamonniut au fost luaţi prizonieri de către păstori şi se află pe puntea corăbiei lui Amon. Vino spre miazăzi şi ia parte la luptă, ca oştirea Egiptului să-ţi ştie de frică si să tremure în faţa ta."

Scrisoarea fu închisă şi pecetluită cu pecetea Căpeteniei celei mari a Răsăritului, Pakruri, fiind încredinţată unui olăcar. Acesta goni mereu pe întuneric şi lumină spre miazănoapte, şi ajunse după cîteva zile la cetatea Pi-soped, neîntîrziind să meargă la locul unde se găsea Petekhorrsu, şi îi înmînă scrisoarea. El o citi si înţelese fiecare cuvînt scris acolo. Apoi se învolbură ca (valurile) mării, spumegă întocmai ca răşina ce fierbe si spuse :

— "Tîlharul din Tanis, groapa ascunsă în tufişul din Tepa, acest Petubastis, tatăl lui Anekh-Hor, pe care eu nu-l recunosc drept faraon, îmi trimite el însuşi un cuvînt bun ! Acum vrea să mă folosească drept pavăză în -necazul lui ! Dar cînd se duce să-şi prăznuiască şi sărbătorească zeii, fără ca să aibă loc vr,eo luptă sau să se dezlănţuie vreun război împotriva sa, atunci nu-mi trimite chemări sau solii. Mă jur aici, în numele lui Soped, stăpînul Răsăritului, zeul meu. că, de n-ar fi ceea ce rni-a scris tatăl meu, căpetenia cea mare din Răsărit, Pakruri, în această scrisoare, anume că Amon, marele zeu, se află pe ţărmul apusean al Egiptului de Sus, în faţa cetăţii Theba, şi este împiedicat să ajungă la Theba. n-aş lupta pentru apărarea fiilor lui Tatehor [1], fiica lui Pegenef. Dar ca să nu cunoască vreo ocară sărbătoarea lui Amon, din partea mea si a fîrtaţilor mei, cei cincizeci şi doi de oameni din Răsărit, şi tovarăşii noştri, cei opt preoţi, mă voi urca pe puntea (corăbiei mele) şi voi pluti spre miazăzi, la Theba, aducînd pe puntea (corăbiei mele chipul zeului) Soped... Porneşte degrabă spre Heliopolis şi spune-i lui Pami, fiul lui Inaro : „Pregăteste-ţi corabia din lemn de cedru şi pe tusr '

[1] Probabil străbuna familiei.

patru tovarăşii tăi, preoţii ! Binecuvîntarea mea este cu tine, oamenii tăi să fie la Per-nebhotep ^, locul de sosire din Heliopolis !"

Tînărui (trimis de Petekhonsu) nu întîrzie să meargă la Heliopolis, unde se înfăţişa lui Panii si îi repetă tot ce îi spusese Petekhonsu. si tot ce trebuia să facă Pami după aceea.

Petekhonsu înainta cu cei cincizeci si doi de oameni din Răsărit si cu cei opt tovarăşi ai săi, preoţii. El se urcă pe puntea (corăbiei sale) şi nu zăbovi să se ducă la Per-nebhotep, unde îl găsi pe Pami, care se afla pe noua sa corabfe numită *Steaua,* cu tuspatru tovarăşi ai săi, preoţii, şi împreună plutiră spre maixăzi.

între tîmp faraonul Petubastis se afla într-o tabără, pe malul apusean al Egiptului de Sus, în faţa oraşului Theba, în vreme ce oştirea Egiptului era încinsă cu armele sale (de luptă) ; trecea în fiecare zi de-a lungul corăbiei lui Amon* uitîndu-se după principele Petekhonsu si după Pami, fiul lui Inaro.

Deodată faraonul zări o corabie nouă din lemn de cedrii care venea împotriva cursului rîului, se apropia de cortui lui Amon din Theba, şi un războinic încins cu armele săie o luă la fugă ; el se îndrepta spre ţărmul apusean ai Egiîpului de Sus si trase la mal, la miazăzi de corabia faraonului.

Războinicul se urcă pe ţărm, acoperit de arme de luptă din creştet pînă-n tălpi ca un taur cu coarne puternice -, păşi de-a lungul corăbiei lui Amon fără să meargă acolo unde se afla faraonul şi-i chemă (pe păstori) zicînd :

— Soarta să vă dea *viaţă* lungă ! Cunoaşteţi oare neleguirea pe care aţi săvîrşit-o, urcîndu-vă pe puntea (co-

[1] Lingă KeliopolLs.

* Căştile de bronz aîe războinicilor din acea epocă, ca la majoritatea popoarelor mediteraneene, aveau coarne de bronz, fapt care expucă de ce ostaşilor ce purtau aceste căşti li se spunea „tauri".

răbiei lui Amon) încinşi cu arme (de luptă) şi aşezîndu-vă . în locul altui preot ?

Tînărul preot al lui Horus din cetatea Pe spuse :

— Cine eşti tu, cel ce cutezi să grăieşii In acest fel ? Eşti un *om* din cetatea Tanls sau din cetatea Mondes ?

Războinicul îi spuse :

— ~Eu nu m-arn născut în Egiptul de •miazănoapte despre care vorbeşti. Eu sînt Min-neb-maac[1], fiul Iui înaro, principele din Elefantina...

Păstorul îi zise :

— Dacă tu nu eşti din Egiptul de miazănoapte, ce te priveşte corabia lui Amon ? Vino pe punte cu noi şi pe trece o zi fericită înaintea lui Amon l Ce este al nostru va fi şi al tău !

Min-neb-maat răspunse astfel :

— Pe zeul Khnum, marele zeu. stăpînul din Elefan tina. zeul meu ! Nu vă daţi seama ce nelegiuire aţi făcut ! Dacă m-aş hotărî să vin pe puntea (corăbiei) şi să petrec o *zi* fericită împreună cu voi, ar însemna să săvîrsesc o sil nică faptă îndreptată împotriva faraonului. Ceea ce gîn-desc spun deschis înaintea voastră ! Sloboziţi-l pe Amon. ca să poată să se strămute la Theba. Dacă nu veţi face aşa, vă voi sili s-o faceţi într-un chip pe care voi nu-l veţi putea cunoaşte dinainte J Unul'dintre cei treizeci de păstori se ridică si spire :

— Eu vreau să vin la tine, mâncător de răşină, negru din Eiefantina !

Se încinse cu armele, îl lovi şi se luptă cu Aîjn-neb-tnaat în preajma (punţii) corăbiei lui Amon. de îa primul ceas al dimineţei pînă la ceasul al optulea al serii. Faraonul îi privea, îi urmărea şi oştirea Egiptului, fiecare arăta celuilalt meşteşugul războinic (al celor doi luptători) si care dintre cei doi ar putea să biruiască. Faraonul grăi

[1] Numele acesta se poate traduce astfel : „Stăpînul adevărului Şi dreptăţii dăinuieşte veşnic".

atunci către căpetenia cea mare a Răsăritului, Pakruri, şi către Tacho, fiul lui Anckh-Hor :

— Pe Amon ! Picioarele acestor doi războinici stau te meinic înfipte în cîmpul de luptă. Totuşi, eu nu-mi dau scama care din cei doi va birui !

în al zecejea ceas a! serii păstorul grăi către Min-neb-maat :

— Astăzi am luptat destul ! Să sfîrsim bătălia şi lupta şi să aşezăm sulița (aceasta) între noi...

Min-ncb-maat încuviință cuvintele sale. Puseră sulița între ci si amîndoi părăsiră cîmpul de luptă. Păstorul se urcă pe puntea corăbiei lui Amon şi Min-neb-maat se îndreptă spre corabia sa.

Faraonul se înîîlni cu Pakruri. căpetenia cea mare clin răsărit si cu Tacho. fiul lui Anekh-Hor ; aceştia îi spuseră :

— Va merge oare un om pe cîmpul de luptă si se va în toarce aici clin nou fără să vină la locul unde este faraonul, ca să primească răsplata pentru lupta pe care a purtat-o ?

Atunci ostaşul *calasiri* (Min-neb-maat) se duse la locul unde se afla faraonul, îşi scoase coiful din cap, se plecă la pămînt. se închină şi atinse cu gura praful [1].

Faraonul se uită la el si îl recunoscu ; se apropie de el, îşi deschise cele două brațe ale sale, îşi apropie gura ele gura lui şi îl sărută prelung, ca un om care urează bun-venit logodnicei sale. Faraonul îi zise :

— Bun venit, bun venit, Min-neb-maat, fiul lui Inaro, viteaz iubit de întregul Egipt ! N-am cerut lui Amon, ma rele zeu. altceva dccît să pot să te regăsesc sănătos, puter nic şi tare ! Pe Amon, mare zeu, de cînd tc-am văzut pe cîmpul de luptă, am spus : „Nimeni altul nu va fi tovară-

[1] In semn de închinare, egiptenii vechi sărutau pulberea dinaintea Io; ului unde se afla faraonul sau un mare dregător. Ei nu stăteau în genunchi în fața faraonului şi a marilor dregători (ca perşii în prezența regilor lor), ci se culcau pe pîntece înaintea lor.

şui meu. decît un taur, fiu de taur, un leu, fiu de leu, asemenea mie însumi !"

Căpetenia cea mare a Răsăritului, Pakruri, tatăl lui Petekhonsu, Tacho, fiul lui Anekh-Hor, şi căpeteniile *Egiptului* îi strînseseră mîna si îl cinstiră mult. Faraonul îl duse cu sine sub pînza cortului său. Apoi merse Min-neb-maat pe puntea corăbiei sale, faraonul îi dădu să ducă multă tămîie drept jertfă, luînd din aceasta şi căpeteniile Egiptului.

Vreme de trei zile — toate laolalt-ă fac patru — Min-neb-maat a înfruntat moartea pe cîmpul de bătălie, de unde venise, bătînclu-se cu păstorul, şi s-a întors de acolo sănătos si teafăr, fără ca vrăjmaşul să-i fi putu! face vreun rău. Oamenii din oştirea egipteană îşi spuneau unii altora : „Nu se află în Egipt o familie de răxboinici asemenea celei a regelui Inaro ! Anekh-Hor, fiul cic rege, şi căpetenia ele oşti TJrtepamonniut nu au pulul să stea o singură zi măcar faţă în faţă cu păstorii, şi acuma sini patru /cile de cînd Min-neb-maat se duce în fiecare zi pe (impui de luptă, fără ca să păţească nici un rău."

în vreme ce se petreceau toate acestea, Petekhonsu şi Pami au ajuns'în Egiptul de Sus şi au tras la mal corăbiile lor la miazăzi de cele ale faraonului. Ei se urcară pe ţărm, încinşi cu armele lor. Ştirea fu adusă faraonului şi căpeteniei Răsăritului, Pakruri, ca şi lui Tacho, fiul lui Anekh-Hor.

Faraonul le ieşi în întîmpinare şi strînsc mîna principelui Petekhonsu...

(Aici se sfîrşeşle manuscrisul nostru scris pe papirus.

Din fragmentele lui descifrate se poate deduce că păstorii şi preotul cel lînăr au fost înfrînţi în cele din urma, iar fiul faraonului şi-a păstrat venitul care a provocat războiul.)

Papirusul care cuprinde această istorisire din Ciclul regelui Petubastis *provine din regiunea Fayuni şi este actualmente conservat în „Papyrussammlung von Nationalbibliothelt" din Viena. După numele primului său editor, este cunoscut* sub *numele de papirus* Krall (cf. J. *Krall,* -Dernotisehe Lesestucke, //, *Wien, 1903, p. 19—SO). O serie de fragmente din acest papirus au fost publicate ulterior şi reunite cu textul inițial al lui J. Krall de către E. Brescinni :* Der Kampf uni den Panzer des Inaros *(Papyrus Krali}. Wien, 1964.*

Acest text egiptean prezintă asemănări cu Hiada : de *pildă disputa pentru armele lui Ahîle este Identică cu lupta pentru platoşa regelui Inaro. iar intervenția duhurilor rele trhni.se ca soli ai zeului spre a răvăşi inima protagoniştilor aminteşte de sosirea Discordiei în tabăra aheană.*

Tot astfel descrierea corăbiilor egiptene ne duce cu gîndul la Catalogul corăbiilor din *Iliada.*

Cît despre războiul dintre familii, de aici începe capă tul discordiei lor. Zeul a dat poruncă.....şi *a* aşezat acesta în inima celui care ştie să lupte.....

A venit înaintea (tuturor) zeul Osiris, chemînd la el pe Mer-ah (Dornic-de-luptă) şi pe Hor-teb (Pedeapsa-iui-Ilorus), cei doi demoni, şi le spuse :

„Pogorîți pe pàmînt, mergeți la Helipolis si faceți să se nască dorința de război în inima lui Parai, tînărul fiu al lui Inaro, împotriva lui Urtepomonniut, fiul lui Anekh-Hor. (Voi, demoni), Mer-ah (Cel-ce-stîrneşte-dihonia) şi Amen-set-teb (Răzbunarea lui Amon), nu întîrziați să mergeți la ostrovul de la cetatea Mendes * si sădiți în inima

[1] Capitala celei de a 16-a nomă din Egiptul **de** Jos (Delta). Numele este grec, cel egiptean fiind *Pcr-Ba-Neb-Djet.*

lui Urteparnonniut dorinţa de a porni război împotriva lui Pami cel tînăr.

Ei ziseră :

„Desigur (aşa vom face), nu vom uita nimic'[5].

Mer-ah şi Hor-teb nu întîrziară să sădească în inima tînărului Pami (dorinţa) de a lupta si de a porni războiul împotriva lui Urtepomonniut. Mer-ah nu zăbovi să se ducă în ostrovul de la Mendes şi stîrni inima lui Urtepa-rnonniut împotriva lui Pami cel tînăr [J].

între timp, stăpînul Osiris fu dus în templul din.....

In vremea aceasta, Mer-ah şi Hor-teb nu întîrziară să meargă la Heliopolis : ei găsiră pe căpetenia de oşti Pami cel tînăr, fiul lui Inaro. stînd la un sacru ospăţ împreună cu cei patruzeci de oameni ai săi. Cele' două duhuri pă-trunseră în ei. In aceeaşi clipită inima sa dădu uitării (praznicul) si ei spuse :

—• Să trăiţi mult, fraţii mei.....Aş dori să mă răxboieso după gîndul ce mi 1-a inspirat Atum [2], zeul cel mare. zeul meu ! Oare să se afle pe aici vreun războinic atît de iscusit în meşteşugul armelor si al războiului ca mine. m afara poate de un om care aparţine familiei noastre ?

De abia rostise aceste vorbe, că se înfăţişă înaintea sa un ostaş *calasiri* ce se numea Petieleg şi spuse :

— Căpetenie de oşti Pami cel tînăr. facă zeii să nu al un ochi rău ! lnvoiască-se zeul Atum să ucidă pe vrăjma şii tăi ! Trebuie să trec sub tăcere cele ce se petrec, sau trebuie să grăiesc înaintea ta despre.cele ce se sàvirçese ?

Pami zise :

— Pe Atum. marele zeu, nu-mi place să aud minciuni i

Ostaşul *calasiri* spuse :

demoni apar în numeroase texte egip-tene.

[2] Zeu primordial şi creator cu aspect antropomorf, dar şi de reptila. Stă iii fruntea Erir*adei, grupului de nouă zeităţi, din. Heliopolis, fiind tatăl zeului *Ştt* şi al lui *Tefnut*. Mai tîrziu, a fost asimilat cu zeul *Ra,* devenit astfel Ra-Atum.

— Pe Atum, marele zeu ! Nu voi îngădui minciuna în preajma ta.

(Pasajele următoare din papirusul care s-a păstrat slnt pline de lacune, dar se poate înțelege că ostaşul calasiri a *asistat la furtul săvîrşit de Urtepamonniut, care în timp de noapte şi-a însuşit platoşa lui* /naro, *luînd-o cu sine din mormintul lui lna.ro. Un alt pasaj lacunar conține descrierea sarcofagului frumos împodobit al lui Inaro.)*

(Cînd auzi aceste fapte) Pami cel tînăr deschise gura sa, strigînd din răsputeri, în timp ce spunea :

— Sînt ca o furie dezlănțuită împotriva lui, acest nemernic, mîncător de răşină, omul acesta din Mendss, pentru că sînt supărat foarte ! El povesti toate principilor...

...Aceştia îşi îmbrăcară platoşele de război si spuseră :

— Ehei ! Vom sfîrşi cu acest nelegiuit, acest nemernic, acest om din Mendes !

Pami spuse :

— Pe Amon-Ra-Harakhte, rege al zeilor. Cînd faraonul Petubastis se afla la.....si cînd căpetenia Asiriei[1], Aleşetani, fiul lui Userekhrenef, a venit să ia Egiptul din mina faraonului Petubastis, m-am aruncat în mijlocul oştirii vrăjmaşilor şi am făcut prăpăd şi măcel mare. Eu am fost cel care a silit duşmanul să se întoarne spre răsărit, (izbăvind) Heliopolis [2], cetatea mea şi ținutul cetății mele... Nu ai găsit tu (Urtepamonniut) o platoşă în casa ta, fără ca să~ți întinzi mîna (gata să fure) spre platoşa stăpînului meu, răposatul principe Inaro ? Mă voi duce la Mendes şi voi face de petrecanie acestui nemernic mîncător de răşină din cetatea Mendes !...

[1] Asirienii au căutat în secolul al VII-lea î.e.n. să cucerească Egiptul, ajungînd pînă la Thcba, unde au fost respinşi. Țara a fost recucerită de la asirieni, cu ajutorul mercenarilor greci, în timpul domniei regelui Psametic I (663—609 î.e.n.).

~ Capitala celei de a 13-a nome din Egiptul de Jos, numită de egipteni *lunu-meh,* „Stîlp al Egiptului de Jos", iar în textele biblice — Ore,

(Din fragmentul următor, foarte lacunar, se înţelege că Pami, însoţit de oştenii săi, trece prin oraşul Pi-soped [1]*, unde se află principele Pakruri, tatăl său ; în timp ce acesta aducea o jertfă înlr-un templu, solii U înştiinţează că a sosit Pami.)*

Pakruri întoarse faţa sa de la templu şi se îndreptă spre poartă. Şi grăi căpetenia cea mare din răsărit :

•— Fiul meu Pami, îndreaptă-te spre casa mea şi pe trece o zi fericită cu căpeteniile tale mai mari.....Dealtfel Pi-soped este cetatea ta, ca si Heliopolis !

Pami îi spuse :

— Lasă-rnă. tată Pakruri, căpetenie mare a Răsăritu lui ! Eu mă duc de aici, tu n-ai decît să rămîi în via ta, dar pe mine lasă-mă să-mi văd de drum !

Căpetenia cea mare a Răsăritului îi spuse :

— De ce-mi spui tu acestea ?

'Atunci el îi înfăţişă toate faptele silnice ale lui Urte-pamonniut, fiul lui Anekh-Hor. De îndată ce Pakruri, că-' petenia cea mare a Răsăritului, a auzit ce nelegiuire a săvîr.şit Urtepamonniut, şi-a şi pus armele de luptă zicîndu-i :

— Pe Soped -, marele zeu.....

El nu întîrzie să se ducă la Tanis [3], în locul unde se afla faraonul, şi intră în încăperea cea mare, dînd de dînsul. (Regele) îi spuse :

— O, Urtepamonniut, am auzit lucrurile pe care le-a grăit Pami, tînărul (acesta), (si) poate că tu ai luat platoşa stàpînului meu, principele Inaro.

Atunci Urtepamonniut răspunse :

[1] *Pi-soped* —• oraşul denumit de egipteni *Per-seped,* „Casa zeul ii Sepcd". o ipostază a lui Horus — era capitala celei de-a 20-a nome dir. Egiptul de Jos. Grecii îi spuneau *Arabia.*

- Soped. zeu al Egiptului de Jos cu chip de erete, a fost asimilat cu Horus. Era stăpîn al frontierei orientale şi al ţărilor străine.

[3] Capitala celei de a 19-a nome din Egiptul de Jos (Delta).

— Pe Mendes, marele zeu ! Nu eu am pornit cel dinţii împotriva lui. Ci el -a mers (cel dinţii) la Pagiura, cetatea mea, cînd a scos afară din casă platoşa (aceea), fără ca nimeni să bage de seamă. (Apoi) el a dus-o în cetatea iui ; în vreme ce eu mă aflam în (oraşul) Taamienpalekhti al lui Sekhmet '.

Tot ce-i spusese tânărul slujitor, el (Urtepamormiut) repetă întocmai înaintea faraonului, iară ca să schimbe un singur cuvînt.

Atunci Pami îi zise lui :

— O, mişelie a omului din Pagiura ! Nu ai găsit tu o platoşă în casa ta, fără ca să-ţi întinzi mîria spre p!ato«..-v principelui Inaro, şi fără ca s-o iei si s-o duci la Pagiura . Ai făcut aceasta din pricina puterii tale celei mari sau di r, pricina priceperii tale în meşteşugul războiului ? ,

...Căpetenia cea mare din Răsărit şi Pami cel tînăr iş.i îmbrăcară platoşele de luptă şi spuseră :

— Nu vorn îngădui ca (Uterparnonniut) sa rămînă aici, înaintea noastră !

... E oare frumos ce-a făcut Urtepamonniut atunci cînd a jignit pe vrăjmaşul său, principele Inaro, acela care •;< supus pe "oamenii de pe întreg pămîntui ?

Faraonul auzi glasul sau şi spuse :

— Căpetenie mare a Răsăritului Pakruri şi Pami cel tînăr i Nu vă amăriţi în sinea X'oastră din pricina cuvin telor pe care el le-a grăit. Pe Amon-Ra, stăpînul din Karnak, marele zeu din Tanis ! Eu voi pune să se facă din nou un mormînt mare si frumos pentru principele Inaro !

Cînd auzi aceste cuvinte, Pami grăi astfel :

— O. faraonule, marele meu stăpîn, faptele pe care le-a săvîrsit acest nemernic, acest mîncător de răşină... nu pot fi trecute cu vederea. Pe Atum, marele zeu din Ilelio-

[1] Zeiţa *Sekhmet* formează împreună cu *Ptah* şi *Nejertum* triada din Memfis,^grupul celor trei zei compus din tată, solie şi fiu. Ca ob'ăduitoare a războiului şi a bolilor, avea trup de femeie **şi** cap de leoaică.

polis, Ka-Harakhte, regele zeilor, marele zeu, zeul meu, faptele pe care le-a săvîrşit acesta sînt nelegiuite. Dacă s-ar aduna înaintea lui oştirea din Hat-seseni, eu i-aş face să plătească scump ocara ce mi-a adus-o !

Faraonul însă zise :

—• Fiul meu Pami ! Nu da naştere'la război în cetate, astfel ca să se ivească neorînduiala în Egipt, în vremea mea !

Atunci .Pami îşi lăsă capul în jos, iar chipul său se întrista. Faraonul grăi :

— Tu, scribule de scrisori ! Scrie către ţinuturile Egiptului, de la Elefantina pînă la Pelusion, spunînd aşa : „Duceţi prinoasele voastre, lucrurile voastre, legăturile de pînză şi smirna voastră la templul lui Osiris, stăpînul Busiris, aşa cum este statornicit să aduceţi pentru iurul Apis [1], pentru taurul Mnevis [2] şi pentru faraon, cei i zei, astfel ca (să fie împlinite) toate datinile sărbătoririi principelui Inaro !"

S-a făcut aşa întocmai cum a poruncit faraonul. (După puţin timp) au plutit pe (Nil) cei din miazăzi, iar cei din liazănoapte au plutit împotriva cursului apei, apoi au : vîslil şi cei din apus si cei de la răsărit. Au ajuns (cu toţii) a templul lui Osiris, stăpînul din Busiris [3]. Atunci a grăit căpetenia cea mare din Răsărit, Pakruri :

— Fiul meu Pami, priveşte la oamenii din miazăzi, din. liazănoapte, de la răsărit şi de la apus ! Ei se pregătesc eu legăturile lor (de pînză) şi cu smirna lor, cu dregătorii templului, cu cei ce îmbălsămează şi cu vrăjitorii cară

[1] Veche divinitate cu înfăţişare taurină, Apis s-a contopit mal întîi cu zeul *Plah* din Memîis. Astfel a devenit o manifestare a zeului Ptah. Mai tîrziu taurul Apis s-a contopit cu Osiris şi **cu** *zeul* Ra, purtînd între coarnele salo discul solar al celui dîa urmă.

[2] Taurul sacru din Heliopolis în care se întrupa zeul soa relui Ra.

[3] Capitala celei de-a 9-a nome din Egiptul de jos (Delta), numită în egipteană Per *U şir neb Djed.*

merg în casa de înhumare a răposatului rqge Inaro, ca să-l ungă cu irul (sfînt) si să-i facă o înmormîntare frumoasă şi mare, aşa cum se cuvine taurului Apis, taurului Mnevis şi faraonului însuşi. Toate acestea sînt pregătite pentru el şi sînt aduse la locul lui de odihnă care se află în *dromosul*[1] templului lui Osiris, stăpînul din Busiris. Apoi faraonul va trimite înapoi pe oamenii din Egipt spre ţinuturile si cetăţile lor. Dar Pami spuse :

— O, căpetenie mare de la Răsărit, Pakruri, tatăl meu ! Pot eu oare să mă duc la Heliopolis, ţinutul meu, şi să iau parte la sărbătoarea (de acolo), în vreme ce platoşa tatălui meu Inaro se află înlăuntrul ostrovului din Mendes, Ia Pagiura ?

Pakruri, căpetenia cea mare din Răsărit, zise :

— Lucrul acesta este trist, o, Soped, mare zeu din Răsărit ! Nu este o faptă potrivnică stăpînului meu Inaro, dacă tu nu poli să mergi la Heliopolis fără ea să fi luat cu tine platoşa.

Căpeteniile (acelea) mari se urcară pe puntea (unei corăbii) si plutiră pînă la Tanis,'pătrunzînd apoi în sala de primire a faraonului.

Cînd faraonul dădu cu ochii de căpetenia cea mare din Răsărit, Pakruri, de Pami si de oamenii lor, el se mînie şi le grăi astfel :

— Ce înseamnă aceasta, căpeteniilor ? Nu v-am trimis eu oare în ţinuturile si în cetăţile voastre, dimpreună cu dregătorii voştri, ca să faceţi stăpînului meu, răposatul rege Inaro, o înmormîntare mare si frumoasă ? Ce sînt aceste pregătiri de război pe care le faceţi acuma ?

Căpetenia cea mare a Răsăritului Pakruri spuse :

— Marele meu stăpîn, oare am putea noi să mergem ia Heliopolis fără să aducem platoşa principelui Inaro în

[1] *Dromos* — alee mărginită **de** sfinxi sau alte statui, care ducea spre intrarea unui templu.

ţinuturile şi în cetăţile noastre ? Ruşinea noastră va fi (cunoscută) în tot Egiptul ! Putem noi oare să facem praznicul înmormîntării sale, în vreme ce platoşa sa se află în fortăreaţa Pagiura, nefiind iadusă la locul ei, în Heliopolis ?

Atunci faraonul zise :

•— Tu, scrib de scrisori, scrie aşa cum îţi dictez o scrisoare către Pagiura, către TJrtepamonniut, grăind aşa : „Nu întîrzia să vii la Tanis dintr-o pricină care mă face să doresc (acest lucru)". Scrisoarea fu închisă, pecetluită si încredinţată unui olăcar, care nu zăbovi să se ducă la Pagiura. El înmînă scrisoarea lui Urtepamonniut ; acela o citi şi nu întîrzie să se ducă la Tanis, în locul unde era faraonul. Acesta îi spuse :

— Urtepamonniut, vezi ce s-a-ntîmplat cu platoşa răjposatului rege Inaro, pune-o înapoi la locul ei ; să fie |adusă la Heliopolis, la locuinţa lui Pami...

Cînd Urtepamonniut *a* auzit aceste cuvinte, şi-a plecat *l* capul spre pămînt în vreme ce chipul său era trist. Fa(raonul îi grăi de trei ori, fără ca să primească nici un răs> puns. Atunci Pami veni dinaintea faraonului şi spuse :

— O, nemernicule mîncător de răşină ! Te porţi aşa "' din pricina puterii tale ? Luptă-te cu mine dinaintea faraonului.

Oamenii din Egipt de-abia au auzit aceste cuvinte că au şi spus : „Urtepamonniut este cel ce doreşte războiul". Apoi Pami grăi aşa :

— Pe Atum, stăpînul de la Heliopolis, marele zeu, zeul meu ! Dacă nu m-aş ruşina de locul unde ne aflăm si dacă n-ar fi cinstirea (pe care o datorăm) faraonului, care se află înaintea ta, te-aş fi făcut să iei (acuma o bătaie), fiindcă sînt foarte supărat !

Urtepamonniut (însă) zise ;

— Pe Mendes, marele zeu ! Lupta care va avea loc în provincii, războiul care se va stîrni în cetăţi va pune în

mişcare o familie după alta. (Iar) unii se vor război cu alţii din pricina platoşei, de îndată ce ea va fi scoasă afară din fortăreaţa Pagiura !

Spuse atunci căpetenia cea mare a Răsăritului, avînd în faţa lui făptura faraonului* :

•— Oare sînt frumoase aceste fapte săvîrşite de Urtepamonniut, precum şi cuvintele rostite adineauri ? Faraonul va vedea care din .noi este mai tare ? Voi face ca Urtepamonniut si ţinutul Mendes să simtă mişelia faptelor săvîrşite de ei şi a celor ce au spus privitor la lupta dintre noi, eu îi voi sătura de război ! M-am străduit să înlătur lupta si războiul în Egipt în vremea faraonului. Dar faraonul m-a părăsit şi de aceea voi face ca faraonul să vadă cum se înfruntă două scuturi. Vei fi martorul lucrurilor care se vor petrece. Opreşte-ţi privirea aici atunci cînd cei doi munţi se vor cutremura si (vei vedea) cum cerul se va răsturna peste pămînt si cum se va clătina totul. Vei vedea taurii din Pi-soped [2] si leii din Meteli cum se luptă între ei ! Fierul este rece, dar noi îl vom face să se înfierbînteze !

Faraonul grăi către el :

— Nu, tatăl nostru, căpetenie mare din Răsărit, Pakruri, ai răbdare, nu fi nerăbdător. Intoarceţi-vă în ţinuturile şi în cetăţile voastre, si eu voi face să fie adusă platoşa răposatului rege Inaro la Heliopolis, în locul de unde a fost luată, astfel ca bucuria să păşească înaintea voastră si dragostea înapoia voastră ! Dar dacă sînteţi nerăbdători, veţi avea de dus un mare război ; fie ca să nu se întîmple la noi un război. Rogu-vă, daţi-mi un răgaz de

[1] Trupul faraonului si persoana sa fizică sînt o întrupare a zeităţii vii : zeul-faraon. El este, desigur, un spirit, fiinţa faraonului fiind o ipostază a acestui zeu.

[2] Taurii din Pi-soped sînt ostaşii viteji din cetatea Pi-soped.

cinci zile ! Pe Amon-Ra, stăpînul de la Karnak [1], marele zeu, dacă vă duceți în ținuturile și în cetățile voastre, eu voi face astfel ca platoșa să fie adusă înapoi la locul ei ! După ce rosti aceste (vorbe), faraonul tăcu. Dar atunci, înaintînd spre mijlocul (încăperii de primire), Pami cel tînăr veni dinaintea faraonului și spuse :

— Marele meu stăpîn ! Pe Atum, marele zeu, dacă mi-ai da platoșa, nu aș duce-o la Heliopolis fără ca să o iau prin luptă ! Căci lancea va fi ridicată în Egipt si oa menii de pe întreg pămîntul vor vedea cînd voi pleca (la luptă), în numele stăpînului meu Inaro, si voi aduce înapoi la Heliopolis platoșa sa !

Urtepamonniut spuse :

— Faraonule, marele meu stăpîn ! Fie ca tu să trăiești tot așa de mult ca si Ra ! Dă poruncă scribului de scrisori să scrie ceea ce poruncești tu ținuturilor și cetăților mele, către frații și către tovarășii mei, celor apropiați mie si rudelor mele, astfel ca ele să mă audă. Faraonul îi zise :

— Mi-am dat osteneala (să împiedec) lupta si războiul în Egipt, dar nu mi s-a dat ascultare. Fie ca în Egipt să nu se facă război !

Urtepamonniut înainta către scribul de scrisori și zise :

— O, scrib de scrisori, scrie o scrisoare la Mendes..... din provincia Mendes, și lui Tacho.....si lui Parameni. fiul lui Anekh-Hor, spunîndu-le (așa) : „Pregătiți ostile voastre si dați-le solda, veșminte si argint din magaziile faraonului ; ei vor primi solia ! Păziți-vă să faceți fapte ce nu sînt poruncite de legi. Celui ce nu are platoșă si arme pentru bătălie să i se dea din magaziile mele. Locul

[1] Un gigantic ansamblu de temple din Theba, capitala Egiptului de Sus, si capitală a Egiptului întreg cu începere din mileniul al doilea. Karnak, după expresia lui Champollion : „Este o lume în care te pierzi datorită mulțimii templelor, capelelor, pilonilor, obeliscurilor, aleelor sacre, statuilor, colonadelor, în cea mai mar'e parte .consacrate lui Amon-Ra, zeul din Theba",

nostru de întîlnire este Lacul Gazelei, aproape de mlaştina templului zeiței Uto [1], stăpîna din îmi.....loc de întîlnire a principilor, ai cîrmuitorilor de ținuturi, ai căpeteniilor de oşti.....pentru lupta (pe care o va porni) o cetate îm potriva (altei) cetăți, un ținut împotriva altui ținut, o fa milie împotriva altei familii". Scrib de scrisori, scrie către locuința lui Anekh-Hor, fiul lui Helbes, prin cipe al (cetății) Taamienpalekhti, (ce aparține) zeiței Sekhmet ! Scrie către casa lui Tenipaini, fiul lui Ugia-heka.....Vor veni cei din Mendes, cei din Tahet si din Sebennytos [2] înapoia oştirii lor ! Scrie si lui Anekh-Hor.....si fraților săi, fiii faraonului, ca să se reîntîlnească cu mine, pentru că ei sînt frații mei !

Şi totul se făcu întocmai.

De abia îi fu dat să audă numele principilor si a oştirilor, cetăților şi ținuturilor către care scrisese Urtepamonniut, că inima lui Pami se întrista, fiindcă era tînăr. Căpetenia cea mare din Răsărit, Pakruri, văzu cît era de tristă fața lui şi, simțind milă în adîncul inimii sale, spuse :

— Fiul meu Pami, căpetenie de oşti, nu fi trist ! Vor auzi tovarăşii tăi (de aceste lucruri) şi vor veni la tine !

Apoi grăi căpetenia cea mare din Răsărit, Pakruri :

— Faraonule, marele meu stăpîn, dă poruncă lui Sunpa-ces, fiul lui Ugi-a, scribul de scrisori, să scrie el către principii şi cîrmuitorii ținuturilor şi ai cetăților noastre, către frații şi către oamenii noştri !

Faraonul spuse :

[1] Zeiță adorată în oraşul Buto din Deltă sub forma unui şarpe uraeus, protectoare a regatului preistoric al Deltei. Dimpreună cu trestia din papirus, simboliza Egiptul de Jos. Numele ei este transcris deseori *Uadjet.*

[8] Capitala celei de a 12-a nome din Deltă se numea în egipteană *Djebat neter,* „sanctuar al zeului", Sebennytos fiind numele ei grecesc.

— Scrib de scrisori, fă precum a spus marea căpete nie din răsărit, Pakruri.

Scribul zise :

•— Desigur, stăpînul meu !

Grăi atunci căpetenia cea mare a răsăritului Pakruri :

— Scribule de scrisori, scrie o scrisoare lui Her-han, fiul lui Peteesi, deținătorul tainelor cetății, aceste cuvinte ale unui om de seamă, sunînd așa : „Pregătește oștirea ta. Să-şi primească solda, veşmintele şi argintul ei. Cel ce nu are platoşă şi arme de război, să le primească din magaziile mele. Să aştepte solia acolo. Să se ferească să ia ceva fără poruncă legiuită.

Locul nostru de întîlnire este Lacul Gazelei, lingă mlaştina templului zeiței Uto, stăpîna de la îmi..... pen tru lupta ce va avea loc între un ținut şi alt ținut, într-o familie si altă familie, din pricina lui Pami cel tînăr, fiul lui Inaro, pentru platoșa stăpînului divin, răposatul rege Inaro, întrucît el se luptă împotriva lui Urtepamonniut pentru platoşă, spre a o aduce din fortăreața din insula Pagiura, aflată în provincia Mendes." Scrie o altă scri soare către (ținutul) din răsărit, către cetatea Pi-soped, către căpetenia oştirii Petekhonsu (fiul lui Pakruri), spu nîndu-i : „Pregătește oastea ta, caii si vitele, corăbiile tale şi pe toți oamenii din răsărit care te urmează pe tine, spre *a* lupta pentru platoșa stăpînului divin, principele Inaro, pe care Urtepamonniut a dus-o în fortăreața de la Pagiura. Locul nostru de întîlnire este Lacul Gazelei, lîngă mlaştina templului zeiței Uto, stăpîna de la îmi..... unde va avea loc lupta." Scrie o altă scrisoare lui Parameni, fiul lui Cinofer, principele fortărețe! Per-meneşe-Ra, aşa cum ai scris (şi înainte). Scrie o altă scrisoare lui.....Min-ireni, fiul lui Inaro, principele din Elefantina, şi celor treizeci şi trei de războinici, precum şi tovarăşilor lor...

...preoţi si pilcurilor sale de oştire etiopiene, ba şi oame nilor săi.....Scrie o altă scrisoare lui Beklul, fiul lui Inaro, spunîndu-i : „Pregăteşte oastea ta".

Scrie o altă scrisoare către ostrovul din Herakleopolis[1] către Anekh-Hor cel slab, spunîndu-i : „Pregăteşte oastea ta si pe toţi războinicii tăi". Scrie o altă scrisoare lui Petekhonsu şi tovarăşilor săi de preoţie, aşa cum ai mai scris. Scrie la Atribis ^ către Sobek-hotep, fiul lui Cinofer. spunînd : „Pregăteşte deopotrivă oastea si pe războinicii tăi". Scrie lui Uilheni, fiul lui Anekh-Hor, principele din fortăreaţa de la Meidum [3], spunîndu-i : „Pregăteşte dim preună cu oştirea, pilcurile, caii si vitele tale". Scrie apoi o altă scrisoare din partea căpeteniei celei mari a Răsări tului, Pakruri, către ţinuturile şi cetăţile sale, spunînd : „Fiţi gata de luptă. Locul nostru de întîlnire este Lacul Gazelei, lîngă mlaştina templului lui Uto, stăpîna din îmi....."

Apoi grăi căpetenia cea mare a Răsăritului, Pakruri :

— Fiul meu Pami, dă ascultare cuvintelor pe care ţi le grăiesc eu ! Scrisorile au fost trimise către ţinuturile tale şi către cetăţile tale. Nu mai zăbovi la Tanis. du-te înaintea (scrisorilor tale). Fii în fruntea fraţilor tăi, a ru delor tale care se vor afla acolo ! Dacă nu te vor găsi acolo, se vor întoarce în ţinuturile şi cetăţile lor. Eu însumi mă voi duce la Pi-soped şi voi îndemna pe oameni să nu întîrzie, făcîndu-i să vină la locul unde vei fi tu.

Pami a spus :

— Este drept ce spui tu !

Apoi căpeteniile plecară spre cetăţile si ţinuturile lor, Pami cel tînăr ieşi şi se urcă pe puntea unei corăbii care era prevăzută cu de toate...

[1] Capitala celei de a 20-a nome din Egiptul de Sus, numită ta egipteană „Oraşul fiului de rege".
[2] Capitala celei de a 10-a nome din Egiptul *de* Jos.
[3] Oraş fortificat din Deltă.

Corabia sa plutea pe cursul apei (Nilului), iar după cîteva zile Pami ajunse la Lacul Gazelei, alături de mlaştina templului zeiţei Uto, stăpîna din îmi. I se dădu o locuinţă. Intre timp s-a trimis o solie lui Urtepamonniut, zicîndu-i-se :

„Iată, Panii cel tînăr a ajuns la Lacul Gazelei, alături de mlaştinea templului zeiţei Uto, stăpîna de la îmi. Pregăteşte-te dimpreună cu oştirea ta ; grăbeşte-te să faci asta. Vor veni să te întâlnească oamenii din Tanis, din Mendes, din Tahet, din Sebennytos, si se vor strădui (să lupte) alături de tine. Pe de altă parte, zoreşte-te din pricina lui Pami cel tînăr. El a venit (aici) înaintea ta, cu toate că e slab..... şi împreună cu doi oameni slabi. Ce tăţile si ţinuturile mai sus arătate vor trebui să se zo rească spre cîmpul de luptă împotriva lui si îl vor lua dinspre miazăzi şi miazănoapte, de la apus şi de la răsărit ; nu trebuie să încetez încercuirea lor pînă cînd nu vom pune capăt zilelor lui, pe neaşteptate.

Apoi, cînd fraţii săi vor veni si îl vor afla mort, nu vor mai fi la fel de tari si curajul îi va părăsi, (ca şi) puterea lor. Atunci se vor întoarce la cetatea si în ţinutul lor, fără ca nimic în lume să poată să-i oprească. Niciodată platoşa lui Inaro nu va ieşi din locuinţa ta i"

El spuse :

— Pe Mendes, zeul cel mare, aceasta e ceea ce am cerut eu zeului Mendes ! Cele patru ţinuturi mă vor ajuta. Dar pregătiţi o corabie !

Numaidecât se făcu întocmai cum poruncise. Şi Urtepamonniut se urcă pe puntea corăbiei împreună cu războinicii săi... După cîteva zile Urtepamonniut ajunse la Lacul Gazelei. întrebă despre Pami cel tînăr si află că venise înaintea lui. Atunci Urtepamonniut puse (pe ai săi) să se ducă în locul unde se afla Pami, la Lacul Gazelei,

lingă mlaştina templului lui Uto, zeiţa stăpînă din îmi... El îi spuse lui Pami :

— Foloseşte-ţi braţul drept si să *ne* înfruntăm într-o luptă ca între doi războinici, pînă cînd toţi fraţii tăi vor fi ajuns la tine !"

De-abia a auzit aceste cuvinte, că inima lui Pami cel tînăr s-a întristat şi îşi spuse : „Dacă eu voi spune că nu mă lupt pînă ce nu au ajuns fraţii mei, atunci împotrivirea mea va stîrni un adine dispreţ în inima oşteni'or din ţinuturile Egiptului, cînd vor fi ajuns aici." Insă răspunsul pe care l-a dat Pami a fost acesta :

•— Sînt gate să mă lupt cu tine !

Cinofer, tînărul său slujitor, plînse si spuse :

— Stăpîne al meu, păzeşte-te ! Cruţă-ţi viaţa ! E un lucru însemnat pentru inima zeului. Nu ştii că un om sin gur este prea slab în mijlocul oamenilor dintr-un ţinut întreg şi că aceştia îl vor nimici ? Trebuie oare să-ţi po menesc eu ţie de oamenii ce se află aici împreună cu Urtepamonniut, oamenii din Tanis, din Mendes, cei din Tahet si clin Sebennytos, cu căpeteniile lor care îl ur mează (pe Urtepamonniut) ? Tu te duci să te lupţi cu el, în vreme ce nu ai cu tine soţi sau fraţi din familia ta, şi noi sîntem singuri. El se va apropia de tine în timp ce războinicii tăi se află departe. Pe Atum, oştenii lui se vor năpusti cu armele asupra ta si te vor nimici.....Viaţa ta are o mare însemnătate. Nu o lăsa să piară din pricina nechibzuinţei !

Pami îi zise :

— Frăţiorul meu Cinofer, ceea ce simţi tu, simte din plin şi inima mea. Totuşi, nu pot spune că nu mă voi lupta pînă cînd fraţii mei nu m-au ajuns din urmă ; inima ce lor din Mendes mă va dispreţui, inimile celor din Tanis, din Ta h e t si din Sebennytos mă vor dispreţui de aseme-

nea şî nu mă vor mai socoti apoi un adevărat războinic ! Dar, frăţiorul meu Cinofer, nu-ţi pierde firea ! Adă armele cu care se înarmează un luptător şi pune platoşa în faţa mea !

Slujitorul îi aduse degrabă armele si le aşează dinain tea lui pe o rogojină de papură nouă.....

Pami prinse curaj. Făcu semn (cu ochiul) tînărului său slujitor Cinofer, grăindu-i astfel :

— Nu întîrzia să te duci la limanul (fluviului) ! Astfel vei putea vedea dacă sosesc (acolo) soţii si tovarăşii mei, spunîndu-le în ce primejdie mă aflu !

Cinofer înţelese împrejurarea grea în care se afla stăpînul său si nu zăbovi să se ducă la limanul (fluviului). , Petrecu un ceas tot uitîndu-se în depărtare. Deodată Cinofer îşi ridică privirea şi văzu o corabie călfătuită şi albă, ; plină cu corăbieri şi războinici, împodobită cu o ţesătură |.de aur pe cele două laturi ale sale, la proră avînd o sta-I tuie a unei slăvite zeiţe de aur, iar la pupă statuia lui Amon.

O urmau două bărci de cărătură cu năieri care năpădiseră întregul fluviu şi cincizeci de luntre, apoi patruzeci de corăbii-ber/ şi şaizeci de corăbii-pj cu vîslasi.

(Tot) fluviul era acoperit-de flotă şi pămîntul era prea strijnt pentru călăreţii, nenumăratele care de luptă, cămilele şi pedestraşii aduşi de ea. Corăbiile mai sus pomenite stîrneau groaza. Cinofer grăi către năieri si glasul său era puternic si strigătul pătrunzător, căci el răcnea :

•— O, voi, oameni ai flotei negre, voi, oameni ai flotei albe, voi, oameni ai flotei verzi, voi, oameni ai flotei . pestriţe ! A cui este flota aceasta ? Sînt oameni care ţin de neamul lui Pami cel tînăr, fiul lui Inaro ? Alergaţi spre eî pe cîmpul de luptă ! A fost (prins) în cursă, se luptă şj nu se afla cu el nici un *calasiri,* nici un pedestraş, nici

un car de luptă, nici o ceată, în vreme ce Urtepamonniut luptă împotriva lui. Oamenii din Tanis, din Mendes, din Tahet, din Sebennytos îl sprijină pe Urtepamonniut, stăpînul lor, în afară de oamenii din Troia. Fraţii săi, soţii şi războinicii săi, toţi îl apără !

Oamenii de pe corăbii de abia auziseră aceste cuvinte. că un *calasiri* se şi ridică la prora corăbiei şi spuse :

— Ehei ! Fie ca vîsla să-ţi înmoaie limba, fie ca fierul (săbiei mele) să-ţi domolească buzele şi să-l alunge pe Pami cu tot neamul său...

Cinofer se întoarse.....

Recunoscu buzduganul căpeteniei de. oştiri Pami, recunoscu buzduganul lui Urtepamonniut, care zăceau pe pămînt... Cinofer spuse :

— Luptă-te, luptă-te, Pami, stăpînul meu ! Frăţiorii tăi sînt în apropiere... Neamul lui Inaro te apără !

Urtepamonniut de abia îl văzu pe Cinofer, că se f ac-u slab şi moale...

(întreg pasajul este plin de lacune, dar se poate înţelege că în acest -moment dramatic apare o navă care aduce pe fraţii Ini Pami. Manuscrisul are şi în continuare numeroase lacune, dar din ceea ce s-a păstrat reiese că unnl dintre noii veniţi, probabil Petekhonsu, îşi arată dispreţul iată de Uterpamonniut pentru actul său de trădare şi cu vorbe de ocară îl provocă apoi la o luptă în doi pe Anekh-Hor, jiul faraonului Petubastis. în timp ce amîndoi se luptă, faraonul Petubastis, care a aflat despre această încleştare, se îndreptă spre cîmpul de luptă.)

Faraonul merse către locul unde era Petekhonsu. îl văzu pe tînărul Petekhonsu înzestrat cu arme de fier. Faraonul înainta spre el şi îi spuse :

v — Nu mă privi cu duşmănie, fiul meu Petekhonsu, cei cu putere-mare ! Nu lupta şi nu te bate pînă ce nu-i vezi

lîngă tine pe fraţii tăi ! Nu ridica sulița înainte ca familia ta să se fi strîns !

Petekhonsu îl privi pe faraonul Petubastis care era încoronat cu cununa lui Isis, stăpîna din Nebtauy. Atunci faraonul dădu principelui Petekhonsu să ducă tăinîia pen-, tru jertfă.

In timp ce so petreceau toate acestea, trase la mal corabia marii căpetenii a Răsăritului, Pakruri. la Lacul Gazelei, iar corabia lui Petekhonsu şi cea a oamenilor din Atribis se opri mai la miazănoapte. Corabia lor se putu apropia de mal si acelaşi lucru se întimplă si cu corabia lui Anekh-Hor, fiul lui Panek-kn : primi .îngăduința de-a trage la mal corabia oamenilor de la Heliopolis şi corabia oamenilor din Sais. Fu lăsata să tragă la mal corabia lui Miniremi, taurul din Elefantina[1], apoi se făcu loc si corăbiei lui Paramcni, fiul lui Cinofer. si oastei clin Per-menes-Ra. Trase ia mai Pebrirrekhef, fiul lui Inaro. apoi oamenii din ținutul Sais.

Putu să tragă la mal corabia lui Beklul, fiul lui Inaro, cu oastea sa din ținutul Busiris. Putu să tragă la mal corabia lui Uilui. fiul lui Anekh-Hor, cu oştirea sa din Meidum. Putu să tragă la mal şi Inaro cel tînăr, care avea pumnul greu. precum si ceilalți fii ai principelui Inar-o şi ceilalți fraţi ai lui Petekhonsu, mare prin puterea sa, şi toți cei ce făceau parte din neamul stăpînului suliței (al lui Inaro).

Poate cineva să vadă o mlaştină plină de păsări sau marea plină de peşti ? Atunci de ce n-ar putea cineva să vadă Lacul Gazelei năpădit de neamul lui Inaro ? Ei mugeau ca taurii, fugeau cu puterea leilor şî striveau totul ca urşii. Despre ei vorbea faraonul cînd spunea :

[1] Capitala primei nome din Egiptul de Sus numitS în teann *Abu (Oraşul* elefanților).

— Cele două neamuri s-au strîns laolaltă : par a fi nişte lei cu armurile lor, sau nişte tauri cu armele lor de război !

înălţară o tribună aparte pentru faraonul Petubastis şi o tribună aparte pentru căpetenia cea mare a Răsăritului, Pakruri, aşezată în faţa celei dinţii ; înălţară o tribuna pentru Tacho, fiul lui Anekh-Hor, în faţa ei se afla o altă tribună pentru Uilheni. căpetenia de oşti din Meidum.

în faţa ei înălţară o tribună pentru prinţul Anekh-Hor, fiul faraonului Petubastis. înălţară acolo si o altă tribună pentru Paşet-taihet, fiul lui Giuranemeh. principele din Takelliaat ' şi Ta-gi[2]. în faţa ei mai înălţară una şi pentru Parameni, fiul. lui Cinofer, principele d'n Per-menesepra. Mai înălţară alta pentru Anekh-Hor, (fiul) lui Helbes, principele din Taamienpalekhti. înălţară încă una pentru Anekh-Khonsu, omul din Mendes. înălţară o altă tribună pentru Anekh-Hapi, fiul lui Parameni, principele din Patesi. In faţa ei înălţară încă una pentru Sobek-hote, fiul lui Tefnekhet din Atribis. Oştirea celor patru ţinuturi se — ase/ă înapoia lui Urteparnonniut ; oştirea din ţinutul Heliopolis se opri îndărătul lui Pâini cel tînăr. Grăi apoi faraonul :

— O, mare căpetenie a Răsăritului, Pakruri, vezi că nimeni nu este în stare să aşeze oştirile, ţinut împotriva altui ţinut, cetate împotriva altei cetăţi.

Căpetenia cea mare a Răsăritului, Pakruri/ ieşi înain tea oastei sale îmbrăcat cu o cămaşă de zale de fier si din metal *Akel* curat, fiind înarmat cu sabia sa... cu cu ţitul *Kheli* al oamenilor din răsărit, care era făurit din fier de la mîner pînă la vîrf... Apucă o suliţă de lemn de Arabia.....şi în jnîna sa era un scut de aur.

Căpetenia cea mare a Răsăritului, Pakruri, ieşi în mijlocul oştirii Egiptului, în mijlocul cîmpului de luptă dintre

şi - Localităţi neidentificate de egiptologi.

cele două oşti. El grăi cu glasul său puternic şi strigă următoarele vorbe :

— Ridică-te, căpetenie de oşti Urtepamonniut ! Tu eşti potrivnicul căpeteniei de oşti Pami cel tînăr, fiul lui Inaro, şi cu el să se arunce în luptă toţi cei douăzeci şi şapte de oşteni (viteji) ai săi, din rîndul celor patruzeci de eroi, tinerii divini ai principelui Inaro !

Voi, bărbaţi din Heliopolis ! Ridicaţi-vă împotriva oastei ţinutului Mertdes, care are oameni destui. Ridică-te tu, cel atît de puternic, Petekhonsu. Fii potrivnicul prinţului Anekh-Hor, fiul faraonului Petubastis. Ridică-te, Pasitur, fiul lui Pakruri, şi Parameni. fiul lui Anekh-Hor, şi Pete khonsu, fiul lui Bekrenef ! Ridică-te, oaste din ţinutul Pisoped, luptă-te cu oastea din ţinutul Sebennytos ! Ridi că-te, Parameni, fiul lui Cinofer, ridică-te si tu, oaste din Per-meneş-Ra ! împotriviţi-vă oştirii din ţinutul..... Ri dică-te, Sobek-hotep, fiul lui Cinofer, căpetenie a oastei din ţinutul Atribis. Măsoară-te în lupta cu Anekh-Hor, fiul lui Helbes, principele din Taamienpalekhtiensekhmet. Pune faţă în faţă omul şi potrivnicul său, după înălţimea lor şi după mărimea oastei de care este însoţit fiecare !

Dar cînd căpetenia cea mare din Răsărit, Pakruri, se întoarse la cele două oşti, văzu pe un *calasiri* înveşmîntat în strălucitoare arme de' fier. Era chipeş si stătea în-tr-un car de luptă nou şi împodobit, înzestrat cu platoşa şi cu armele sale de război, iar alături de el se aflau patruzeci de ostaşi, care călăreau pe patruzeci de cai tineri şi erau păzitorii săi mezi [1]. Apoi pedestraşii cu armele lor de luptă veneau în urma lui şi alţi patruzeci de *mezi* cu platoşele lor se aflau mai înapoi. (Acest *calasiri)* ridică mîna sa dinaintea căpeteniei celei mari din Răsărit, Pakruri, şi spuse :

[1] *Mezi* — în egipteană *medjai* — trupe destinate pazei.

— Ajută-mă ! Ajută-mă, o, Baal ', mare zeu, zeul meu ! De ce n-ai statornicit încă cu cine mă voi lupta, astfel ca să mă pot alia cu frații mei, fii princepelui Inaro, tatăl meu ?

Căpetenia cea mare din Răsărit, Pakruri, privi pe acel *calasiri* fără să-i poată zări fața. îi spuse atunci căpetenia cea marc din Răsărit, Pakruri :

— Cine eşti tu, omule din neamul nostru ?

Acela răspunse astfel :

— Rostesc cuvinte pline de adevăr, tatăl meu este o căpetenie mare a Răsăritului, Pakruri, eu sînt Montubaal, fiul lui Inaro. Fac parte dintre cei trimişi în țara Siriei. (Jur) pe vitejia ta, tată al meu, căpetenie mare din răsărit ea nu puteam să dorm în patul meu, căci am avut un vis. Un cîntec cu vorbe divine ajunse pînă la mine şi iată cum suna : ..Montubaal. fiu al lui Inaro. fiul meu, fugi, fugi din răsputeri ! Indreaptă-te fără zăbavă spre Egipt. Locul de întîlnire este Lacul Gazelei..... în vederea luptei si a războiului oamenilor din Mendes, adică cei ce țin de neamul lui Korenekhet, fiul lui Smendes. împotriva fraților tăi şi a celor din neamul tău, din pricina platoşei mele care a fost adusă în fortăreața Pagiura ! Tatăl meu, căpetenie a Răsăritului. Pakruri ! Să mi se arate locul meu de luptă ! ...Nu fă ca aici să fie vreo nedreptate ! Vezi, tatăl meu, Inaro. m-a chemat aici !

Grăi (atunci) căpetenia mare a Răsăritului. Pakruri :

— Mă închin ție ! Mă închin ție ! Montubaal, fiul lui Inaro, fiul meu. Orînduirea bătăliei pe care o vor da cele două oşti este pe deplin făcută ! Dar nu este vreun oştean în cele două armate care s-ar putea măsura cu tine...

Cele două neamuri s-au bătut din ceasul al patrulea al dimineții pînă la ceasul a! nouălea al serii, în vreme ce

[1] „Boa!", numele unui zeu din Siria, înseamnă în "traducere) ierală „stăpîn".

războinicii se luptau, înfruntîndu-se doi cîte doi. Atunci Anekh-Hor cel slab, fiul lui Nebka, se năpusti asupra oastei din ținutul Sebennytos. Aceştia fugiră spre malul apei. Intîmplător Montubaal se afla într-o corabie pe fluviu. El auzi strigătul scos de oastea ținutului Sebennytos şi nechezatul cailor. I se spuse :

— Este oastea din ținutul Sehennytos care fuge dina intea fraților tăi !

Atunci el zise :

— Ajută-mă, ajută-mă, o, Baal, zeul cel mare, zeul meu ! Vezi, este ceasul al nouălea ! Inima mea este* tristă fiindcă eu n-am luptat şi nu m-am războit încă !

îşi îmbrăcă armura şi-si luă armele de război. Tăbărî asupra castei din ținutul Sebennytos şi a oastei bărbaților din Mondes, din Giura şi din Tahet, oştirea lui Urteparnonniut. Măcel şi prăpăd făcu în rîndul acestora, ca zeița Sekhmet în ceasul mîniei sale, cînd bîntuie printre mărăcini. Făcu să li se închidă ochii pentru totdeauna şi le si'îrtecă inimile, neobosind deloc să-i măcelărească. Fu înştiințat faraonul. El deschise gura, scoțînd un strigăt puternic, şi se coborî de pe tribuna sa. Faraonul spuse ;

— Căpetenie mare a Răsăritului, Pakruri, mergi îna intea războinicilor acestora. Mi s-a spus că Montubaal, fiul lui Inaro. a făcut măcel si prăpăd în oastea celor pa tru ținuturi. Să se pună capăt măcelăririi poporului meu !

Atunci grăi căpetenia cea mare a Răsăritului, Pakruri :

— Să vină faraonul în locul acela împreună cu mine. Voi face să înceteze măcelul ce pustieşte poporul Egiptului !

Se încinse Pakruri cu armura sa si se urcă în acelaşi car de luptă cu faraonul. Amîndoi se îndreptară spre Montubaal, în cîmpul lui de luptă. Căpetenia cea mare a Răsăritului, Pakruri, grăia aşa ;

— Fiul meu, Montubaal, mîna ta să rămînă departe de locul luptei (acesteia)..... Este oare frumos ca tu să mă celăreşti şi să nimiceşti pe fraţii tăi şi poporul din Egipt ?

Montubaal răspunse :

— Mă întrebi dacă e frumos ce-am făcut ? Ai îngă duit ca printr-o trădare ei să ducă platoşa tatălui meu Inaro în fortăreaţa Pagiura ?

Faraonul îi zise :

— Coboară-ţi braţul, Montubaal, fiul meu... Voi avea grijă să se readucă (platoşa) Ia Heliopolis, în locul unde era mai înainte, ca bucuria să domnească dinaintea ei şi veselia înapoia ei !

Atunci Montubaal puse să sune trîmbiţele în mijlocul oştenilor săi iar ei se întoarse în locul unde se găseau cele două oşti, dar păreau nişte oameni care nu luptaseră de-loc. Cei doi făcură cale-ntoarsă si se îndreptară spre rai-durile pregătite să intre în luptă, acolo unde se afla Pami. li găsiră luptîndu-se cu Urtepamonniut : Pami se repezi la el, apărat de un scut, cu săgeţi de trestie şi cu braţul său puternic, întinse piciorul dinaintea sa şi îl trînti la pămînt. Ridică mîna în care ţinea paloşul, ca şi cum ar fi vrut să-l ucidă. Montubaal spuse :

— Nu, fratele meu Pami ! Retrage-ţi mîna, de vreme ce ne-am răzbunat pe ei ! Omul nu este o trestie, încît, după ce-a fost tăiat, să crească din nou. Dealtfel, Pakruri, tatăl nostru, şi faraonul Petubastis au poruncit să se pună capăt războiului şi trebuie să se facă tot ceea ce a spus faraonul cu privire la platoşă, adică să fie adusă din nou la locul ei. Lasă-le cale slobodă, să se ducă !

Cei doi se despărţiră. Petekhonsu cel mare prin puterea sa tocmai se lupta cu Anekh-Hor, fiul regelui, şi părea că se joacă şi glumeşte cu el. Apoi Petekhonsu îşi înălţă umerii şi, dintr-un salt, fu lîngă el. Se repezi asupra lui

Anekh-Hor, fiul regelui, luîndu-i-o înainte cu o lovitură de sabie, care era mai tare decît piatra, mai arzătoare decît flacăra focului, mai uşoară decît văzduhul, mai iute decît vîntul. Anekh-Hor nu izbuti să-i răspundă (la această lovitură). Petekhonsu îl aduse pe el dinaintea sa cu ajutorul scutului, *a* săgeţilor de trestie si a braţului său puternic. 11 aruncă la pănilnt şi stătu deasupra lui, iar mina sa ridicată ţinea un pumnal. Atunci se auzi un urlet puternic şi un mare ţipăt în mijlocul oastei Egiptului din pricina lui Anekh-Hor, fiul regelui. Această ştire n-a rămas departe de locul unde se găsea faraonul, şi iatè cum suna ea : „Petekhonsu 1-a aruncat la pămînt pe fiul tău Anek-Hor : a ridicat deasupra lui pumnalul său, spre a-l ucide ! Faraonul se mîhni peste măsură si zise :

— Ajută-mă, ajută-mă, o, Am on Ra, stăpînule din Karnak, /eul cel mare, zeul meu ! Eu m-am străduit să împiedic războiul şi lupta aceasta. Dar nimeni nu mi-a dat ascultare !

Spunea acestea în vreme ce fugea. Cînd ajunse lîngă Petekhonsu, faraonul zise :

— Fiul *meu* Petekhonsu, cruţă-mi viaţa ! Ţine mîna ta departe ele fiul meu, nu cumva să-l ucizi. Răzbunarea pe care o urmăreşti aţi dobîndit-o, a voastră este acum* biruinţa ! Neamul vostru este cel mai puternic din întreg Egiptul.

Spuse si căpetenia cea mare de la răsărit, Pakruri :

— Ţine mînia ta departe de Anekh-Hor, de dragul fa raonului, tatăl său. Viaţa sa are o mare însemnătate !

Atunci e] îşi trase înapoi mîna ridicată deasupra lui Anekh-Hor, fiul faraonului. Şi faraonul spuse :

— Pe Amon-Ra, stăpînul din Karnak, stirpea lui... Urtepamonnint pe care Pami 1-a aruncat la pămînt... aţi biruit-o, aţi făcut măcel şi prăpăd printre ei. De aceea au rupt-o la fugă spre corăbiile aflate înaintea lor.

în timpul acesta a sosit plutind pe rîul (Nil) Min-iremi, cu cei patruzeci de războinici ai săi şi cu cei cinci mii de

etiopieni, oameni din Meroe * şi cu oamenii săi din Siene*, cu cei cinci sute cincizeci^de lupi din.....floarea oştenilor din ţinutul Thebei.

Riul era prea îngust pentru corăbiile sale, iar uscatul prea strîrnt pentru carele sale de luptă. Ajunseră la Lacul Gazelei. I se îngădui să tragă la mal taurului puternic Min-iremi, fiul lui Inaro, principele din Elefantina, alături de corabia lui Tacho, căpetenia oastej din ţinutul Mendes, si de corăbiile de război care îl înconjurau.

Platoşa principelui Inaro se afla chiar pe (corabia lui Tacho).Min-iremi spuse :

— Pe zeul Khnum[3], stăpînul din Elefantina, marele zeu, zeul meu ! Acesta e lucrul pe care 1-am cerut eu (seulul), să pot vedea platoşa tatălui meu, răposatul rege, principele Inaro, şi doar de-aceea m-am pus în fruntea celor două oşti !

Min-iremi îşi luă armele şi îşi puse platoşa, pilda lui fiind urmată de oastea ce-l însoţea. Se urcă pe corabia lui Tacho. _fiul lui Anekh-Hor, si-l găsi pe acesta cu cinci sute de războinici stînd de pază lîngă platoşa regelui Inaro. Min-iremi se repezi printre ei. Oricare (dintre războinicii aflaţi acolo) făcu din locul său de luptă un loc al somnului (de veci) : cel ce se împotrivea era trîntit Ia pămînt chiar pe locul său de luptă : cel ce nu lupta cu plăcere scăpă cu fuga. El făcu (astfel) un mare măcel şi un prăpăd pe puntea (corăbiei lui Tacho).

Cînd faraonul auzi cele ce s-au întâmplat, nu întîrzle sa se urce pe corabia lui Tacho. Găsi pe Min-iremi, fiul *lui* Inaro, care făcea prăpăd printre egipteni cu oştenii şi cu cîinii săi.....Faraonul îi spuse :

[1] Prima capitală a marelui imperiu al negrilor din sudul Egiptutui.

[3] Oraş din Egiptul de Sus.

* Zeu antropomorf cu cap de berbec, adorat la Elefantina. El s cel ce dă apă Nilului,

— Ajuta-mă, ajută-mă, Amon-Ra. stăpîmil din Karnak ! Am văzut cu ochii mei cel mai mare război de pe întreg pămîntul !

Ştie căpetenia cea mare a Răsăritului, Pakruri, că nu am putut să împiedec ceea ce au făcut ei..... S-a sfîrşît războiul nostru..... Voi porunci să se ducă platoşa tatălui nostru Inaro, răposatul rege, împreună cu platoşa lin Hornekhet !

Apoi fu dusă platoşa răposatului rege. principele Inaro, la Heliopolis..... Stau scrise toate acestea pe o >te]ă **dm** piatră.

CUPRINS

Prefață V
Tabel cronologic..... XXXIfi
Bibliografie generală XLi

POVESTIRILE EGIPTULUI ANTIC

DIN TIMPUL IMPERIULUI VECHI

Curteanul Uni își deapănă viața 5

DIN TIMPUL PRIMEI PERIOADE INTERMEDIARE

Viața lui Khety..... 15
Povestea țăranului bun de gură 13

DIN TIMPUL IMPERIULUI DE MIJLOC

Stela lui Mentuhotep 43
Prorocirile lui Neferrohu 46
Povestea lui Sinuhet 54
Povestea naufragiatului în Insula Șarpelui 73
Faraonul Kheops și vrăjitorii . . . . . Si

DIN TIMPUL IMPERIULUI NOU

Stela din Hermonthis a iui Thutmosis al Ill-lea . 9
Din Analele lui Thutmosis al Ilî-lea . . ,
S!fia din Memfis a lui Amenofis al II-lea Stela de pe sfinxul lui Thutmosis al IV-lea , ,
Poemul bătăliei "de la Qadeş.....
Sleia faraonului Merneptah -, t . . -t
Povestea celor doi fraţi . . , . > . .
Adevărul şi Minciuna . ! ! î î ! ! ;
Prinţul preursit . . . i • > , » .
Cucerirea cetăţii Joppe , , , , . ,

DIN EPOCA TIR ZI E

Stela re.uelui Piankhi Călătoria lui Uenamon Prinţesa din ţara Bakhtan

DIN LITERATURA DEMOTICA

Povepele lui Aneidî-şeşiom-hy latre fiul sau .
Povestirile lui Setne.....
1. Cartea de magie a lui Naneferkaptah .
2. Vrăjitore.ştile minuni ale mirului Siosiri
Necazurile faraonului Petubastis (C'iclul lui Petubastis)
1 . Lupta pentru venitul lui Amon . . . .
2 . Lupta pentru platoşa recelui fnaro . i «

Lector : NICOLAE TEICA
Tehrioreclactor : ELENA CALUGARU

Bun *de* tipar 2.IX.3977. *Tiraj SO 038 ex.* broşate.
Coti ed. 16,70, Coli tipar Jl,<5.

Comanda nr. 70 307
Combinatul Poligrafic „Casa Scîiiteii"
Bucureşti — Piaţa Scînteii nr. l
Republica Socialistă România